יו"ט **סוכות** תשפ"ו לפ"ק | גליון תתתרי"ז שנה כ"ט

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

יבואו אלו ויאגדו עם אלו

קול צחצוח חרבות וקול תרועת מלחמה נשמע במחנה, שומרי העיר שנתמנו מאת המלך לשמור על העיר ומבצריו נבהלו נחפזו בראותם גודל כוח האויב המתקרב ובא לשערי העיר, והנה האויב גבר ותבקע העיר ונכנס עם צבאותיו וחיילותיו הרבים, הרסו, הזיקו, שדדו, ולא חמלו על הנפש ועל הרכוש, והשומרים עמדו באזלת יד ולא יכלו לעמוד נגד כוחו של האויב ותכסיסיו הרבים, וכך עמדו מן הצד וראו איך שכל העיר מושפלת עד שאול תחתית.

והנה בהגיע יום המיועד לבוא אל המלך לערוך דין וחשבון עם כל אחד ואחד מחייליו לדקדק ולהתבונן מי הוא אשר שם נפשו בכפו למלא תפקידו, ומי הוא זה שזלזל ועשה מלאכתו ברמייה, והשומרי העיר הלזו נבהלו ונחפזו לנפשם בהאיך אנפין ניקום קמי מלכא, ובהגיע תורם לעמוד לפני המלך התחיל לחקור ולדרוש למה ואיזה סיבה היתה בעוכרם שבגללה לא יכלו להתגבר על האויב והוא ניצח אותם במחי יד ובלי שום התקוממות נגדיית, עד שעלה בידו ששורש הסיבה הוא, בשביל ששורה פירוד לבבות עצומה ומחלוקות שונות בין השומרים, ועל כן לא עמדו וטיכסו עצה ביניהם איך לעמוד ולשרת את המלך בנאמנות ואיך לעמוד איתן כחלמיש נגד כל צורר וליסטים המתרגשות ובאות לעולם, וזה הוא שהביא לידי כך שיפלו גבורים ויאבדו כלי מלחמה.

ויהי בראותם שכלתה אליהם הרעה מאת המלך, נפלו לפני רגליו ויבכו ויתחננו לו שלא ימצה עמהם הדין, ובמדת טובו יכפר להם בזאת הפעם, נכמרו רחמי המלך עליהם, ואמר להם שהוא מוכן לקבל חרטתם ודבריהם הנאמרים בשברון לבב, אמנם, בזאת תבחנו שכנים דבריכם וכוונתכם באמת להיטיב דרכיכם, רק אם מעתה יהיה אחדות גמורה ביניכם ושלום ורעות ישרור ביניכם, כי רק כך יהיה לכם הכח לעמוד מול האויב הצר ומבקש נפשכם.

הנמשל מובן, עם ישראל קדושים נבראו כדי לעשות רצונו ית' וזה התפקיד והייעוד של כל אחד ואחד בעולמו, אמנם יצר סוכן בנו והוא בתכסיסיו מכשיל את האדם בכל רגע ורגע עד שאין בכוחו לעמוד נגדו כי כשל כח הסבל.

ובהגיע יום הדין כל אחד נעמד לפני המלך מלכי המלכים והוא עורך ובוחן לבבות ביום דין, ורואה שא' מעיקרי הסיבות והמניעות מן האדם לעשות רצון קדשו, הוא כתוצאה ממיני מחלוקת ומריבות שמתרבים רח"ל מיום ליום, על כן כשהאדם מתחנן ומתחרט ושב על מעשיו, אז הקב"ה ברב טובו עונה לו סלחתי כדבריך, אמנם מיד אח"כ נצטוינו לקחחת הד' מינים שהם רומזין על אחדות ואגודה אחת, ואז באים אלו המכפרין על אלו העוונות שחטא האדם, וכשכאו"א לוקחם בשמחה ומנענעם בכוונה, והקב"ה רואה ומתבונן במעשיו, יוודע לעין כל שאינו ככלב ששב על קיאו אלא כמי שבאמת רצונו לעשות רצון בוראו ולמלא חובתו בעולמו.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים ..... ב
נשפתי צדיקים ..... ג
פרפראות לחכמה ..... ד
פינת קדרת ..... ה
סוכות תשובו שבעתיים ..... ו
אני והוא הושיעה נא ..... ז
פשיט כהלכה ..... ח
על מזוזות ביתך ..... ט
קשר עליון דאודייתא ..... י
אתרפי האדון ה' ..... יא
דבר בעתו ..... יב
פשולחן מלכים ..... יג
דברות הקודש ..... יד

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לעי"נ, אפשר לפנות:
להה"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

קהל יטב לב דסאטמאר ומוסדותי' בארה"ק ת"ו

מזל"א טבא וגדי"א יאה

מריחוק מקום וקירוב לב, נשגר ברכת מזל טוב, קדם מע"כ ידידינו היקר והנעלה, מופלג בכל מידה ומעלה, אהוב לשמים ולאנשים, תומך נלהב למען החזקת קהילתינו ומוסדותינו הקדושים, מרבה צדקה וחסד לכל דורשים ומבקשים, מריחוק מקום מצודתו פרוסה עלינו, מגדיל עשות בהתמסרותו העצומה למען כל קדשינו,

דו"כ הנגיד הנכבד, רודף צדקה וחסד

מוה"ר

רפאל פערלמוטטער

הי"ו

מראשי קהילתינו הק' במאנסי יע"א

לרגל השמחה שבביתו, רון שיר ושבח על שפתו

באירוסי בנו ני"ו למזל טוב בשעטו"מ

החתן החשוב מופלג בתוי"ש

כמר **אברהם יעקב** הי"ו

עב"ג הכלה המהוללה שתחי' למז"ט

וצרופה ברכתינו המרובה, בהודאה וחיבה, שיזכו לראות ולרוות מכל יוצ"ח תענוג ונחת, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיכו לעמוד לימין מוסדותינו הקדושה, ובשכר זאת יתברכו בכל ברכאן דנפישא.

המברכים ברגשי הוקדה והערכה, אסידי התודה והברכה

הנהלת קהילות ומוסדות סאטמאר

בארה"ק

ירושלים – בני ברק – בית שמש

ד' ימים שבין יוכ"פ לסוכות

במדרש ולקחתם לכם ביום הראשון וכי ראשון הוא הלא ט"ז הוא אלא ראשון לחשבון עוונות. ונראה לי עפי"ד הגאון זכרונו לברכה מווילנא לפרש המשנה ודע לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון וסגי בזה שקאמר ליתן דין ומה עוד ליתן חשבון הלא כבר סבל עונש עבירה ומתרץ דמלבד שיסבול עונש עבירה עוד לו ליתן חשבון על הזמן שביטל בעת שעבר עבירה ואז הי' בכחו לעשות נחת רוח להשי"ת אשר האדם על זה נברא לעשות נחת רוח להשי"ת בכל רגע ורגע ודו"ק ע"כ מלבד שיסבול דין עונש עבירה אף גם יסבול על הזמן שביטל בעת שעשה עבירה ולא מצוה וזה שאמר ודע לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון היינו מלמד שתצרך לסבול עונש דין עבירה אף גם ליתן חשבון הזמן שהיית מבטל בעשיית העבירה שהי' מוטל עליך לעשות אז נחת רוח לפני השי"ת ע"כ וי"ל דזה רק כל השנה אבל באלו ד' ימים שבנתים אשר האדם מוטרד בלקיחת ד' מינים ועשיית סוכה והכנת יו"ט לקיים ושמחת בחגך שהוא עוסק בהרבה מצות אשר עוסק במצוה פטור ממצוה ובכל רגע הוא עוסק להשיג ד' מינים היותר נאים וכמו כן בעשיית סוכה והכנה ליו"ט א"כ יש לומר שאם בנתיים נתפתה להיצר ונכנם בו רוח שטות כמ"ד אין אדם חוטא אלא אם כן נכנם בו רוח שטות י"ל שרק יש לו לסבול עונש דין עבירה ולא ליתן חשבון כי בלא זה הי' פטור ממצוה שהי' עוסק וטרוד בהרבה מצוה כנ"ל וזש"א ראשון לחשבון עוונת שמאז מתחיל שוב לסבול גם חשבון הזמן שביטל בזה שעשה איזה עון ודו"ק.

(זכרון מנחם)

זיכוי הרבים של האבות משפיע על הבנים

בסכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסוכות למען ידעו דורותיכם כי בסוכות וגו' מבואר כבר בספרים דהצלחה בבנים שיהיו הגונים ועושי רצונו יתברך ולומדי תורתו תליא באבות בענין זכות הרבים דאם האבות משתדלים להרבות צבאות ה' באמת אז זוכים לבנים כשרים ולא ימצא פסול בזרעם והיינו דאמר אני מצוה אתכם בסכות תשבו ולא רק שאתם תשבו בסוכות ושיהיה לכם סוכה כשרה אלא השתדלותכם צריך שיהיה שכל האזרח בישראל "ישבו בסוכות" והשכר על זה למען ידעו דורותיכם כי בסוכות וכו' בשכר זאת אל חי חלקם יתברך יזכה אותם בבנים כאלה שלא ישכחו עלילותיו ונפלאותיו יתברך אשר הראם נגד אבותם עשה פלא, ולא רק בנים יראים מצות אנשים מלומדה אלא דוקא "ידעו" דורותיכם כי בסוכות זכר בשכר זה לבנים תלמידי חכמים.

(שבט מיהודה)

ישראל למעלה מן הטבע

בסוכות תשבו שבעת ימים למען ידעו דורותיכם כי בסכות הושבתי וגו', הנה עיקר סמיכה של ישראל הוא על שמו יתברך מפני שאינם תחת הטבע ולכן כל זמן שישראל מסתכלים כלפי מעלה היו מתגברים, ולכן י"ל שזה הטעם שצריך שיהא כוכבים נראים מתוכה דהיינו להסתכל כלפי מעלה, והנה הגם שהכל בעולם הזה נלבש בטבע אבל העיקר הוא על שמו יתברך אף כי כן צוה וג"כ במלחמת עמלק שאמר משה ליהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק, אבל מ"מ העיקר הי' ידיו של משה כמו שאמרו חז"ל וזה הוא סוכה דירת עראי בעינן משום דהעיקר הוא יתברך ולכן צותה התורה באספך את מעשיך מן השדה ואפ"ה לא תשים בטחונך על זה מפני שהכל הוא עראי ולא קבע, כי באמת כשיצאו ממצרים הי' על זה האופן שבימי משה רבינו לא הנהיג את ישראל בשום טבע כן יזכרינו ג"כ בכל שנה ושנה.

(אך פרי תבואה)

צלא דמהימנותא

בסכות תשבו שבעת ימים וגו' כי בסכות הושבתי את בני ישאל וגו' בסכת דרישא כתיב חסר ובסכות תנינא מלא, ויל"פ דנודע דסוכה הוא צלא דמהימנותא צלא דקוב"ה, ומי שיושב בצל סוכה הוא יושב תחת צל דקדושה כמאחז"ל (ביצה ל') כשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה והראי' דתיבת סוכה נודע שהיא צירוף שני שמות הקדושים כ"ו ה"ס יהוד קוב"ה ושכינתי', וזהו דרמזה התוה"ק בסכת תשבו שבעת ימים כתיב חסר וקרינן מלא, כי בסכות הושבתי כתיב מלא, כי באמת מי שיושב בקדושה בסוכה זוכה לישב בצלא דמהימנותא צלא דקוב"ה, אלא שאינו ניכר והוא בהעלם ע"כ כתיב חסר וקרינן מלא אשר מורה על מה שהוא בהעלם משא"כ במדבר אשר הי' ענני כבוד נראין ונברין לכל רואה כתיב סכות מלא להורות שלא הי' בהעלם כ"א כלוי לעין כל.

(קרן לדוד)

לולב לכפר עץ הדעת

ולקחתם לכם ביום הראשון, ובמדרש איתא לכפר על חטא ראשון, ותמוה דלמה דוקא האי יומא ונראה דהכוונה על פי דברי המדרש, ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד, זה יום כפורים, א"כ משמע שיום אחד למעשה בראשית הי' ביום כפורים והיינו בעשרה בתשרי, וכיון שכן יום ששי למעשה בראשית הי' ביום ט"ו בתשרי והיינו יום א' דסוכות ובאותו יום חטא אדם הראשון, ולפיכך ולקחתם לכם ביום הראשון לכפר על חטא ראשון שהי' בזה היום.

(קול קול יעקב)

חומרת הגזילה

ההיא סבתא דאמרה רבנן דבי ריש גלותא בסוכה גזולה יתבי אמרה ליה איתתא דחוה לאבוהא תלת מאה ותמני פרי עבדי צווחה ולא אשגיחו (סוכה לא) ע"ש ופרש"י ז"ל זה אברהם והוא לפלא, וכי אין לה שבח אחר על אבינו אברהם רק זה, ונראה בפשוט כי רמזה בדברי' לאשר כי באותו המלחמה שלקח אברהם שי"ח עבדים נאמר שמה אם אקח מחוט ועד שרוך נעל מכל אשר לך, והזכירה לו לרב נחמן עד כמה הי' אברהם אבינו נזהר שלא ליקח משל חבירו אפילו שהי' בהיתר, מכש"כ שלא לגזול את חבירו עד כמה היא חמור הדבר.

(אמרי נועם)

כח התורה היא דוגמת כח המזבח

איתא במהרי"ל כשהיה בית המקדש קיים היו מקיפים את המזבח בהושענא רבא עכשיו שאין ביהמ"ק קיים נוטל חזן הכנסת ספר תורה ומקיף את המזבח כמלאך אלקים וענין לקיחת הספר תורה צ"ל וי"ל דאיתא בזוהה"ק למה נקרא המזבח הפנימי מזבח דבשלמא על המזבח החיצון הקריבו קרבנות אבל על הפנימי הקריבו רק קטורת ומה שייך לקראו מזבח ותירץ דע"י הקטורת היו זובחים כל התנגדות הקדושה ולכן נקרא מזבח, ואיתא בגמ' דהר סיני נקרא חורב משום שירדה חורבה לאוה"ע עליו נמצא שהתורה דומה דזה למזבח ועוד איתא בגמ' כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה וכו' וכאילו הקריב כל הקרבנות כולם א"כ עסק התורה דומה ממש למזבח ולכן כשאין לנו מזבח מקיפים את הבימה עם הס"ת.

(מהרי"ד מבעלזא)

לימוד התורה בעול ומשא מוריד דינים על האדם ח"ו

עצרת תהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו הענין מזה הוא כך כי עצרת הוא מלשון עצור לשון צפון וטמון וגם עצרת על מספר קטן גימטריא כ"ב רומז על כ"ב אותיות אורייתא רומז שהתורה צריך להיות תמיד אצל האדם צפון וטמיר לבל תהיה עליו לעול ולמשא חס וחלילה, וזה רומז כל מלאכת עבודה לא תעשו שלא יהא התורה הקדושה אצליכם כמלאכה כבידה לעול ולמשא והסופי תיבות של כ"ל מלאכ"ת עבוד"ה הם אותיות התל מלשון אל יוסף התל בי האמור אצל פרעה ששעבד עם ישראל בחומר ובלבנים רומז על זה שיכול לדמות לפעמים בעיני האדם שהוא בחינת לובן העליון ובאמת הוא משוקע בתאוות ובחומריות ומדות הרעות וזה נמצא באותו האדם שהתורה נחשבת אצלו למלאכה והלימוד שלו נחשב ממש לשחוק והיתול וזה סימן שהוא משוקע בתאוות ומדות רעות ועל ידי זה הוא יכול להוריד על עצמו דינים ח"ו, כמרומז בהראשי תיבות של ל"א ת"עשו שהם אותיות תל המספר של ה' פעמים אלקים שעולה ג"כ בגימטריא תל היינו על ידי שהתורה נחשבת אצלו למאלכת עבודה בחינת שחוק והתל, ע"ז מוריד על עצמו דינים וגבורות חס וחלילה.

(מגן אברהם תניינא)

שמחת החג בשמיני עצרת היא רק מחצי היום ואילך

והיית אך שמח ודר' לרבות ליל יו"ט האחרון לשמחה וכו' ת"ל אך חלק וי"ל דזה רמז למה שמקובל ביד כל ישראל שבתפלת מוסף של שמיני עצרת הפתקין נמסרים לשלוחי ב"ד כי הנה כתיב ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים ותיבות לפני ה' אלקיכם צ"ב וי"ל ע"פ הפשט על פי דברי הרמב"ם במורה כי שויתי ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול במדות הצדיקים כי אינו דומה שבתו וקומו ותנועותיו והוא בביתו למה שהוא בבית המלך ומזה נלמד גם בימי שמחה אינו דומה אם השמחה הוא לפני המלך צריכה להיות מעורבת ברעדה לא כן השמח בביתו, ולזה בא הרמז בתוה"ק ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים שאם גם צויתי אתכם בשבעת ימים להיות שמח תהי' השמחה כשמח בפני המלך מאחר שישראל עוד תלוין בדין אבל ביום שמיני עצרת לא אמר עוד לפני ה' אלקיכם רק והייתי אך שמח כי אז כבר נגמר לטובה ולפי שהדין נגמר בתפלת מוסף בחצי היום לפיכך אמר "אך" חלק כמו בתשביתו בפסח שרק בחצי היום ואילך תוכלו להיות שמח בשלימות כי אז כבר נגמר הדין לטובה.

(משמרת אלעזר)

שמחת התורה בא על ידי לימוד תורתינו הק'

שישו ושמחו בשמחת התורה יל"ד דהול"ל שישו ושמחו בתורה אלא הכוונה י"ל דבאמת מי שאינו בגדר שמחה לא יועיל אם יזהרו אותו שישמח כיון שאינו מרגיש שמחה והוא דבר המסור ללב אלא דמי שעוסק בתורה ושומר מצות ה' באמונה התורה משמחת עמו וממילא נתעורר השמחה גם אצלו אבל מי שאינו משמר תורתינו ואינו עוסק בה אין התורה משמחת בו א"ע מה יוסף תת שמחתו כי אין זה עיקר רק שהתורה תשמח עמנו וזה ש"א שישו ושמחו בשמחת התורה במה שהתורה משמחת אותנו.

(קרן לדוד)

תשובה מאהבה אישתני האדם למעליותא

בהושע ישובו יושבי בצלו יחיו דגן ויפרחו כגפן, ויל"פ בהקדם דברי הקדושת לוי זי"ע על המד' ולקחתם לכם ביום הראשון, ראשון לחשבון עונות דבר"ה ויוהכ"פ זמן תשובה מיראה דזדונות נעשו כשגגות, אז מוטב שהעבירות לא יזכרו ולא יפקדו משא"כ בחג הסוכות דזמן תשובה מאהבה הוא דזדונות נעשה כזכיות אז ראשון לחשבון עונות כדי לחשבם כזכיות, עכדה"ק, והנה קיי"ל בכל הברכות הפרטיות בפה"א בורא ברי העין דרק כשהם בעיינהו אז יש להם חשיבות ועושים אותה הברכה משא"כ כשנשתנה מציאות הראשון אישתני לגריעותא, משא"כ דגן וגפן אז כשנשתנה מציאותם אישתני למעליותא, בדגן המוציא לחם וגפן בורא פרה"ג והנה בתשובה מאהבה ג"כ אישתני למעליותא דהזדונות נעשו עוד כזכיות והיינו דקאמר "ישובו" בתשובה "יושבי בצלו" היושבים בצל סוכה וזה הרי תשובה מאהבה וע"כ "יחיו דגן ויפרחו כגפן" דאישתני למעליותא כמו"כ התשובה מאהבה אישתני למעליותא וזדונות נעשו כזכיות.

(בני יששכר)

במדרש (ב"ר מ"ח י) **ר' אבא בשם ר' סימאי אומר, אמר הקב"ה לאברהם אתה אמרת והשענו תחת העץ חייך שאני פורע לבניך ואני נותן להם מצות סוכה שנאמר בסוכות תשבו שבעת ימים**, וצ"ב השייכות. והנראה בזה עפ"מ דאיתא בגורי האר"י דבסוכות הוא תיוקן סוד הדעת מבואר שם עפ"י דרך הקבלה, ואנא אמינא בדרך הפשוט דהנה דעת יקרא המחשבה, ומודעת זאת דמחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה ולא כן במחשבה רעה, היינו משום שיש לכל אדם מישראל חזקת כשרות שאם היי מגיע המעשה לידו היה מקיימה אבל במחשבה רעה שבוודאי לא היי עשוה המעשה הרעה ע"כ לא תצטרף למעשה וידוע, דעת הרמב"ן דדוקא באי"י יש לישראל חזקת כשרות ולא בשאר הארצות, והטעם היא שכל הארצות נתונים המה תחת ממשלת מעכרת וצבאי השמים לא כן בארץ ישראל היא הארץ אשר עיני ה"א בה וכוי ועומדת רק תחת השגחת הקב"ה ואין לזרים אתה ומובן שע"כ באותו מקום המחשבה היא ג"כ טהורה כולה קודש ופורחת לעילא תחת כסא כבודו של הקב"ה אכן בארץ העמים הלא תוכל המחשבה להיות זכה וברורה שהיא נתונה תחת שרי מעלה וגוש אוירה מונע אותה מלעלות השמימה כידוע והנה אמרתי לחדש לפי"ז אשר בעת שישראל יושבים ומקיימים מצוות סוכה למיתב בצילא דמהימנותא בצלא דקוב"ה שהאמא הקי מסככת על בנהא בוודאי באותו מקום המקודש לשמים לא תשלוט שום כח משרי מעלה כי יושבים אז בצלא דקוב"ה ושכינתיה והוי כמו קדושת ארץ ישראל אשר היי דורש אותה ובזה מובן מה שאמרו שבסוכות מתקנין סוד הדעת שהיא המחשבה שיצטרף למעשה אף בארץ העמיים שאין להם חזקת כשרות דכיון שנכנסו לסוכה א"כ יצאו מארץ העמים וזש"ה בסוכות תשבו וכו' למען ידע"ו דורותיכם שע"י מצוות סוכה תתקנו סוד הדעת, והנה רשז"ל פי' בפי שלח עה"פ היש בה עץ אדם כשר שיגין עליהם בזכותו דהנה מדרך הצדיק אשר כל עיקר עבודתו היא להשפיע להעולם בזכותו ויגן על בני דורו בשביל זה שמתחברים אליו ללמוד מדרכי העבודה וא"כ כיון שאצל הצדיק בודאי יתכן לומר שמחשבותיו מצטרפים למעשה כי בוודאי הצדיק האמיתי לא יהיה במחשבתו בלתי לחי לבדו ומוכיח ורב טוב ישפיע ג"כ לאחרים החופפים בצלו שגם מחשבותיהם תצטרף למעשה הטוב והנה אברהם אבינו ע"ה היה מגייר גרים והכניסן תחת כנפי השכינה ע"כ אמר להם בחשבו שהם ערביים שלא זה בלבד אני אומר לכם ורחצו רגליכם מע"ז אכן בזה לא עשינו מאומה כי אף שנטהר את מחשבותינו אכן עוד זה לא יחשב למעשה ע"ז אמר להם והשענו תחת העץ שיתחברו אל הצדיק ואז הקב"ה יצרפה למעשה וז"ש המדי אתה אמרת והשענו תחת העץ והורית להם דרך האב להיות טהורים במחשבותיהם אף אני אתן להם תקנה טובה שאל ישלטו זרים במחשבותיהם בארצות הגוים ואתן להם מצוות סוכה למיבת בצלא דקוב"ה ונתחמד הדבר למאוד.

(קדושת יום טוב)

☆

עוד נל"פ עפ"מ שפירש"י עה"פ ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם הי' אל עולם ע"י אותו אשל נקרא שמו של הקב"ה לכל העולם לאחר שאוכלים ושותים אומר להם ברכו למי שאכלתם משלו סבורים אתם שמשלי אכלתם משל מי שאמר והי' העולם אכלתם עכ"ד, ולזה י"ל הטעם לזאת יקרא הסוכה צלא דמהימנותא עפ"י המבואר באלשיך כי זאת היתה כוונתו יתי לשום את בנ"י באוהלים בצאתם ממצרים לתת להם ארץ טובה להראת שלא לעשות עיקר מעוה"ז כי בעוה"ז האדם כמו יושב אוהל העומד לנסוע ממקום למקום והעיקר לחיות מוכן בעת ישוב לביתו לקנות ולסחור מצוות ומעש"ט לשבת בזה בעוה"ב עכ"ד ע"י"ש ולכן נקרא הסוכה צלא דמהימנותא כיון שע"י הסוכה נקרא שם הי' בעולם דבזה יוכל האדם לזכור בעצמו מה הוא ומה אחריתו וז"ש המדרש אתה אמרת והשענו תחת העץ היינו תחת האשל כנ"ל ובזה הי' שם הי' נקרא בעולם חייך שאני פורע לבניך ליתן להם מצוה כזה שע"י יזכירו וישיבו אל הי' ויהי' נקרא שם הי' בעולם במה שישבו שבעת ימים תחת צלא דמהימנותא.

(עצי חיים)

☆

א"י לבאר המדרש הנ"ל עפ"ד החיד"א זי"ל שע"כ נצטווינו לעשות זכר לעניני הכבוד דייקא ולא נצטוינו כמו"כ לעשות זכר למן ובאר לפי שטובת המן ובאר נתנו הימנה ג"כ העי"ר משא"כ עניני הכבוד היו מקיפים אך את שבטי ישראל ולא את העי"ר ולכן צווה השי"ת לעשות זכר לנס שהיו ישראל מיוחדים בטובה ולא הי' לזרים אתם עכת"ד (הובא בבני יששכר). ואמינא בזה דטעם הנ"ל משלים ומבאר את דברי המדרש דמצות סוכה שהוא זכר לעניני הכבוד נשתלשל להם לישראל

בזכותו של אאע"ה שאמר והשענו תחת העץ ושני הדבירם מקושרים יחדיו דהנה זאת היתה מידתו של האאע"ה לקרב לכל באי עולם ולגיירם ולהכניסם תחת כנפי השכינה כדכתיב את הנפש אשר עשו בחרן ולכן הי' צריך לעשות מבחן צודק מי הוא האיש אשר ראוי לקרבו ולהתחבר עמו, מפני שישנם הרבה אנשים שאינם מהוגנים אשר אין ראוי להתחבר עמהם ואי"י בזוה"ק שהי' בוחן את האורחים ע"י הע שאם הי' האורח ראוי הי' העץ פורש ענפיו עליו ואם לא לא הי' העץ פורש צלו עליו ואז ידע אאע"ה שצריך להבדילו ואין ראוי לקרבו וכיוצא בו מצינו במרע"ה שאמר לו הקב"ה לך רד כי שחת עמך ופירשי' עמך ולא עמי שתלה הקב"ה הדבר במרע"ה שקיבל את הערב רב והכניסם תחת כנפי השכינה ומהיכן למד מרע"ה לעשות כן ולגייר גרים אף הוא למדו מאאע"ה שהי' תחלה לגרים, ומעתה יובן הכל כמין חומר דהנה הטעם למה שאנו עושים זכר לעננ הכבוד ולא למן ובאר היא משום דבעננ הכבוד הי' ישראל מיוחדים בטובה כנ"ל נמצא דאלמלא לא מרע"ה מקבל את הגרים לא הי' שייך לעשות חילוק זה בין עננ כבוד למן ובאר דאז לא הי' הע"ר נהנים ממון ובאר וניתן כמוי"ב לעשות זכר למן ובאר אלא דע"י שקיבלן מרע"ה הוכרחו להבדילן מישראל וע"י"ז נשתלשלה ובאה מצוות סוכה שהיא זכר לעננ הכבוד שבהם נבדלו ישראל מהערב רב. וזו ביאור המדרש אמר הקב"ה לאברהם אתה אמרת והשענו תחת העץ כדי לעשות הבדל ולהבחין בין הראוי לקרבו ובין מי שצריך להבדילו וממך למד מרע"ה שקירב את הערב רב, ואחי"כ כשראה שאין ראוי לקרבם הוצרך להבדילם ע"י היקף עננ חייך שאני פורע לבניך ואני נותן להם מצוות סוכה דכל ענין סוכה נצמח מחמת ההבדל מן הערב רב ע"י היקף העננים וכל זה נלמד מאאע"ה כנ"ל וא"כ שפיר הא בהא תליא.

(דברי יואל)

☆

באופן אחר נל"פ בס"ד דהנה יש לחקור על מה שאנו אומרים בכל יום בסוכות אזמן לסעודתי אשפוזין עילאין והיא עפי"מ שמבואר בזוה"ק שהשבעה רועים תאים ומתכנשין לסוכתם של ישראל להתייחד אתם בסעודתו ולכאורה אינו מן המובן שאנו פשוטי עם מזמינים את הקדושים ההם לסוכתנו ונראה קצת כיוהרא. אבל יתבאר הענין עפי"ד הקדושת לוי בפי' וירא עה"פ והוא עומד עליהם תחת העץ דידוע הכל שהבעה"ב צריך להתאים עצמו להאורח ולא יתנהג בגדולה מהאורח כדי שלא יתבייש ולא יקנא את הבעה"ב והנה צדיק נקרא עומד שאין לו האפשרות לעלות ממדריגה למדריגה וע"כ רצה אאע"ה שלא יתקנאו בו המלאכים שהוא גדול מהם במדרגה לכן התלבש עצמו בבחינת מלאך להיות עומד וזה והוא עומד עליהם עכ"ד. והנה כמו שהבעה"ב צריך להתאים עצמו להאורח כן צריך האורח להתאים עצמו להבעה"ב כגון אם האורח הוא איש חשוב מאוד והבעה"ב הוא איש פשוט צריך האורח להתנהג בפשטות כדי שהבעה"ב לא יתקנא בו וע"כ אברהם אבינו שמצינו אצלו שהתלבש בלבוש המלאכים אע"פ שהוא היה יותר מהם ממילא יוכל הוא לילך אל אנשים פשוטים כי בוודאי יתנהג גם בפשטות דגם אורח צריך להתאים א"ע להבעה"ב כנ"ל ועל סמך זה אנו מזמינים אותו לסוכתינו בידענו שהוא יכול לצמצם למדרגתנו וממילא גם ישאר הרועים יוכלו לבוא עמו וז"ש המדרש אמר הקב"ה אברהם אתה אמרת והשענו תחת העץ היינו שקיבלת המלאכים בביתך והתלבשת במדרגתם א"כ ראוי אתה לבוא אצל ישראל דאשפוזא חיך שאני פורע לבניך בסוכות תשבו שבעת ימים והבן.

(ברך משה)

☆

עוי"ל עפי"מ דאי' במסכת ברוכת לעולם ירגיש אדם יצ"ט על יצה"ר נצחו מוטב יעסוק בתורה וכו' ואם לאו יזכיר לו יום המיתה, ונודע קושית המפו' דאם הזכרת יום המיתה היא הבחינה המועלת הול"ל מיד ותי' המפו' דאם ישבר כח היצה"ר ע"י לימוד התורה אזי בכל יום מוסיף חכמה ודעת ביתר שאר ועוז ותורה מגנת עליו בין בעידנא דעסיק ובין בעידנא דלא עסיק בה משא"כ אם יתעצב ע"י שיזכור יום המיתה זה אינו אלא לפי שעה כי בכל פעם מתגבר עליו יצרו, ועוד שאם יתגבר על יצרו ע"י לימוד התורה אז פקודי הי ישרים משמחי לב משא"כ ע"י הזכרת יום הדין יתעצב אל לבו והדברים עתיקין. ועפי"ז י"ל הטעם שחג הסוכות הוא זמן שמחתינו משום דברי"ה ויוכי"פ עושים תשובה מאימת הדין מי יחי' וכוי ועי"ז מכניע את היצר והוא כעין יזכיר לו יום המיתה אבל בחג הסוכות שכבר נחתמו לחיים ועכ"ז עושים תשובה מאהבה היינו ע"י התורה שהוא משמרת את הלב וע"כ בסוכות הוא זמן שמחתינו וז"ש והיית אך שמח לשון מיעוט שבא למעט שלא ישתמש אלא בדרך השמחה דהיינו ע"י התורה ולא ע"י הזכרת יום המיתה וז"ש אברהם ואקחה פת לחם היינו התוה"ק שנקרא לחם כמאמר הכי לכו לחמי בלחמי וסעדו לבכם אח"ר תעבורו היינו דבזה יכניעו את יצרם אפי' לאחר זמן, ועפי"ז יובן המדרש אתה אמרת והשענו תחת העץ לידבק בעץ החיים ע"י שאמר ואקחה פת לחם כינוי לתוה"ק שבזה יכניעו את יצרם בשמחה וגם ישאר ההכנעה על להבא חיך שאני פורע לבניך בסוכות תשבו שבעת ימים זמן שמחתינו שאז עושים תשובה מאהבה ע"י הדרך של לימוד התוה"ק והבן.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

אושפיזין עילאין

סיפר הייטב לב זי"ע כי בהיותו צעיר לימים בא פעם בחג הסוכות עם זקינו היש"מ בחזרה מבית הכנסת להסוכה וראה שם זקנים הרבה שאל בתמימותו לזקינו: אם יודע הוא מי המה הזקנים האלה, והיש"מ השיב לו כי המה האבות הק' עם השבעה רועים, וסיים היש"מ: דע לך כי אם לא היית מספר מה שהנך רואה הייתי יכול לעלות במדריגות יותר גדולות, וגם הייט"ל כשהיה מספר עובדא זו היה מסיים: לו לא הייתי מספר את אשר ראיתי הייתי יותר ממה שהנני עכשיו.

☆

החיד"א מביא מעשה רב מה ששמע מפי זקנים ש"רב מופלא" ישב בסוכתו עם תלמידיו והיה מורה באצבעו: זה הוא אברהם, זה הוא יצחק, וכן כל השבעה רועים עד שלמה המלך.

☆

סיפר הרה"ק ר' איציקל מסטיטשין זי"ע שאצל הרה"ק מראפשיץ זי"ע היה מוכן בכל לילה ז' כסאות להאושפיזין, ובניו לא נהגו כן ורק חתנו ומ"מ הרה"ק ר' אשר מראפשיץ זי"ע נהג כן.

☆

הרה"ק ר' אברהם מרדכי בנו של החידושי הרי"מ נתאחר פעם לבוא לסוכתו של אביו, כשהגיע שאלו אביו לסיבת איחורו, והשיב כי בנו הילד (הוא השפת אמת) עיכבו כי בכה שרוצה שיראו לו בסוכה את האושפיזין, אמר לו החידושי הרי"מ: ומדוע לא הראית לו אותם.

☆

פע"א כאשר הסתופף הרה"ק בעל מאור ושמש זי"ע בחג הסוכות בצל רבו הרה"ק ר' אלימלך מליזענסק זי"ע, והנה בערב יו"ט אחה"צ אמר לו רבו: "קלמיש, תניח עצמך לישון כדי שלא תירדם לעת ערב בהסוכה, והגם שלא היה רגיל לירדם לעת ערב עכ"ז פקודת רבו שמרה רוחו, והניח א"ע לישן וישן די צרכו, והנה לעת ערב כאשר נכנס להסוכה נפל עליו חבלי שינה והשינה דחפתו עד שלא היה יכול לעצור השינה מתוך עיניו ונפל עליו תרדימה וישן, ורבו העירו בכל פעם ואמר לו: "קלמיש, שלאף נישט" והוא היה מתנמנם ומתעורר, נים ולא נים תיר ולא תיר, ובעודנו מתנמנם למחצה ראה איך שרבו הק' עומד על רגליו ואומר: אזמין לסעודתי אושפיזין עילאין אברהם יצחק ויעקב וכו'. והנה נכנסו להסוכה אבות הקדושים וראה והבחין בהם.

☆

יסופר שפע"א במוצש"ק חוה"מ סוכות בשעה מאוחרת בלילה ביקש הרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע שילך להזמין כל הבעלי בתים שבעיר לבוא ולהשתתף עמו בסעודת מלוה מלכה, ואע"פ שכולם כבר היו ישינים ציוה הרה"ק להמשמש שיעוררם משנתם ולהזמינם להמלוה מלכה, וכן עשה, הבעלי בתים אכן באו להמלוה מלכה, ובסוף הסעודה אמר הרה"ק מבעלזא שהוא רוצה לרקוד עמהם, ואכן רקדו זמן רב מאוד עד שהבעלי בתים כבר נתעייפו וישבו לנוח קצת, אבל הרה"ק מבעלזא זי"ע לא נח ולא שקט רק המשיך לרקוד בהתלהבות נוראה ובדביקות נפלאה, כשגמר הרה"ק את הריקודין אמר להבעלי בתים שבהריקוד הצטרפו כל השבעה רועים וכל זמן שהם רקדו ולא פסקו מלרקוד אזי גם אני רקדתי עמהם ולא הפסקתי ורק כשהם הפסיקו מלרקוד אז גם אני הפסקתי.

☆

סיפר הרה"ק ר' אברהם שמחה מבארנוב זי"ע שפע"א בחג הסוכות כשישבו החברייא קדישא תלמידי החוזה מלובלין בסוכה והיו מחכים על רבם שיכנס, ושאל הרה"ק מלובלין היכן הוא ר' לייבוש זאקעלקאווער (בעל ליקוטי מהרי"ל) ולא רצה ליכנס עד שילכו לחפש אחרי ר' לייבוש, ושאלו בנו וכי בלי ר' לייבוש לא תוכל לישב בסוכה עם שאר התלמידים, השיב לו החוזה בזה"ל: "וואס זאל איך טאן אז אלע אושפיזין שטייען אינדערויסן און ווילן נישט אריינקומען אין די סוכה בעפאר ר' לייבוש וועט אריינקומען".

☆

פע"א בליל א' דחג הסוכות עמד הרה"ק ר' יצחק מסקווירא ליד סוכתו והסתכל עליה בדביקות נפלאה, לפתע אמר להחסידים שעמדו סביבו בזה"ל: צו מיינע הייליגע עלטערן פלעגן די הייליגע אושפיזין קומען צו די סוכה, דא ביי אונז געפינען זיך אויך ב"ה די הייליגע אושפיזין", אח"כ נכנס לתוך הסוכה, וכששמעו החסידים דברים קדושים אלו נדחקו כולם אל הסוכה כדי לזכות להיות תחת קורת גג אחד עם האושפיזין עילאין.

☆

זקן אחד בא פעם להרה"ק ר' מנחם מענדל מרימינוב זי"ע וסיפר לפניו שהי' לו הזכיה להכיר את החיד"א והיה אצלו על חג הסוכות, ושאלו הרה"ק על מנהגי החיד"א וסיפר לו הזקן בין השאר שמנהגו היה בכל לילה מימי הסוכות להעמיד כסא מיוחדת בתוך הסוכה לכבוד בעל האושפיזא, והכריז הרה"ק מרימינוב זי"ע בהתרגשות: "אויב וואלט איך נישט געקומען אויף די וועלט נאר צו הערן די מעשה האט זיך שוין געלוינט".

אושפיזא דאברהם

הרה"ק משינאווא היה רגיל לספר מעשה זה: באחד הכפרים היה דר איש עני האיש היה פשוט מאוד אבל ירא שמים, וקרה שבערב סוכות הוצרך לסכך על הסוכה, ולרש אין כל במה לקנות סכך, והלכו הוא ואשתו אל היער לתלוש בעצמם ענפי אילנות לסכך, וכשהתחילו לנטות צללי ערב וחששו לבל יחללו יו"ט תלשו את הענפים בפיהם ובשפתיהם, ונעשה מזה רעש גדול בשמים ממעל שאברהם אבינו בעל האושפיזין ילך אל סוכתו של העני ויראה את פניו, ויהי בליל התקדש החג ראה העני והנה איש אחד עומד בסוכתו, חשב שבוודאי זהו עני שרוצה לאכול סעודת יו"ט, ויאמר לו: הנה אנוכי בעצמי איש עני ואין כל מאומה אצלי, אבל איעצך ללכת אל הגביר השוכן מול ביתי ובוודאי תשיג שם לאכול לשובע, והאיש השיב לו: לא באתי לאכול מלחמך, ולא לקחת מאתך מאומה, אנוכי אברהם אביך, ובאתי לסוכתך שתראה את פני בשכר מצות סוכה שקיימת במסירות נפש וביסורים, ותיכף נעלם האיש ואיננו.

בספר אוהל נפתלי מובא שסיפר הרה"ח ר' חיים משה ז"ל גיסו של הרה"ק ר' שלום מקאמינקא זי"ע שפע"א כשהיה גיסו הרה"ק ר' שלום בחג הסוכות אצל רבו הק' מראפשיץ זי"ע נחלה מאוד ור' חיים משה הנ"ל היה עומד למעלה מראשותיו ולא היה יכול למוש ממיטתו מפני שהיה חולה מסוכן, וכמו"כ לא הלך להתפלל בבית מדרשו של הרה"ק מראפשיץ זי"ע עד שב"ק פר' לך שאז נשתפר מצבו קצת אזי הלך ר' חיים משה לשולחנו הטהור של הרה"ק מראפשיץ, ושמע שהרה"ק מראפשיץ זי"ע פירש הפסוק לך לך מארצך וכו' ואברכך ואגדלה שמך, ורש"י מפרש ואברכך בממון, והקשה הרה"ק הלא הציווי של לך לך מארצך היה מהעשרה נסיונות שהקב"ה ניסה את אברהם, ולכאורה מה הנסיון כאן הלא אפילו איש יהודי פשוט אם היה הקב"ה מצוהו שילך אל ארץ נכריה ומבטיחו כבוד ועשירות בוודאי היה כל אחד הולך מרצונו הטוב, וכ"ש אברהם אבינו, רק הענין הוא שאע"פ שהקב"ה הבטיח לאברהם אבינו כל טוב עכ"ז לא הלך אלא כדי לעשות רצון ה' וזה היה הנסיון אם ילך מחמת עשירות וכבוד או לשם שמים.

כשחזר ר' חיים משה לגיסו הרה"ק מקאמינקא שהיה שוכב על מיטת חליו ואמר לו את הדבר תורה ששמע מהרה"ק מראפשיץ זי"ע, ויהי כשמוע הרה"ק מקאמינקא זאת קפץ ממיטתו וצעק בקול מר: "אוי וויי! אוי וויי! דעם דבר תורה האט דער רבי נישט געזאגט פון דער וועלט נאר פונעם עולם העליון, ווייל ס'איז נישט מעגליך פאר אַ מענטש פון דעם עולם משיג צו זיין אזא זאך" ואכן עוד בשנה זו נסתלק הרה"ק מראפשיץ זי"ע.

שנים רבות לאחר מכן כשהיה הרה"ח ר' חיים משה ז"ל על שב"ק אצל הרה"ק ר' אייזיקל מזידיטשוב זי"ע ושאלו הרה"ק אם הוא יודע איזה דבר תורה מהרה"ק מרפשיץ זי"ע, אז אמר לו ר' חיים משה את הדבר תורה הנ"ל, כששמע הרה"ק מזידיטשוב זי"ע את הד"ת הסתובב בחדרו אנה ואנה בדביקות עצומה ואמר: "מסתמא האט דער ראפשיצער רב געזאגט די תורה בסוף ימיו", וידוע הוא שצדיקים אמרו על הרה"ק מראפשיץ ששנה לפני פטירתו לא היה בזה העולם.

☆

אל הגאון הגדול ר' חיים עוזר גראדזינסקי זצ"ל בא פע"א אורח אחד על חג הסוכות הגאון הנ"ל כבר היה אז חולה ומאוד חלש ולא היה יכול לאכול בתוך הסוכה, ולכן אמר להאורח שירד לבדו לתוך סוכתו ושם יביאו לפניו לאכול, ואמר לו שהוא אינו יכול לאכול עמו יחד בתוך הסוכה מפני מצב בריאותו וחולה פטור מן הסוכה, כשישב לו האורח לבדו בתוך הסוכה ראה לפתע את הגאון שהוא בא אל הסוכה, שאלו האורח מפני מה הטריח כבודו את עצמו לבא לאכול עמי, השיב לו הגאון שלאחר מכן חשב שאכן שלגבי דין חולה פטור הוא מן הסוכה אבל ממצות הכנסת אורחים אין הוא פטור אע"פ שהוא חולה, שהלא אברהם אבינו היה חולה שיום שלישי למילתו היה אז ועכ"ז הטריח את עצמו לקיים מצות הכנסת אורחים, וא"כ איך אוכל לשבת בבית ולעזוב את האורח לבדו בחוץ.

☆

סיפר הרה"ק ר' יחזקאל מקאזמיר שכשהיה אברך נסע לרבו הק' החוזה מלובלין זי"ע לחג הסוכות ובשולחנו הטהור של הרה"ק מלובלין ישבו שם אנשים חשובים ומכובדים והוא עמד אז ליד התנור, ולפתע הבחינו שנעלם איזה כלי מהשולחן וחיפשו אותו ולא מצאו, והמשמשים הבחינו שהוא עומד ליד התנור ושמע הרה"ק מקאזמיר שהם מתלחשים ביניהם שבוודאי הוא הגנב, מפני שאלו שישבו בהשולחן לא היה מי לחשוד, וחשבו שמיד אחרי שהחוזה יגמור לערוך את שולחנו הטהור יקחו אותו ויכופוהו להחזיר את הגזילה, והוא עמד שם בקרן זוית בפחד ואימה כי לא ידע מה יעשו לו, לפתע נענה הרה"ק מלובלין ואמר בזה"ל: "ווער עס וויל קענען אברהם אבינו, שטייט דארט אַ אינגערמאן נעבן די אויוון און ער האט די צורה פון אברהם אבינו" ותיכף הלכו כולם להסתכל על צורתו הק' וכך ניצל מידי החשד.

☆

סיפר הרה"ק ר' יצחק אייזיק מקאמארנא זי"ע שפע"א היה רבו הרה"ק מזידיטשוב זי"ע חולה מאוד בהיותו בלובלין על המועדים והתאכסן בחצר הקודש של רבו מלובלין, ובחג הסוכות הפציר שיעלוהו על העליה אל הסוכה קטנה של הרבי מלובלין לאכול שם כזית ומשמשו הלך להביא לו מעט מרק לסוכה ובבוא המשמש עם המרק מצא כי זקן אחד הבלתי ניכר לו יושב אצל הרה"ק מזידיטשוב זי"ע ותהי לפלא בעיני ר' יעקב המשמש ונתן לו שלום ואחרי זמן מה נעלם ממנו, והגיד לו אח"כ הרה"ק מזידיטשוב כי הוא היה אברהם אבינו ע"ה והדבר ידוע.

☆

הרה"ק ר' פנחס מקאריץ זי"ע נמלך פעם בלבו שלא טוב הדבר שאנשים רבים באים אליו עם בקשותיהם להפקד בדבר ישועה ורחמים, מפני שזה מבטל אותו מעבודת הבורא, ולכן ביקש מאת השי"ת שיהא שנאוי על האנשים

וממילא לא יבואו אליו ולא יהיה לו התקשרות עם שום איש, וכן היה והתבודד בינו לבין קונו וחי חיי צער ולא היה נמצא בחברת אנשים בלתי בשעת התפילה להתפלל עם הציבור. ויהי היום לפני חג הסוכות הוכרח לעשות סוכתו ע"י גוי כי היהודים לא רצו לעזור לו מפני שהיה שנוא להם, והגוי לא היה בידו כלי האומנות הדרושים לכך והלך לשאול מהשכנים גרזן וכדו' ומחמת שהיה שנוא בעיני כולם לא רצו להשאילו ובקושי גדול השיגם.

בליל ראשון של חג כאשר גמר הרב את תפילתו בבית הכנסת, קרא אליו כמה אורחים לסעוד אצלו ביום טוב ולא היה אפילו אחד שיסכים לסור אל ביתו מפני ששנאו אותו והוכרח ללכת לסוכתו בלי שום אורח, בבואו לסוכה והתחיל להזמין את האושפיזין "ליעול אברהם" וראה שאברהם אבינו ע"ה עומד מבחוץ ואינו רוצה להכנס, ושאל אותו הרה"ק ר' פנחס מקאריץ: מה פשעי ומה חטאתי, והשיב לו אברהם אבינו: אין דרכי להיכנס במקום שאין שם אורחים, ויהי בשמעו זאת נשא עיניו למרום, בכה וביקש מהשי"ת שיחזור הדבר כמקדם שימצא חן בעיני אנשים.

☆

בעת היות הרה"ק ר' אלעזר ניסן ט"ב זי"ע כבן שמונה שנים בלילה הראשונה של חג הסוכות, ואביו וגם גיסו הרה"ק בעל ארי' דבי עילאי זי"ע אשר היה בעת ההוא סמוך על שולחן חותנו ישבו בהסוכה אצל השולחן, והילד הנ"ל התנמנם מעט על השולחן כדרך הילדים, וכאשר הקיץ מתנומתו ופתח את עיניו ראה על האדרת שהיה תלוי בהסוכה לנוי סוכה שהיה כתוב באותיות גדולות מזוהבות כעין של אש תיבות "מגן אברהם", ותיכף שאל מי כתב כאן תיבות "מגן אברהם", וגיסו הרה"ק הנ"ל שאלו איה כתוב מגן אברהם, והשיבו הכי לא תראה את אשר כתב כאן, והראה לו באצבע התיבות הנ"ל, ואביו הקדוש הישי"מ היה יושב ודומם.

☆

הרה"ק בעל מאור ושמש זי"ע בעת שהיה מסתופף בצל הרה"ק פ"א הר"ר אלימלך מליזענסק זי"ע ביקש פעם מרבו שהוא רוצה לשמש אותו לילה אחת כדי לראות את סדר עבודתו הק' ורבו נתן לו רשות על זה, ויהי בחצי הלילה ביקש הרה"ק מליזענסק ממנו להביא לו טיי, וכשנכנס הבעל מאור ושמש עם הכוס טיי לרבו, נבהל ונשתומם בראותו שאיזה איש זקן עם הדרת פנים יושב אצלו, ומרוב פחד נפל הכוס מידו ונשפך ארצה, כשנתעורר מעלפונו התחבא עצמו מפני הפחד שגבר עליו, אחר כך קראו הר"ר אלימלך ושאלו למה לא הביא לשתות, השיב שראה איש אחד היושב בהחדר, והבין שהוא בא מגבהי מרומים, ומרוב פחד נפל הכוס מידו, שאל לו הרה"ק הר"ר אלימלך: האם התבוננת בפני הזקן שהיה כאן, ענה לו המאור ושמש: שמפני פחד ואימה לא היה יכול להביט בו כלל, נענה הרה"ק הר"ר אלימלך ואמר בזה"ל: "וויי דאס קינד וואס קען נישט קוקן דעם טאטן אין פנים אריין" הלא זה הי' אברהם אבינו.

☆

פע"א בליל א' של סוכות אמר הרה"ק ר' יצחק מוואורקא זי"ע כי היום הוא האושפיזין שלו, החסידים תמהו מאוד שהרי שמו היה יצחק ואיזה שייכות יש לו לאושפיזין של אברהם אבינו ע"ה, אבל הוא בעצמו הסביר להם: "צר הקב"ה קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם", והרה"ק בעל ישמח ישראל מאלכסנדר אמר פע"א ביום ההילולא של הרה"ק מוואורקא זי"ע בזה"ל: הרבי הזקן מוואורקא שהיה בבחינת אברהם אבינו ע"ה שכל החסד מתגלגלין על ידו, עלה למרום.

☆

סיפר הרה"ק ר' איציקל מסטיטשין זי"ע (בנו הצעיר של הרה"ק ר' משה מראזוואדאב זי"ע) שהרה"ק בעל אור לשמים מאפטא אמר פעם בליל א' דסוכות ביום האושפיזא של אברהם אבינו: "מיר שעמען זיך נישט אריינצוגיין אין די סוכה מיט אונזער אהבת ישראל קעגן אברהם אבינו ע"ה, ואמר על זה הרה"ק מצאנז להרה"ק ר' משה מראזוואדאוו זי"ע: "דער אמת איז אז לויט די השגה פון ר' מאיר'לן אין אברהם אבינו האט ער זיך טאקע נישט וואס צו שעמען, אבער טאקע אברהם אבינו לאו כל מוחא סביל דא צו פארשטיין זיין גרויסקייט".

☆

הרה"ק ר' יצחק אייזיק מקאמארנא זי"ע היה נוהג בכל ליל א' דסוכות יום האושפיזין של אברהם אבינו ע"ה להתפלל על כל העקרות שיפקדו בשנה זו כמו שנפקד בעל האושפיזא אברהם אבינו ושרה, ומסופר שהרבה עקרות שבאו להזכיר את עצמם לפניו נפקדו מכח אותו התפילות שהתפלל בליל א' דסוכות.

אושפיזא דיצחק

אצל הרה"ק מצאנז זי"ע היו מכינים כסא מיוחד בסוכה עבור האושפיזא והיה מזהיר לנהוג כבוד ולא להידחף שם אמנם מחמת הלחץ זה הדחק נפלו ונדחפו גם שם, חוץ מליב ב' אושפיזא דפחד יצחק שאז נפלו אימה יתירה ולא הרהיבו לגשת אל מקום הכסא כי בגודל קדושתו המשיך על כל הנוכחים להרגיש במידת האושפיזא קדישא.

☆

הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע כאשר היה עורך שולחנו הטהור בליל שני של חג הסוכות שאז הוא האושפיזין של יצחק אבינו ע"ה היה רגיל להתרגז בכל פעם ותמיד היה מוצא איזה דבר וסיבה על מה להתרגז, על כן בכדי למנוע זאת, הי' מקפידים אז לסדר את השולחן ואת כל הענינים על צד היותר טוב ומעולה שלא ימצא שום דבר להתרגז.

פע"א כאשר סדרו הכל על מכונו וטרם נכנס הדברי חיים זי"ע לערוך את שולחנו לפני ה', ובא בנו הרה"ק ר' ברוך מגארליץ זי"ע והבחין וראה שאכן הכל ערוך ומסודר על צד היותר טוב ושוב לא ימצא על מה שיתרגז, והוא ידע שיש לו ענין בזה שהוא אושפיזא דיצחק כנגד מידת גבורה, וכאשר נכנס מרן הד"ח זי"ע ורצה לקדש על היין דחף הרה"ק מגארליץ את הקדושת יו"ט זי"ע שהיה ג"כ שם ועמד מאחורי הד"ח זי"ע וע"י הדחיפה נדחפה גם ידו של הרה"ק מצאנז ונשפך היין מן הכוס וירדו טיפי היין על מעיל הבעקיטשע החדשה של הד"ח זי"ע, וכראות הרה"ק מצאנז

זי"ע זאת התחיל להתרגז ולצעוק בקול רעש גדול: "ממון איז דמים, מען וועט דארפן באצאלן עד פרוטה אחרונה", אמנם אח"כ קרא אצלו את הקדוויו"ט זי"ע והיה מרצה אותו ופייס אותו בדברים רכים: "ליפא'לע מיין ליפא'לע, מיר האבן ליב ערליכע אידן ערליכע אידן" והושיבו על כסא האושפיזין, ורבים ראו בזה כעין סמיכה שהסמיך את הקדוויו"ט לרבי ומנהיג, וסיפר רבינו ז"ל שאביו הקדושת יו"ט הי' אומר שכשמרן הדברי חיים הושיבו לשם פיוס על כסא האושפיזין התבייש יותר ממה שהציקה לו מקודם הגערה של מרן הד"ח ז"ל (בל"ק: ער האט זיך מער געשעמט מיטן פיוס ווי מיט די הקפדה).

☆

סיפר הגה"ח ר' בן ציון מאסטראווע אשר פע"א ביו"ט שני דחג הסוכות בעת שישב הרה"ק ר' מיכל מזלאטשוב זי"ע בסוכתו אמר בזה"ל: הכינו כסא בשביל יצחק אבינו ע"ה שבא, אח"כ אמר בזה"ל: ברוך הבא יצחק אבינו אנו נגיד תורה בשבילכם, על הפסוק "וכל הבארות אשר חפרו עבדי אביו וכו' סתמום פלשתים וימלאום עפר, דהנה מדה הראשונה של איש יהודי הוא לא להטעות את עצמו ולא לעשות משום שאחר עושה ג"כ כזה (ובלשונו אמר: "נישט קיין גענארעכטץ און נישט קיין נאך טהועכץ").

והנה ידוע אשר מידת אברהם אבינו ע"ה היתה ענווה וכמאמה"כ "ואנוכי עפר ואפר", ואז רצו לעשות כמותו וז"ש "וימלאום עפר, היינו שהו הרבה אנשים עם מידת עפר ואפר כעין מידת אברהם אבינו ע"ה (ובל"א: "עס איז געווארן אסאך עפר ואפר'לעך"), ועל זה נאמר וישב יצחק ויחפור את בארות המים וכו', היינו להגיע למדה זאת באמת, ולא לעשות מצד שכן עושה אחר בגדר מצות אנשים מלומדה. וסיים הגה"ח ר' בן ציון הנ"ל אשר הרה"ק מזלאטשוב זי"ע תיאר גם את תמונתו של יצחק אבינו ע"ה שהוא בעל קומה גבוה ורזה.

אושפיזא דיעקב

רבינו ז"ל היה לו ענינים גבוהים בענין האושפיזין והרבה פעמים היה אומר לאנשים שיעמדו משקה לכבוד האושפיזין אע"פ שלא היה שמם כשם בעל האושפיזא, ופע"א אמר להרב ר' אורי ברייער ז"ל באושפיזא דיעקב שיעמיד משקה לכבוד האשפיזא דהלא מה שאיר"ע ליעק"ב אירע ליוסף וא"כ שמך אורי (איר"ע) הוא כשם בעל האושפיזא ובסוד קדושים מי יעמוד. וכוהיה אצל רבינו הרבה פעמים שכיבד אנשים שלא היו שמם כשם האושפיזא. וכמ"פ אמר גם להאנשים ששמם היה דומה לשם האושפיזא של אותו יום שהם ג"כ יעמידו שכר על השולחן למשל ישראל באושפיזא דיעקב, וכן יקותיאל או טוביה באושפיזא דמשה (שהמה מז שמותיו של משה רבינו ע"ה), וכן יחזקאל באושפיזא דיוסף (שיחזקאל בגימטרי' יוסף כידוע מהרה"ק משינאווא זי"ע).

☆

המנהג היה אצל הרה"ק ר' חיים מאיר יחיאל ממוגלניצא זי"ע שהחסידים אשר שמותיהם כשמות האושפיזין היו מעמידים יין על שולחנו ביום של אושפיזו, פע"א היה שם רב אחד בשם יעקב יצחק ולא העמיד יין באושפיזא של יצחק כי היה דחוק במעות, כעס הצדיק עליו והוכיח לו על כך, למחרתו באושפיזא של יעקב הזדרז הרב והעמיד יין, והצדיק צעק עליו שוב באמרו: איך מלאך לחשוב שאתה אושפיזא, וכי אתה אושפיזא, ואני איננו אושפיזא, וכהנה וכהנה דיבר אתו קשות, אחר החג נסע הרב לביתו, ונחלה בחולי אנוש והיה בסכנה גדולה אך לבסוף נתרפא בחסדי ה', כשהבריא נסע להרה"ק ממוגלניצא והצדיק אמר לו: עתה תדע על מה ציערתי אותך כל כך בחג הסוכות, מפני שראיתי בשמים קטרוג גדול ודינים קשים שורים עליך ואתה זקוק לרחמים, ובהסבל שסבלת עי"ז המתקתי הדינים מעליך ויצאת ידי חובתך ביסורים בלבד.

אושפיזא דמשה

בסידורי אשכנז מובא להקדים את האושפיזא דיוסף לפני אושפיזא דמשה וסיפר רביה"ק זי"ע שהרה"ק ר' יצחק אייזיק מקאמארנא זי"ע היה נוהג כן להזמין את האושפיזא דיוסף ביום הרביעי, והרה"ק ר' יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע היה נוהג כפי המקובל מהאריז"ל.

פע"א שלח הרה"ק מקאמארנא את בנו אל הרה"ק ר' יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע כדי להוכיח בראיות והוכחות שהצדק עמו, ענה הרה"ק מזידיטשוב ואמר לו: מתפלא אני על אביך שיאמר כן, הלא בעינינו ראינו בחג הסוכות העבר, שנכנס אלינו לסוכה משה רבינו ע"ה קודם ליוסף, והוסיף רביה"ק על זה שהכל הוא לפי בחינת הצדיק והאושפיזין הק' באים לפי הסדר שמזמינים אותם, וממילא ראה הרה"ק מזידיטשוב תחילה את משה רבינו והרה"ק מקאמארנא ראה מקודם את יוסף הצדיק.

סיפר הרה"ח ר' ישעי' שו"ב בהאדעסא שהוא הכיר זקן אחד שבימי ילדותו היה מתגורר בעיר ברייוואט שבארץ רוסיא ושם היה גר הרה"ק ר' ישראל נכד הבעש"ט הק' שהיה נקרא "דער טויטער" (מפני שכשהיה ילד קטן מת ואמו העמיד אותו על ציון זקינו הבעש"ט וחזר לחיותו כמקדם), דרכו היה להתפלל שחרית עד שתי שעות בתוך הלילה ומנחה התפלל לפני חצות הלילה וכך הי' נוהג אפי' בשבת והזקן ההוא היה מקורב מאוד להרה"ק ר' ישראל "דער טויטער".

פע"א בא לשם הרה"ק ר' אהרן מזיטאמיר זי"ע שהיה תלמיד מובהק מהרה"ק בעל קדושת לוי מבארדיטשוב זי"ע, ובאותו שב"ק מיהר הרה"ק ר' ישראל א"ע כדי שיוכל לתת שלום להרה"ק ר' אהרן מזיטאמיר עכ"פ מוצש"ק, והזקן המספר ההוא הלך אז יחד עם הרה"ק ר' ישראל לקבל את פני הרה"ק ר' אהרן מזיטאמיר זי"ע, כשהגיע לשם שמח ר' אהרן מאוד לקראתו ואמר לו עם מה אני יכול לכבד אתכם, הבה ואספר לכם סיפור מהבעש"ט הק' ובזה אכבד אתכם, לפני כן הקדים שהוא רגיל לספר רק סיפורים שקיבל מרבו הק' מבארדיטשוב זי"ע ששמעם מרבו המגיד הרבי ר' בער, שהוא ראה אותם בעצמו אצל הבעש"ט.

והרה"ק ר' אהרן התחיל בסיפורו: להחברייא קדישא תלמידי הבעש"ט הק' היה להם סימן על צורתו הק' של הבעש"ט

לידע אם היה אצלו אחד מהשבעה רועים או כל השבעה רועים, פע"א ישב הבעש"ט הק' בסעודת ראש חודש ועל צורתו הק' הכירו שכעת יש לו גילוי עם אחד מהשבעה רועים, לאחר הסעודה שאלו תלמידיו מי מהשבעה רועים היה אצלו, והשיב להם: שבברכת המוציא בראש חודש יש לו בדרך כלל כוונה מיוחדת שאותה הוא מכוון בעת האכילה, ועכשיו נתחדש לו איזה חידוש בהכוונה הלזו, וממש פלא הוא שילוד אשה יכול להשיג כוונות כאלו, ונתגלה אליו משה רעיא מהימנא ואמר לו: יישר כח שזכית לכוון להכוונות שכוונתי בעת שהייתי עומד ומשמש בהסעודה אשר הכינותי לחותני יתרו כשבא אל המדבר.

☆

רבינו ז"ל מביא בדברי יואל על המועדים וז"ל: וכמו ששמעתי מזקינים שהיו באותו מעמד אצל ק"ז זלה"ה הישמח משה שאמר פעם א' בשמחת תורה בהקפה הרביעית "ברוך הבא משה רבינו, אתה עד בדבר של חסרתי מלקיים מתורתך כלום ואפילו כקוצו של יו"ד, ומדוע ביישוני מן השמים שהייתי מצפה ומחכה כל כך על הגאולה ולא נעניתי". וידוע שמשום הכי מזמרין אצלנו "ישמח משה" בהקפה ד' ביום שמח"ת.

☆

מסופר שפע"א אמר רבינו ז"ל להמשב"ק הרב ר' יוסף אשכנזי באושפיזא דמשה שיעמיד יין שהיום הוא האושפיזא שלו והסביר דבריו כי הלא אי' בסידורי אשכנז שיוסף הוא קודם למשה וכיון שאתה אשכנזי עליך לנהוג כמו מנהג אשכנז שהיום הוא האושפיזין של יוסף. וסיפר רבינו ז"ל שבהיותו ילד צעיר לימים צוהו אביו פעם בהאושפיזא דמשה רבינו להעמיד יין על השולחן באמרו שאז אושפיזא דילי' ג"כ, ושאל את אביו הלא שמי יואל, השיב לו אביו הק' הלא כתיב בתורה "ויואל משה", ופע"א כשסיפר רבינו הדברים העיר דכפי הנראה כבר ראה אבי שאצטרך לחבר חיבור בשם "ויואל משה", והיא פלאי.

אושפיזא דאהרן

בס' שיחתן של עבדי אבות (עמ' קי"ג) מסופר על הרה"ק רבי אברהם שלום מסטראפקוב זצ"ל שהיה אוחז בסוכות האושפיזין של אהרן, ושמעתי כמ"פ מפה קדשו שאמר: זקיני הקדוש הדברי חיים זי"ע כותב שהאושפיזין רומזים על המדות, וכיון שאהרן היה "אוהב שלום ורודף שלום", ואביו זצ"ל נתן לי השם "שלום", לכן מדתי שאהיה אוהב שלום. וראה לעיל שכן אמר מרן רבינו ז"ל להגה"צ מאודווארי זצ"ל (עי' לעיל במאמר "קשר עליון דאורייתא").

☆

סיפר הרה"ח ר' יצחק גראס ז"ל שהיה משב"ק אצל הרה"ק רבי שמואל מדאראג זי"ע, שפע"א בחוה"מ סוכות ביום האושפיזא של אהרן כהנא קדישא נסע יחד עם רבו לצאנז למרן הגה"ק הדברי חיים זי"ע, וכאשר הגיע לברכת המזון כיבדו הגה"ק מצאנז זי"ע לברך על הכוס, בהפטירו בלשונו הקדוש "כי היום הוא האושפיזא שלו". והיה לפלא בעיני החסידים. לאחר ברהמ"ז שאל אחד מן החסידים את פי הגה"ק זי"ע לפשר הדבר, נענה הגה"ק זי"ע בלשון צחות ואמר: "שקול שמואל כנגד משה ואהרן".

אושפיזא דיוסף

הרה"ק משינאווא ציוה פע"א בהאושפיזין של יוסף להעמיד משקה עבורו, ואמר שיש לו קשר להאושפיזין של היום כי שמו "יחזקאל" בגימטרי' "יוסף". כמו"כ סיפר החסיד ר' יונה צנגוט מעיר באבוב שפע"א הסתופף בחג הסוכות בצל הרה"ק משינאווא ביום ב' דחג בשעת העמדת המשקה בשולחן הטהור, פנה הרה"ק לר' יונה ואמר לו: אתה צריך היום להעמיד משקה לכבוד האושפיזא של בן רבך הרה"ק מבאבוב זי"ע, ועמד ר' יונה ומשתומם על דבריו, הלא בנו יחידו של רבו בן ציון שמו והיום הוא האושפיזא דיצחק, והרה"ק משינאווא הרגיש את תמיהתו והמשיך ואמר לו: כשהייתי בסוכות ביום אושפיזא דיוסף אצל הרה"ק ר' צבי הירש מרימינוב זי"ע פנה אלי ואמר: הנך צריך להעמיד היום משקה לכבוד האושפיזא כי יחזקאל בגימטרי' יוסף, מדבריו הק' אנו רואים שיש משמעות וחשיבות של גימטרי', וא"כ גם בן ציון בגימטרי' יצחק. כשחזר ר' יונה לעירו סיפר לרבו הרה"ק מבאבוב את כל המאורע והרה"ק מבאבוב שמח מאוד ואמר לבנו הרה"ק ר' בן ציון שהוא לו לזכיה גדולה שהרה"ק משינאווא הזכיר אותו על שולחנו הטהור לפי שבצדיקים אחרים יכול להיות שעושים פעם דבר כזה כדי לקרב את האנשים, אבל אצל הרה"ק משינאווא שהוא כולו אמת אינו שייך כל הענינים האלו, ולכן כשזכה שהרה"ק משינאווא הזכירו על השולחן אשר לפני ה' הוא לו לחשיבות, והרה"ק מבאבוב ציוה לו שבשביל זכות זה בלבד הוא צריך להעמיד משקה.

אושפיזא דדוד

כשהלך הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע לערוך גלות הגיע פע"א לפשעווארסק מאוחר מאוד בלילה וראה שמבית אחד יוצא קרן אורה שם היה דר הרה"ק ר' משה מפשעווארסק זי"ע, ושאל הרה"ק הרבי ר'אלימלך אם הוא יכול ללון אצלו בלילה, השיב לו ר' משה שבדיוק עכשיו קם משנתו והוא יכול לילך לישון על מיטתו, ושאל לו הרה"ק ר'אלימלך אם יש לו משהו לאכול ונתן לו ר' משה לאכול, והרר"א אכל קצת והלך לישון, כשחשב ר' משה שהאורח כבר ישן התחיל לומר תהלים, כששמע הרר"א שהוא אומר תהלים קם ממיטתו ועמד ליד ר' משה, כשהבחין ר' משה בו רמז לו בידו שיחזור לישון במיטתו, והרר"א חזר.

כעבור זמן מה התחיל ר' משה שוב באמירת תהלים והרר"א קם ועמד ליד ר' משה כבראשונה וגם עכשיו רמז לו ר' משה שיחזור וכן היה בפעם השלישי, עד שהרה"ק מפשעווארסק גער בו, השיב לו הרר"א: "איך אני יכול לישון כשאני רואה שדוד המלך עומד לידך", כששמע זאת הרה"ק מפשעווארסק אמר לו: "ביסטו אפשר מיילעך".

בסוכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסוכות, למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים אני ה' אלוקיכם. במדרש איתא איוב היה קורא תגר על היסורים עד שהראהו הקב"ה דפנות הסוכה. וי"ל ע"פ מה דאיתא בגמ' (ב"ק י"ז:) תנו רבנן תרנגולין שהיו מפריחין ממקום למקום ושברו כלים בכנפיהן משלם נזק שלם ברוח שבכנפיהן משלמין חצי נזק, סומכוס אומר נזק שלם בשלמא סומכוס קסבר כחו כגופו דמי (וזהו רגל מועדין מתחילתן ומשלם נזק שלם) אלא רבנן אי כגופו דמי כוליה נזק בעי לשלם ואי לאו כגופו דמי חצי נזק נמי לא לשלם הדר אמר רבא לעולם כגופו דמי וחצי נזק צרורות הלכתא גמירי לה, והקשה הרא"ש למה לא אמרה הגמרא לעולם כחו לאו כגופו ומה שמשלם חצי נזק הוא משום דצרורות הוא הלכה למשה מסיני והלמ"מ חצי נזק, ותירץ דהנה ידוע שהלמ"מ בא לגרוע היינו להקל ואם אמרינן כחו לאו כגופו אז הוא פטור לגמרי נמצא שהלמ"מ יבוא להוסיף וזה א"א כיון שהלמ"מ בא לגרע ולהקל ולא להוסיף, אך לכאורה מנ"ל הא שהלמ"מ בא לגרע ולא להוסיף אכן י"ל דזה נלמד מסוכה כדאיתא בגמ' (סוכה ו:) שתים כהלכתן ושלישית אפילו טפח וכו' משום דכתיב בסכת בסכת בסכות הרי כאן ארבע דל חד לגופיה פשו להו תלתא שתים כהלכתן ואתאי הלכתא וגרעתה לשלישית ואוקמה אטפח וכו', והנה בנים נקראים כחו של אדם, ואיתא בזוה"ק שאיוב נענש על שלא מיחה בבניו שעשו משתה, והשתא יובן דברי המדרש איוב היה קורא תגר על היסורים שהוא היה סבור כחו לאו כגופו וא"כ למה נענש עבור בניו, עד שהראהו הקב"ה דפנות הסוכה שתים כהלכתן ושלישית אפילו טפח שמזה מוכח דהלל"מ בא לגרוע ולא להוסיף וא"כ ע"כ דכוחו כגופו דאין לומר כחו לאו כגופו דאז הוא פטור לגמרי ונמצא שהלמ"מ יבוא להוסיף, ולכן נתקררה דעתו.

(קהלת משה)

☆

בסוכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסוכות, למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים אני ה' אלוקיכם. ונראה דהנה אמרו חז"ל (ספרא אמור י"ז) למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים. רבי אליעזר אומר סוכות ממש היו להם, רבי עקיבא אומר בסוכות ענני כבוד היו, ולכאורה צ"ב למאי נפקא מינה אי סוכות ממש היו או ענני כבוד, אכן י"ל עפי"מ דאיתא בגמ' (סוכה כ"ז:) תניא רבי אליעזר אומר כשם שאין אדם יוצא ידי חובתו ביום טוב הראשון של חג בלולבו של חבירו וכו' כך אין אדם יוצא ידי חובתו בסוכתו של חבירו וכו' וחכמים אומרים אף על פי שאמרו אין אדם יוצא ידי חובתו ביום טוב הראשון בלולבו של חבירו אבל יוצא ידי חובתו בסוכתו של חבירו דכתיב כל האזרח בישראל ישבו בסוכות מלמד שכל ישראל ראוים לישב בסוכה אחת, נמצא לר' אליעזר סוכה שאולה וכן סוכת השותפים פסולה ולדברי חכמים כשרה, והסתפק הריב"ש אליבא דחכמים אם סוכת השותפים ג"כ כשר או שהפסוק מרבה רק סוכה שאולה אבל סוכת השותפים פסולה, ונראה דדבר זה תלוי במחלוקת ר' אליעזר ור' עקיבא הנ"ל, דלדברי ר' עקיבא שעננ כבוד היו עכ"ח כל ישראל ישבו בסוכה אחת כיון שלכל ישראל היה סוכה אחת של עננים, אך לדברי ר' אליעזר שסוכות ממש עש להם ממילא כל אחד עשה סוכה לעצמו לכן סובר שסוכה שאולה וסוכת השותפים פסולים, אמנם להלכה נפסק כשיטת חכמים שדרשו שכל ישראל ראוים לישב בסוכה אחת ולכן סוכה שאולה וסוכת השותפים כשרה, וזשה"כ כל האזרח בישראל ישבו בסוכות, היינו שכל ישראל ראוים לישב בסוכה אחת, למען ידעו דורותיכם כי בסוכות של ענני כבוד "הושבתי את בני ישראל" וכשם שלכל ישראל היתה סוכה אחת של עננים כן סוכה שאולה ושל שותפים כשרה.

(מהר"ם בן חביב)

☆

ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר. איתא במדרש (תנחומא כ"ב) וכי ראשון הוא והלא ט"ו הוא אלא ראשון לחשבון עוונות, וי"ל דבה' ימים שבין יוהכ"פ לסוכות אין הקב"ה מחשב עונות ישראל, נמצא שנשארים עונות מש"ס ימים בלבד, וכדי לכפר על עונות אלו ציוה הקב"ה על מצות סוכה דסוכה כשרה בשלשה דפנות, וכל דופן כשרה עד עשרים אמות, וכל אמה הוא ששה טפחים, נמצא שבכל דופן יש מאה ועשרים טפחים, ובשלשה דפנות הם ש"ס טפחים, ובזה יל"פ מאמה"כ (תהלים ס') "אלוקים דיבר בקדשו אעלוזה", אעלוז-ה, אעלוז בה' ימים שבין יוהכ"פ לסוכות שאינם נחשבים כלל, וממילא "אחלקה שכם" דהיינו אחלק-ה ימים משאר ימות השנה ונשאר רק כמספר שכ"ם ימים לתקן, "ועמק סוכות אמדד" שאמדד אותם על העמקות של הסוכה, הם דופני הסוכה כדי לכפר על עונות בני ישראל של כל השנה, ובזה יש לפרש מאמר הכתוב בתהלים (תהלים ל"ט) "הנה טפחות נתת ימי" שע"י הטפחות של דופני הסוכה קיבלו ימי כל השנה תקנה.

(הגה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע)

☆

ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר. איתא במדרש (ויק"ר ל' ג') ועם נברא יהלל יה שהקב"ה עתיד לבראות אותן בריה חדשה ומה עלינו לעשות ליקח לולב ואתרוג ונקלס להקב"ה לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר ולקחתם לכם ביום הראשון, וצ"ב, ונראה ע"פ דברי המדרש (ב"ר י' ו') א"ר סימון אין לך כל עשב ועשב שאין לו מזל ברקיע שמכה אותו ואומר לו גדל הה"ד (שם לח) הידעת חקות שמים אם תשים משטרו בארץ, וכתבו המפר' שד' המינים שבלולב אינם תחת מזל ברקיע אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו מושל עליהם וזהו כוונת המדרש (ויק"ר ל' ט') פרי עץ הדר זה הקב"ה, כיון שהוא תחת השגחתו לבד ואין הוא תחת המזלות, ובזה גם יתבאר דברי המדרש (תנחומא אמור כ') ארבעה הם קטני ארץ אלו ארבע מינים הללו והמה חכמים מחוכמים שהן גדולים לפני

הקב"ה, והכוונה דהאדם יראה לעינים שהד' מינים הם קטנים ככל הצמחים אבל הם גדולים לפני הקב"ה כי אין מושל עליהם שר או מלאך כשאר הצמחים אלא הקב"ה לבדו מושל ומשגיח בהם, והנה כתב הרמ"ע מפאנו דתשובה אינה מועלת רק לישראל אבל לא לאוה"ע, והטעם כתבו המפרשים כי אוה"ע הם בבחינת עבדים למקום ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול אבל ישראל בנים למקום ואב שמחל על כבודו כבודו מחול, והנה ביוהכ"פ נכנסו ישראל ואוה"ע לדין אך ישראל עשו תשובה אכן י"ל שאין מועיל התשובה כי אנחנו עבדים ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול לכן צונו הקב"ה ליקח הד' מינים שהוא המושל ומשגיח בהם וכתבו חכמי הסוד שד' מינים האלו רומזים לד' אותיות של שם המיוחד וזה אות ומופת שאנו בנים למקום ומשתמשים בשרביטו של מלך והם הד' מינים כבן מלך המשתמש בשרביט המלך משא"כ אם עבד יעשה כן אחת דתו להמית, וזה הוכחה שנתקבלה התשובה והקב"ה מחל עוונותינו, וז"ש המדרש "עם נברא יהלל יה שהקב"ה עתיד לבראות אותן בריה חדשה" כי בעל תשובה הוא בריה חדשה ממש "ומה עלינו לעשות" להוכיח שנתקבלה התשובה "ליקח לולב ואתרוג" שהם חלק ה' ונשתשמש בשרביטו של מלך וע"ז נודע שאנו בנים למקום ואב שמחל על כבודו כבודו מחול ונתקבלה התשובה.

(ראש דוד)

☆

ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר. איתא במדרש (ויק"ר ל' ט"ו) "שלשה המה נפלאו ממני" אלו פסח מצה מרור "וארבעה לא ידעתי" אלו ארבעה מינים שבלולב, והוא תמוה, וי"ל עפי"מ דאיתא במדרש (שמו"ר ט"ו י"ב) "ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש" בשביל אברהם שהצלתיו מכבשן האש, ומצות בשביל שרה שעשתה למלאכי השרת עוגות, מרורים בשביל יעקב, עוד איתא במדרש (ויק"ר ל' י') "פרי עץ הדר" זה אברהם שהדרו הקב"ה בשיבה טובה, "כפות תמרים" זה יצחק שהיה כפות ועקוד, "ענף עץ עבות" זה יעקב, "וערבי נחל" זה יוסף, והשתא שפיר יובן דברי המדרש "שלשה המה" זה פסח מצה ומרור שהם נגד אברהם שרה ויעקב "נפלאו ממני" שקשה למה אין שום מצוה גם נגד יצחק ושמא תאמר משום שיצחק לא היה במצרים, א"כ "וארבעה" זה ארבעה מינים שבלולב שהם גם זכר ליציאת מצרים "לא ידעתי" למה שם כן צוה מצוה נגד יצחק.

(אשל אברהם)

☆

ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר. איתא בגמ' (סוכה מ"א:) לכם משלכם להוציא את השאול ואת הגזול מכאן אמרו חכמים אין אדם יוצא ידי חובתו ביום טוב הראשון של חג בלולבו של חבירו אלא אם כן נתנו לו במתנה, וקשה מה הוסיף הברייתא בזה שאמר מכאן אמרו חכמים הא ממילא נפקא דהרי שאול וגזול אינה לכם, וי"ל ע"פ מה שפסק הרא"ש (קדושין ס' כ') השואל טבעת מחבירו כדי לקדש בו את האשה הרי היא מקודשת משום שהוא יודע שע"מ לקדש בו הוא צריך ע"כ גמר ונתן לשם מתנה ע"מ להחזיר כמו כן השואל טלית מציצת מותר לברך עליו משום שגמר ונתן מתנה ע"מ להחזיר, הקשה ע"ז הטו"ז (או"ח י"ד) א"כ גבי השואל לולב מחבירו נאמר ג"כ שגמר ונתן מתנה ע"מ להחזיר ותירץ בשלמא בקדושין שהתורה לא אסרה בפירוש גזול ושאול אלא נלמד מכח סברא אמרינן שאם הנותן נודע שלקח ממנו בשביל לקדש בו הוא גמר ונתן מעמ"ל אבל בלולב שהתורה מיעטה בפירוש הגזול והשאול א"א לומר שאנו נפרש דבריו שגמר ונתן מעמ"ל לפי שהתורה אמרה בפירוש שלא נפרש דבריו, ולפי"ז שפיר יובן לשון הגמרא מאחר שהתורה אמרה "לכם להוציא את השאול והגזול" לכן "מכאן אמרו חכמים אין אדם יוצא ידי חובתו ביום טוב הראשון של חג בלולבו של חבירו אלא אם כן נתנו לו במתנה" בפירוש אבל אם נתנו בלשון שאלה אין לפרש דבריו שגמר ונתן מתנה ע"מ להחזיר.

(אשי ישראל)

☆

איתא בגמ' (סוכה כח:) כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי, ירדו גשמים מאימתי מותר לפנות משתסרח המקפה. וצ"ב מהו הקישור בין ירדו גשמים למה שאמר ברישא כל שבעת ימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי, וי"ל דהנה הביאו המפו' ב' טעמים למצות סוכה האחד משום זכר לענני כבוד, ובמ"י איתא (ויקרא כ"ג) אמר רבי אליעזר בר מרוס למה אנו עושין סוכה אחר יום הכפורים [לומר לך שכן] אתה מוצא בראש השנה יושב הקב"ה בדין על באי העולם וביום הכפורים הוא חותם את הדין שמא יצא דינן של ישראל לגלות ועל ידי כן עושין סוכה וגולין מבתיהן לסוכה והקב"ה מעלה עליהן כאלו גלו לבבל, והנ"מ בין שני הטעמים הוא אם הוא משום זכר לענני כבוד א"כ הסוכה היא לכבוד ולתפארת לכן אם ירדו גשמים פטור מן הסוכה, ואם הטעם הוא משום גלות אז אדרבא אם ירדו גשמים צריך לישב בסוכה ולסבול הגלות, עוד איתא (שם) כל שבעת הימים עושה אדם סוכתו קבע וביתו עראי כיצד היו לו כלים נאים מעלין לסוכה מצעות נאות מעלין לסוכה, לפי"ז משמע שעיקר הטעם הוא משום זכר לענני כבוד ע"כ צריך להדר הסוכה בפאר כי אם משום גלות אז אם הסוכה היא מעוטרת אין זו גלות, וז"ש "כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע" וכמו שפירשו בגמרא שצריך להדר בכלים נאים א"כ הטעם הוא משום זכר לענני כבוד ממילא אם ירדו גשמים מותר לפנות לכן מסיים המשנה ושואל "מאימתי מותר לפנות" ומתרץ "משתסרח המקפה".

(שלל רב)

☆

בגמ' איתא (עבודה זרה ג.) **לעתיד לבוא יאמרו אוה"ע לפני הקב"ה כלום כפית עלינו הר כגיגית ולא קבלנוה וכו' אמר להם הקב"ה מצוה קלה יש לי וסוכה שמה לכו ועשו אותה מיד כל אחד ואחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו והקב"ה מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא.** ומקשים העולם למה סוכה נקראת מצוה קלה, עוד יש לדקדק מ"ש מיד כל אחד עושה סוכה "בראש גגו", מפני מה עושין את סוכתם בראש הגג ולא על הארץ, גם יוקשה למה אחרי שהקב"ה מקדיר ליהם חמה כולם בורחין מן הסוכה הרי אדרבה הסוכה תהיה לצל יומם, אמנם יתכן לומר דקושיא חדא מתורצת בחברתא, דהנה אי' בגמ' (סוכה כ:) העושה ד' כלונסאות על שפת הגג ומסכך על גבן ר' יעקב מכשיר דאמרינן גיד אסיק מחיצתא, ומסיק שם בגמ' דהא דמהני סוכה בד' כלונסאות הוא דווקא בראש הגג אבל בארץ לא מהני, ולפי"ז י"ל דהעכו"ם שאינם רצים בטירחת המצוה להם נותן הקב"ה "מצוה קלה" שהרי יכולים לעשות סוכה בנקל ע"י ד' כלונסאות, ומיד כל אחד עושה סוכה "בראש גגו" שרק על ראש הגג אמרינן גיד אסיק, והקב"ה מקדיר עליהם חמה ואז כולם בורחין מן הסוכה, כיון שאין לה דפנות, אבל אם היו עושים סוכתם עם דפנות לא היו צריכים לברוח דהא טוב להם לישב מסוכה, וא"ש.

(זקן אהרן)

שלמי תודה וברכה

הַשֵּׁם גְּבוּלֵךְ שָׁלוֹ"ם. חֵלֶב חִטִּים יַשְׂבִּיעֵךְ

בין פסחא לעצרתא, נביע בהני שורתא, רב ברכתא, לעילא מכל תושבחתא, אל מול פני ידידינו האי גברא רבא, רב פעלים לתורה ולתעודה במסירות רבה, פאר מקדושים, מרבה צדקה וחסד לכל דורשים ומבקשים, משליך עצמו מנגד לבוא בעזרתינו, ובפרט מגדיל עשות בהתמסרותו העצומה והנאמנה לטובת כוללינו, שלא יחסר המזג מאתנו, ובכך ממשיך בדרך אבותיו הק' רבותינו, את בנציבין ומצודתו מרחוק פרוסה עלינו, כבוד שמו תפארתו, על ישראל הדרתו

כ"ק הגאון הצדיק

רבי שלו' אליעזר טייטלבוים שליט"א

אבדק"ק קהל יטב לב ד'סאטמאר 15 עוו. בארא פארק יע"א

נשיא כוללינו הק'

על אשר בנוסף לתמיכתו התמידית לבל יחסר המזג ללומדי כוללינו הק'
בכדי שנוכל לשלם משכורתם משלם מדי חודש בחודשו

הוסיף לשלוח עוד הוספה לכבוד חג הסוכות
לכל לומדי כוללינו שיחיו

קובעים ברכה לעצמם

עסקני הכולל החשובים כ"א בשמו הטוב יבורך

אשר הטו שכם אחד לעמוד לימין
נשיא כוללינו שליט"א במשך כל השנה
ובמיוחד בימי ערב יו"ט העעל"ט

אנשי שלומינו שיחיו תומכי כוללינו הק'

ובחדא מחתא, נביע שבח דא שירתא
הדרא דלא אפשר למפרט בשפוותא
קדם מעלת כבוד ידידינו החשובים

אשר אודות תמיכתם הנדיבה בלב ובנפש
נתאפשר לנו לשלם ללומדי הכולל לקראת חג הסוכות

וזאת הברכה, בהערכה ובהוקרה, שבזכות התורה יושפע למעלת כבודו רב שמחה ואורה, ויזכה להמשיך בנשיאות כוללינו המעטירה, בעוז ובתפארה, ובשכר זאת יראה וירווה רב תענוג ונחת, מכל יו"ח בבת אחת, מתוך שמחה והרחבה הדעת, וזכות אבותיו יסייעתו בכל עת, עדי נזכה לביאת משיח צדקינו, ומלכינו כ"ק מרן רבינו שליט"א בראשינו, במהרה בימינו, אמן

החותמים למען שמו בהדרת כבוד ויקר

יחזקאל ראטטער

בשם רבני ולומדי הכולל | הנהלת הכולל בארה"ק

פּינת יקרת
מאמר מקיף ויסודי להרחיב הידיעות בענינא דיומא ופרשת השבוע

אזמין לסעודתא אושפיזין עילאין

במשנת התנא האלוקי 'רבי שמעון בר יוחאי'

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

ב'זוהר הקדוש' פרשת אמור (רעיא מהימנא דף ק"ג ע"ב) **מצינו: תא חזי בשעתא דבר נש יתיב במדורא דא, צלא דמהימנותא, שכינתא פרסא גדפהא עליה מלעילא** [בשעה שהאדם יושב במדור זה של הסוכה שהיא צל האמונה היינו אור האצילות או השכינה פורס כנפיה על הסוכה מלמעלה], **ואברהם וחמשא צדיקייא אחרנין שויין מדוריהון עמיה** [ואברהם וחמשה צדיקים שהם האושפיזין יצחק יעקב משה אהרן ויוסף מניחין מדור שלהם עמו], **אמר ר' אבא אברהם וחמשא צדיקייא ודוד מלכא שדין מדוריהון עמיה** [רבי אבא מוסיף שגם דוד שהוא בסוד המלכות בא עמהם דהיינו דאברהם וחמשא צדיקייא ודוד מלכא שויין מדוריהון עמיה], **הדא הוא דכתיב בסכות תשבו שבעת ימים, שבעת ימים כתיב, ולא בשבעת ימים** (כגונא דא כתיב 'כי ששת ימים עשה ד' את השמים וגו') [הפי' הוא שגם שבעה הימים שהם הז' מדות שהם סוד האושפיזין ג"כ יושבים עמו, וזהו באופן דכתיב כי ששת ימים וגו' שאין הפי' בששה ימים אלא הששה ימים הם עצמם סוד השמים והארץ, וכן כאן השבעה ימים בעצמם שהם סוד ז' האושפיזין יושבים בהסוכה], **ובעי ב"נ למחדי בכל יומא ויומא באנפין נהירין באושפיזין אלין דשריין עמיה** [צריך האדם לשמוח בכל יום ויום בפנים מאירים באורחים אלו ששורים עמו].

ואמר רבי אבא, כתיב בסכות תשבו שבעת ימים, ולבתר ישבו בסכות, בקדמיתא תשבו ולבתר ישבו [מקודם כתיב תשבו בלשון נכח ואח"כ כתיב ישבו בלשון נסתר]. **אלא, קדמאה לאושפיזי, תניינא לבני עלמא, קדמאה לאושפיזי** [אלא הראשון שאומר תשבו מפני שמזמן להאושפיזין, והשני הוא צווי לבני העולם שישבו בסוכות]. **קדמאה לאושפיזי, כי הא דרב המנונא סבא, כד הוה עייל לסוכה הוה חדי, וקאים על פתחא דסוכה מלגאו, ואמר נזמן לאושפיזין** [שרב המנונא סבא כשהיה נכנס לסוכה היה שמח ועומד על פתח הסוכה מבפנים ואמר נזמן לאושפיזין], **מסדר פתורא, וקאים על רגלוהי, ומברך, ואומר בסכות תשבו שבעת ימים** [היה מסדר שלחנו ועומד על רגליו ומברך לישב בסוכה ואומר בסכות תשבו שבעת ימים], **תיבו אושפיזין עלאין תיבו, תיבו אושפיזי מהימנותא תיבו** [ואמר תשבו אושפיזין עליונים תשבו תשבו אושפיזי האמונה תשבו]. **אריס ידוי וחדי, ואמר זכאה חולקנא, זכאה חולקהון דישראל, דכתיב כי חלק ה' עמו וגו'** [הריס ידיו ושמח ואמר אשרי חלקינו אשרי חלקם של ישראל דכתיב כי חלק ה' עמו וגו' שהם חלקו של הקב"ה], **והוה יתיב** [ואח"כ היה יושב].

תניינא לבני עלמא, דמאן דאית ליה חולקא בעמא ובארעא קדישא, יתיב בצלא דמהימנותא, לקבלא אושפיזין, למחדי בהאי עלמא ובעלמא דאתי [ופעם השני דכתיב ישבו ולא תשבו זהו צווי לבני העולם, מי שיש לו חלק בעם הקודש בני ישראל ובארץ הקודש הוא יושב בצל האמונה לקבל האורחים לשמוח בעוה"ז ובעוה"ב] **ע"כ.**

וב'אמרי פנחס' ביאור: שהלשון ישבו משמע לנסתר, ותשבו משמע לנוכח, שידוע שלכל דבר קדושה מקדמה שכינתא ואתיא, ולכך קדמאה לשכינה וזהו לאושפיזא והדר לבני עלמא, ולכך רב המנונא סבא עמד אצל הפתח ואמר תשבו ולא נכנס מקודם ואח"כ אמר תיבו אושפיזין עילאין **כי שכינתא מקדמת** וכנ"ל עי"ש. דהיינו שמקודם נכנס השכינה ואח"כ האושפיזין.

ואגב ראוי לציין שבספר 'מלבוש שבת ויו"ט' (יום א' דסוכות) מדייק מדברי הזוה"ק שצריך לעמוד בשעת ברכת לישב בסוכה כדעת הרמב"ם, וז"ל: "הנה מלשון זה שאמר וקאים על רגלוהי ומברך משמע כדעת הרמב"ם המובא בשו"ע או"ח סימן תרמ"ג ס"ב, שהיה מברך לישב בסוכה מעומד ואח"כ היה יושב כדי שיהא עובר לעשייתן עיי"ש בשו"ע", עי"ש.

ומה דמבואר בזוה"ק שדיבר לאושפיזין, כן מבואר בלקוטי תורה להאריז"ל (פרשת אמור) וז"ל: "בסוכות תשבו דבר לנוכח הז' צדיקים היושבים בסוכה, בזמן שכל האזרח בישראל ישבו בסוכות לאלו דבר שלא לנוכח", עי"ש.

הרי מבואר בזוה"ק דבעינן להזמין האושפיזין לביתו, וכמבואר בספה"ק 'יסוד ושורש העבודה' (שער י"א פי"ג) "ונשמע קולו בבואו אל הסוכה מן הפתח ולפנים להזמין אושפיזין עילאין קדישין לכלם בשם יקרא בפה מלא, כי מבואר בספרים מלשון המאמר הזוהר הקדוש הנ"ל, שאם האדם לא יזמין הני אשפיזין קדישין בפיו, אף אם הוא צדיק גמור אינם באים בסוכתו כלל, שצריך להזמין אותם דוקא ולקרא אותם כל אחד בשמו וכו', שיזמין אותם בכל עת שיכנס לסוכה, לסעודת לילה או יום, כנזכר בזוהר הקדוש" וכו', עי"ש.

ובספר 'תפארת בנים' (מאטאסדארף) מביא עובדא: "סיפר הרב יוסף משה סופר שליט"א ששמע מפי האדמו"ר רבי אברהם וינברג מסלונים זצ"ל שהכיר יהודי בצפת, שכאשר עמד להיכנס לסוכה התחילו כל אבריו דא לדא נקשן מפחד

האושפיזין הקדושים, ומרוב חרדתו לא היה מסוגל להיכנס לסוכה ונשאר עומד בחוץ הרבה זמן, העומדים שם לא הצליחו להרגיעו ולהשקיט את חרדתו, עבר שם מקובל אחד ואמר לו לפני שנכנסים אל הסוכה אין לפחד מקדושת האושפיזין, כי הם אינם מגיעים אל הסוכה לפני שאדם מישראל נכנס לשם ומזמינם לבוא, לשמע הדברים נרגע הנ"ל ונכנס לסוכה", עי"ש.

והנה, מה שכ' 'דקאים על פתחא מלגאו' דהיינו בתוך הסוכה, הטעם בזה מבואר בגליון דדרך ארץ שבעה"ב נכנס בתחילה, והרמ"ק ביאר בספרו 'אור יקר' בזה"ל: "נכנס לסוכה לפתחה ופניו אל רוחב הסוכה להראות שאין האושפיזין באים אלא דוקא בהיותו בסוכה", עי"ש. ומבואר מזה שיעמוד על הפתח, וכן נהגו הרבה צדיקים ובתוכם הרה"ק מרן הדברי חיים ז"ל, כמבואר בספר 'דרכי חיים' (הנהגות אות ק"ח): "בכל לילה כשבא לפתח הסוכה פתח רבינו הק' את פיו ואמר אזמין לאושפיזין", עי"ש. והגה"ק רבי משה מראזוואדוב ז"ל הי' מתחיל לאמרו אצל הדלת והמשיך באמירתה עד שהגיע למקומו (צל הקודש מנהגי קודש אות ט"ז).

גם משמע מזה דבעינן לאמרו 'בעמידה' דוקא, אולם בספר 'יסוד ושורש העבודה' מבואר דתיכף אחר שהזמין האושפיזין לסוכתו יכול להשלים באמירה בסוכות תשבו שבעת ימים גם בישיבה, וז"ל: "יעמיד בפתח הסוכה מלגאו ויאמר נוסח דרה"מ סבא הנ"ל בזוה"ק עולו אושפיזין וכו' ליעול וכו', ותיכף ישב ויאמר בסוכות תשבו שבעת ימים, תיבו אושפיזין עלאין קדישין תיבו" וכו', עי"ש, וכן נהגו רבותיה"ק ז"ל (עי' מחזור דב"י אות מ"ב) ועוד הרבה צדיקים ז"ל, וכן נוהג מרן כ"ק אדמו"ר שליט"א.

ומדברי הזוה"ק מבואר אשר בתחילה יזמין את האושפיזין שיבואו **לישב** בסוכתו, ולבתר הכי יוכל גם האדם "**לישב בסוכתו**" אבל לא ישב הוא בסוכתו מקודם שיבואו האושפיזין, ובספר 'ארון העדות' [להגה"ק רבי שרגא יאיר ראבינאוויץ מביאלבארזיג ז"ל] תמה ע"ז, דמנין ידע כל איש מישראל שכבר ישבו האושפיזין שיוכל לישב גם הוא, וכתב בזה"ל: "היינו כשיבוא ליכנס להסוכה ירגיש בעצמו אותה המדה הקדושה של האושפיזא, דהיינו ביום הראשון יתלהב לבו במדת החסד של אברהם להכניס אורחים לשלחנו וכדומה, ואז ידע שכבר בא אברהם אבינו ע"ה שהוא אושפיזא עילאה ביום הראשון, וכן ביום השני ירגיש בעצמו מדת הגבורה של יצחק אבינו להתגבר נגד יצרו, ואז ישכיל לדעת שכבר בא יצחק אבינו אושפיזא ביום שני, וכן בשאר הימים ירגיש בעצמו המדות של שבעה הרועים", עי"ש.

ובאמת יש מהמפרשים במשנת הזוהר הק', דאין הכונה דהאושפיזין באים בגופם ממש לתוך הסוכה, רק שקדושת מדתם באה להסוכה, דהיינו דכידוע יש שבע מדות שבהן נברא העולמות, חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות, ומהן באין השבע מדות שבאדם: אהבה יראה התפארות ניצוח הודיה וכו', וא"א לעבוד השי"ת בלי מדות הללו.

וכידוע דכל אחד משבעה רועים היה לו מדה אחת שבו השלים עצמו ביותר, והגם דכל אחד מהם זכו לקדושת כל המדות, מ"מ השלים עצמו במדה אחד עד דנעשו מרכבה למדה זו כידוע, וכח השפעתם נשפע בקדושת הסוכה כל מדה ביומו, ומזמינים בכל יום מדה אחד, וסוכה הוא שעת הכושר לידבק בכל יום ממדה אחת מאלו המדות הקדושות.

אולם מרנן רבותינו הק' נבג"מ כולם פה אחד כתבו דהאושפיזין בעצמן באים אל תוך הסוכה כפי שיתבאר להלן. והביאור בזה מבואר ב'ראשית חכמה' (שער היראה פ"ד) וז"ל: "הנשמה בגוף האדם היא מצומצמת כעין מה שהי' הקב"ה מצמצם שכינתו בין בדי הארון, כי למעלה השמים ושמי השמים לא יכלכלוהו ועכ"ז לאהבת ישראל ולתועלתם צמצם שכינתו שם, וכן ענין הנשמה כי למעלה קודם התלבשה בעוה"ז היא מאירה לאין תכלית, וגדולה מהמלאכים שאצילותה וחציבותה מכסא הכבוד, וכאמרם הנשמות חצובות מכסא הכבוד, וכמו שכל מדריגה מהכסא גדולה כנגד כל מה שתחתיה, כן הנשמות הגזורות ממנה ובפרט אם תהי' נשמה דאצילות, שהיא מאירה יותר ויותר ומקפת באורה כל מה שלמטה ממנה, וכבר ידענו שהנשמה נמשלה להקב"ה מה הקב"ה רואה ואינו נראה כן הנשמה, וכמו שפירשו ז"ל (ברכותי.) וכן אמרו ז"ל (פסחים ח.) למה דומות נשמות הצדיקים לפני השכינה כנרות לפני האבוקה, **ובזה נבין מ"ש בזוהר שנשמות האבות ומשה ואהרן יוסף ודוד באים לכל סוכה וסוכה מישראל וכיצד אפשר לציירו אם לא על דרך האמור**", עי"ש. דהיינו דנשמתם באים למטה באופן מצומצם.

ובספה"ק 'עבודת ישראל' כתב בענין זה בתוך דבריו הק' בזה"ל: "ולולא דמסתפינא הייתי אומר על חג הסוכות כשאירע לחתן בתוך שבעת ימי המשתה מברך כל יום ויום שבע ברכות, משום דכל יומא קדושה באנפיה נפשא הוא, כי אושפיזא דיומא דא איננו אושפיזא דיומא אחרא כנודע" וכו', עי"ש. ובספר 'משיב הלכה' ח"ב (סי' קצ"ו) [להגאון דומ"ץ מלאדז ז"ל] כתב ע"ז בזה"ל: "שאלה אי בחוה"מ סוכות בעי פנים חדשות לברך ז' ברכות אצל חתן או לא. תשובה, אין צריכים פנים חדשות בחוהמ"ס, והסביר שם בדברי חפץ עפ"י העבודת ישראל הנ"ל, ואף דבטח המגיד הקדוש ראה בעיניו האושפיזין אבל אנן אין רואין אותן, מכל מקום יש לנו אמונה דבאים לכל ישראל בסוכה ולכן יש לסמוך עליו ולברך ז' ברכות בלי פנים חדשות", עי"ש.

ומתאמרא משמיה של צדיקים דחוזק האמונה התמימה והפשוטה בביאת האושפיזין לסוכת כאו"א גדול כמו הראייה של הצדיקים הקודמים, ובספר 'שיח שרפי קודש' מביא בשם הרה"ק השרף מקאצק ז"ל על הצדיקים שיהיו בזמנו "הם יאמרו שרואים בהסוכה את האושפיזין הז' רועים, און איך האב אמונה, אמונה איז קלארער ווי ראיה", עי"ש.

ואגב, כעי"ז מסופר שכאשר ביקש הגה"ק החידושי הרי"ם ז"ל להפליג בגדלותו של הגאון הנודע ביהודה ז"ל, הי' מספר מדרכו בקודש של הנוב"י ז"ל, שבלילי פסחים בעת עריכת הסדר לאחר אמירת שפוך חמתך הי' מלווה את אליהו הנביא על לחוץ מביתו, וכשחזר לשלחן הסדר אמר להאורחים הסמוכים על שלחנו: 'אל תחשדוני שאכן ראיתי את אליהו הנביא, רק צריכים להאמין באמונה שלימה שאליהו הנביא מבקר בבתי בני ישראל בליל התקדש חג הפסח, ולכן הלכתי

ללוותו', ע"כ. והחידושי הרי"ם הי' מפליא עובדא זו והעיר ע"ז בזה"ל: **'אמונה בטוחה כזאת הוא גדולה מגילוי אליהו'**.

וב'שפת אמת' (תרמ"ד) כתב בזה"ל: "ואפשר כי בדורות הללו חביב ביותר לפניו ית' מצות סוכה, שקראו בזוה"ק ח"ג ח"א ע"א 'צלא דמהימנותא', כי הראשונים הרגישו בחלות שם שמים על הסוכה **וראו האושפיזין** ואנחנו אין אתנו ידע עד מה, ועם כל זה אנו חוסין בצלו, כמאמר עם עני ודל וחסו בשם ה', אחר זה ראיתי שגם אמו"ז ז"ל אמר כעין דברים אלו, שנקרא עתה יותר צלא דמהימנותא, עי"ש.

ובאמת יש לדון במש"כ, דב'עבודת ישראל' מבואר דהוי פנים חדשות משום דבאין ממש. ומבואר בלשו"ק דהנקודה הוא דבכל יום 'קדושה באנפיה נפשא הוא' ולכן הוי פנים חדשות, ומדמה זה לשלש סעודות בשבת עי"ש, ויש להאריך בזה ואכ"מ.

ובשו"ת 'בצל החכמה' (ח"ב סי' א' סק"ה) כתב בזה: "ולענ"ד מסתבר דזה דוקא בסעודה הראשונה של כל יום, אבל בסעודה שני' של אותו יום כבר בטל חדושו של אותו אושפיזי' מסעודה ראשונה, ולא חשיבא תו פנ"ח בסעודה שני', ובעינן פנ"ח ממש לפי"מ דקיי"ל דבעינן פנ"ח לכל סעודה וסעודה, עיי' ב"ש (סי' ס"ב סק"ה וסק"ט), ואפי' בסעודה ראשונה של כל יום לא החליט בס' עבודת ישראל הנ"ל להורות למעשה דנחשב פנים חדשות, ואם הגה"ק הנ"ל הי' מתירא להורות כן מי יבא אחריו להורות לברך במקום ספק, נגד הכלל שבידינו ספק ברכות להקל, ותמהני על מש"כ בס' משיב הלכה ח"ב סי' קצ"ו דבחוה"מ דסוכות א"צ פנ"ח, וע"ש בדברי חפץ שהוא עפ"י דברי ס' עבודת ישראל הנ"ל, והוא פלא שהרי העבודת ישראל לא החליט הדבר, ובמקום ספק ראוי שלא לברך, ועוד דבסעודה שני' של אותו היום גם לסברת העבודת ישראל אין לברך כשאין פנ"ח, ואיך כ' סתמא דבחוה"מ סוכות א"צ פנ"ח משמע דבכל סעודות היום הדין כן, וזה ליתא לפענ"ד גם לפי ספיקו של העבודת ישראל, עי"ש.

ואגב ראיתי שמעתיקים בשם ה'חידושי הרי"מ' ז"ל, על הפסוק כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים, **שהאושפיזין הלכו עם כל אחד מישראל למדבר**, וכמו כן אחר יום כפור כשנטהרים יש סיוע מהאושפיזין לעבודת ה', עי"ש, דהיינו דאף במדבר הלכו האושפיזין עם בנ"י.

ומרן ה'דברי חיים' ז"ל כתב בזה דשניהם אמת, וז"ל: "ידוע שהאבות העולם המה האושפיזין הבאים לסוכה, והנה הן אמת שבאים האבות מלובשים לתוך הסוכה, וכמבואר בספרים הקדושים ומשום הכי מזמינים להם מקום, אולם עיקר הדבר שאור קדושת עבודתם ומדתם הוא שמאיר בסוכה, והיינו שמבואר (תדב"א ח"א פכ"ה) שצריך כל אחד לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבות, כי כל אחד כלול מנשמות ישראל, והנה באמת מצינו באבות העולם שעבדו ד' בכל עסקיהם גם בעבודתם בשדה ובמרעה צאן, ובזה היה להם שכליות גדולות לעבדות ד', וכמבואר בספר המורה להרמב"ם ז"ל שהאבות היה להם כוונה ודרך נעלם מאתנו לעבוד ד' בענינים מהעולם בלא טעם, אך הוא לדרכו בחקירות, אולם אנו כפי מה שקבלנו מחכמי האמת כי עיקר הוא לעבוד ד' בעניני העולם, כי בזה יוציא יקר מזולל ומפרסם אלקותו ית"ש כי הוא הבורא הכל למענו, והנה לזה בראש השנה ויום הכפורים שעשינו תשובה על כל מה שעברנו והיה מסך בינינו לקוננו ונשברו כל המחיצות המפסיקות, ואנחנו מתחרטים על כל מה שהלכנו לאחור וסרנו ממצותיו ית"ש ויתעלה, ומקבלים עלינו מעתה לעשות מצותיו באמת ואהבה, צותה לנו תורה הקדושה לישב בסוכה ולקשר עצמנו מכל עסקינו לד', הן באכילה ושתיה ושינה, וכלל הדבר תשבו כעין תדורו שמחויב כל אחד לקבל על עצמו שיחופף עלינו קדושת השם ואהבתו אלינו, ואז מקבלים לעשות בכל מעשיו כפי מדות שעשו צדיקי הראשונים אבותינו הקדושים, ומחכים מתי יגיעו מעשינו למעשיהם, וזה הוא אשר האבות המה אושפיזין היינו שכל אחד האיר מדתו הקדושה ביום אחד, ולקבל עליו בכל יום מדת צדיק אחד ולעבוד ד' בכל מעשיו על פי מדות אותו הצדיק שבא לאושפיזא ביומיה", עי"ש.

ובאופן מחודש ביאר ה'ישמח ישראל' (אות כ"ה) וז"ל: "איתא בספר חררים שכל מי שרוצה בתשובה ולחזור למוטב ואין יכולת בידו מחמת יצרו המתגבר עליו, שולחין לו משמים בבחי' עיבור נשמה, נשמת צדיק, שהיה מזכה רבים בחייו לסייעו לשוב לקדושה, ואם ח"ו מלכלך ומושפל כל כך שנשמת הצדיק לא תועיל לו, שולחין לו נשמת משה רבינו ע"ה, דאתפשטותיה בכל דרא ודרא לסייעו, וזהו סוד העיבור כמאמר הכתוב פר' ואתחנן ויתעבר ה' בי למענכם, שמתעבר בכל א' וא' מישראל לסייעו לשוב לקדושה, **וזה הוא סוד האושפיזין שאומרים במטו מינך וכו' דיתבי עמי ועמך כל האושפיזין קדישין וכו'**, שנראה כחוצפא יתירה מקרוץ מחומר בשר ודם מלוכלך מגושם כל כך, להזמין לשולחנו הז' רועים הקדושים, רק האושפיזא הוא כל מדה ומדה של כל אחד מהאבות הקדושים, ובאותו יום אושפיזא דלהון מתעורר אותה מדה הקדושה לסייעו להאדם לקרב עצמו לבוראו ית', ואין כל מדה ומדה שלא תהיה כלולה מהז' מדות, ולכן מבקש במטו מינך אושפיזא קדישא דתיתבי עמי היינו שאותה מדה הקדושה תתחבר עמי לסייעי להרחץ מלוכלכי, ועמך כל שאר האושפיזין וכו' שבכל מדה כלולין כל ז' מדות עי"ש, דהיינו דנשמת האושפיזין מסייעו לשוב לקדושה.

ורביה"ק ז"ל ב'דברי יואל' (אות א) ביאר בטעמא דמילתא: "דהנה איתא בזוה"ק פ' פנחס רי"ט דבזמן שמחה של מצוה מגרשים את האבות מגן עדן שיבואו להשתתף בשמחת בניהם, יעיי"ש. ועל כן בחג הסוכות דייקא שהוא זמן שמחה יתירה לישראל יותר מכל המועדות, שאז מתגלית ביתר שאת אהבתו יתברך אלינו, ואנו שמחים בחיבה היתירה ותוספת טובה שנתן לנו הקב"ה כנ"ל, אז הוא הזמן אשר מתכנשין ובאים האבות הקדושים מעולם העליון להשתתף בשמחת בניהם, וע"כ לטעם זה דייקא בחג הסוכות אנו מזמינים את האושפיזין לבא ולשמוח אתנו בצילא דמהימנותא בחג הסוכות, דכיון שאז השמחה גדולה מאד לישראל, בדין הוא שיבואו וישתתפו עמנו בשמחתינו", עי"ש.

יעמוד פלוני בן פלוני

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

מנהג ישראל ביום שמחת התורה להרבות הקרואים לספר תורה וכולן עולין לתורה כמובא ברמ"א (או"ח תרס"ט) והזמן גרמא לבאר אופן הקריאה להעולה לתורה, היינו שקורין את העולה לתורה בשמו ובשם אביו, וטעמה.

הנה ב'דרכי משה' (סימן קל"ט סק"א) כתב: "ומנהגא דידן שאין שום אחד מן העולים עולה אלא מי שקורא אותו שליח צבור לעלות וכו', ולעיל בסימן קל"ה (אות ח) כתבתי דאין צריך לקרות לעולה בשמו אלא ברמז בעלמא סגי, **מיהו המנהג הפשוט בכל מקום לקרות יעמוד פלוני בן פלוני**" עי"ש.

וב'דרכי משה' שם (סק"ח) הביא שיטת המרדכי (שם סי' ת"ב) דאין חובה לקרות פלוני הכהן אלא שנהגו כן לקרות בשם הקרואים משום דילמא אתו לאינצויי [וכן בלבוש ביאר הטעם דאין עולין אלא אם קורין לו: שאין זה דרך כבוד לתורה ולא לו, ועוד דאתי לנצויי על ידי שכל אחד יקדים עי"ש], מכל מקום אינו חובה להזכירו ואפילו שמו אין צריך להזכיר אלא מרמז לו שיעלה עכ"ל. וכן כתב ה'אור זרוע' הל' שבת (סי' מב י') דאינו אלא מנהג מה שקורין פלוני כהן ובימי התלמוד לא הי' נוהגין כן.

והמנהג למעשה לקרוא: יעמוד פלוני בן פלוני, אולם מבואר ברמ"א ועוד דהחזן אין קורין בשמו כמו שאר העולים כיון שכבר עומד שם, ואף בזה מנהג דידן לקרוא אותו בשמו, וכמבואר ב'קצות השלחן' (סי' פ"ה סק"א).

והחיד"א בשו"ת 'חיים שאל' (סי' י"ג) באמצע התשובה כתב: "כי בעה"ק ירושלם ת"ו לא נהגו שהש"ץ קורא לעולה בשמו בקול רם כמנהג חו"ל, רק השמש עד שלא סיים העולה שהוא קורא בתורה הולך אצל יחיד אחד ואומר לו שיעלה, ואם היחיד אינו רוצה לעלות מחמת איזה סיבה אומר לשמש שיקרא לאחר וזה מצוי הרבה, וזו תקנת הראשונים שלא יהיה בכלל הקורין אותו ואינו עולה וזמנין שאינו רוצה לעלות לטעם ידוע אצלו ואם היו קורין בשם היה מוכרח לעלות ונמשכו קפידות [דהיינו דאם קראוהו לעלות ואינו עולה מקצרין ימיו רח"ל], להכי תקנו שלא יקרא לעולה הש"ץ רק השמש יודיענו בינו לבינו ואם רוצה שלא לעלות אינו עולה וכן המנהג פשוט כידוע, וא"כ זה שקראו השמש יכול לומר לו שאינו רוצה כמו שיארע פעמים אין מספר" וכו', עי"ש.

ובספר 'אמרי קודש' (אות סו) מובא, דהרה"ק מסטרעליסק ז"ל הקפיד שלא להזכיר שם הקרואים, דאיש העולה לס"ת מעיינים עליו במעשים אם ראוי לכך ויבוא לידי היזק רח"ל, ולכן מסתירין שמו עי"ש, ובשו"ת 'הד"ר' להגאון ר' יחיאל מיכל הי'בנר ז"ל (סי' מ"ו) כתב: ובאמת אני מסתפק ושואל במה שהמנהג אצל רבותינו דאין קורין לתורת על שם אביו **רק עם שם מקומו**, והקדוש מסטרעליסק הי' טעמו וניימוקו עמו בזה, שלא לעורר עליו קטרוג וכו' עי"ש.

וב'שלחן הטהור' כתב (סימן קל"ט סעי' ג') בזה"ל: "מן הראוי לדקדק הרבה כשקורין העולה לס"ת שיקראו אותו בשמו ובשם אביו בדקדוק גדול, כי שם כל ישראל ונפשו מרומז בתורה ויש לו חלק בתורה ע"כ ידקדק בזה **ואסור לו לעלות עד שיקראו לו**".

וכידוע שהי' בזה מלחמת קודש נגד המתחדשים, דרצו לשנות מנהג זה שלא לקרוא בשמו ובשם אביו, ויצאו נגד זה כידוע ואכ"מ להאריך בזה, ואף באשכנז הי' רק מעט מקומות דנהגו במנהג הרע הזה, אבל ברוב מקומות היו קוראין בשמו ובשם אביו, וכמש"כ הערוך לנר בשו"ת 'בנין ציון' החדשות סי' קע"ב, וז"ל במאמר המוסגר: "ומה שכ' מר נ"י שברוב גלילות אשכנז נתפשט המנהג שאין קורין אותו לתורה בשמו, ח"ו לומר כן שכבר נתפשט המנהג הרע שלא להזכיר שם ישראל עוד ברוב אשכנז, כי כאשר אחשוב רק בגלילות ומקומות מעטים הוא שנהגו כן", עי"ש.

ובשו"ת 'אבני נזר' (חו"מ סי' ק"ג) כתב בזה"ל: "בדבר אשר חדשים מקרוב באו וחפצים לשנות מנהג אבותינו להפר חוק מלקרוא בשם לעולי תורה רק יעמוד כהן יעמוד לוי וכו', אשיבהו כי חלילה וחלילה להפר המנהג בקריאה לס"ת בשמות אשר הנהיגו וגבלו ראשונים, והנה רש"י פירש בהא דערקתא למסאנא יהרג ואל יעבור (סנהדרין עד:) שאינה מצוה רק מנהג בעלמא, ואעפי"כ מאחר שכוונתו לעבור על דת יהרג ואל יעבור, וזה ברור שהחפצים לשנות את מנהג הקריאה לא במרד ובמעל חלילה יעשו זאת, כי מה עול מצאו בהמנהג הזה כי ירחקו ממנו רק יחפצו להתדמות להחדשים באשכנז, וזאת ידוע כי המתחילים באשכנז לשנות המנהגים הי' חפצם ומגמתם לעקור את הדת בכללה, ופוק חזי מה דסליק בהו ומה המה בני המשנים, הגם כי עתה באשכנז מעשה אבותיהם בידיהם ואינם מתכוונים בזה למאומה, אעפי"כ הנה ידוע מ"ש הרשב"א בתשובה (חלק ד' סי' צ') בלאו דלא ילבש וכו', ומהראוי שתדעו כי מנהגי ישראל לא על תהו נתיסדו ח"ו, ובכולם יש בהם סודות עמוקים ונכוחים למבין, **וגם המנהג הזה לקרוא בשמות לעלות לתורה יסודתו בהררי קודש כנודע למביני מדע**, ועוד שהדבר הזה נוגע להם יותר ויותר, כי מאחר שלא יקראו כלל בשם יהדות ואף לס"ת ואם יארע להם גט כריתות יש חשש נשתנה השם, ויש חשש א"א וממזרות לעולם ולעולמי עולמים, הגם שאין להרהר על הגיטין הנתונים במקומות אשכנז שהנהיגו כי יש לומר היתר בדיעבד, אבל חלילה וחלילה לעשות כן לכתחילה וכו' עי"ש, וע"ע מש"כ הגאון מקוטנא ז"ל בשו"ת 'ישועות מלכו' (סי' י"ב) בזה.

ותלמידו הגאון הגדול ר' אריה צבי פרומר ז"ל בשו"ת 'ארץ צבי' (ח"א סי' צ"ז) כתב דאע"ג דאסור לקרוא אביו בשמו, "אך לקרות לאביו לעלות לתורה דצריך דוקא לקרותו בשמו כמ"ש בס' אבני נזר ובשו"ת ישועות מלכו חשוב כלא אפשר לאהדורי, וע"כ נכון לקרות לאביו בלשון יעמוד אבי או אבי מורי פלוני ב"פ ושפיר דמי", עי"ש.

בירור יסוד מצות סוכה והגדרת 'סוכתו קבע וביתו עראי'

מאת הרה"ג ר' יואל שווארטץ שליט"א
דומ"ץ בית מדרשינו 'בנין געלבשטיין' בוומסב"ג יצ"ו
מח"ס בשבילי הלכה - חבר המערכת

בו יבואר:

א – חידוש הראשונים דצריך כל אחד לעשות סוכה לעצמו.

ב – חידושו של הר"ן דאסור לסתור סוכה בתוך ז' ימי החג.

ג – חידושו של המרדכי בסוכה שאינו ראוי לשינה דפסולה לאכילה.

ד – דיון אם ראוי לכסות שלחנות הבית.

ה – חומרת האחרונים דאשה לא תברך לישב בסוכה.

ו – ביאור שי' ר"א שאין יוצאין מסוכה לסוכה.

ז – איסור שהייה רגע אחת שלא לצורך מחוץ לסוכה.

במשנה במס' סוכה (כח:): כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי. ובגמרא: תנו רבנן כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי. כיצד היו לו כלים נאים מעלן לסוכה, מצעות נאות מעלן לסוכה. אוכל ושותה ומטייל בסוכה. מנא הני מילי, דתנו רבנן תשבו כעין תדורו. מכאן אמרו כל שבעת הימים עושה אדם סוכתו קבע וביתו עראי. כיצד, היו לו כלים נאים מעלן לסוכה, מצעות נאות מעלן לסוכה, אוכל ושותה ומטייל בסוכה.

ומבואר דמלבד עצם המצוה של אכילה שתיה ולינה בסוכה, עוד ניתן הדין דצריכין לצאת מדירתו הקבוע ולעשותו עראי ולהכנס בקביעות גמור בסוכתו עד שיהא סוכתו בגדר דירתו הקבוע לכל ימי הסוכות, ומה"ט חייב להוציא הכלים נאים והמצעות נאות מביתו להסוכה, והכל כדי שיהא סוכתו כביתו הקבוע.

וכן הדגיש בפיה"מ להרמב"ם מס' סוכה (פ"ב מ"ט) שכתב בזה"ל: ענין קבע, עיקר ותמידות, והוא שיציענה במצעות היפות ביותר שיש לו ויעטרנה, ויאכל בה וישתה ויישן ויעשה ביתו כבית התשמיש, והסוכה בית דירה עכ"ל. ומבואר דכדי לעשות את סוכתו קבוע צריך שיהיה שם באופן קבע ותמידית, וגם שיביא לשם מצעות היפות, ויעטר את הסוכה שיהא הסוכה בית דירה שלו.

וכן מפורש בדברי הרמב"ם (פ"ו מהל' סוכה ה"ח) שכתב בזה"ל: כיצד היא מצות הישיבה בסוכה, שיהיה אוכל ושותה ודר בסוכה כל שבעת הימים בין ביום בין בלילה כדרך שהוא דר בביתו בשאר ימות השנה, וכל שבעת הימים עושה אדם את ביתו עראי ואת סוכתו קבע שנאמר בסוכות תשבו שבעת ימים, כיצד כלים הנאים ומצעות הנאות בסוכה, וכלי שתייה כגון אשישות וכוסות בסוכה עכ"ל, ושוב הוסיף (ה"ו) וכתב בזה"ל: אוכלין ושותין וישנין בסוכה כל שבעה בין ביום בין בלילה, ואסור לאכול סעודה חוץ לסוכה כל שבעה עכ"ל. ומבואר שחילק הרמב"ם דין תשבו כעין תדורו ודין אכילה ושתיה ושינה לתרי דינים, דהיינו דמלבד דאיכא חיוב למי שרוצה לאכול או לישן דצריך לאכול ולישן בסוכה, עוד יש חיוב להחליף ולקבוע את סוכתו שהוא ביתו הקבוע לסוכות, ומה"ט ניתן החיוב להביא שם כלים הנאים ומצעות הנאות, ולהיות דר בסוכה באופן קבוע ולעשות את ביתו עראי וסוכתו קבוע.

וכן ביאר בספר מטה משה (עמוד העבודה דיני סוכות סי' תתצ"א) ע"ד רמז העבודה וז"ל: מכאן אמרו כל ז' ימים עושה אדם סוכתו קבע ודירתו עראי. כיצד, היו לו כלים נאים מעלן לסוכה, מצעות נאות מעלן לסוכה. רצה לומר כל ימי האדם והוא ימי שנותינו ע' שנה, יעשה סוכתו קבע. רצה לומר יעשה תכלית העולם הבא קבע ועיקר, ודירת עולם הזה עראי עכ"ל. ומבואר דהן המצוה והן רמז העבודה הוא שיהא סוכתו קבע וביתו עראי.

אמנם מלבד עיקר החידוש בהבנת מצות סוכה, דצריך שיחליף את הכתובת שלו לסוכות, ולעקור ישיבת קבע שלו מביתו, ולעשותו בסוכה, עוד מצאתי כמה דינים מחודשים בדברי הראשונים וגדולי הפוסקים שנובע מחמת יסוד הנ"ל דהיינו שיהא סוכתו ביתו הקבוע לימי החג, וכדלהלן.

א

חידוש הראשונים דצריך כל אחד לעשות סוכה לעצמו

בתשובות רב נטרונאי גאון (או"ח סי' קצ"ח) כתב, וז"ל: ואמר רב נטרונאי גאון מצות סוכה לעשותה כל אחד ואחד בביתו, ולאכול ולשתות ולישן ולדור ולשנות בה עכ"ל, והעתיקו ברי"ץ גיאות, ומבואר שהדגיש דצריך כל אחד ואחד לעשות סוכה בביתו.

וביותר האריך בזה בספר המנהיג (הל' סוכה ע' ש"ע) והעתיק תשובת רב האי גאון שכתב וז"ל: ושאלו לרב האיי ז"ל, מנהגינו מי שאין לו מקום לעשות לו סוכה עושה אותה בבית הכנסת, או מי שאין ידו משגת לעשותה או שאין לו פנאי לעשותה יוצא בה ידי חובתו ונכנס ויושב בה, ומברך ויוצא או לא. והשיב, הלא אתם ידעתם שחייב אדם לשום כל מדורו כל שבעה בסוכה, ואם יוכל לדור בבית הכנסת ולאכול ולישב שם וודאי נכנס ויושב בה ומברך, אבל "כל ידי חובתו" לא יצא, ומה שאתם אומר אין ידו משגת הלא מחצלת שלקנים שסיכך בה דיו, ואם אי אפשר לו בכך מה יעשה עכ"ל. ומבואר שנשאל במי שאין ידו משגת לעשות סוכה לעצמו, האם סגי דכל מה שרוצה לאכול ולשתות ילך להסוכה שבבית הכנסת ושם יאכל וישתה, וע"ז השיב דודאי עיקר המצוה שפיר קיים דהא אכל ושתה בתוך הסוכה, אבל א"א לצאת בזה כל חובת המצוה, ומשום דצריך לדור כל היום בהסוכה, וזה אי אפשר כי אם כשעושהו בביתו.

וכ"כ בסידור רב עמרם גאון וז"ל: וחייב כל אחד מישראל לעשות סוכה לעצמו ולברך בה שהחיינו עכ"ל, וכ"ה בספר האורה (ח"א סי' צ"ו הלכות סוכה) וז"ל: מחייבין בית ישראל למיעבד סוכה כל חד וחד לנפשיה. ולמיתב בה שבעה יומא ביממא ולילי עכ"ל. וכ"ה בספר הפרדס לרש"י (סי' מ"ה), ומשמע דאיכא חיובא על כל אחד להיות לו סוכה לנפשיה.

ועי' בספר בית השואבה (דיני עשיית סוכה או"א) שכתב וז"ל: אע"ג דאדם יוצא בסוכה שאולה וכו' מ"מ הדבר פשוט דיותר מצוה הוא שישתדל כל אדם לעשות לו סוכה בחצירו משלו עכ"ל. ומבואר דאף דמצות אכילה ושינה אפשר לצאת בסוכה שאולה אפילו לכתחלה, מ"מ צורת המצוה הוא שיעשה סוכה לעצמו, וכעין ביתו הקבוע שדר לעצמו, ולכן מצוה להשתדל לקבוע הסוכה בחצרו משלו.

ויסוד הדברים הוא ממה שנתבאר דמלבד עיקר מצות סוכה לאכול ולשתות ולישן בסוכה, עוד חידש הברייתא דינא דצא מדירת קבע ושב בדירת עראי, ומאחר שבדרך כלל יש לו כל אחד בית בפנ"ע לנפשיה לכן עיקר צורת המצוה הוא שבימי סוכות צריך שיהיה לו סוכה לנפשיה כדי שיהא תחליף של ביתו הקבוע שבכל השנה.

ב

חידושו של הר"ן דאסור לסתור סוכה בתוך ז' ימי החג

ויסוד זה מצאנו גם בדברי הר"ן בביאור איסור סתירת סוכה בתוך החג, ונקדים הא דאיתא במשנה במס' סוכה (מח.) גמר מלאכול לא יתיר את סוכתו. ופירש"י (ד"ה לא יתיר) וז"ל: לא יתיר אגדים שלה לסותרה, דהא כל היום חובתה לישן ולשנן, ואי אקלע ליה סעודתא אכיל לה בגווה עכ"ל, ומבואר דסיבת איסור סתירת הסוכה ביום ז' של סוכות היינו דכיון דאכתי צריך כל היום לאכול ולישן ולשנן, ואם יסתור את הסוכה תו לא יהיה לו מקום לאכול סעודתו. וכן העתיק הטור והב"י והלבוש (סי' תרס"ז), ולפי שיטה זו שורש האיסור הוא רק מחשש דשמא ירצה לאכול סעודה נוספת בתוך הסוכה, ואם כבר סתרו שוב לא יוכל לאכול שם ויתבטל מסעודתו.

אמנם בדברי הר"ן (כ"ג ע"א) מבואר ביאור מחודש ביסוד האיסור, שכתב וז"ל: גמר לאכול לא יתיר סוכתו. נ"ל דהיינו טעמא דכיון דאמר רחמנא בסוכות תשבו שבעת ימים, צריך שתהא לו סוכה כל שבעה עכ"ל. ומבואר דמאחר שאמרה תורה בסוכות תשבו שבעת ימים, וניתן המצוה בצורה שיהא הסוכה ביתו הקבוע, וכמבואר בברייתא דצא מדירת קבע ושב בדירת עראי, ואם צריך כל אחד לקבוע ישיבת קבע בתוך הסוכה, הרי מהך טעמא צריך שיהא לו סוכה לכל ימי הסוכות, דאם יש לו בית ואין לו סוכה, הרי בע"כ אין ביתו עראי וכש"כ שאין סוכתו קבע, וס"ל להר"ן דמה"ט אסור לאדם לסתור הסוכה בתוך זמן מצוותה, ולפי דבריו אף אם ברור לו בוודאות שלא יצטרך עוד לאכול בתוך הסוכה, ג"כ בכלל האיסור הוא.[1]

ועפ"י שי' הר"ן נתיישב קושיא אלימתא בדקדוק לשון המשנה שם, דתחלת לשון המשנה הוא, סוכה שבעה כיצד, גמר מלאכול לא יתיר סוכתו, אבל מוריד את הכלים מן המנחה ולמעלה וכו', ובפשוטו תמוה שמתחיל לשאול סוכה שבעה כיצד, וא"כ האיך הביא מיד לבאר מצותה ביום האחרון, אחר שכבר גמר לאכול, דאז כבר חלף הלך לו רוב זמן המצוה, וכן ראיתי בספר שם משמואל מאב"ד מטערסדארף ז"ל שהעיר בקו' זו וצ"ב.

אמנם לפי המבואר מדברי הר"ן מתיישב שפיר, דאדרבה הך דינא מבאר יסוד הדין דסוכה שבעה, דבזה שניתן הדין דאף אחר שכבר גמר מלאכול אסור לו לסתור סוכתו, הרי זה מדגיש מצות סוכה שבעה, דהיינו שיהא הסוכה ביתו הקבוע על כל שבעת הימים.

ג

חידושו של המרדכי בסוכה שאינו ראוי לשינה דפסולה לאכילה

הנה הרמ"א בשו"ע (סי' תר"מ סעי' ד') כתב וז"ל: ואם עשאה מתחלה במקום שמצטער באכילה או בשתייה או בשינה, או שא"א לו לעשות אחד מהם בסוכה מחמת דמתיירא מלסטים או גנבים כשהוא בסוכה, אינו יוצא באותה סוכה כלל, אפי' בדברים שלא מצטער בהם, דלא הויא כעין דירה שיוכל לעשות שם כל צרכיו עכ"ל.

ומקור הדברים הוא מדברי המרדכי (פ"ב דסוכה סי' תש"מ) שכתב וז"ל: אפילו אין סכנה באכילה ושתיה אלא בשינה לא יצא י"ח כלל אפילו באכילה דהא כעין דירה בעינן כיון שאין יכול לעשות בה כל צרכיו אכילה ושתיה ושינה בלא צער מתחלה

לא הויא סוכה כיון דלצעוריה קיימא עכ"ל. וכ"כ בשבלי הלקט (סי' שמ"ג) וז"ל: אפי' יש בה סכנה וצער בשינה לבד ואין בה צער באכילה ושתיה אפי' באכילתו לא יצא ידי חובתו דהא תשבו כעין תדורו בעינן והאי לא הויא כעין דירה כיון שאינו יכול לעשות בה כל צרכיו אכילה ושתיה ושינה בלא צער. ומתחלה לא הויא סוכה כיון דלצערא קיימא עכ"ל. וכ"כ הרע"ב (פ"ב דסוכה מ"ד) וז"ל: אבל העושה סוכתו מתחלה במקום הראוי להצטער באכילה או בשינה, כגון במקום שמתירא בו מפני לסטים בשינה ואין מתירא מפני הגגבים או לסטים באכילה, אפילו באכילה לא יצא ידי חובתו באותה סוכה, הואיל ואינה ראויה לעשות בו כל צרכיו אכילה ושתיה ושינה, דהא כעין תדורו בעינן והא לא הוי כעין דירה עכ"ל.

ובפשטות תמוה סברא דהך דינא, דלמה לא נימא דהן נכון דאי אפשר לו לקיים מצות שינה באותה סוכה, כיון דמצטער הוא, אך אכילה דלא הוי מצטער מ"מ לא יוכל לקיים בזה מצות סוכה וצ"ב.

אמנם לאור המבואר מתיישב שפיר דמאחר דיסוד מצות סוכה הוא לקבוע דירתו בסוכתו בצורה כעין קביעת דירתו בביתו, א"כ אם א"א לו לישן באותה סוכה, נמצא שאי"ז בגדר ביתו הקבוע, ולכן אינו יוצא אף באכילה באותה סוכה, כיון דא"א לקיים יסוד ושורש מצות סוכה.

ד

דיון הפוסקים האם ראוי לכסות שלחנות הבית

הנה בספר המנהגים (טירנא, הנהגות המנהגים דיני לולב וסוכה אות קצ"ח) כתב וז"ל: כל ימי הסוכות קפיד מהר"ר בענדיט על אותן שכסו את השלחן בבית החורף, כי אמר דוקא בסוכה יהא מכוסה כשבת ויו"ט ולא בבית החורף, כי ביתו עראי וסוכתו קבע עכ"ל. ומבואר חידוש גדול לדינא, דלא עוד שיש לו לעשות פעולות לקבוע את הסוכה כביתו הקבוע, אלא דאף צריך לעשות פעולות בביתו שלא יהא בצורת דירה קבוע, ולכן כדי להראות שהחליף ביתו הקבוע לעשותו עראי וסוכתו לביתו הקבוע, הקפיד מהר"ר בענדיט שלא לכסות רק השלחן שבסוכה, ולא השלחנות שבתוך הבית. וכן העתיק הא"ר (סי' תרל"ט סק"א) שכתב וז"ל: אין לכסות השלחן בבית החורף, דדוקא בסוכה שהוא קבע יכסה בשבת ויו"ט עכ"ל. וכ"כ ביוסף אומץ (סי' תתרכ"ז).

ועי' עוד בא"ר בהל' שבת (סי' רס"ב סק"א) שכתב וז"ל: נראה לי מהגהות מנהגים (מנהגי סוכות אות קצח) שכתב דאין לכסות שלחן בבית החורף כל ימי סוכות, דהוא הדין דאין צריך לכסות בשבת בשאר החדרים רק במקום שהוא אוכל, וקצת יש לחלק דבסוכות הטעם שלא יהא קביעות כלל בבית, והיינו דבעצרת היה מכסה בבית החורף עכ"ל. ומבואר דמתחלה הבין בדעת המנהגים שאי"צ לכסות רק בשלחן שמשתמש בה ולא בשלחן שאינו משתמש בה, אך כתב דדוקא בסוכות כתב כן כדי לציין שבימי הסוכות אין לו שום קביעות בביתו שבכל ימות השנה.[2]

ואכן ראיתי (בקובץ זכור לדוד - מנהג ותיקין) מה שסיפר הג"ר דוד פרענקל ז"ל שאכן החזו"א היה מקפיד שלא לכסות השולחנו שבבית במפה בימי חג הסוכות, כדי להראות את העראי שבבית ואת הקבע שבסוכה.[3]

ה

חומרת האחרונים דאשה לא תברך לישב בסוכה

הנה בספר מנהגי החת"ס (פ"ח סעי' י"א) כתב שנהגו בבית החתם סופר שהנשים אף שהיו יושבות בסוכה, מ"מ לא בירכו ברכת לישב בסוכה, וכ"ה בספר חתן סופר (שער הגדילים והכלאים אות כ"ג) בשם אמו בת מרן החת"ס, שהקפיד החת"ס דאף דבעלמא דינא הוא דנשים מברכת על מצות עשה שהזמן גרמא, מ"מ במצות סוכה לא יברכו הנשים ברכת לישב בסוכה.

ובפשוטו צ"ב מ"ש מצות סוכה משאר מצות עשה שהזמן גרמא שפסק הרמ"א (סי' תקפ"ט סעי' ו') דיכולין נשים לברך עלייהו, והתינח שי' הפוסקים דס"ל שאין לאשה לברך על שום מצוה שהז"ג, וכעין שי' החכם צבי (הוספות סי' ח') שפסק שאין לנשים לברך על מ"ע שהז"ג, וכן נהג הרה"ק הדברי חיים זי"ע, אבל שי' החת"ס צ"ב דהא בשאר מצוה שהז"ג התיר לנשים לברך, ורק במצות סוכה הקפיד ע"ז שלא יברך על המצוה,[4] ויש לעי' בטעם הדברים. ובאמת בחתן סופר כתב הטעם משום שנתמעטו להדיא מקרא דכתיב כל האזרח בישראל להוציא את הנשים ועי' עוד טעם נוסף. ועי' עוד בשו"ת דברי ישראל (סי' קצ"ז) שר"ל הטעם משום דנשים אינם מברכות אלא על מצוות שקיבלו ע"ע לגמרי, אבל בסוכה שפעמים יושבת בה ופעמים שיושבת ואוכלת בביתה אינן מברכות עיי"ש.[5]

אמנם לפי המבואר ביסוד מצות סוכה, מתיישב שפיר טעמו של החת"ס שהקפיד שהנשים לא יברכו על מצות סוכה, והיינו

---

1. אך זה פשוט דבאופן דגם בלאו אותה סוכה, יש לו סוכה אחרת במקום אחר, אי"כ איסור לסתור את הסוכה, דהא נשאר לו סוכה במקום אחר, ונפקותא טובא בהני שיש להם ב' סוכות, אחד בעיר ואחד במעון הקיץ וכיו"ב, ורוצה לסתור את הסוכה במעון הקיץ מחשש דבר האבד וכיו"ב, אזי מצד דברי הר"ן לית בה איסורא דהא נוסע משם למקום אחר שיש לו סוכה לקיים בה שיהא סוכתו ביתו הקבוע, ופשוט.

2. אולם בפרמ"ג (סי' תרל"ט משב"ז סק"א) כתב וז"ל: וכמדומה שאין העולם נוהגין כך, רק מכסים השולחן אף בביתו עכ"ל, וכ"ה בביכורי"י (סי' תרל"ט סק"ג), אמנם אין הכרח שהמנהג חולק על מה שנתבאר, די"ל דסיבת המנהג הוא מצד הנשים והקטנים שאין דרים בסוכה, ואצלם הרי נשאר דירת קבע בבית, ובודאי דגם בית של נשים צריכים לכסות את השלחנות, ועי' עוד במטה אפרים (סי' תרכ"ה סקל"א) ואלף למטה (שם סקמ"ד).

3. ועי' עוד (שם הערה ק"ה) משמיה דהגאון הגדול רבי יחזקאל ברטלר זצ"ל דאצל החזו"א גם לא כיבדו את הבית במשך ימי חג הסוכות, ולא סידרו הבית כדי להראות שדרים בסוכה ולא בבית, וזהו כמו שנתבאר.

4. ובאמת עיקר הך מנהגא מצאנו גם בספר ישועות יעקב (סי' תר"מ סק"א) שכתב דבמקומו נוהגות נשים שלא לברך לישב בסוכה אבל על לולב מברכין עיי"ש, וג"ז צ"ב מ"ש שחילקו בין הדביקים בין מצות לולב לבין מצות סוכה.

5. וכעין סברא זו כתב גם בהליכות שלמה (פ"ט הערה קל"ז) לפי שגם כשאוכלות בסוכה אין זה בדוקא, שהרי בידן לצאת כל רגע ולהמשיך באכילתן חוץ לסוכה, וכן אינן מדקדקות לאכול כזית בכדי אכילת פרס כדין, ולכן אם אפשר להן יוצאות בברכת האנשים, אך בעצמן לא יברכו.

דאילו הוי מצות סוכה רק עצם האכילה ושתיה ושינה, אכן שפיר דמי לנשים לברך ברכת לישב בסוכה, אבל לפי המבואר הרי יסוד ושורש מצות סוכה הוא שיקבע דירתו באופן קבוע בתוך הסוכה ולצאת מן הבית, וענין זה אין הנשים מקיימין כלל, דאף הני שאוכלות בתוך הסוכה, מ"מ אוכלות לכתחלה גם בתוך הבית, ונמצא שלא יצאתה מביתה ולא עשתה הסוכה כדירתה הקבוע, ולכן אינו יוצאת ידי כל חובת מצות סוכה כראוי כדי שתוכל לברך עלה, ולא דמי ללולב שמברכת על נטילתה, ואע"פ דיום אחד נוטלה ויום אחד אינה נוטלה, והיינו משום דהתם כל יום מצוה בפנ"ע הוא, אך בסוכה צריך שיהא קבוע כל שבעת ימים בסוכה, שאין הנשים מקיימות כראוי, ולכן ס"ל להחת"ס דנכון טפי שלא יברכו ברכת לישב בסוכה.[6]

ו

ביאור שי' ר"א שאין יוצאין מסוכה לסוכה

בגמרא (כז.) תניא רבי אליעזר אומר אין יוצאין מסוכה לסוכה, ואין עושין סוכה בחולו של מועד. וחכמים אומרים יוצאין מסוכה לסוכה ועושין סוכה בחולו של מועד. ושוין שאם נפלה שחוזר ובונה בחולו של מועד. מאי טעמא דרבי אליעזר, אמר קרא חג הסכת תעשה לך שבעת ימים עשה סוכה הראויה לשבעה. ורבנן הכי קאמר רחמנא עשה סוכה בחג.

וכבר נלאו המפרשים בביאור סברת ר"א דלכאורה איזה ריעותא יש בזה שאין לו סוכה אחת לכל שבעת ימי החג, ועי' מש"כ (לעיל סי' תרל"ז שביל א' או"א) כמה ביאורים מדברי הפוסקים.

אמנם לאור הנ"ל מובן שפיר סברת ר"א דס"ל דא"א לקיים מצות ישיבת סוכה במעשה אכילה ושתיה ושינה בסוכה גרידא, אלא דבעי' שיהא חל עלה שם דירתו על סוכתו, דעיקר המצוה הוא לצאת מדירתו קבע ולישב בדירת עראי, וצריך להחליף הכתובת שלו על סוכות, ולכן ס"ל לר"א דלצאת מסוכה לסוכה הרי זה סתירה בקביעות, דזה מוכיח שאין לו שום סוכה קבוע להז' ימי סוכות, וכש"כ להעמיד סוכה בחוש"מ נמצא שלא קבע דירתו על ז' ימים, ולכן א"א לקיים בו מצות סוכה כראוי.

ז

איסור שהייה רגע אחת שלא לצורך מחוץ לסוכה

בספר יסוד ושורש העבודה (שער האיתון פרק י"ב) כתב וז"ל: ולפי"ז מחיוב האדם להזהר שלא יצא כל שבעת ימי החג מהסוכה לביתו כלל וכלל אם לא לדבר הכרחי מאוד, ולהמשיל הדבר הזה אם צריך לשתיה ומוכרח לצאת מן הסוכה לבית לזמר להביא לו המשקה לסוכה אסור לו לשהות בביתו רק שיעור הדיבורים של צרכי השתיה, ויהי ככלותו לדבר מיד חייב לשוב לסוכה, כי אם ישהה מעט יותר מכדי צרכו בבית עובר על מ"ע של בסוכות תשבו, כפי שמבואר בלשון אבודרה"ם שכתב ואותו מעט צריך לעמוד בסוכה, ועל כל רגע ורגע ששהה בביתו חוץ לסוכה על לא דבר הכרחי כנ"ל עובר על מ"ע מן התורה, זולת הלמוד כשהיא בעיון רב ועצום והתפלה התירו רז"ל חוץ לסוכה כמו שהובא בטור ובש"ע, ועל זה ידוה לב כל הדווים לבקרים תפקדנו לרגעים תבחננו שכמה רגעים בחג מטייל אדם בביתו חוץ לסוכה על לא דבר הכרחי כלל ועובר בכל רגע מ"ע כנ"ל, אוי לאותו בושה אוי לאותו חרפה, אם אומרים לו אחר פטירתו מעוה"ז בוא חשבון מכמה מאות ואלפים מ"ע מן התורה של בסוכות תשבו שעבר בימי החג על כל רגע ורגע ששהה חוצה לה מבלי הכרח והשהיות מצטרפות לחשבון גדול כנ"ל, וכמו שכששוהה חוצה לה עובר בכל רגע על מ"ע מן התורה כנ"ל כן הדבר הזה מדה טובה מרובה שבכל רגע ורגע שהוא שוהה בסוכה מקיים מ"ע זו, לכן מהראוי לאדם שירגיל א"ע לחשוב בתמידות במחשבתו בעת ישיבתו בסוכה בשמחה עצומה קיום מ"ע זו, ומכ"ש כשירגיל בתמידות לפרט בדבור קיום מ"ע זו בודאי לא יבא אל ביטול מ"ע זו אפילו רגע כמימרא אל דבר בלתי הכרחי כי ההרגל נעשה טבע לחשוב תמיד קיום מ"ע זו ועתה בשהייה מעט בביתו בטל ממחשבה זו בודאי מיד יהא נרתע לאחוריו ודי בהערה זו עכ"ל.

ומבואר מדבריו דפשיטא ליה דעל כל רגע ששוהה חוץ לסוכה שלא בהכרח ממש, הרי זה עובר ומבטל מ"ע של בסוכות תשבו שבעת ימים, ונלאו המפרשים להסביר דבריו, דלכאורה הלא תשבו כעין תדורו כתיב וא"כ אי"ז בגדר מצוה חיובית שהוא מחיוב להיות כל רגע בתוך הסוכה, ויש מפרשין כוונתו דזה ברור דאילו היה מרויח ממון בתוך הסוכה, בודאי שהיה נשאר בהסוכה, והכ"נ הרי מרויח הרבה מאוד בישיבתו בתוך הסוכה, ויש שביארו בהדגשה אחרת דאילו היה מרגיש נעימות המצוה כראוי, בודאי שלא היה הולך מתוך הסוכה להפסיד אותה נעימות וקדושה, ולכן אי"ז סתירה בדין תשבו כעין תדורו.

אמנם לאור המבואר ביסוד מצות סוכה מתיישב כוונת היסוד ושורש העבודה בפשיטות טפי, דודאי נכון הוא שאין חיוב לשהות בתוך הסוכה דהא תשבו כעין תדורו כתיב, וכל היכא שרוצה לצאת ולשהות שלא בסוכתו ושלא בביתו אין בכך ביטול מ"ע של בסוכות תשבו, דהא כעין תדורו כתיב, וגם בכל השנה כולה יוצא מחוץ לביתו, אך שאני מי ששוהה "בתוך ביתו" שלא לצורך, הרי בזה אכן מבטל מ"ע של בסוכת תשבו שבעת ימים, דהא עיקר המצוה ניתן בצורת "צא מדירת קבע ושב בדירת עראי", דהיינו שתחת לשהות בביתו ישהה בסוכה, וזהו עיקר כוונת היסוד ושורש העבודה דבכה"ג השוהה חוץ מסוכתו "ויושב בביתו" הרי זה מבטל מצות צא מדירת קבע ושב בדירת עראי.

---

6. וראוי לציין חידוש גדול שכתב הגאון הגדול רבי משה שטרנבוך שליט"א בספרו שו"ת תשובות והנהגות (ח"ב סי' ש"י או"ח) וז"ל: נשים נהגו לברך לישב בסוכה כל שבעה, ולדעתי רק בלילה ראשונה שהוא מצוה כמצה אף שפטורה מסוכה יכולה לברך כמו לכל מ"ע שהזמן גרמא, אבל כל שבעה שאין חיוב, שאם מהלך כל שבעה בדרך, פטור, רק אם קובע עצמו לאכילה או שינה שנתחייב, נתחייב בסוכה וע"ז מברך, א"כ הלוא האשה בלאו הכי פטורה כל שבעה וחסר בעיקר החפצא דמצוה לא תברך על המצוה. ומצאתי סברא זאת במפרשים וכו', ושכן הי' המנהג אצל הח"ס שנשים לא בירכו ע"ש, ולדעתי ראוי לנהוג כן, שהברכה לנשים היא חידוש והבו דלא להוסיף עלה, ולכן כל שבעה לא תברך רק בלילה ראשונה יוצאת בקידוש ודי בכך עכ"ל.

מס' שבת - דף ב'

כח הפועל בנפעל

יציאות השבת. בספה"ק **אגרא דפרקא** (אות י"ד) הובא מעשה רב **מהרה"ק המגיד מזלאטשוב זללה"ה** ששאל לו איש אחד בדחן בדרך בדיחותא בערב שבת לפנות ערב, בכדי לפקח דעתו, הלא העני כמה יסורים באים עליו עד שמספיק להכין צורכי שבת, והבעה"ב העשיר אין לו שום צער להכנה דרבה הלזו, וכשמגיע שבת קודש, ומתחיל העני לומר פרקי מסכת שבת, תיכף מתחיל המשנה בריש יציאות השבת, העני חיב, למה יהא חייב. והשיב לו הרה"ק הנ"ל שישיב לו תשובה בשבת, **ואמר לו בסעודת הערב, שהקשו קושיא זו במתיבתא דרקיע, והשיבו דבשביל זה מגיע התחיבות להעני בשביל שפשט העני את ידו ועשה השתדלות, וסיים באגרא דפרקא שם,** 'והבן שיחת חולין של תלמידי חכמים ועד היכן הדברים מגיעים', עכ"ל יעו"ש. ע"כ מספה"ק אגרא דפרקא.

והנה דבריו הנק' צריכים לימוד, ודברי תורה עשירים במקום אחר [בדבריו הק' הידועים בספה"ק אגרא דכלה פר' שופטים] **על פי קבלתינו מרבותינו כח הפועל בנפעל, ממילא ממונו ורכושו של אדם שהאדם מסגלו על ידי מעשיו, הנה יש בממון ורכוש ההוא סח הפועל,** על כן נאסר לנו לפרוט מתיבת המוכסין [ב"ק קיג] כיון שכח הפועל יש בממון ההוא, והאדם הכשר יקחנו לעצמו הנה יגרום לנפשו פעולת זרות כפי כח הפועל הנפשי מבעלים הראשונים.

ועתה אם עיני שכל לך תבין את אשר לפניך אשר בעינינו ראינו כמה אנשי שם אשר פיתם היצר לתבוע חלקם והשתדלו בפרנסתם לקבל ממון מכל אדם ונשארו אחר כך כלים ריקם, כי הממון שסיגלו מבני בלי שם דבק בם ובנפשם וכיבתה השלהבת אש אשר בער בקרבם באהבת היוצר כל, והנה לפי"ז יהיה אסור לקבל ממון מכל אדם גם בזולת השתדלות, זה אינו, **כי אם האדם אינו משתדל רק הש"י שולח לו ממון על ידי איש פרטי, הנה מתת אלקים הוא והש"י נקרא בעליו של הממון, הוא יופיע ומזמין לו את הנאות לו ולנשמתו** כו'. ומצאתי סמיכות לזה בתורתינו, מענין יעקב שהשתדל במקלות וכו' עיי"ש.

ראיה שאין מבקשים עודף מהניתן לצדקה

בעל הבית פטור. פעם בא **להרה"ק מקאלשיין** זיע"א נכד של הרבי ר' אלימלך מליזענסק זיע"א לבקש מתנת יד, וביקש הקאלשיצער רב ליתן לו מחצית מטבע שהיה נהוג אז, ולא היה בהישג ידו מטבע כל שהוא, וביקש ממשמשו, ולמשמש היה רק מטבע של שני פונט שהיה רב ערכו, ואמר המשמש לקאלשיצער רב שיבקש ממנו העודף מהמטבע, השיב לו הקאלשיצער רב שבנתינת צדקה לא מבקשים העודף. והביא ראיה לדבריו בדרך צחות מדברי המשנה במס' שבת "יציאות השבת שתים שהן ארבע בפנים וכו', כיצד, העני עומד בחוץ ובעל הבית בפנים, פשט העני את ידו לפנים ונתן לתוך ידו של בעל הבית, או שנטל מתוכה והוציא, העני חיב ובעל הבית פטור", **ולכאורה קשה וכי לא דיו לעני בעניותו ושנינו שרק העני חיב, אלא מה שהעני חייב הוא מכיוון שלכאורה מה יש לו לעני לפשוט ידו לתוך ידו של בעל הבית, אלא כדי ליתן העודף ממה שנתן בעה"ב, ולכן חייבוהו כי בצדקה אין מחזירין העודף.**

יציאות השבת

בגמ' (דף ב.) **יציאת השבת וגו' והקשו בתוס'** (ד"ה שתים) **אמאי צריך למיתני תרתי דעני ודבעל הבית וגו'. י"ל דאי אפשר למילף קל וחומר לעני מדבעל הבית כיון דמלאכה גרועה הוא, והוי מלאכה דוקא לבעל הבית ולא לעני, והוא על פי מה שכתב בקדושת יו"ט** (פ' ויקהל) **ברמז הענין דקי"ל** (רש"י ביצה כו: ד"ה חלה) **דהמצוה אחשביה למלאכה, דכאשר נשובה ונחקורה אז נראה בכל תהלוכותינו כי כל דבר מצוה טרחה גדולה הוא לאדם, כגון להיות נעור כל הלילה ללמוד תורה הקדושה, או אפילו לומר איזה פסוקי תהלים או לילך אפילו דרך קצר בשביל איזה מצוה, אמנם בעניני עולם הזה קרוב הדבר מאד לעשותו ויהא נעור כמה לילות בשביל פרנסתו ולא יעף ולא יגע ואין עליו לטירחא, והענין כי מה שלא צותה התורה, אינו שום מלאכה ועשיה, אבל בדבר מצוה, המצוה אחשביה למלאכה וטירחא ועבודה רבה, שצריך ללחום עם יצרו שיהא ביכולתו לעשותה, עכ"ד.**

ומעתה יש לומר דאף אחרי שאמרו במשנה דבעל הבית חייב אכתי לא ידעינן דגם העני חייב מקל וחומר, שהרי הוצאה מלאכה גרועה הוא, ואם כן נוכל לומר דדוקא הבעל הבית חייב אע"פ שעושה מלאכה גרועה, דכיון שמקיים מצות צדקה המצוה אחשביה למלאכה, מה שאין כן העני שאינו עושה שום מצוה אם כן אכתי הוא עושה מלאכה גרועה דלמא אינו חייב, ולכן קמ"ל דגם העני חייב.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

דף ג׳

הנותן לולב במתנה אך הנותן מחזיק בה למעלה

בעשותה העושה את כולה וכו׳. בשו״ת **האלף לך שלמה** (חלק א״ח סימן שעב) **בדבר השאלה אם אחד נותן לולבו לאחר במתנה, והנוטל אוחזו בידו, והנותן מחזיק בו למעלה, אם יצא בו המקבל.** והשיב: **דלא יצא בו מתרי טעמי** אחד דביום א׳ בעינן קנין וכל עוד שלא נטלו לגמרי המקבל והנותן אחזו בידו עדיין לא נחשב קנין וזה תליא בדין אם יכול לנתקו ולהביאו אצלו כמ״ש בחו״מ סי׳ קצ״ח, רק אף גם אם הי׳ תחלה כולו בידו רק בשעת קיום המצוה אחז בו הנותן הוא או אחר נמי לא יצא.

והדבר פשוט ממ״ש בשבת בפלוגתא דעשאוהו שנים עיי״ש, ואנן קיי״ל בזה יכול וזה יכול ועשאוהו ב׳ פטורין וזה אינו יכול וזה אינו יכול עשאוהו שנים חייב כל אחד חטאת וזה יכול וזה א״י היכול חייב והשני פטור דהוי מסייע ואין בו ממש, **א״כ הכא נמי אם כ״א החזיק בענין שמידו לבדו בלתי אחיזת חברו נמי לא הי׳ נופל בידו או נחשב שנים שעשאוהו ואנן בעינן ולקחתם שיהי׳ לקיחה לכ״א ואחד ולא בשנים יחד ואם המחזיק בו למעלה לא הי׳ תופסו בחזקה בענין שלולי החזקת המקבל הי׳ נופל מידו אז יצא בו המקבל דהוי זה יכול וזה א״י והוי מסייע ואין בו ממש ויצא בו המקבל.**

ולא מבעיא ביום א׳ דלא יצא בו דבעינן לקיחה תמה רק **אף גם ביום שני דלא בעי לקיחה תמה מ״מ בעינן שיהי׳ הנוטל אחד ולא ב׳ גם בעינן שיהי׳ רובו קיים ולא חתיכת אתרוג** כמ״ש האחרונים ולכך אם מחזיקין שנים לא יצא כלל, ע״כ.

דף ד׳

כפי תגבורת הצמאון לתורה הק׳ כן יאירו בה עיניו

לכי תיכול עלה כורא דמלחא. בספר **׳דברי ישראל׳** פי׳ (ויקרא, דף י״ג טו״ג) בהקדם הבי׳ במשנה באבות (פרק א׳) והוי שותה בצמא את דבריהם. ולכאורה אין המשל דומה לנמשל. כי הוי שותה משמע לשון הוה בתמידות. והשותה בצמא אחר ששתה כלה הצמאון ולא יוכל עוד לשתות. **אלא ידוע דהשותה מים מלוחים כמה יותר ששותה יותר הוא צמא, ז״ש והוי שותה בצמא את דבריהם. היינו כמו השותה מה שגורם עוד להתגברות הצמאון כמו מים מלוחים, כן יהי׳ עסק התורה,** ובזה פי׳ בנו הה״צ ז״ל (בהערה שם): וי״ל בזה הגמרא (שבת ד׳.) **לכי תיכול עלה כורא דמלחא. פי׳ אם תהי׳ כל כך צמא לדברי תורה כמו אחר אכילת כורא דמלחא, אומר לך טעמו. כי הוי שותה בצמא** וכו׳ כנ״ל.

דף ה׳

עשו כל עבודותיו דרך דילוג וקפיצה

מהלך כעומד דמי כו׳, ומשכחת ליה בקופין. מרגלא בפי צדיקי פולין מרב חביבותא דהגה״ק **בעל תורת אמת מלובלין** זצ״ל אצל זקינו **גאון ישראל וקדושו רבי עקיבא איגר זללה״ה,** אשר הראה לו אותות חיבה וקירבה מיוחדים בהרעיפו עליו מאור תורתו ע״י שיעורים מיוחדים שקבע עמו. הרבה ממדותיו ותכונותיו של הרה״ק רבי לייב׳ל זללה״ה היו תרומות ממדות זקנו אשר זכרונו לא מש מנגד עיניו לעולמים. וכמה מימרות חמודות אתבדרו מעת לימודם.

אחת מהנה מה שבעת עסקם בעניני הוצאה והעברה בשבת שאל הגרע״א את נכדו חביבו, דהנה הירושלמי מקשה על שיטת בן עזאי שסובר **״מהלך כעומד דמי״** הלא **״אין אדם מתחייב על ד׳ אמות ברשות הרבים לעולם, דיעשה כמי שהונחה על כל אמה ואמה ואמה ויפטור״, ומתרץ הירושלמי: ״משכחת לו בקופין״** (הובא בתוספות שבת ה׳ ע״ב ד״ה בשלמא) **ולפי זה הקשה הגרע״א, למה גזרו חכמים בשופר ובמגילה בשבת משום ״שמא יעבירנו ד׳ אמות ברשות הרבים״** הלא זה יכול להיות רק בקופין, ומדוע דחו חכמים מצות התקיעה ומגילה משום חשש רחוק שיקפוץ ד׳ אמות, **על זה השיב הנכד, דמכיון דבדבר מצוה עסקינן אין זה חשש רחוק כלל שיקפוץ, דלדבר מצוה אין יהודי ״הולך״, כי אם קופץ בזריזות, עכ״ד ודפח״ח.** ואסמכתא גלויה לדבריו **בפי׳ רש״י ז״ל** על הפסוק (שמות יב, יא) פסח הוא לה׳, ופירש״י וז״ל: **הקרבן הוא קרוי פסח על שם הדילוג והפסיחה, שהקב״ה היה מדלג בתי ישראל וכו׳ ״ואתם עשו כל עבודותיו לשם שמים דרך דילוג וקפיצה״.**

דף ו׳

תנא מסתם לה סתומי

ואינו חייב אלא אחת. כתב בזה בשו״ת **׳יד חנוך׳ להרה״ק מקערעצקי** זללה״ה - חותנו בזיווג״ר של רביה״ק בעל ברך משה זללה״ה, וז״ל: (עמ׳ רכ״ז) **ראיתי בתשובת ארי׳ דבי עילאי להגאון העצום מבריגיל ז״ל** (חלק אבני זכרון או״ח סי׳ ד׳) שכתב **ששמע מפה קדוש רבו רבי יעקב יצחק מלובלין ז״ל** שאמר בענין מגילת סתרים שבפ״ק דשבת (דף ו׳ ע״ב) שגם בזה עצמו היה ההסתר שהיו כותבין בלשון שאינו מובן ואינו מבואר היטב, כגון ואינו חייב אלא אחת, שצריך לידע ביאורו שהיינו אינו חייב על אחת מהן, וזהו בעצם ענין מגילת סתרים, עכ״ל. ואני מצאתי שכן מבואר להדיא בתוספות (נדרים דף כ״ג ע״ב) שכתבו **תנא מסתם לה סתומי,** כלומר שהתנא רצה לסתום הדבר שלא יהי׳ מובן לכל אדם על כן שנאה בלשון שאינה מובן, ושנה הברייתא שיהי׳ צריך להגיה בדרך חסורי מחסרה, עכ״ל. **וזה מפורש בדבר איש אלקים** הנ״ל.

חוקים להורותם
הלכות דינים, מפסקי הראשונים והאחרונים, עם תוספת ביאורים וטעמים שונים
נו"נ ע"י הרב הגאון דוב"ן דקהילתינו שליט"א

דינים המצויים בשמחת תורה

טלטול ס"ת ממקום למקום

בשמחת תורה יש שהתירו לטלטל ס"ת להביאה לביהכ"נ לקרות בה.

אף דבכל השנה אין לטלטל ס"ת לצורך קריאה אחת בלבד כשאינו קובע לה מקום, כדמבואר בשו"ע (סי' קל"ה סעי' י"ד), אולם בשמח"ת התירו לטלטל אפי' בדרך ארעי, בכדי שיהא לכל הציבור אפשרות לעלות לתורה, משנ"ב (סי' תרס"ט סק"ט) בשם החיד"א.

ואף כשאין בכוונתו לקרות בה, ומטלטלה רק בכדי לרקוד עמה ההקפות.

בשער אפרים (שער ט' סעיף מ"ו) כתב דבשמח"ת המביאים ס"ת לפעמים מביהכ"נ אחת לאחרת בכדי שיהיה שבעה ס"ת להקיף התיבה אין למחות בידם, ובמור וקציעה (סי' קל"ה) כתב להתיר להוליכה לביהכ"נ בכדי להקיף בה שזהו כבוד הס"ת, והביא ראיה לזה מהא דאיתא בגמ' (יומא ע.) דאחר שקרא הכהן גדול בס"ת ביוה"כ, היה כל אחד מביא ס"ת מביתו, וקורא בו בכדי להראות חזותו לרבים, ופרש"י להראות נויו של ספר תורה, ותפארת בעליה שטרח להתנאות במצוה, ומבואר דמפני כבוד התורה מותר להעבירה ממקום למקום.

טעות בתפילה ובקידוש

טעה בתפילה או בקידוש ואמר את יום חג הסוכות הזה, אם נזכר באמצע התפילה או הקידוש ועדיין לא גמר הברכה - יחזור לותתן לנו, ואם גמר הברכה - א"צ לחזור.

בשע"ת (סי' תרס"ח סק"א) הביא מחלוקת בזה דדעת הבית יהודא דיצא, ודעתו דבכל ג' רגלים אם טעה והזכיר של יו"ט אחר דיצא, וסברתו הוא דזה דומה למה שפסק המח' (בסי' ק"ח) דהטועה ומזכיר מאורע של שאר הימים שלא בזמנו לא הוי הפסק, וא"צ לחזור ולהתפלל, ובהגה' חכמת שלמה (שם) כתב ג"כ דיצא ומטעם אחר כיון דשמיני עצרת הוא בכלל סוכות, דבפר' ראה מנה הכתוב כל הימים טובים ושמיני עצרת לא מנה, ועל כרחך כיון דהוא בכלל סוכות עיי"ש, ובחיי אדם (כלל כ"ח סעי' ט"ו) כתב דיצא מטעם דהרי בשמ"ע יושבים בסוכה (ולכאו' לטעמו זהו דוקא בחו"ל), אבל הברכי יוסף חולק ודעתו דצריך לחזור אף דשמיני עצרת בכלל סוכות, עכ"ז כיון דהאומר חג הסוכות כוונתו דווקא לסוכות ולא לשמ"ע לכן לא יצא, ונקטי' דא"צ לחזור דספק ברכות להקל.

מנהג ביאת נשים וקטנים להקפות

נוהגים העולם שהנשים באות לביהכנ"ס בעת ההקפות וגם מביאות עמהם את הקטנים.

ס' שערי רחמים (בשער אפרים שער ח' סקכ"ו) בשם ספר זכרון ירושלים, והטעם משום כבוד התורה, וגם משום זכרון מצות הקהל שאמרה תורה הקהל הנשים והטף, ואף דמצות הקהל אינו אלא במוצאי שנת השמיטה, מכל מקום עושים כן בכל שנה ושנה, ושם כתב דזה דומה לתקיעת שופר במוצאי יוה"כ שהוא זכר ליובל דלפי שאין החשבון ברור לנו מתי זמן היובל, התקינו בכל שנה זכר ליובל, והכא נמי כיון דיש חשבונות ודיעות מתי הוא שנת השמיטה ע"כ תקנו כן בכל שנה ושנה.

ומחנכים אותם לנשק הס"ת.

רמ"א (סי' קמ"ט).

והמנהג שהנערים נושאים "דגלים" בעת ההקפות.

ספר מטעמים (יו"ט אות קמ"ב) כמו בתכסיסי מלחמה להראות שאנו מלומדי מלחמת של תורה ודגלו עלי אהבה.

זהירות לקטנות מלהיכנס לביהכנ"ס

יש ליזהר שבתולות קטנות לא יכנסו לביהכ"נ, ויש שהקפידו שאפילו קטנה הפחותה מבת ג' שנים שלא תיכנס לביהכ"נ.

בשו"ת תשובה מאהבה (ח"ב או"ח סימן רכ"ט אות י') כתב שאינו נכון שתבוא אשה קטנה או גדולה לבית תפילת האנשים, שלדעת הזוה"ק וחכמי האמת ז"ל האשה בבית ה' הוא כמעמיד שם פסל בהיכל ומה לי קטנה או גדולה, ולא יאות עבדי אותן האנשים המביאין בנותיהן הקטנות לביהכ"נ ע"כ, אולם לא מבואר שם גיל הקטנה, אי אפילו בפחות מג', או דוקא למעלה מג', ובס' דברי חנה השלם (בהליכות ח"א ע' ב) כתב שהגה"ק מקאלאשיטין זצ"ל הקפיד שקטנה "מבת ג' ואילך" לא תיכנס לביהכ"נ, ובס' מקדש ישראל (סוכות, סי' תרי"ט) הביא שהגה"ק בעל מקדלות מרקחים מצעהלים זצ"ל הקפיד ע"ז, והביא שם משמיה דהגה"ק מנאסויד זצ"ל שהקפיד אפילו על קטנה הפחותה מבת ג', והמליץ על זה "חצי שיעור אסור מה"ת", וציין שם להא דמובא בס' אמרי פנחס (סי' ר"י) שהגם שבכל השנה יש להקפיד שלא יכנסו בתולות לביהכ"נ, בשמח"ת אין להקפיד עיי"ש טעמו.

ליתן ספר תורה לקטנים

אין ליתן לקטן להחזיק הספר תורה, ואפילו אם מחזיקו בסיוע אחרים.

שערי אפרים (שער י' ס"ו), ומובא במשנ"ב (סי' קמ"ג סקכ"ז) דאין למסור לקטן הס"ת, ובשו"ת רבבות אפרים (ח"ח סי' קל"ה) הביא בשם המנח"י דאפילו בסיוע אחרים אין למסור לו, וכ"כ בספר מועדים וזמנים (ח"ו סי' ע"ט) דאין זה כבוד לתורה כשילד קטן רוצה הקפה, ובקושי מחזיקו בעזרת אחרים.

זהירות בס"ת של קטנים

יש להזהיר הגדולים על הקטנים שימשרו את הס"ת המיוחד לקטנים בכבוד הראוי.

עי' שו"ת שבה"ל (ח"ה סי' קנ"ח).

ישיבה בשעת ההקפות

בעת ההקפות כשהספר תורה בעמידה, מעיקר הדין צריך לעמוד מפני כבוד התורה.

בשו"ע יו"ד (סי' רפ"ב סעי' ב) פסק המח' הרואה ס"ת כשהוא מהלך חייב לעמוד לפניו עד שיעמוד זה שמוליכו ויגיע למקומו, וא"כ בפשטות כל זמן שהס"ת עומד בשעת ההקפות אסור לישב.

לימוד זכות למקילין

ומצינו מקום ללמד זכות להמקילים לישב, ובפרט לחלושי כח, ונפרטם:

א. בין הקפה להקפה בשעת שהס"ת עומד במקום אחד יש אומרים דמותר לישב מעיקר הדין.

בערוה"ש (שם אות ה') מיישב מה דנהגו לישב בין הקפה להקפה דהא מבואר בשו"ע (שם) דהא דצריך לעמוד הוא עד שהס"ת יגיע למקומו, וא"כ יש לומר דבין הקפה להקפה כשמחזיקין הס"ת נחשב כמו שהגיע הס"ת למקומה.

ב. כשרוקדים אנשים סביב הס"ת, דהיינו שהס"ת באמצע והאנשים מסביב יש צד להקל.

בס' תשוה"נ (ח"ב סי' ש"י"ט) הביא דיש מקילין לישב כשרוקדים סביב הס"ת, דהאנשים הרוקדים נעשים מחיצה בין הס"ת להאנשים היושבים מחוץ לעיגול, כדמבואר בגמ' עירובין (מ"ד.) ובשו"ע (סי' שס"ב סעי' ה') דמחיצת אנשים הוי מחיצה.

ג. יש לסמוך להקל בעת ההקפות לאחר שהס"ת הגיע פעם ראשונה למקום ששם נוהגים לעשות ההקפות.

עוד כתב בס' תשוה"נ (שם) ליישב מנהג העולם בזה משום דלא מצינו חיוב עמידה בלא שיעור זמן, ודי בפעם הראשונה כשמסובבים עם הס"ת, ואפי' אי נימא דצריך לעמוד אולם באדם חלוש יש לומר שמצותו כפי כוחו ולא יותר, ויש להקל באדם חלוש ועמד כפי כוחו עד שנחלש דאין צריך יותר לעמוד, ויצא כבר מצות כיבוד ס"ת.

וגם יש הנוקטים כסברת הערוה"ש (הנ"ל) ומקילים ביותר דהיינו דמשעה שהס"ת הגיע למקום שמקיפים הבימה, נחשב כמי שהס"ת הגיע למקומה דמותר לעמוד.

ד. ומצינו מי שהקפידו שלא לישב בכלל בעת שהס"ת בעמידה.

כן נוהגים אנשי מעשה, וכן מובא (אורחות רביע ח"ב עמ' ש"ח) דהחזו"א לא ישב בעת ההקפות, וכשנחלש ישב עם הס"ת דוקא.

כבוד התורה

נציין מה שמובא דהגר"ח מבריסק זצ"ל כשגמר לרקוד עם הס"ת לא רצה מעצמו למסור הס"ת לאחר, וכאילו לא רצה ליפרד מהתורה, ורק כשאחר שהוצרך לס"ת בא להוציאו מידו היה מוסרו לו, וזהו דקדוק בכבוד התורה שחושק להחזיקו עד שיוציאוהו מידו.

ובמועדים וזמנים (בהערה לח"ו סי' ע"ט) כתב דבסברא זו שמע מגאוני עיה"ק שהקפידו על בעל ההגבהה שלא ימסור לאחר להחזיק הס"ת כשאפשר בעצמו, שזה זלזול לס"ת.

קרובים לעלות לתורה זה אחר זה

בשמחת תורה שקוראים בשלוש ספרי תורות, מקילים דאפשר לקרות לקרובים בעליות שמחולקים לב' ספרי תורה כחתן מפטיר וחתן תורה או חתן תורה וחתן בראשית, אפילו כשאין קדיש ביניהם.

שער אפרים (שער א' סי' ל"ב), וכ"כ בכה"ח (בסי' תרס"ט סקי"א) בשם הרוח חיים ובמשנ"ב (סי' קמ"א סעי' ו') דבכל השנה אין לקרות לקרובים לעלות לתורה זה אחר זה משום עין הרע כדנפסק בשו"ע (סי' קמ"א סעי' ו'), ובשער אפרים (שם, סעי' ל'), ולקרות בשני ספרי תורה כתב בשער אפרים (שם) דבכל השנה מותר רק כשיש קדיש ביניהם, ובשמח"ת מקילין בשני ס"ת אפילו כשאין קדיש ביניהם, ובמשנ"ב (שם) כתב דבכל השנה מותר בשני ס"ת, אולם אינו ברור שם האם בעינן גם קדיש ביניהם.

לקרות לאדם אחד בשני עליות

בשמחת תורה מקילים שאדם אחד עולה ב' פעמים, ואפילו בשני ס"ת, ובתנאי שאדם אחד הפסיק ביניהם, ולכן אם עלה בפרשת וזאת הברכה, יכול לעלות גם לחתן בראשית, כיון שהיה הפסק ביניהם בחתן תורה, ואם עלה בפרשת וזאת הברכה יכול לעלות גם לחתן תורה אם היה ביניהם אחר שעלה.

דבכל השנה אין קורים לאדם אחד בשני ספרי תורה, מפני פגמו של ס"ת ראשון, דנראה כפוגם ומטיל דופי בס"ת הראשון, ואף אם בס"ת הראשון עלה לקריאה שלפני האחרון ג"כ אינו עולה למפטיר, עי' בשו"ע (סי' קמ"ד סעי' ד'), אולם בשמח"ת יש להקל דמי שעלה בפר' וזאת הברכה יכול לעלות לחתן תורה או לחתן בראשית אפילו כשהם בשני ס"ת, עי' משנ"ב (שם) בשם א"ר (סעי' ב' סק"ב), ובסי' תרס"ט (סק"ב) דהכל יודעים שעושים כן משום שמחה ולא משום פגם.

ובתנאי שאדם אחר הפסיק באמצע, דאם ליכא הפסק אין לקרותו שני פעמים, דשייך פגם לס"ת הראשונה, א"ר (שם), ומשנ"ב (סי' תרס"ט שם) בשם הבכורי יעקב (סק"ד), דהטעם שהקילו בשמחת תורה הוא משום דגם בכל השנה יש המקילים כשיש הפסק ביניהם דלא שייך פגם, לכן בשמח"ת דוקא באופן זה יש להקל.

וכתב בבכור"י דכל זה באותה ביהכנ"ס, אבל מי שעלה חתן תורה בביהכ"נ זו מותר לעלות חתן בראשית בביהכ"נ אחר.

ודוקא מי שעלה בפרשת וזאת הברכה יכול לעלות לחתן תורה או בראשית, אבל מי שעלה לחתן תורה לא יעלה לחתן בראשית.

סדר כהן לוי ישראל

בתחילת הקריאה צריך שיהא גם ישראל בין הקרואים, דהיינו שצריך לקרות כהן - לוי - ישראל, דאין לקרות כהן אחר כהן אלא בהפסק ישראל ביניהם.

כדפסק השו"ע (בסי' קל"ה סעי' י'), דאם יקראו לכהן מיד אחר הכהן או הלוי יש לחשוש שיאמרו שהכהן הראשון הוא כהן פגום ולכן עלה כהן אחר, וכשיש הפסק ישראל לא חיישי' לזה, כיון דאם היה פגום מיד היו מרננים אחריו והיו קוראים אחר תחתיו, ולא היו ממתינים עד שיקראו לישראל.

בשמחת תורה כשיש הרבה כהנים ולויים, אפשר לקרותם לתורה אפילו לאחר שגמרו הסדר של כהן לוי ישראל.

דבכל השנה פסקי' (בסי' קל"ה סעי' י') דאין לקרות כהן ולוי בהמשך הקריאה, - להרמ"א שם אין לקרותם למנין שבעה, ולאחר שנשלם מנין שבעה מותר לקרותם. ולהלבוש המובא במשנ"ב (סק"ל"ו) אין לקרותם אפי' לאחר שנשלם מנין שבעה, והטעם כיון דחיישי' לפגמו של ראשון, אולם במקום הצורך ודחק כתב הרמ"א דיש להקל אפי' לפני שנשלם מנין שבעה, ובמשנ"ב כתב דהיינו כגון בשמח"ת דיש להקל.

ואם אפשר נכון גם באמצע הסדר בכל פעם שקוראים לכהן, לקרותם לפי הסדר דהיינו כהן לוי ישראל.

דהרבה ראשונים ואחרונים סוברים שאין להקל לקרות כהן ולוי בעלמא, אלא א"כ יעשו סדר חדש (דהיינו כהן לוי וישראל) דבזה אין לחוש לפגמא כלל, ומובא במשנ"ב (סק"ל"ז).

ואם אי אפשר לקרותם לפי הסדר שיש הרבה לויים ומעט כהנים או הרבה כהנים ומעט לויים, יקראו כפי מה שאפשר.

דבפשטות הרמ"א כשהקיל לקרותם במקום הצורך או לאחר שנשלם מנין הז' לא כתב שצריך לקרותם לפי הסדר, ורק במשנ"ב הביא דברי הראשונים הנ"ל וכתב דנכון ליזהר בזה, ובשו"ת משיב דבר להנצי"ב (ח"ב סי' מ"ח) כתב דאם יש הרבה כהנים נכון לקרות לכהן כשמתחילים שנית פר' וזאת הברכה.

אם נמצאים בביהמ"ד רק כהנים ולויים, יש לדון האם יכול לקרות מתחילת הסדר רק כהנים ולויים, בלא ישראל לאחריהם.

וגם אינו ברור אם אפשר לקרות בכלל כהן אחר כהן בלא הפסק ישראל, אפי' בהמשך הקריאה, דהא דהיקל הרמ"א במקום צורך היינו רק לגבי עצם הדבר שאפשר לקרות כהן באמצע הקריאה, אבל דינא דמח' דאין לקרות כהן אחר כהן בפשטות זהו בכל ענין, וכן משמע בשערי אפרים (שער א' אות י"ז).

לקרות כהן בכל תחילת פרשה

מנהג העולם דבכל פעם שמתחילים הפרשה וקוראים מחדש "וזאת הברכה", דקורין קודם לכהן כשיש שם כהן, וכן ללוי כשיש שם לוי.

בקריאת התורה קוראים לכהן בראשונה כדנפסק בשו"ע (סימן קל"ה סעיף ג'), דכתיב (ויקרא כ"א ח) וקדשתו כי את לחם אלקיך הוא מקריב, וילפי' "וקדשתו" דלכל דבר שבקדושה צריך לפתוח בכהן, ואחריו קוראים לוי דכתיב (דברים ל"א ט) ויתנה אל הכהנים בני לוי וילפינן דקודם כהן ואחר כך לוי, ולכן בכל פעם שמתחילים הקריאה פותחים בכהן ולוי.

ובשמח"ת כשחוזרים הפרשה כמה פעמים מחמת ריבוי העם, יש מקום לדון בזה דאפשר דדוקא כשמתחילים לקרות אז שייך דין וקדשתו, אבל כשאוחזים כבר באמצע הקריאה ורק מתחילים שנית מתחילת הפרשה לא שייך וקדשתו, דזה לא נחשב כל כך כתחילת מעשה, אולם כפי מה שכתבנו כן נוהגים העולם מדורי דורות.

וכשאין שם לוי שלא קרא עדיין אין קוראים לכהן במקום לוי אלא קוראים ישראל במקומו.

כן נוהגים, וכן מבואר בשו"ת משיב דבר (ח"ב סי' מ"ח) דכשאין שם לוי שלא קרא עדיין ממשיכים לקרות לישראל, ואין קוראים לא כהן במקום לוי, ולא לוי שקרא כבר, אולם שמעתי מהרה"ח ר' משה צבי כהן שליט"א ששאל פעם את בעל השבט הלוי זצ"ל בענין זה ואמר לו שיקרא לוי לאחר הכהן אפי' לוי שעלה כבר וכמו שקוראים לכהן שנית במקום לוי.

כהן קטן

יש סוברים דמצות וקדשתו לא נאמר על כהן קטן.

מ"א (בסי' רפ"ב סק"ו), ובפמ"ג (בסי' קל"ה, מ"ז ח') נסתפק בזה, והספק הוא בביאור כי לחם אלוקיך הוא מקריב, אי הכוונה לעבודה וקטן לא בר עבודה או הכוונה לאכילת קדשים וקטן בר אכילת קדשים, וכ"כ בערוה"ש (סי' קנ"ח סעי' ע"ב) דבכהן בע"מ ליכא וקדשתו.

ויש סוברים דאף בקטן שייך מצות וקדשתו.

הג"ה רעק"א (בסי' רפ"ו) דהא חזינן דבבעל מום שייך בו מצות וקדשתו אף שאינו בר עבודה, וכן למד המנח"ח (במצוה רס"ט אות ג') בדעת החינוך, ובשו"ת מהרש"ג (ח"ב סי' ח') כתב דאפשר דאף קטן נחשב בר עבודה כיון דכשיגדל יהא ראוי לעבודה וכמו דמצינו לגבי שחיטה.

ומנהג העולם להחמיר בשמחת תורה לקרות קודם לכהן אף כשהוא קטן.

וכן הכריע בשו"ת כתב סופר (סי' ט"ז) דכיון דיש פוסקים הסוברים דמצות וקדשתו הוא דאו' לכן יש לחוש ולהחמיר אף בקטן, וכן כתב בשו"ת מהרש"ג הנ"ל.

לישב בסוכה בשמח"ת

בן א"י שברצונו לאכול או לישון בסוכה בשמח"ת [דהיינו ביום השמיני], צריך לעשות היכר שאינו יושב בה לשם מצוה, דהיינו שיפחות מהסכך ד' על ד' טפחים, או שיסגור השלא"ק, או שיניח בה קדירות ושאר דברים שאסורים להכניס לסוכה, וכל שכן דמועיל שיפסול לגמרי הסוכה באופן שניכר, ובן חו"ל הרוצה לישב בסוכה בשמח"ת [דהיינו ביום התשיעי], יסגור השלא"ק או יכניס קדירות, ומצוי בבתי כנסיות בשמח"ת שעושים הקידוש בסוכה דבית הכנסת, ואם אוכלים שיעור שחייבים בסוכה יש להקפיד בזה.

שו"ע (סי' תרס"ו סעי' א'), דצריך לעשות היכר בכדי שלא יהא נראה כמוסיף על המצוות, ובן א"י יכול גם לפחות מהסוכה בערב שמח"ת, ובן חו"ל אינו יכול לפחות דיו"ט אצלו, ומערב שמח"ת אינו יכול לפחות, דאוכלים בסוכה בשמח"ת כל אחד כפי מנהגו. ובפשטות דין זה שייך רק כשעושה בסוכה דבר שבסוכות הוא היה מחויב לעשותו בסוכה, דאם לא היה מחויב לעשות בסוכה, לא שייך דנראה כמוסיף.

בן א"י בחו"ל, בן חו"ל בא"י

בן א"י הנמצא בחו"ל בשמח"ת, ומתארח אצל בעה"ב יש לו לאכול עם הבעה"ב בסוכה [כפי מנהג הבעה"ב], ויאמר להדיא לעצמו דאינו יושב בסוכה משום מצות סוכה, ויטעום קצת חוץ לסוכה, ויישן בבית.

בן חו"ל [שנוהג לישב בסוכה בשמח"ת] הנמצא בארץ ישראל פטור מלישב בסוכה בשמחת תורה, ובפרט אם הוא סמוך אצל אחרים, והוא צריך לישב בסוכה לחוד ונמצא מצטער.

בשדי חמד (מע' סוכה סי' א' אות י') הביא מהרב הפרדס (בס' אות היא לעולם ח"ב פ"ז) דהעלה להלכה לגבי בן חו"ל שנמצא בא"י סמוך על שולחן בעל הבית, דכיון שהבעל הבית ובני ביתו, אינם יכולים לישב בסוכה כשירה, אם הוא לבדו ישב בסוכה, אין לך מצטער גדול מזה, וכללא הוא מצטער פטור מן הסוכה, ומה גם דאינו חייב בסוכה בתורת ודאי אלא משום ספק ע"כ, ובשו"ת מנח"י (ח"ט סי' נ"ד) כתב שלא לישב בסוכה, כיון דהוי מידי דפרהסיא, ומחמירים שלא לעשות דבר בפרהסיא כנגד המנהג בא"י, ועוד דכל הענין שנהוג יו"ט שני בא"י למי שדעתו לחזור תלוי במחלוקת הפוסקים, ובנוסף דהענין לישב בסוכה בשמח"ת בחו"ל תליא באשלי רברבי ולכן לא יאכל בסוכה, אם לא שנתקבל המנהג באופן אחר ע"כ, ובשו"ת בצל החכמה (ח"ה סי' קמ"ה) כתב ג"כ שלא לישב, אלא דכתב דזהו דוקא כשמתארח אצל אחרים, אבל כשהוא לבדו בדירה וכדו', ישב בסוכה, וכן מבואר במה שהביא בשד"ח שם.

אכילה קודם מוסף

הרוצים לטעום אחר תפילת שחרית, לפני הלל אין לטעום, ואחר הלל מעיקר הדין מותר, וצריכים לקדש ולאכול כזית מזונות בשבת קידוש במקום סעודה, והרבה נוהגים שלא לאכול קודם קריאת התורה, ולפני שעולים לתורה, ויש המקפידים שלא לאכול בעת ההקפות.

הרוצה לטעום אחר תפילת שחרית צריך לקדש, כדמבואר בשו"ע (סי' רפ"ו), ולפני הלל לכתחילה אין לטעום כפי שכתב בשאילת יעב"ץ (סי' מ'), ובשעת ההקפות מובא מספר מחומש היכל הברכה (קאמארנא, שמיני ד"ה ולהבדיל), ולפני קריה"ת מובא מס' תיקון ישכר (שהמג"א מעתיק כמה פעמים דינים בשמו) שכתב במנהגות (נב:) וז"ל ולכן משעלה עמוד השחר שהוא תחילת היום, חל עליו חובת כולם וכל סדור התפילה וקרי"ש וברכותיהם וכו', לכך נמצא, אדם משנכנס לביה"כ חול מועד ושבת, הרי הוא שם באסור וקשור עד שיעבוד לקונו בכולם ונפטר לו, ולכך הוא שקראוה לפרשת הנביא שנהגו לקרותה... שדרך להתעכב בהם הרבה בביה"כ בשם "הנפטר" (דהיינו הפטורה), בעבור כמה שיהיו בקהל שנצטערו ואינם יכולים להמתין יותר מלצאת ליפטר לבתיהם כגון החלשים ותשושי כח והוא במשמע להם בקריאתה, "שאחר קריאה זו בהגיעה יש רשות לכל שירצה מהם, שיפטר לו לביתו וגם לאכול ולשתות מעט אם ירצה" כשמצטערים לסבול יותר וכו', עכ"ד, ויש לדייק בדברי הערוה"ש (סי' תרס"ט סעי' ג') שכתב וז"ל ואין עולין לדוכן, מפני שרגילין לשתות יין וי"ש אחר קריאת התורה ע"כ, ומשמע דהיו שותין רק אחר קריה"ת.

דיני כתיבה בחול המועד (א)

א] אסור לכתוב שלא לצורך המועד ואין להגיה אפילו אות אחת בספר תורה אם מצאו טעות באמצע הקריאה אלא צריך להוציא ספר תורה אחרת (א)

ב] כתיבה לצורך המועד מותרת רק אם הוא מעשה הדיוט אבל מעשה אומן אין להתיר רק אם הוא צורך המועד של רבים (ב) או שהוא דבר האבד שיכול להגיע לידי הפסד (ג) או שהוא צורך אוכל נפש (ד)

ג] כתיבה מעשה הדיוט מותרת לצורך המועד או לצורך רבים אפילו אינו צורך המועד וכן יש להתירו לצורך מצוה אפילו אינו צורך המועד

ד] היתר כתיבה בחול המועד אפילו שהוא מעשה הדיוט לצורך המועד אין להתיר אלא באופן שצורך הכתיבה התחדש בחול המועד אבל אם היה כבר קיים לפני המועד אסור לדחות בכוונה את הכתיבה לחוה"מ ואם דחה הכתיבה בכוונה אסור לו לכתוב בחול המועד (ה)

ה] כתב של סת"ם שהוא כתב אשורית וכן אותיות דפוס שהן מרובעות נחשבים מעשה אומן ואסור אפילו לצורך המועד וכתיבה באותיות עגולות (ו) וכן כתב באותיות של רש"י (ז) הוא בכלל מעשה הדיוט ומותר לצורך המועד

ו] מותר לכתוב בכתב שלנו לצורך המועד גם בלי שינוי אך הכותב אגרת לחבירו יש להחמיר לכותבו בשינוי שיכתוב השורות באלכסון ולמעשה נהגו לשנות קצת ולכתוב השורה העליונה עקומה (ח)

ז] יש אומרים דגם בכתב יד רגיל אם מדקדק במיוחד בכתיבה יפה ונאה נחשב מעשה אומן וראוי לחוש לזה ולצורך גדול אפשר להקל (ט)

ח] כתב אשורית או כתב דפוס מרובעות אין להתיר אפילו אם כותבו ע"י שינוי (י) כגון שאוחז הקולמוס בין גודל לאצבע או שעושה שורות עגולות או עקומות אבל אם כותב אותיות חתוכות ושבורות באמצעיתן הוי שנוי גמור ומותר לצורך המועד (יא)

ביאורים והוספות

(א) שו"ע (סימן תקמ"ה ס"א) ובשעה"צ סק"ב בשם הא"ר.

(ב) ולכן ציבור שאין להם ספר תורה כשר מותר לתקנו ולהגיהו בחול המועד כיון שהוא צורך הרבים מותר אפי' הוא מעשה אומן כמבואר במשנ"ב סק"ו.

(ג) ולכן מותר לכתוב חשבונותיו והוצאותיו אם יש חשש שמא ישכח כיון שהוא דבר האבד כמבואר בסעיף ד' משנ"ב סקי"ח.

(ד) כמבואר בסימן תקל"ג.

(ה) משנ"ב ס"ק ל"א ובשעה"צ סקל"א ואפילו באופן שהוא דבר האבד אין להתיר אם כיון מלאכתו למועד כמבואר במשנ"ב סקמ"א.

(ו) הנקרא כתב משיט"א עיין משנ"ב סק"ה וסקל"ה.

(ז) עיי' שעה"צ סק"ח.

(ח) בכתיבת אגרת מבואר בסעיף ה' דיש בזה מחלוקת המחבר והרמ"א אם מותר לכתוב אגרת לחבירו ומקורו בראשונים שדעת הרי"ף רמב"ם ורא"ש שזה מעשה הדיוט כי זה כתב פשוט ואין אדם נזהר מאוד בכתיבתה וכן פסק השו"ע אך דעת הרמ"א לחוש לשיטת הבה"ג דכתיבת אגרת הוא מעשה אומן כי אדם מדקדק בכתיבתה כדי שמקבל האגרת יוכל לקוראה בקלות ולדעת רמ"א יש לכתוב כל שורות האגרת באלכסון עיי' משנ"ב סקל"ה אך למעשה דעת האחרונים להקל שמותר לכתוב אגרת בכתב יד רגיל דנקרא מעשה הדיוט והמחמיר לכתוב כל השורות עגולות יחמיר רק לעצמו ונהגו לשנות קצת ולכתוב רק השורה העליונה עקומה, אמנם כ"ז רק באגרת דיש ראשונים דס"ל שנקרא מעשה אומן אבל מה שאדם כותב לעצמו ואינו מדקדק בכתיבתו הוי מעשה הדיוט ומותר לצורך המועד אף בלי שינוי עיי' משנ"ב סקי"ח שלא ציין לכתוב שורה עליונה עקומה כמו שכתב באגרת.

(ט) בביאור הלכה ס"ה הביא דברי המור וקציעה שכתב "ולפ"נ"ל" ברור שיש להחמיר גם בכתב משיט"א עכ"פ בכתב יד סופר כמו שנהוג להיות לציבור לבלר נאה מיוחד לכתיבותיהם שהוא מעשה אומן שהוא מעשה אומן לפיכ"נ כון שלא יכתוב כתיבה נאה באיזה כתב ולשון שהוא" וכ"כ בערוך השולחן (סי"א) ובביאור הלכה מסיק דהעולם נהגו להקל וטוב לחוש לדבריו אם לא לצורך גדול עיי"ש.

(י) כמבואר בסעיף ז' והיינו באופן שאין שינוי בגוף הכתב דאז נחשב כמעשה אומן כדרכו.

ט] כתיבת מספרים (נאמבער"ס) **או סימנים כגון סימן שאלה דינו כמעשה הדיוט ואסור שלא לצורך המועד** [יב]

י] וכן ציורים ותמונות הוא בכלל כתיבה אלא שאם הוא ציור פשוט שנעשה ע"י כל אדם נחשב למעשה הדיוט ומותר רק לצורך המועד אמנם ציורים מיוחדים שנעשה בדרך כלל רק ע"י אומן אין להתירו רק לצורך דבר האבד [יג] **וכן כל כתיבה שנכתב באומנות מיוחדת כגון ע"י גרפיקאים נחשב למעשה אומן**

יא] יש פוסקים המתירים לתת לילדים לכתוב ולצייר ציורים ותמונות ולצבוע להנאתם כיון שמתענגים מכך [יד] **וכן מותר לעשות פאז"ל בחול המועד** [טו]

יב] אין למחוק שלא לצורך המועד דהוי מלאכה אך אם הוא מוחק כדי לכתוב דבר שהוא צורך המועד מותר דמחיקה הוא מעשה הדיוט. [טז]

יג] נהגו לכתוב קוויטלע"ך (פתקאות) **כשמזכירין עצמן אצל צדיקים במועד ובפרט לצורך חולה ושאר דבר הנחוץ במועד.** [יז]

יד] מותר לכתוב במועד כתב שאינו מתקיים ונמחק בקלות בין שנכתב "על גבי" דבר שאינו מתקיים ובין שנכתב בדבר שאינו מתקיים ומותר אפילו שאינו צורך המועד אפילו בכתב באותיות מרובעות . [יח]

טו] ולכן מותר לכתוב על חלון המכוסה באדים (זיעה) **או לעשות אותיות וציורים בחול ופירורים או מלח שנשפך על השולחן דכל זה הוא בכלל כתב שאינו מתקיים.**

טז] כן יש להתיר כתיבה בגיר על גבי לוח המיוחד לכך כל שאין הכתב עומד להתקיים. [יט]

יז] וכן יש להתיר לכתוב אותיות וציורים על מזונות בקרם אף שהם אותיות מרובעות ומעשה אומן . [כ]

יח] מותר לעשות חשבונות במחשב כיס אף שאין בו צורך המועד וכן מותר להקליד במחשב ללא הדפסה וכן להשתמש בפלאפון שמופיעים המספרים על המסך. [כא]

ביאורים והוספות

(יא) טו"ז סקי"ב א"ר סקי"ח משנ"ב סקמ"ג ואם כותב ביד שמאל כשדרכו לכתוב בימינו אם יש שינוי ניכר בכתב נחשב לשינוי כאותיות חתוכות ושבורות ואם אינו ניכר בכתב לא הוי שינוי חוט שני פי"ט אות ו'.

(יב) מור וקציעה סוף הסימן ובשבת יש בכתיבת מספרים חיוב חטאת כמבואר בשו"ע הרב (סימן ש"מ סעיף ח') דהכותב מספרים חייב משום "תבנית" שהוא תולדה דכותב.

(יג) חוה"מ כהלכתו פ"ו סעיף פ"ד.

(יד) כיון שבדרך כלל כתיבתם הוא רק מעשה הדיוט ומותר אם נהנים ומתענגים מזה ונחשב לצורך המועד ולא גרע מטיול דמותר לעשות מלאכה לצורכו (כמבואר בסימן תקל"ז סעיף א') כ"כ בשמירת המועד כהלכתו (פ"י סי"ב) ובהלכות חג וחג (פ"ז ס"ז) ובפרט אם הוא רק קשקוש בעלמא אינו בגדר כתב כלל ובספר חכו ממתקים סל"ט מצרף דדעת רבינו תם להקל דכתב משיט"א אינו כתב כלל ומותר אף שלא לצורך ואף דלכתחילה מחמירין מ"מ לגבי קטנים יש לצרף זאת.

(טו) אפילו באופן שכוונתו להשאירו מחובר ולתלותו בקיר אחר המועד נחשב שפיר צורך המועד דעיקר עשיית פאז"ל אינו בשביל לעשות תמונה לתלותו אלא עיקרו לצורך הנאת עשייתה ונחשב צורך המועד.

(טז) ויש לאסור אף באופן שמחיקתו אינו ע"מ לכתוב ונמצא שהוא רק מקלקל ג"כ אסור דמקלקל אסור בחול המועד עיין סימן תקמ"ז סי"ב דאין לתלוש עשבים בבית הקברות אף שהוא רק מקלקל מ"מ אינו צורך המועד עיי"ש אך אם רק רושם קו על אותיות באפן שהתיבה עדיין ניכרת יש לדון להקל עיין שמירת המועד כהלכתה פ"ח ב'.

(יז) עי' אורחות רבינו ח"ב (עמוד קכ"ד) דבעל הקהילות יעקב התיר רק לצורך חולה דנחשב לדבר האבד אבל שלא לצורך חולה רק לקבלת ברכה להצלחה לא התיר אכן בהרבה חצירות נהגו לכתוב קוויטלע"ך בהושענא רבא ואצל רביה"ק מסאטמאר זי"ע כתבו פתקאות במועד עין מחזור דברי יואל אות רצ"ד (אף שהוא עצמו החמיר ולא כתב שום דבר) והטעם שמתירין כתיבה אף שהוא רק לברכה ולהצלחה דיש לדמותו לאגרת שלומים שמתירין דהוי צורך קצת לשאול בשלום חבירו ובפרט אם מסיר ממנו דאגה וצער, אך לכאורה יש להקפיד לכתוב השורה העליונה עקומה כמו בכתיבת אגרת.

(יח) עיין רמ"א ס"ז ובביאור הגר"א דכל מה שנחשב בשבת אינו מתקיים נחשב גם לגבי חול המועד אינו מתקיים.

(יט) חול המועד כהלכתה (פ"ו ספ"ה) שש"כ (פס"ו ס' נ"ה) דיש להקל בזה כיון שאין מדקדקין לכתבו בכתיבה נאה ויפה ועומד להימחק ונמחק בקל ולכן אין איסור בזה אף שעצם הכתב יכול להתקיים זמן רב אם לא ימחקוהו.

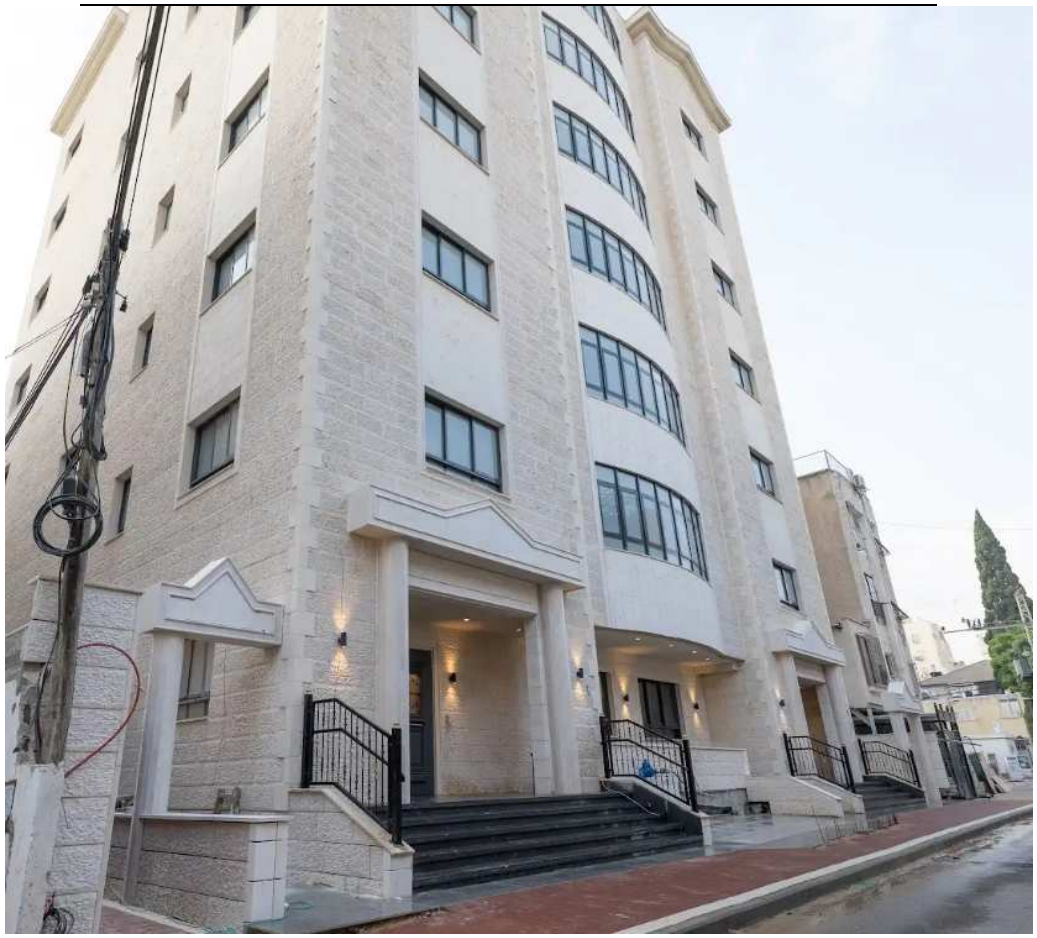
(כ) דכיון שכתב שאינו מתקיים לא נחשב כתב לענין חוה"מ לא שייך לאסור משום מעשה אומן שש"כ פס"ו הערה כ"ט.

(כא) שו"ת מקדש ישראל סימן ר"ד ב' ושו"ת באר משה חלק ז' סימן ל"ט וחוה"מ כהלכתה (פ"ח סעיף צ"ח) דהוי כתב שאינו עשוי להתקיים דנמחק מאליו לאחר זמן והכלי עשוי לקבל שתיבות החדשות מוחקות את הראשונות וגם לא הוי כתיבה דאורייתא שאינו כתיבה של אות אלא שהעלעקטע"ר מאיר בצורה של אות ועיין בשבט הלוי ח"ו סי' ל"ז דיסוד איסור מלאכה בחול המועד משום טירחא ולא משום מלאכת מחשבת ואין זה גדר של כתיבה דאינו מצייר ביד אלא בגרמת לחיצה ע"י כפתור עיי"ש.

לרגל מעמד חנוכת הבית וקביעת מזוזות בראשות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א:

מזוזות בנותיך [א]

נידונים בענין חיוב – ומקום – קביעת מזוזות בבנין החדש והמפואר 'בית חינוך לבנות'

הערות והארות, ובכל שאלה בהלכות מזוזה, האם חייבת במזוזה ובאיזה מקום. וכן שאלות בהלכות סת"ם והמסתעף אפשר להתקשר אל: 054-5852976

'פתח' השער

כדי שיוכל הקורא להכנס בשערי הבנין, ולהבין בכל שער ושער הצדדים לחיוב או לפטור, נקדים יסודי עיקרי הלכות 'צורת הפתח'.

הנה תמיד כשבאים לדון האם החדר חייב במזוזה, דבר ראשון צריך לבדוק האם יש לחדר 'צורת הפתח'. שאין הפתח חייב במזוזה אלא אם הפתח עשוי כתיקונו. ויש בזה הרבה אופנים והרבה פרטים. על עיקרי דינים אלו נדון 'בפתח השער'.

צורת הפתח

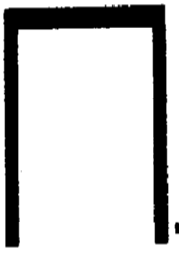

א. **אין הפתח מתחייב במזוזה אלא אם כן יש לו שתי מזוזות ומשקוף** (שו"ע סימן רפז ס"א). **פתח שאין לו מזוזות או משקוף פטור מן המזוזה, אפילו כאשר יש דלת בפתח.**

'מזוזות' – **הם שתי בליטות מימין ומשמאל הסותמות [אפילו] מעט חלל הפתח** (ציור א).

ב. **לדעת רוב ראשונים אין צריך שהמזוזות והמשקוף יהיו מיוחדות מעין או מתכת וכדומה, אלא אף אם המזוזות והמשקוף מכותלי הבית עצמו נחשבות למזוזה** (דרך החיים מזוזה דין איזה פתח חייב במזוזה, וכן דעת רוב הראשונים).

ראשי כתלים

ג. **כפי המבואר 'מזוזות הפתח' הן בליטות הסותמות מעט את חלל הפתח.**

והנה נחלקו הראשונים בחדר שיש לו כתלים משלשה צדדיו, וצדו הרביעית שדרכו נכנסים פרוצה לגמרי. האם ראשי הכתלים שמהצדדים נחשב כמזוזות הפתח, וחייב לקבוע שם מזוזה או לא (ציור ב). **דעת הרא"ש שחייב, שראשי הכתלים נחשבים כשתי מזוזות כיון שהם שייכים לחלל הפתח. ויש להחמיר לקבוע שם מזוזה בלא ברכה** (ט"ז שם סק"א, ש"ך סק"א, חוו"א סימן קעב סק"ב).

ד. **אם הכתלים שבצדדים נעשים לשם חדר אחר, אין ראשי הכתלים נחשבים למזוזות, ופטור מלהניח שם מזוזה אף להרא"ש, כיון שכל עשייתם לצורך המקום האחר ולא לשם צורת הפתח.**

כגון פרוזדור בין שני חדרים מב' הצדדים, שיש שני קירות משני החדרים שבצדדיו, ויש קיר נוסף בסוף החדר, אין ראשי הכתלים של שני החדרים נחשבין כמזוזת החדר האמצעי, לפי שלא נעשו בשבילו (מקדש מעט רפז סק"ד, חובת הדר פ"ז ס"ו)

ה. **פתח שיש לו רק מזוזה אחת, כגון שמצד אחד נמשך הקיר מעבר לפתח [ולכן אין מזוזת הפתח של ראשי הכתלים]. אם הצד שיש בו מזוזת הפתח הוא בצד ימין חייבת במזוזה בלא ברכה** (ט"ז וש"ך שם, לחוש לדעת הרא"ש שחייבים במזוזה אף אף אם יש רק מזוזה אחת). **ואם מזוזת הפתח היא בצד שמאל [ומצד ימין נמשך הכותל מעבר לפתח], פטור לגמרי מקביעת מזוזה** (ט"ז שם).

פתח שאין בו דלת

ו. **פתח שאין בו דלת, חייב במזוזה, ויש מי שפוטר** (שו"ע סימן רפו סעיף טו). **ולכן יקבע את המזוזה בלא ברכה** (ש"ך שם ס"ק כה).

פתחי שערים

השערים והדלתות בכניסה של הבנין

בכניסה להבנין יש 4 שערים ועוד 2 דלתות

שערים 1 ו–2 דרכם נכנסים לקומות המרתף של הבנין:

שער 1 – חייב במזוזה, כיון שיש צורת הפתח [שני מזוזות הפתח ומשקוף מעליה] בלא ברכה [כיון דליכא דלתות, ובלא"ה קובעים מזוזה בלא ברכה, כיון שלא ישנים שם].

שער 2 – לכאורה פטור ממזוזה, משום שליכא צורת הפתח [כיון שחסר 'מזוזת הפתח' בצד ימין (ראה תמונה). וכן אין לחייב מצד 'תחילת הכותל', דהיינו לחשוב הכותל של הבנין למזוזות הפתח של צד ימין, א. משום שהכותל ממשיך מעט אחרי העמוד [א"כ אינו 'תחילת' הכותל]. ב. משום שהכותל נעשית לצורך הבנין ולא לצורך השער. [*יפשוט שאם רוצים שיהיה חייב במזוזה אפשר לעשות צוה"פ בצד ימין].

שערים 4–3

חייבים במזוזה כדין 'בית שער' [חדר לפני הכניסה להבנין. שדרכם נכנסים להחדרים].

פתחים 5 – 6

חייבים במזוזה [וכאמור ללא ברכה, אע"פ שכאן איכא דלתות [ולא רק צורת הפתח], כיון שנמצאים בבנין רק ביום ולא בלילה קובעים בלא ברכה. ופשוט שאין לפוטרה מחיוב מזוזה כיון שזה מיועדת רק לבנות, משום ש'בית האשה' חייבת במזוזה]

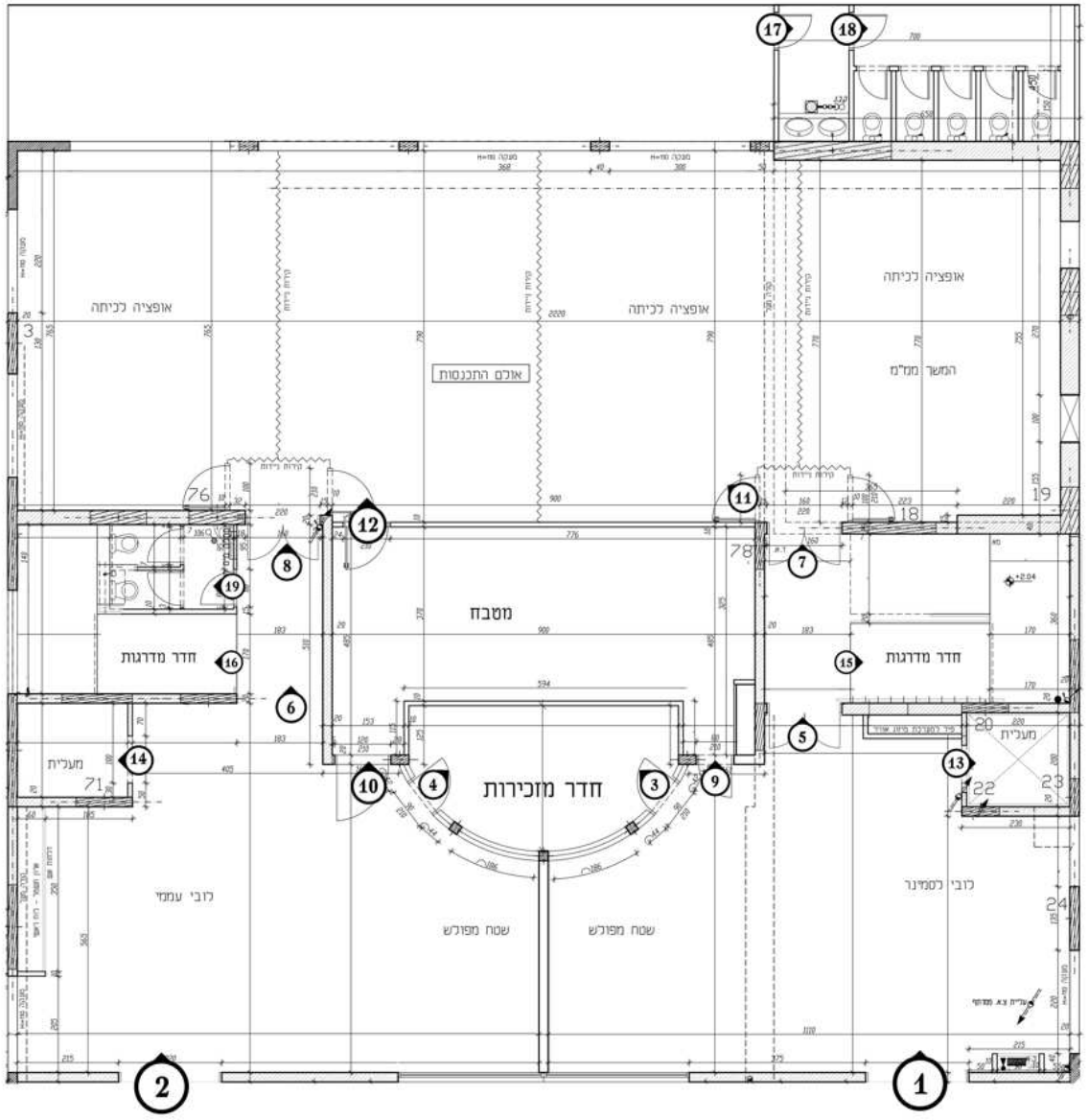
חדר האשפה

חדר האשפה [בצד שמאל של הבנין], פטור ממזוזה [הטעם משום שבית המיועד לתשמישים של גנאי פטור ממזוזה, וחדר אשפה נחשב כמקום של גנאי]

ארונות חשמל

ארונות חשמל [בצד שמאל של הבנין] פטור ממזוזה [אע"פ שיש צוה"פ ודלתות ואפשר להיכנס שם, כיון שדרך ההשתמשות שעומדים בחוץ].

תוכנית קומת כניסה

תיאור קומת כניסה

<u>מבוא:</u>

הבנין בנויה שיש שתי כניסות, ושתי חדרי מדריגות נפרדות, דהיינו שלכל כניסה יש חדר מדריגות שלו. ולכן יכולה הבנין לשמש לשני מטרות נפרדות, כגון בצד ימין הכניסה ל'**חסמינר**', ובצד שמאל הכניסה ל'**הבנות**'. ולכן בקומת הכניסה, כשנכנסים לבנין יש קיר המפריד באמצע, ולכל כניסה יש לובי מיוחד שלו, וחדר מדריגות ומעלית המוליך לקומות העליונות. ובתוך הלובי יש '**חדר מזכירות**' שבנויה **באמצע** [חלק בצד ימין של הבנין וחלק בצד שמאל של הבנין], ויכולים לראות משם כל הנכנסים להבנין בשתי הכניסות. ולחדר זה יש 2 דלתות כניסה, **אחד בצד ימין** [מהסמינר] **ואחד בצד שמאל** [מהבנות]. המשך הקומה בפנים יש '**מטבח**', **ואולם אירועים**.

דלתות 1–2

הכניסות להבניין וחייבים במזוזה [כפי שכבר נכתב לעיל הדלתות של הכניסה להבנין].

דלתות 3–4

שתי דלתות בחדר של המזכירות, 2 הדלתות חייבים במזוזה כל אחת בצד ימין של הכניסה [כפי שרואים בציור שהחדר בנוי חציו בחלק של הסמינר, וחציו בחלק של הבנות, ולכן הדבר פשוט מקומה של כל מזוזה בצד ימין של הכניסה].

דלתות 5–6

שתי דלתות כניסה לחדר מדרגות, וחייבים במזוזה [כדין בית שער].

7–8

שני דלתות לכניסה של האולם וחייבים במזוזה [דלת מצד של הסמינר [או של הגברים הבאים להאולם] ודלת אחד בצד של הבנות [או להנשים שבאים להאולם]].

דלתות 9–10

שתי דלתות כניסה מהלובי למטבח וחייבים במזוזה בצד ימין של הכניסה להמטבח.

דלתות 11–12

שתי דלתות כניסה מהמטבח להאולם, וחייבים במזוזה בצד ימין של הכניסה להאולם.

13–14

2 מעליות [עליוועטער] [אחד לסמינר אחד להבנות] ודעת הרבה פוסקים שיש להניח מזוזה. [מעלית נחלקו הפוסקים האם חייב במזוזה, כדין 'בית שער' שנכנסים בו לבית. ולכן יש להניח בלא ברכה. כמו כן נחלקו האחרונים באיזה צד יש להניח המזוזה, יש אומרים שיניחנה בימין פתח הכניסה למעלית. וי"א שיניחנה בימין היציאה מהמעלית לחדר המדרגות [שכל חיובה הוא רק מצד פתח שיוצאים מהמעלית לחדר המדרגות]. ויש מחלקים שבקומת הכניסה לבנין, יקבע בימין של הכניסה למעלית, ובשאר הקומות יקבע בימין היציאה מהמעלית לחדר המדריגות, ואכמ"ל].

דלתות 15–16

שני דלתות של החדר מדריגות [אחד להסמינר ואחד להבנות] וחייבים במזוזה [כדין בית שער שדרכם נכנסים לחחדרים]

דלת 17

דלת כניסה לחדר שדרכו נכנסים לבתי כסא, ויש שם גם כיורים המיועד לנטילת ידים כשיוצאים מבית הכסא, פטור ממזוזה [כיון ש'בית שער' למקום פטור נחשב כמקום פטור, וחדר זה הרי הוא בית שער להבית כסא, ואע"פ שיש שם כיורים לרחוץ ידים, כיון שזה מיועד רק לצורך נטילת ידים אחרי שהיו בבית הכסא, שהרי לצורך נטילת ידים לצורך סעודה יש במקום אחר מקום לנטילת ידים הרי הוא פטור ממזוזה. אמנם אם יניחו שם ארון לצורך החזקת דברים, אז כבר יהיה חייב במזוזה כדין 'בית האוצר'].

דלת 18

דלת כניסה לבתי כסא פטורה ממזוזה [דמקום גנאי פטורה ממזוזה, ואסור להתקין שם מזוזה].

דלת 19

דלת כניסה לחדר שדרכו נכנסים לבתי הכסא, ויש שם גם כיורים המיועד לנטילת ידים כשיוצאים מבית הכסא, פטור ממזוזה [ראה מש"כ בדלת 16]

כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם

ע"י חיי"ם היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר

כולל עצי חיים

צדקת

רבי מאיר בעל הנס

מיסודם של דבותה"ק צאנז"ל לבית

סיגוט • סאטמאר

אלקא דמאיר ענינו

רון שיר ושבח בשפתותינו, ברכת מזל טוב מעומק לבבינו, לידידינו המפואר

פינו מלא שירה, לידידינו האי גברא יקירא, נודע בשערים במסירות אין סוף

ארי שבחבורה, עמוד התווך של כוללינו המעטירה, רודף צדקה וחסד תדיר

לא ישבות יום וליל, רב פעלים למען הכולל, עומד לימינינו על כל צעד ושעל

ה"ה ידידינו הרבני הנעים הנכבד, רודף צדקה וחסד, בכל עת תמיד

בכשרונותיו הברוכים עומד תמיד לימינינו, בעצה ובמעש למען כוללינו

מו"ה רפאל פערלמוטטער הי"ו

מראשי קהילתינו הק' במאנסי יע"א

פטרון כוללינו הק'

לרגל השמחה שבמעונו, רוממות קל בגרונו

באירוסי בנו למזל טוב בשעה טובה ומוצלחת

החתן החשוב והנעלה, תורה יר"ש וחסידות אצלו כלולה

כמר **אברהם יעקב** הי"ו

עב"ג הכלה החשובה והמהוללה שתחי'

כל היום חונן ומלוה וזרעו לברכה, כל הברכות האמורות בתורה עליו יופיע

ויזכה לראות רב נחת מכל המשפחה, בשכר פעולותיו במסירות אין קץ

לעולם ועד אך ששון ושמחה, אושר ועושר הרחבה והרווחה, עד בלי די

למשיך במעשיו יזכה ברבי' והמשכה, כי שם ציוה ה' את הברכה חיי"ם

המברכים בלונ"ח ברגשי הודאה והערכה

יחזקאל ראטטער

בשם הנהלת הכולל בארה"ק

גם אנו מצטרפים לברכה: **הנהלת הכולל בארה"ב**

• תשוח"ח לנכדו הרב משולם שרגא כ"ץ שליט"א בן הרב הגאון אב"ד ריסקעווע שליט"א אשר הי' בעזרתינו בעריכת המאמר •

אֶקְחָה בְרֹאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר מִצַּדִּיק כַּתָּמָר

(עפ"י יוצר ליום ראשון של סוכות)

במלאות ששים שנה לשנת השמיטה תשכ"ו לפ"ק, אמרנו להרחיב הריעה בענין המערכה שניהל מרן רביה"ק זי"ע נגד אתרוגי "אוצר בית דין" שנמכרו בשלהי אותו שנה והתייצבותו של חגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל לימין עוזו בעת שכבר כיהן פאר כאב"ד ור"מ דקהילתינו חק' בב"ב, והאתרוג ששלח לו מרן רביה"ק זי"ע לקראת חג הסוכות שנת תשכ"ז לפ"ק

אתרוגי "אוצר בית דין" במוצאי שנת השמיטה תשכ"ו

שנת תשכ"ו היה שנת השמיטה, ולקראת חג הסוכות שנת תשכ"ז, הונהג בארה"ק על ידי ביד"צ העדה החרדית סדר של "**אוצר בית דין**" על אתרוגי שביעית, כפי שהונהג בירושלים עיה"ק עוד משנת עת"ר על ידי הגאון **ר' חיים בערלין** זצ"ל מגדולי רבני ירושלים, והיינו שבעלי הפרדסים מפקידים שדותיהם ביד בית דין, והם ממנים שלוחיהם לקטוף ולארוז ולהובילם לאוצר של הבית דין, ושם מחלקין את האתרוגים לכל בני העיר במחיר ההוצאות בלבד[1].

ריבוי הסחורה באתרוגי שביעית באיצטלא של "אוצר בי"ד"

אך באותה שנה החלו כמה סוחרים עשירים להשתמש באמתלא של אוצר בי"ד להרבות את מסחר האתרוגים שלהם, ומכרו את האתרוגים כמעט במחיר מלא, ועל סמך "אוצר בי"ד" הלך המסחר כבכל השנים – ועברו על איסור סחורה בפירות שביעית, הדברים הגיעו לאוזני מרן רביה"ק זי"ע והתמרמר מאוד על זאת שבאיצטלא של "אוצר בית דין" מתירין איסור סחורה בפירות שביעית שנאסרה מן התורה[2], וכמו"כ פיקפק אז מרן רביה"ק זי"ע על האוצר בי"ד מפני כמה טעמים נוספים[3].

---

1 בכמה מקומות בארץ ישראל נהגו לעשות "אוצר בית דין", וענינו הוא שאף באותן השדות שלא נעשה מלאכה האסורה בשביעית, מ"מ הרי יש דינים רבים בפירות שנתגדלו בשביעית, כמו חובת הפקרת הפרדסים, ואיסור סחורה בפירות שביעית וכדו', וכדי שלא להיכשל בכל זאת תיקנו ענין "אוצר בי"ד" – והיינו שבעל הפרדס מפקיד את הפרדס ביד בית דין, והבי"ד ממנים שלוחים לעשות את כל המלאכות המותרות לקטוף לארוז ולהובילם לאוצר, ואח"כ מחלקין הבי"ד את הפירות לכל בני העיר רק במחיר ההוצאות.

יסוד ההיתר הוא, על פי המבואר **בתוספתא** מסכת שביעית (פ"ח, ה"א), וז"ל: "**בראשונה היו שלוחי בית דין יושבין על פתחי עיירות, כל מי שמביא פירות בתוך ידו, נוטלין אותו ממנו ונותנין לו מהן מזון שלוש סעודות, והשאר מכניסין אותו לאוצר שבעיר, הגיע זמן תאנים – שלוחי בית דין שוכרין פועלים ועודרין אותן ועושין אותן דבילה, ומכניסין אותן לאוצר שבעיר, הגיע זמן ענבים – שלוחי בית דין וכו' ומכניסין אותן לאוצר שבעיר, הגיע זמן זיתים – שלוחי בית דין וכו' ומכניסין אותן לאוצר שבעיר, ומחלקין מהן ערבי שבתות כל אחד ואחד לפי ביתו**". ע"כ.

ודברי התוספתא הובא **ברמב"ן** פרשת בהר, וכן הונהג בירושלים עיה"ק בשנת עת"ר ע"י הגאון **ר' חיים בערלין** זצ"ל – מגדולי רבני ירושלים, וכמו כן הנהיג **החזון איש** בבני ברק בשנת השמיטה תשי"ב.

2 הגה"צ **ר' יחזקאל ראטה** זצ"ל גאב"ד קארלסבורג – שהתגורר באותה תקופה בירושלים עיה"ק (ושימש כרב בית מדרשינו בשכונת "קאטאמאן") - נסע אז להסתופף לקראת חג הסוכות בצל הקודש, ומרן רביה"ק זי"ע דיבר איתו באריכות בענין זה, ונעתיק כפי מה שסיפר בזה (ספר **באילנא דחייא** ח"ג, עמוד קל"ה):

אתרוגי אוצר בי"ד נמכרים בחו"ל נגד הוראת בי"צ העדה החרדית

בנוסף לזה סיפרו למרן רביה"ק זי"ע שבשכונת איסט-סייד במאנהעטן מוכרים בשפע אתרוגי ארץ ישראל בהכשר "אוצר בית דין של העדה החרדית", לשמע הדברים נחרד מרן רביה"ק זי"ע מאוד, היות שהם "פירות שביעית" שאסור להוציאם מארץ ישראל לחוץ לארץ. אי לכך, הורה מרן רביה"ק זי"ע להתקשר תיכף עם הבי"ד בירושלים עיה"ק לברר אם אכן נתנו הכשר למכור אתרוגים אלו בחו"ל, הבי"ד בירושלים ענו שהתנו במפורש עם הסוחר שלא ימכור האתרוגים רק בארץ ישראל, ולא יוציאם בשום אופן לחו"ל, והסוחר לא ציית לדבריהם והוציאם לחו"ל על דעת

"איידער איך בין געפארן קיין אמעריקע אויף סוכות אין יאר תשכ"ז, האט דער רבי גאזאגט פאר מיין ברודער **ר' מענדל** הי"ו, אז ווי-נאר איך וועל אנקומען קיין אמעריקע, זאל ער מיר באלד פון עירפארט אריבערברענגען צום רבי'נס הויז, דער רבי האט אים אנגעזאגט, אז ער זאל מיר ניטאמאל אהיימנעמען ארפלייגן די פעקלעך. ווי פארשטענדליך האב איך אזוי געטאן, אריינקומענדיג, איז דער רבי פונקט אריסגעגאנגען פון ספרים שטוב און געשטאנען אין גבאי-שטוב אנגעטאן מיט'ן ווייסן וועסטל, אן דער בעקיטשע, ווי דער רבי האט מיר געזען, האט ער מיר שלום געגעבן, ומיניה וביה אנגעהויבן רעדן צו מיר איבער דעם ענין פון "אוצר בי"ד, וואס דאס בי"ד פן די עדה החרדית האט איינגעפירט יענעם יאר, וואס איז געווען א יאר נאך שמיטה. **דער רבי האט זיך שטארק מתמרמר געווען איבער דעם וואס אויפ'ן סמך פונעם "אוצר בי"ד", זענען די אתרוגים איבערגעגעבן געווארן אין די הענט פון די סוחרים, וועלכע האבן דאס פארקויפט און געהנדלט דערמיט לויט זייער באגער און באשטימט דערויף געהעריגע פרייזן, וואס דערפון איז ארויסגעקומען נאך א שרעקליכער קלקול אז אסאך סוחרים האבן ארויסגעטראגן קיין חוץ לארץ די אתרוגים פון אוצר בי"ד דאס צו פארקויפן, וואס דאס איז דאך א זיכערער איסור חמור פון "הוצאת פירות שביעית לחוץ לארץ", דער רבי האט געערעדט דערפון מיט א געוואלדיגע ריתחא דאורייתא.**

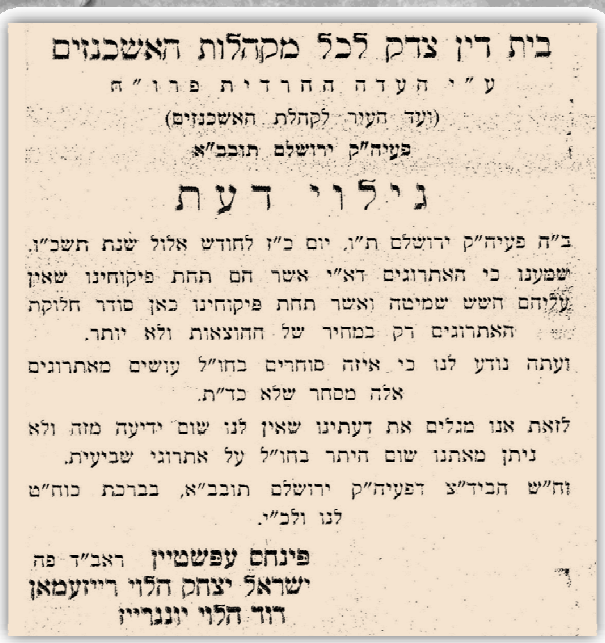
שפעטער איז דער רבי אריסגעגאנגען און נאכדעם איז ער צוריק אריין אין ספרים שטוב צוזאמען מיט מיר, דאן האט זיך דער רבי אריינגעלאזט מיט מיר אין א לענגערן בירור הלכה, ביי וועלכע דער רבי האט מיט א ברייטן היקף קלאר-געשטעלט חוות דעת קדשו וועגן דעם ענין פון אוצר בי"ד. **שפעטער וועט איך בין אהיימגעפארן קיין ארץ ישראל, האב איך זיך געזומען שרייבן פאר'ן רבי'ן א לענגערן בירור וועגן דעם ענין פון "אתרוגי שביעית" און "אוצר בי"ד", רוב דערפון איז געווען געבויט אויף דעם וואס דער רבי האט מיר מבאר געווען און איך האב אפגעשריבן דאדט אלעס וואס איך האב געהערט מפה קדשו".**
(ובהערה הבאה העתקנו קטעים נבחרים מבירור זה, כפי מש"כ בספרו שו"ת **עמק תשובה** (ח"ב, ס"א).)

3 בשו"ת **עמק התשובה** (ח"ב, ס"א) האריך הגה"צ **אבד"ק קארלסבורג** זצ"ל לעלות ע"ג הכתב, את עיקרי הדברים שזכה לדון עם מרן רביה"ק זי"ע בפקפוקים שיש באוצר בי"ד - בעת שהותו בצל הקודש ערב חג הסוכות תשכ"ז, להלן נעתיק כמה קטעים נבחרים מתשובתו:

"טבת תשכ"ז עיה"ק ירושלים, בחיל ורתת הנני לגשת אל הקודש להרצות אמרים לפני רבינו הגדול המקום יהיה בעזרו בענייני אתרוגי שביעית שהוציאו לחו"ל, ובענין אוצר בית דין, **ורובא דרובא מהדברים הם ממה שזכיתי ללמדו מתורת רבינו הגדול המקום יהיה בעזרו, לפי קט שכלי בעת שהייתי מתלונן בצלו בברוקלין יע"א, וזכיתי לעמוד ולשרת לפניו ולשמוע לקח מפי קדשו בענין זה**... ולא אאריך בפלפולים אלא הלכה במה שנוגע בביטול מה שסמכו איזה סוחרים להתיר ע"י סמך "אוצר בית דין" להיות הפירות נשמרין על ידיהן שלא ישלטו ידי הכל בו כדין שביעית, ועל סמך זה סמכו להתיר להוציאן לחו"ל".

ועי"ש שמביא את דברי **התוספתא** הנ"ל (הובא בהערה 1) שמבואר שם המקור לאוצר בי"ד, וע"ז הביא **מהרדב"ז** (פ"ז דשביעית) דמדלא העתיק הרמב"ם את דין אוצר בי"ד כלל, משמע דס"ל שאינה להלכה או שנתבטלה, וגם **הראב"ד** (פ"ז ה"ג) ס"ל דרק בזמן הביעור הותקן אוצר בי"ד לחלקם בשוה, ולא הותר משום זה שום דבר, וגם **הר"ש סירלאו** (ירושלמי פ"ט ה"ג) מוקי להתוספתא בפירות ששית דוקא, אבל בפירות שביעית לא הותר שום דבר. ואח"כ פיקפק במה שמונעים – באמתלא של אוצר בי"ד – מלהיות יד הכל ממשמש בהן, ומוכיח מהרמב"ן דכל עיקר תקנת אוצר בי"ד היתה כדי שלא ינהג הבעלים בשדהו מנהג בעלות, אבל ודאי שלא הותר ע"י כך למנוע מהמון העם מלמשמש בהן, דהרי מן התורה צריך להפקיר שדהו לכל.

ובענין המסחר שעשו עם האתרוגים באותו שנה, למכרם במחיר הרגיל, כתב: "**וכל זה אם היו נתונים ליד אוצר בית דין, אבל מי שמע כזאת להיות הדבר נתון ליד אוצר הסוחרים לתת לפניהם מקום להיות סוחרי שביעית אמיתיים, וכמו שנראה בעליל שהסוחרים מכרו את האתרוגים בכמה שלבם חפץ, וכשלו איש באחיו, בסחורה בשביעית, ובקדושת שביעית,** ובדמי שביעית ואפי' אם היו אומרין שזה דמי טירחא, מ"מ הדמים נתפסים בקדושת שביעית כמש"כ הרמב"ם ז"ל (פ"ו דשביעית הלכה י"ג)". ומסיים שם: "**מסקנא דמילתא שאתרוגים האלו שיצאו ע"י אוצר בית דין יש בו חששות טובא שאין יוצאין בו וכו', את כל זה אמרתי להרצות לפני כ"ק מרנא ורבנא רבינו הגדול המקום יהיה בעזרו, דברי עבדו העומד לשרתו. יחזקאל בן יהודית**".

בית דין צדק לכל מקהלות האשכנזים
ע"י העדה החרדית פרו"ח
(ועד העיר לקהלת האשכנזים)
פעיה"ק ירושלם תובב"א

גילוי דעת

ב"ה פעיה"ק ירושלם ת"ו, יום כ"ז לחודש אלול שנת תשכ"ז.

שמענו כי האתרוגים דא"י אשר הם תחת פיקוחינו שאין עליהם חשש שמיטה ואשר תחת פיקוחינו כאן סודר חלוקת האתרוגים רק במחיר של החוצאות ולא יותר.

ועתה נודע לנו כי איזה סוחרים בחו"ל עושים מאתרוגים אלה מסחר שלא כד"ת.

לזאת אנו מגלים את דעתינו שאין לנו שום ידיעה מזה ולא ניתן מאתנו שום היתר בחו"ל על אתרוגי שביעית.

וח"ש הביד"צ דפעיה"ק ירושלם תובב"א, בברכת כוח"ט לנו ולכ"י.

פינחס עפשטיין דאב"ד פה
ישראל יצחק הלוי רייזעמאן
דוד הלוי יונגרייז

עצמו[4], כששמע זאת מרן רביה"ק זי"ע נענה בקול: **"אויב אזוי איז דער סוחר א רמאי, און ער האט נישט קיין נאמנות אויף דעם נאנצן אוצר בית דין, און עפ"י הלכה טאר מען נישט מאכן קיין ברכה אויף די אתרוגים"**[5].

קול קורא ממרן רביה"ק זי"ע ו"התאחדות הרבנים" נגד האתרוגים שהוצאו לחו"ל

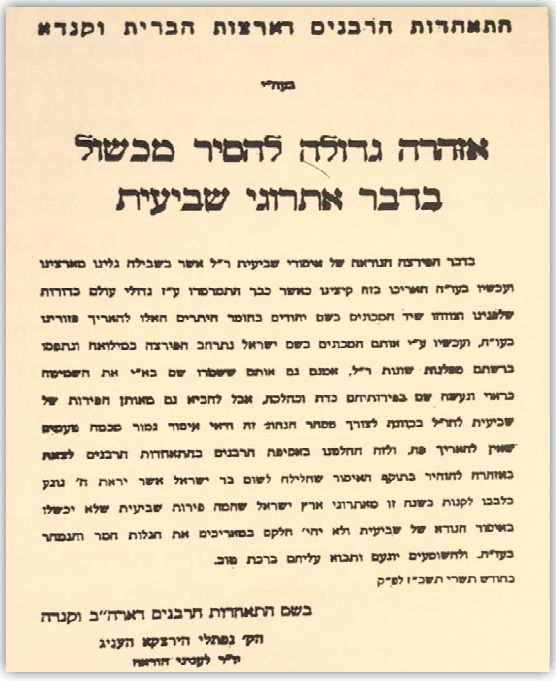
ואכן בהמשך הימים בין כסא לעשור קרא מרן רביה"ק זי"ע אסיפה מגדולי הרבנים שע"י "התאחדות הרבנים דארה"ב וקנדא", ונמנו וגמרו להוציא **"קול קורא"** לאסור איסור לקנות מאתרוגים אלו שהוציאו באיסור לחו"ל, ובפקודת הקודש החתם ע"ז בשם כל הרבנים הגאוה"צ הגה"צ **משארמאש** זצ"ל – יו"ר לעניני הוראה דהתאה"ר[6].

---

4 כמו"כ פירסמו ע"ז הביד"צ **"גילוי דעת"**, שלא התירו מעולם להוציא האתרוגים לחו"ל, וז"ל המכתב: "ב"ה, פעיה"ק ירושלים ת"ו יום כ"ז אלול שנת תשכ"ז. שמענו כי האתרוגים דא"י אשר הם תחת פיקוחינו שאין עליהם חשש שמיטה ואשר תחת פיקוחינו כאן סודר חלוקת האתרוגים רק במחיר של ההוצאות ולא יותר, **ועתה נודע לנו כי איזה סוחרים בחו"ל עושים מאתרוגים אלה מסחר שלא כד"ת, לזאת אנו מגלים את דעתינו שאין לנו שום ידיעה מזה ולא ניתן מאתנו שום היתר בחו"ל על אתרוגי שביעית.** וח"ש הביד"צ דפעיה"ק ירושלם תובב"א, בברכת כוח"ט לנו ולכ"י". וחתמו על זה חברי הביד"צ העדה החרדית.

5 מפי הרה"ח **ר' חנני' יו"ט ליפא מערץ** ע"ה (ספר **באילנא דחייא**, ח"ב, עמוד שנ"ה).

6 וזה לשון הכרוז שנתפרסם: "התאחדות הרבנים דארצות הברית וקנדא בעה"י.

התאחדות הרבנים הארצות הברית וקנדא
בעה"י

אזהרה גדולה להסיר מכשול בדבר אתרוגי שביעית

בדבר הפירצה הנוראה של איסורי שביעית ר"ל אשר בשבילה גלינו מארצינו ועכשיו בעו"ה האריכו בזה קיצינו כאשר כבר התמרמרו ע"ז גדולי עולם בדורות שלפנינו וצווחו שיד המכונים בשם יהודים בחומר היתרים האלו להאריך פזורינו בעו"ה, ועכשיו ע"י אותם המכונים בשם ישראל נתרחב הפירצה במילואה ונתפסו ברשתם מפלגות שונות ר"ל, **אמנם גם אותם ששמרו שם בא"י את השמיטה כראוי ונעשה שם בפירותיהם כדת וכהלכה, אבל להביא גם מאותן הפירות של שביעית לחו"ל בכוונה לצורך מסחר הנהוג זה ודאי איסור גמור מכמה טעמים שאין להאריך פה, ולזה החלטנו באסיפת הרבנים בהתאחדות הרבנים לצאת באזהרה להזהיר בתוקף האיסור שחלילה לשום בר ישראל אשר יראת ה' נוגע בלבבו לקנות בשנה זו מאתרוגי ארץ ישראל** שהמה פירות שביעית שלא יכשלו באיסור חנודא של שביעית ולא יהי' חלקם במאריכים את הגלות חס' העמתר בעו"ה, ולהשומעים יונעם ותבוא עליהם ברכת טוב.

בחודש תשרי תשכ"ז לפ"ק

בשם התאחדות הרבנים דארה"ב וקאנדה **הק' נפתלי הירצקא העניג. יו"ר לעניני הוראה**".

שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד

בארה"ק עדיין לא נתפרסם דעת מרן רביה"ק זיע"א[7], וגם הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל – שכבר כיהן פאר באותה תקופה כאב"ד ור"מ דקהילתינו הק' בב"ב – לא ידע כלום מדעת מרן רביה"ק זיע"א בענין זה, ומחמת כן, ביורר לעצמו דבר זה, ויצא לו גם כן שאין ראוי לברך על אתרוגים אלו באותו השנה, ולכן שלח מכתב לבנו הגה"ח **ר' יוסף** ז"ל מוומס"ב, בו הוא מבקש ממנו שיקנה עבורו אתרוג מחו"ל, וישלחנו אליו לארה"ק לקראת חג הסוכות.

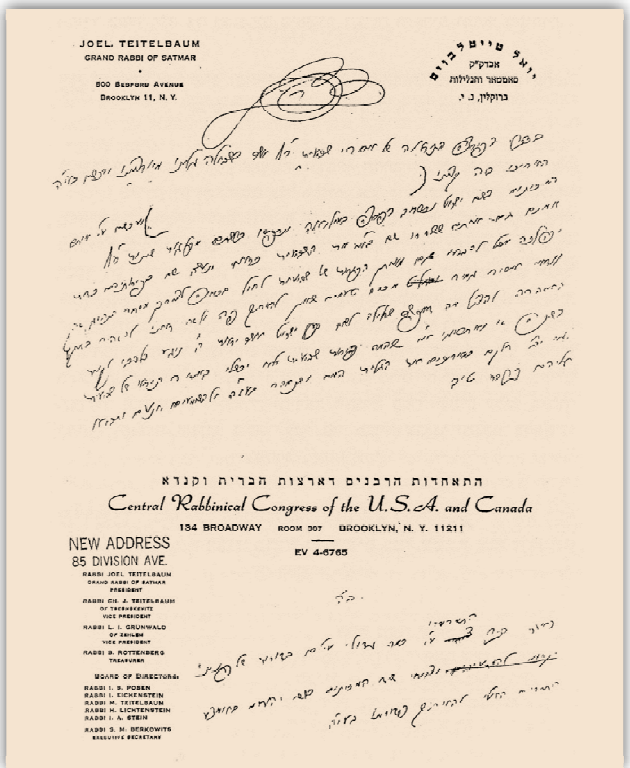
מרן רביה"ק זי"ע שולח אתרוגו להגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל

בעת שקיבל הגה"ח ר' יוסף ז"ל את המכתב – כבר נודע לו שמרן רביה"ק זיע"א לא ניחא ליה מהאוצר בית דין, ולכן נכנס עם המכתב אל הקודש פנימה להראות למרן רביה"ק זיע"א את מה שכתב אליו אביו זצ"ל בזה, בראות מרן רביה"ק זיע"א שהגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל כיוון לדעתו בענין זה, נתנה מאוד שמצא לו אח לדעתו הרמה, וקרא בקורת רוח למשב"ק הרה"ח **ר' יוסף אשכנזי** ז"ל, **וציווה לו שיקח מאחד מן האתרוגים המהודרים שהיו מוכנים עבורו, וישלחם אל הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל לחג הסוכות**[8].

שני מכתבים הבאים כאחד

למחרת ראש השנה – ביום צום גדליה הלך המשב"ק הרה"ח **ר' יוסף** ז"ל וקרא בפקודת הקודש את הרה"ח ר' **זאב פרנקל** ז"ל – שהתכונן לנסוע על חג הסוכות לארה"ק, ונתן בידו את האתרוג הנ"ל להביאו לארץ ישראל. באותה

ולפלא שלאחרונה מצאו כתב יד קדשו של מרן רביה"ק זי"ע שכתב בעצמו (בשינויים קלים) הנוסח שפירסמו, ואף עבר עליה להגיה ומחק כמה תיבות והוסיף תחתיהן שורה אחרת, כנראה שמשום איזה סיבה רצה שיתפרסם בחתימת האב"ד שארמאש זצ"ל בשם כל הרבנים, ולא בחתימת כל הרבנים בעצמם.

JOEL TEITELBAUM
GRAND RABBI OF SATMAR
500 Bedford Avenue
Brooklyn 11, N. Y.

אברך"ק
מאמאר והגלילות
ברוקלין, נ. י.

התאחדות הרבנים דארצות הברית וקנדא
Central Rabbinical Congress of the U.S.A. and Canada
134 BROADWAY ROOM 307 BROOKLYN, N. Y. 11211
EV 4-6765

NEW ADDRESS
85 DIVISION AVE.

RABBI JOEL TEITELBAUM
GRAND RABBI OF SATMAR
PRESIDENT
RABBI DAVID A. TEITELBAUM
OF THESSALONIKI
VICE PRESIDENT
RABBI L. I. GRUNWALD
OF ZEVILLE
VICE PRESIDENT
RABBI B. ROTTENBERG
TREASURER

BOARD OF DIRECTORS:
RABBI I. B. POSEN
RABBI I. EICHENSTEIN
RABBI M. TEITELBAUM
RABBI H. LICHTENSTEIN
RABBI I. A. STEIN
RABBI S. M. BERKOWITS
EXECUTIVE SECRETARY

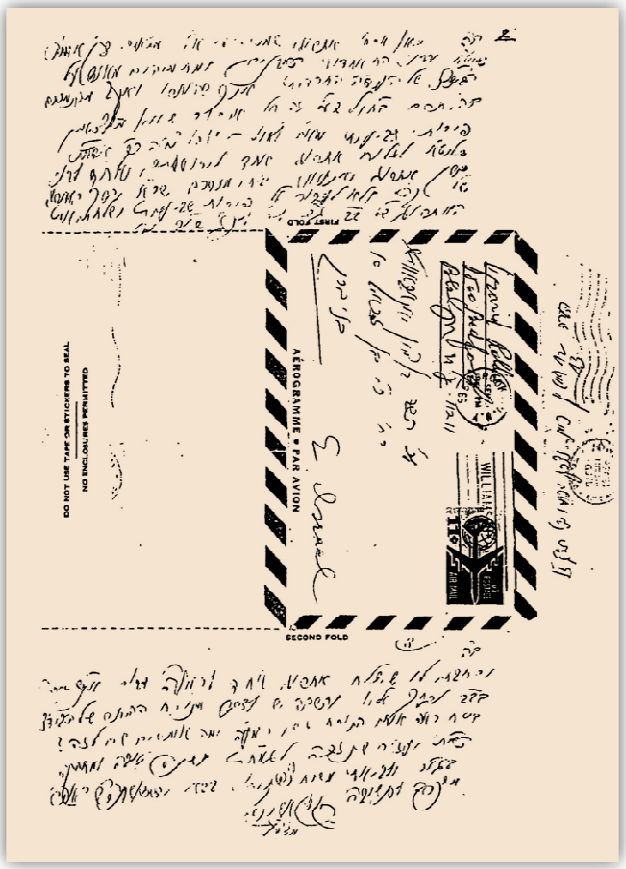
כתי"ק של מרן רביה"ק זי"ע עם נוסח הכרוז שיצא ע"י התאחדות הרבנים דארה"ב וקאנאדא

7 מרן רביה"ק זי"ע לא רצה להביע בעצמו ע"ג הכתב את דעתו בענין אתרוגים אלו בארה"ק, וכפי שסיפר הרה"ח **ר' חנני' יו"ט ליפא מערץ** ע"ה (ספר **באילנא דחייא**, ח"ב, עמוד שנ"ז): "מיין מחותן, הרה"ח **ר' בן ציון אינדיג** ע"ה – וועלכער איז געפארן יענעם יאר אויף די הייליגע טעג קיין חוץ לארץ צום רביין – האט מיר שפעטער דערציילט, אז וועו ער איז געגאנגען שלום נעמען ביים רביין, האט זיך דער רבי אויסגערעדט פאר אים א לענגערע צייט איבער די חששות מיט וואס די אתרוגים פון "אוצר בי"ד" זענען פארבונדן, (בין הדברים אמר לו מרן רביה"ק זי"ע: "**ווי איז מעגליך אז טראנספארטירן אן עפל קאסט נאר צען צענט, און טראנספארטירן אן אתרוג קאסט צען דאלאר?...**"), וועו ער האט געפרעגט דעם רביין, פארוואס ער שרייבט נישט זיין חוות דעת פאר די ארץ-ישראל'דיגע אידן, וועלכע וועלן זיך דעמאלט זיכער מונע זיין פון ניצן די אתרוגים, האט אים דער רבי געענטפערט אז ער קען נישט שרייבן א בריוו אין דער צייט וואס די "עדה החרדית" זעלבסט פארקויפט אתרוגים פון "אוצר בי"ד", "אבער דו קענסט יא איבערגעבן פאר יעדן מיין מיינונג" – האט אים דער רבי אויסגעפירט".

8 מפי הגאון הצדיק **אב"ד דקהילתנו בב"ב** בעל ראש אליהו זצ"ל (הובא בספר **תפילין של ראש** – לבנו הרב הגאון אבד"ק ריסקעווע שליט"א, הקדמה, עמוד ח').

הזדמנות החליט מרן רביה"ק זיע"א לשלוח עימו אתרוג נוסף, כדי שיוכלו גם אנ"ש שבירושלים עיה"ק לברך על אתרוג מחו"ל באותו השנה.

בהמשך היום כתב הרה"ח **ר' יוסף** ז"ל משב"ק מכתב להגה"ח **ר' בן ציון יאקאבאוויטש** ז"ל מנהל מוסדותינו הק' בב"ב בו הוא מודיע לו שמרן רביה"ק זי"ע ציוה לשלוח שני אתרוגים מחו"ל א' לבני ברק וא' לירושלים, ושכל הקהל יברכו על אתרוג זה ולא יכשלו באיסור פירות שביעית[9], כמו"כ הורה מרן רביה"ק זי"ע להרה"ח **ר' עזריאל גליק** ז"ל משב"ק, שיאמר להרה"ח **ר' אברהם שווארץ** (- ששהה אז על הימים הנוראים בצל הקודש), שיכתוב לאביו הגה"ח **ר' ליפא** ז"ל מנהל מוסדותינו הק' בירושלים עיה"ק שרבינו רוצה לשלוח אתרוג אחד לירושלים ואתרוג אחד לב"ב, וברצונו שאנ"ש תלמידיו וחסידיו יברכו על אתרוגים אלו[10].

מכתב הרה"ח ר' יוסף אשכנזי ז"ל משב"ק, אשר שלח להרה"ח ר' בן ציון יאקאבאוויטש ז"ל אודות ב' האתרוגים ששלח רביה"ק זי"ע

הכרזת הקודש בליל יו"ט בבית מדרשינו בב"ב

האתרוגים שנשלחו ממרן רביה"ק זי"ע אכן הגיעו לארה"ק, ובליל א' של חג הסוכות אחרי התפילה הכריז הרה"ח ר' **צבי אלימלך געלבמאן** ע"ה גבאי בית מדרשינו בזכרון מאיר: "**בפקודת כ"ק מרן רבינו שליט"א [זצללה"ה] זאל קיינער נישט ברענגען אין בית המדרש אריין קיין ארץ ישראל'דיגן אתרוג, און אויך זאל מען נישט מאכן קיין ברכה דערויף**".

---

9 ונעתיק חלק מלשון המכתב שכתב הרה"ח **ר' יוסף אשכנזי** ז"ל משב"ק להגה"ח **ר' בנציון יאקאבאוויטש** ז"ל מנהל מוסדותינו הק' בב"ב: צום גדלי' תשכ"ז .... **כאן אסרו אתרוגי שמיטה של א"י מטעם כ"ק אדמו"ר שליט"א ורבני התאחדות הרבנים**, ומתמיהים מאד ... איך שהתירו, ואף משתמשים בהתירם בחו"ל שעל זה חל איסור שאין מוציאין פירות שביעית מא"י לחו"ל, **ולכן צוה כ"ק אדמו"ר שליט"א לשלוח אתרוג אחד לירושלים ואחד לבני ברק, אתרוג יאנעווע בלתי מורכב, שכל אחד יברך על האתרוג של קהל, ולא לעבור על פירות שביעית**, ושלחתי את האתרוג של ב"ב ג"כ לר' ליפא שו"ב נ"י (ה"ה הגה"ח **ר' ליפא שווארץ** ז"ל מנהל מוסדותינו הק' בירושלים), וכתבתי לו שישלח אתרוג אחד לכמע"ה עבור אנ"ש שיחי' בב"ב לברך עליו..." ע"ש.

10 ונעתיק ממה שסיפר הגה"ח ר' **חנני' יו"ט ליפא שווארץ** ז"ל מנהל מוסדותינו הק' בירושלים עיה"ק (בספרו **המאזרני חי"ל**, זכרון איש חי"ל, ח"א, פי"ז): "לפני ימים הנוראים בשנת תשכ"ז, נסע בני מו"ה **אברהם** להסתופף בצל רבינו וכו', למחרת יום ראש השנה – ביום צום גדליה בבוקר – אמר המשב"ק הרה"ח **ר' עזריאל גליק** שליט"א לבני הי"ו בשם רבינו, שיכתוב אלי מכתב שרבינו רוצה לשלוח ג' אתרוגים לארה"ק, שני אתרוגים לאנ"ש שבירושלים, ואחד לאנ"ש שבב"ב, **וברצונו שאנשי שלומו תלמידיו וחסידיו יברכו על אתרוגים אלו, ולא יברכו על אתרוגים שעל ידי אוצר בי"ד**, וביקש מבני להביא לבית רבינו בשעה חמש אחה"צ את המכתב שיכתוב, ואכן באותה שעה הגיע בני עם המכתב לבית רבינו, ורבינו עמד אז על פתח חדרו, ובראותו את בני הי"ו, שאל אותו האם כבר כתב המכתב, והשיב שכתבו ומסרו לידי רבינו. **ואז הגיע לשם הרה"ח ר' זאב פרנקל ז"ל, שרבינו ביקשו להיות השליח להביא את האתרוגים לאנ"ש בארה"ק, והוא טען לפני רבינו שחושש שמא בבואו לגבולות הארץ, יחתכו את האתרוגים שבידו, והניח רבינו את דעתו, ואמר לו: "עס וועט זיין גוט"... ואז לקח את האתרוגים איתו, כדי שיוכלו אנ"ש בארה"ק לברך עליהם**".

חלק ניכר מהקהל עדיין לא שמעו כלום מכל השערוריה, והכינו לעצמם לפני חג הסוכות אתרוג נאה במחיר מלא מאתרוגי אר״י, אך מכל מקום מיד בשמעם מהכרזת הקודש, אף בלא לדעת את נימוקי הפסק, סברו וקיבלו עליהם את הוראתו של מרן רביה״ק זי״ע בלב שלם, ולמהרתו השאירו כולם את אתרוגיהם בביתם.

״אתרוג הקהל״ בחג הסוכות תשכ״ז בקהילתינו הק׳ בב״ב

אצל הגה״צ אבד״ק מריסקעווע זצ״ל היה מונח האתרוג שנשלח אליו ממרן רביה״ק זי״ע, ומדי יום ביומו קודם תפילת שחרית נאספו כל הקהל ליד ביתו, והמתינו בשורה ארוכה (שנתארך לתוך רחוב הזון איש) לברך על האתרוג, ואחרי שבירך כל אחד העבירו מיד לחבירו, ובשעת התפילה עצמה היה מונח האתרוג אצל הגה״צ אבד״ק ריסקעווע זצ״ל, ואחרי התפילה שלחו את האתרוג לשאר בתי המדרשים דקהילתינו שבעיר, ולכלל אנ״ש לא היה באותה חג הסוכות אתרוג לנענועים דהלל[11], כי אם להגה״צ **אבד״ק ריסקעווע** זצ״ל, ולהבל״ח להגאון הישיש ר׳ **חיים שלום קליין** שליט״א מרבני קהילתינו הק׳ בב״ב ששלח לו אחיו ז״ל אתרוג מחו״ל[12].

האתרוג של כ״ק מרן רבינו שליט״א באותו חג הסוכות

וגם **כ״ק מרן רבינו הגה״ק שליט״א** שהתגורר אז בארה״ק אחרי נישואיו, היה מן היחידים שהיה להם אתרוג מחו״ל באותה שנה, שקיבלו במתנה מזקינו מרן האדמו״ר בעל **אמרי חיים** מוויזשניץ זצ״ל, ופע״א תחת אחד השיחים מאת חג הסוכות נענה ואמר: **״דעמאלטס איז געווען דאס איינציגסטע מאל וואס כ׳האב א ברכה געמאכט אויף א יאנעווער אתרוג אהן קיין פיטם״** (ע׳ בהערה)[13].

---

11 סיפר הרה״ח ר׳ **שלמה יעקב מערץ** הי״ו (בזכרנו את ציון) שהרה״ח ר׳ **צבי אלימלך געלבמאן** ז״ל והרה״ח ר׳ **אפרים עדעלהייט** ז״ל הביאו לנענועים דהלל אתרוג שהיה להם משנה שעברה, אך חוץ מהם לא הביא אף אחד את אתרוגו.

12 וסיפר הגאון ר׳ **חיים שלום קליין** שליט״א כדלהלן: ״אחי הרה״ח ר׳ **דניאל** ע״ה, היה גר באותה תקופה בארה״ב, וכששמע שמרן רביה״ק זי״ע אין דעתו נוחה מאתרוגי האוצר בית דין – שלח לי אתרוג מחו״ל, וזכיתי להיות מן היחידים שהיה להם אתרוג מחו״ל משלהם באותו חג הסוכות, כמו כן גם להרה״ח ר׳ **משה גאלדקלאנג** ז״ל שהיה גר אז בשיכון קרית יואל בב״ב – שלחו לו בניו אתרוג מחו״ל, וגם הוא היה מן היחידים שהיה לו אתרוג מחו״ל משלו, **וזכורני שבכל יום ויום משעה חמש לפנות בוקר כבר התחיל התור ליד ביתו של הגה״צ מריסקעווע זצ״ל – אב״ד דקהילתנו, ובמשך כל הזמן באו אנשי שלומינו, ובירכו על האתרוג, והעבירוהו הלאה, וכן היה עד התפילה, ובשעת התפילה עצמה היה האתרוג מונח אצל הגה״צ מריסקעווע זצ״ל לנענועים שבהלל, וגם אחרי התפילה היו באים אנשים לברך על האתרוג,** וכשנתמלא התור אצל הגה״צ מריסקעווע זצ״ל, היו באים לברך על האתרוג שהיה ברשותי, וכן אצל הרה״ח ר׳ **משה גאלדקלאנג** ע״ה״.

13 ולחיבת הקודש נעתיק ממה שסיפר בזה **כ״ק מרן רבינו הגה״ק שליט״א** באריכות לאנ״ש בארה״ק (שב״ק פרשת חוקת תשפ״א בעיה״ק צפת, בסעודתא דעתיקא קדישא – פרקי זכרונות והשקפה בדרך שו״ת): ״שנת תשכ״ו איז טאקע געווען א שמיטה יאר, אויף סוכות תשכ״ז – דער סוכות נאך שמיטה – האט מען פארקויפט אין ארץ ישראל אתרוגים פון ׳אוצר בית דין׳, **דער פעטער ז״ל איז נישט געווען צופריידן דערפון, איהם איז דעמאלטס נישט געפעלן דער אוצר בי״ד, האט ער געשיקט פון אמעריקע צוויי אתרוגים קיין ארץ ישראל פאר אנשי שלומינו, איינס קיין בני ברק און איינס קיין ירושלים.**

איז יענעם יאר האט דער עולם דאהי׳ נישט געהאט קיין אתרוג ביי די נענועים, נאר דער בעל תפילה האט געמאכט די נענועים ביי הלל, און דער עולם האט פאר׳ן דאוונענן אתרוג געבענטשט אויף די אתרוגים וואס דער פעטער ז״ל האט געשיקט.

איך בין דאך אויף געווען דעמאלטס אין ארץ ישראל, און כ׳האב געהערט פאר סוכות אז דער פעטער לאזט נישט נוצן די אתרוגים, כ׳האב מיך געיושב׳ט וואס צו טוהן וועגן הלל, דער אמרי חיים ז״ל (כ״ק האדמו״ר מוויזניץ ז״ל) **האט נאך דעמאלטס געלעבט, און ער האט באקומען א יאנעווער אתרוג, א חסיד האט עס איהם געשיקט א יאנאווער אתרוג, כ׳האב געוואוסט אז ער ניצט אן אתרוג פון די פרדסים דאהי׳ אין ארץ ישראל, בין איך געגאנגען פרגען צי ער קען מיר געבן דעם אתרוג במתנה, האט ער געזאגט אז ער דארף עס נישט, ער האט דאך גענוצט די היגע אתרוגים, און ער האט מיר אהין געגעבן בחפץ לב, אזוי האב איך געהאט אן אייגענעם יאנעווער אתרוג.**

דארט אין יענעם געגענט ביי שיכון וויזניץ האבן געוואוינט אפאר היימישע אידן, ר׳ יוסף אלי׳ ביקעל, ר׳ ליפא פארקאש, ר׳ בערל גלויבער, און נאך עטליכע, זיי זענען דעמאלטס געקומען צו מיר אין שטוב און געוואלט א שאקל געבן אויף דעם אתרוג, **זיי האבן געהערט אז דער סאטמארער רב זאגט אז ס׳איז א פראבלעם מיט די אתרוגים, זענען זיי געקומען שאקלען מיט דעם אתרוג יוצא זיין דעם סעטמארע רב׳ס שיטה**״. ע״כ.

"ביי אונז איז דעם רבינ"ס חוות דעת ווי א בפירוש"ער שולחן ערוך..."

כשתושבי בני ברק עברו ברחוב חזון איש ליד ביתו של הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל, וראו את התור המתארך מחוץ לביתו מאנשי שלומינו המחכים לברך על האתרוג שברשותו, המה ראו כן תמהו ושאלו לפשר הדבר, משנענו מפי אנ"ש שרביה"ק זי"ע פסק שאין לברך על אתרוגי ארץ ישראל שנמכרו ע"י אוצר בי"ד, תמהו על הפסק, ובאמצע יו"ט אף עלו כמה מהתלמידי חכמים שבעיר אל ביתו של הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל ושאלוהו: "וכי יתכן לבטל הלכה מפורשת בשו"ע של מצות הנענועים בהלל?", ענה להם הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל בתקיפות: **"ביי אונז איז דעם רבינ"ס חוות דעת א בפירוש"ער שולחן ערוך!..."**[14]

וכך נתגלגל ע"י מכתבו של הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל (שכתב אל בנו הגה"ח ר' יוסף ז"ל) שזכו אנ"ש בארה"ק באותו שנה לעשות רצון צדיק ולברך על אתרוג מהו"ל לבלתי להיכשל בהששות של פירות שביעית.

---

14 מפי הרה"ח **ר' חנני' יו"ט ליפא מערץ** ע"ה (ספר **באילנא דחייא** שם, וקונטרס **בלשון חסידים** ח"ב, עמוד 195)

ב ש ו ל י ה מ א מ ר :

דעת מרן רביה"ק זי"ע על אתרוגי אוצר בי"ד שבזמנינו

יש לציין שהתנגדותו של מרן רביה"ק זי"ע על אתרוגי "אוצר בי"ד" היתה רק במוצאי אותו שנת השמיטה תשכ"ו, דאילו לקראת שנת השמיטה שלאחריו (תשל"ז) תיקנו תקנות גדולות וקבועות להעמיד את הכל על הצד היותר הטוב, וכפי שסיפר הגאון הצדיק **הרמ"א פריינד** זצ"ל גאב"ד ירושת"ו (הובא בקצרה בספר **מרא דעובדא**, ח"ב עמוד שנ"א): "בשנת השמיטה תשכ"ו לפ"ק, היה דין ודברים בין רביה"ק זי"ע מסאטמאר לחברי הביד"צ זללה"ה בענין האוצר בי"ד שסידר הביד"צ לאתרוגי שמיטה וכו', **ולכן בשנת השמיטה הבאה – תשל"ג לפ"ק, שינינו את סדר האוצר בי"ד, ותיקנו בו תקנות חדשות, ועל פיהם שפיר אפשר לצאת המצוה באתרוגים אלו גם לפי דעת רביה"ק.**

ואלו התקנות שתיקנו אז, האחת: שיחלקו את האתרוגים רק בלשכת הבד"צ, [תקנה זו קיימת גם כיום, ואף שנוספו הרבה מקומות חלוקה בכל העירים, מכל מקום הצד השוה שבהם, שאין הם בחנויות הקבועות למכירת אתרוגים בכל השנים, אלא כולם הם תחת פיקוח הבד"צ]. השנית: שיחלקו את האתרוגים בקופסאות סגורות, מבלי אפשרות לבחור בין אתרוג אחד למשנהו, [תקנה זו קיימת כהיום רק בחלקה, כי אף שאין אפשרות לבחור בין אתרוג אחד למשנהו, אבל האתרוגים נותנים בשני סוגי קופסאות, באחד נמצאים האתרוגים הפשוטים, ובשני נמצאים האתרוגים המהודרים, ועבור הסוג השני גובים מחיר יקר יותר מאשר על הסוג הראשון]. השלישית: שלא לגבות תשלום עבור האתרוג כלל, אלא עבור הבאתו מהשדה העירה, וכן עבור הקופסא, ובעקבות כך המחיר שכל יחיד משלם, מוזל מאוד, ויתרה מכך, אחר שהתקבל סכום שיש בו די לכסות כל ההוצאות, מחולקים שאר האתרוגים חנם איך כסף".

והוה מרגלא בפומיה דהגה"צ **הרמ"א** זצ"ל, כי הדין ודברים עם רבינו הק' זיע"א היה רק לפני שהונהגו שלש התקנות הנזכרות, אבל לאחר מכן, גם דעת קדשו מסכמת לתקנת ה'אוצר בית דין'.

וכן סיפר הגאון הצדיק **אב"ד דקהילתינו בב"ב** בעל ראש אליהו זצ"ל: "עיקר קפידת מרן רביה"ק זי"ע נגד אתרוגי אוצר בי"ד היתה במה שמוציאים אותם לחו"ל, וכן במה שמוכרים אותם כמעט במחיר הרגיל שזה נקרא סחורה בפירות שביעית שנאסרה מה"ת, אך בשנת השמיטה תשל"ג כבר שימש הגאון האדיר בעל **המנחת יצחק** זצ"ל כראש בי דינא רבא, ובשמעו מהדו"ד שהיה למרן רביה"ק זי"ע עם חברי הביד"צ הקודמים (שבעת ההיא כבר לא היו בין החיים), נסע לארה"ב אל מרן רביה"ק זי"ע, כדי לדון עמו בענין זה, אך מרן רביה"ק זי"ע כבר לא היה בכוחו להיכנס שנית לכל הענין ולפרטי פרטיה, ולכן הורה לו לקיים אסיפה עם אותן הרבנים שבירר עמהם ענין זה בשמיטה הקודמת (ביניהם היה גם הגה"צ ר' **נתן יוסף מייזעלס** זצ"ל), ואז קיבל עליו הגאון בעל מנחת יצחק זצ"ל לתקן הכל כפי דעת מרן רביה"ק זי"ע בזה, שלא יהיה כל החששות הנ"ל, והיינו למכור ממש במחיר ההוצאות, ובודאי שלא להוציאם לחו"ל וכו', **ומקובל דמאז ירדה התנגדותו של מרן רביה"ק על זה**". וכעי"ז העיד הגאון הישיש **ר' חיים שלום קליין** שליט"א מרבני קהילתינו הק' בב"ב.

וכמו"כ סידר אז בעל מנחת יצחק זצ"ל ש"האוצר בי"ד" יהיה רק לאתרוגים – שזה קשה ליקח משדות נכרים, ולא לפירות וירקות במשך השנה – שזה אפשר ליקח מנכרי, וכן נהוג עד היום אצל הבד"צ העדה החרדית בירושלים עיה"ק, שאין משתמשים עם אוצר בי"ד כי אם לאתרוגים, ואף על זאת אין נותנים הכשר רק בארץ ישראל כמובן.

בְּסֵכֶת מַלְכָּם יִתְוַעֲדוּ... וְיֵעָרֵב לוֹ שִׂיחַ אֱמוּנִים

(יוצר ליום שני של סוכות)

חוה"מ סוכות היה מן הזמנים הקבועים שהגיע הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל להשתתף בעריכת השולה"ט בצילא דמהימנותא כדי להקביל פני קדשו של מרן רביה"ק זי"ע ברגל, ובעת ההוא היה מרבה מרן רביה"ק זי"ע לשוחח עמו בשיחות נעימות ועריבות בעניני החג ובענינים שונים בחביבות יתירה, ולקראת חג הסוכות דבר בעתו מה טוב אמרנו, להרחיב היריעה בשיחות הללו, כאשר המלכים יחדיו נועדו, והקוראים החשובים בו יתענגו.

צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיה"ם

שולחנותיו הטהורות של מרן רביה"ק זי"ע בימי חוה"מ סוכות עדיין חרוט היטב בזכרונם של זקני אנ"ש תלמידים וחסידים שזכו להסתופף בצל הקודש בימים נעלים אלו, כאשר בכל יום מימי חוה"מ בין ביום ובין בלילה, היה נכנס מרן רביה"ק זי"ע לסוכתו הגדולה לעריכת השולה"ט, ולסעודה זו היו מתכנסים ובאים הרבה רבנים ואדמורי"ם מפורסמים לקבל פני רבינו רבן של ישראל ברגל,[15] ולא היה אומר דברי תורה ברבים בסעודות חוהמ"ם, אלא רביה"ק זי"ע היה מאריך עמהם בנועם שיח סוד שרפי קודש בעניני החג,[16] וכן עובדות יקרות מקדושי עליון מצוקי תבל מוסדי דור ודור, אשר קיבל מאבותיו ורבותיו הקדושים, וכן הרבה לדבר אז בעניני אמונה ודיעות.[17]

---

15 מובא **בזמירות דברי יואל** (ו"ט אות תצ"ד, בהערה): "בעיר סאטמאר בא פ"א הגה"צ **מביקסאד** זצ"ל הי"ד לשולחנו של רבינו בחוהמ"ס, והגיע כאשר כבר גמרו הסעודה והתכוננו לברך ברכהמ"ז, וציוה רבינו שיביאו עוד הפעם מכל המאכלים כמו מתחילת הסעודה, כדי שלא לגרום להגה"צ מביקסאד זצ"ל חלישת הדעת, ופ"א כשבא הגה"צ מביקסאד זצ"ל לבקר את רבינו בחוה"מ, ורבינו ביודעו שדר בריחוק מקום, שאלו האם בא בפיאקער, **והשיב לרבינו: "באתי ברגלי כדי לקיים חייב אדם להקביל פני רבו ברגל".**

ועי' בס' **זקניך ויאמר לך** (חי"ג עמ' 284), כדלהלן: וועז דער ווינער רב הגה"צ רבי **עזריאל יודא לעבאוויטש** זצ"ל איז ארויף געקומען צום רביז"ל אין די סוכה חוה"מ סוכות, האט ער געזאגט אז ער איז געקומען מקיים זיין דעם "חייב אדם להקביל פני רבו ברגל". האט אים דער רבי געפרעגט "פני רבו?"... מיינענדיג צו זאגן אז ער איז דאך נישט זיין תלמיד. האט דער ווינער רב געענטפערט אז אין שולחן ערוך (הל' פסח סי' תע"ב) שטייט אז דער גדול הדור האט אן הלכה אזוי ווי א רבי. האט זיך דער רבי אנגערופן: "פאר דעם דארף מען זיין א גדול הדור"... האט דער ווינער רב געענטפערט: **"איך בין א תלמיד פונעם לבושי מרדכי, איך האב פון אים באקומען די הורמנא, איך קען פסק'ענען אז דער רבי איז דער גדול הדור"...**

16 עובדא נפלאה מובא בס' **מושיען של ישראל** (ח"ה עמ' קכו) כדלהלן: רבינו ז"ל ישב פעם בשולחנו הטהור בחוה"מ סוכות בקראלי. וכדרכו בקודש בשולחנות של חוה"מ היה משוחח עם אלו שישבו סמוכים על שולחנו. ופעם הציע רבינו לפניהם שאלה בענין יעלה ויבא מה דינו מי שאמר יעלה ויבא בתפלת שמונה עשרה ובמקום לומר **'ביום חג הסוכות הזה'** אמר בטעות **'ביום ראש החודש הזה'**.

ונענה הרב מסעמיהאלי זצ"ל נחזי מה היה כוונתו ומה חשב לומר, אם חשב שהיום ראש חודש, או דלמא חשב שהיום סוכות, ורק בטעות נפלט מפיו ראש חודש, ועפ"י מחשבתו נדון להאי דינא. אמר לו רבינו בזה"ל: **"וואס איז א נפקא מינה וואס ער האט געטראכט, ער האט געטראכט פון קאלעך און קוילן...".**

ובין המסובין ישב שם הרה"ח ר' **שלום גרינפעלד** ע"ה (מתלמידי מרן הקדוויו"ט זי"ל) שמסחרו היה מסיד וגחלים, וכאשר שמע את השאלה ואת דברי רבינו זי"ל, כמעט קפץ מתחתיו בהתפעלות, ופנה להרב ר' יושע גליק ע"ה, ואמר לו: הלא בדידי הוה עובדא זו, והיום בבוקר שאלתי את כבודו שאלה זו, שממש כן אירע לי בתפלת שמונה עשרה בשחרית, ורבינו ברוח קדשו יודע מצפונותי. וכאשר שמע רבינו את דבריו פסק תיכף מלדבר מזה והסיב את השיחה לענין אחר.

17 עי' בס' **זקניך ויאמרו לך** (ח"ד עמ' 143), כדלהלן: ביי איינע פון די טישן חוה"מ סוכות ביי רביה"ק זי"ע, בשעת וועז עס זענען געזיצן ביים טיש מערערע רבנים גאונים וצדיקים זי"ע פונעם פריער'דיגן דור, און מ'האט געריעדט איבער די ענינים העומדים על הפרק אין ארה"ק, האט זיך געמאכט די טעמע איבער דעם 'חינוך העצמאי' וואס די אגודה האט זיך אויפגעטוהן אז זיי האבן געמאכט א ציוני'סטיש-געשטיצטן חינוך.

בתוך הדברים האט זיך דער רבי אנגערופן: "הכי קרא שמו חינוך העצמאי, עס טאקע זעלבסט-שטענדיג, עס האט נישט קיין שייכות צום רבונו של עולם, פונקט ווי זיי האבן געמאכט דעם יום העצמאות, וואס דאס מיינט די זעלבע כוונה, אז די ציונים האלטן זיך זעלבסט-שטענדיג, אהן קיין שום שייכות און אפהענגיגקייט אינעם רבונו של עולם".

בין הרבנים המפורסמים שהגיעו בקביעות להשתתף בימי חוהמ"ס בשולה"ט של מרן רביה"ק זי"ע, היה הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל, שהיה נוהג בדרך כלל להגיע לעריכת השולה"ט באושפיזא **דאהרן כהנא קדישא**[18] – בהיותו משבט הכהונה, ויריעה מיוחדת אפשר להרחיב משיחותיהם הנעימות ומעשיהם של צדיקים, שהיו משוחחים ביניהם מרן רביה"ק זי"ע והגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל בהזדמנות זו, ולהלן נביא לפני הקוראים כמה עובדין טבין, כפי שסיפרו זקני התלמידים, זוכרי אהבת קדומים, שלהבת רשפי א"ש בנעימים.

---

[18] גם מרן **רביה"ק בעל ברך משה** זי"ע היה רגיל לבוא לבקר בהיכלו של מרן רביה"ק זי"ע בחג הסוכות **באושפיזא דאהרן** יחד עם בנו **כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א**, ולחיבת הקודש נעתיק כאן מתוך פרקי זכרונות שסיפר מרן רבינו שליט"א בשבת 'אהבת קדומים' פרשת תולדות תשע"ז לפ"ק, בזה"ל:

"ווען כ'בין נאך געווען א יונגל איך בין נאכנישט געווען בר מצוה, בין איך געגאנגען חול המועד צום טיש צו אושפיזא דאהרן, דער פעטער ז"ל האט דאך געפירט טיש אינמיטן די נאכט, ווען איך בין געווען קליין בין איך נאכנישט געגאנגען, ווען איך בין געווארן א גרעסער יונגעל בין איך שוין געגאנגען, דאס ערשטע מאל ווען כ'בין אנגעקומען צו אים, איז געווען שפעט שפעט ביינאכט, דער טאטע איז געגאנגען און איך בין מיט געגאנגען, דער פעטער ז"ל איז נאך געווען אונטן אין די קליינע סוכה, ווען ער האט אונז דערזען האט ער זיך געכאפט און געזאגט 'אה, די אושפיזא', און ער האט הנאה געהאט.

און ער האט מיר דעמאלטס געזאגט 'איך האב אויך א אושפיזא', און האט פארציילט די מעשה, אז אין סיגוט איז געווען א מנהג אז די וואס האבן געהאט דעם נאמען פון די אושפיזין, איז נאכן דאוונען מעריב איז מען אריין אין די סוכה, און זיי האבן געשטעלט אויפן טיש טרויבן, און דעמאלטס האט מען געזינגען שיר המעלות, דריי שיר המעלות (כל יום על הסדר), מ'האט געזינגען אביסל, דעמאלטס האט מען געזאגט תורה, און דאס איז געווען די שמחת בית השואבה, דער טיש איז געווען שפעטער, ביים טיש האט מען נישט געזאגט תורה.

האט דער פעטער ז"ל פארציילט אז ס'איז אמאל געווען ביי משה רבינו"ס אושפיזא, 'האט מיר דער טאטע ז"ל געזאגט איך זאל שטעלן טרויבן, האב איך געפרעגט איך האב דאך נישט קיין אושפיזא, האט ער געזאגט 'ויואל משה', דאס האט דער פעטער ז"ל דעמאלטס פארציילט לכבוד מיין אושפיזא, ווען כ'בין געווען א יונגל.

האט זיך אנגערופן רבי שמעון דאכנער [הגה"צ אב"ד בערהאמעט ז"ל], וואס ער איז אויך דעמאלטס דארט געווען [בהסוכה הקטנה], "זעהט אויס אז דער קדושת יו"ט האט געזען אז דער רבי וועט מאכן דאס ספר 'ויואל משה'". **שפעטער ביים טיש האט דער פעטער ז"ל מיך מכבד געווען צו זינגען שיר המעלות, און שפעטער פון ווען איך בין געווארן בר מצוה, פלעג ער מיך מכבד זיין מיטן בענטשן לכבוד די אושפיזא".**

עוד סיפר הרה"ח ר' **ראובן שווארץ** ז"ל כדלהלן: יענעם יאר סוכות (שנת תשכ"ג) האט מיין טאטע ז"ל (הגה"ח ר' ליפא שווארץ ע"ה) מיטגעהאלטן אן אינטערעסאנטע זאך וואס ער פלעגט אלץ דערציילן. דער רבי דער ברך משה זצ"ל האט זיך געפירט אז יעדעס יאר ביי די אושפיזא פון משה איז ער געקומען צום פעטער רביה"ק הדברי יואל צום טיש, און דער רבי האט אים אלץ מכבד געווען מיטן בענטשן. יענע יאר איז געקומען אין די נאכט פון ליל אושפוזא דאהרן. געווענליך פלעגט דער רבי הברך משה קודם באזוכן ביים פעטער אין שטוב, אבער יענעס יאר איז ער צוליב א סיבה נישט ארויף צום רבי'ן אין שטוב, און איז גלייך ארייגגעקומען אין די סוכה. דארט האט ער געזען דעם טאטן, און דער ברך משה האט זיך אזוי געפריידט צו אים "אה, ר' ליפא איר זענט דא?" ער האט אים שלום געגעבן מיט גרויס ידידות, און זיי האבן געשמועסט צווישן זיך.

שפעטער ווען דער רבי איז ארייגעקומען צום טיש, האט ער געזען אז דער ברך משה זיצט שוין דארט. האט ער אים געפרעגט "פארוואס ביזטו נישט קודם ארויפגעקומען ווי אלעמאל?" האט דער ברך משה זיך פארענטפערט אז ער האט געהאט אזא גוטן מיטשמועסער ווי ר' ליפא, און כ'האב מיך פארשמועסט". אזוי האט ער זיך ארויסגעדרייט מיט דעם תירוץ...

דער רבי האט דאן באפוילן אז מ'זאל ארייגברענגן די גאנצע סעודה פארן רבין זצ"ל ווי אויך פאר בנו יקירו יבלחט"א כ"ק מרן רבינו שליט"א וועלכער איז דאן געשטאנען אונטערן רבי'נס בענקל די גאנצע צייט. נאכן טיש פארן בענטשן האט דער רבי זיך געגעבן א דרייי אויס צום רבי'ן זאל זיין געזונט, און ער זאגט אים "נו, ס'איז דאך היינט אושפיזא דאהרן, וועסטו היינט בענטשן". האט דער רבי זאל זיין געזונט זיך אנגערופן אז ער שטייט דאך? האט דער רבי זי"ע זיך אנגערופן **"אה, עס מאכט נישט אויס. איך וועל מיך אביסל ארויינרוקן, און דיין טאטע** (מרן הברך משה) **וועט זיך ארויינרוקן פון די אנדערע זייט, וועט ווערן אביסל פלאץ, און דו זעץ זיך אריין צווישן אונז ביידע, אזוי וועסטו בענטשן".** וכך הוה, דער רבי זאל זיין געזונט, זייענדיג נאך א בחור האט זיך דארט ארויינגעזעצט אינצווישן און ער האט געבענטשט.

דער טאטע ז"ל האט דאס פערזענליך מיטגעהאלטן, און ער פלעגט דאס אלץ דערציילן. ער פלעגט זאגן אז ביי אים איז דאס געווען א געהעריגע סמיכה פארן רבין זאל זיין געזונט.

ופרוס חביבי עלי את סוכת שלומ"ך

סיפר הגאון הצדיק **אב"ד דקהילתינו בב"ב** בעל ראש אליהו זצ"ל (קונטרס ראש אליהו, ימים נוראים): "**אאמו"ר הגה"צ זצ"ל** היה מהדר בדרך כלל בכל שנה ושנה ללכת באושפיזא דאהרן הכהן אל עריכת השולחן הטהור של כ"ק רביה"ק זיע"א בעת האושפיזא, ורק שלפעמים לא עלה הדבר בידו להשתתף בליל האושפיזא דאהרן, אז היה משתתף בשולחנו הטהור של רבינו זי"ע באושפיזא דיוסף לרגל האושפיזין של בנו – אחי הגה"ח ר' **יוסף** זי"ל. **וכפדר מידי שנה בשנה בחג הסוכות הנני נזכר מזה בערגה גדולה, ותמונת מעמד זו עדיין עומדת לנגד עיני עד היום, כששני הצדיקים הללו – הלא הם אאמו"ר הגה"צ זיע"א ומרן רבינו זיע"א – ישבו ושוחחו ונהנו ביחד בחביבות וקורבה גדולה כזו,** ומידי יושבי בסוכה הנני נזכר מזה.

מה"ר אהוב כי בא מוע"ד

וזכורני, שכשאאמו"ר זצ"ל נכנס פעם אל רבינו זיע"א בסוכתו – יחד עם אחי החשוב הגה"ח **רבי יוסף הכהן** זי"ל שהיה אדוק אל רבינו זיע"א בכל נימי לבבו ונפשו, אז כראות אנשי ביתו של רבינו את אאמו"ר זצ"ל בא עם אחי זי"ל, מיד בא במרוצה אחד מאנשי הבית של רבינו אל אחי הרב ר' **יוסף** זי"ל באמרו לו: "**הנני מבקש ממכם שתראו להשתדל לפעול אצל אביכם, שעריכת שולחנו של רבינו יהא במהירות**", כי אז התאחר רבינו בכניסתו לשולחן הטהור והתחיל עריכת השולחן מאוחר מאוד. והגבאים ידעו, שבכרגיל כשהרב מריסקעווע מגיע אל עריכת שולחנו של רבינו, אז מתארך זמן עריכת השולחן, כי השיחה בין הני תרי צדיקים נתמשך בשיחות על גבי שיחות – שיחות נאות מאוד מצדיקים וגדולים וכו', וכשרצו לקצר את עריכת שולחנו של רבינו הוצרכו לפעול אצל אאמו"ר זצ"ל שלא יכנס עם רבינו זי"ע בשיחות ארוכות וממושכות. את כל זה הנני מזכיר למען יזכרו לדורות עולם, איך היו הצדיקים מעבירים את ימי הסוכות הקדושים".

אושפיזא דאהרן כהנא קדישא

סיפר הגה"צ **אבד"ק אודוואהרי** שליט"א (ספר **זקניך ויאמרו לך** חלק י"ב, עמ' 41): "בראשית השנים באה"ב בחוה"מ סוכות, הגיעו פעם הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל וזקיני הגה"צ מאדוואהרי בעל **דברי שלום** זצ"ל להשתתף בעריכת השולחן הטהור של מרן רביה"ק זי"ע בליל האושפיזא דאהרן הכהן, באותו מעמד נסובה שיחה נאה בין מרן רביה"ק זי"ע לבין הני תרי רבנן.

באמצע עריכת השולה"ט כיבד מרן רביה"ק זי"ע את הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל – שהיה כהן – לזמר "שיר המעלות"[19] לכבוד אושפיזא דאהרן כהנא קדישא, הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל אמר למרן רביה"ק זי"ע שאין בכוחו לשורר – היות שקולו צרוד.

---

19 **בזמירות דברי יואל** (יו"ט, אות תצ"ב) הביא: " בכל לילה מלילי חוהמ"ס (אחר שכבר עברו שש שעות מסעודות היום). נכנס רבינו לסוכתו הגדולה בשעה מאוחרת לעריכת השולחן. ואנ"ש היו מסובין על שולחנו ואוכלין עמו בסעודה זו, ואמר האושפיזין וכו', המאכלים היו כמו בליל יו"ט ב', דגים, ובארשט, ובשר, ולפתן, ופערפיל, ורוביא מטוגן בדבש, **ורבינו כיבד לזמר ג' שיר המעלות בכל לילה על הסדר, על פי רוב נתכבד לזמר מי ששמו כשם האושפיזא, ואם הסבו כמה אנשים חשובים ששמם כשם האושפיזא, כיבד לכל אחד מהם לזמר שיר המעלות אחד, ולפעמים זמרו יותר מג' קאפיטל בליל אחד".**

אגב, יש להעתיק בענין זה מספר **המאזרינו חי"ל** (מדור הסיפורים) מה שסיפר הגה"ח ר' **חנני' יו"ט ליפא שווארץ** זי"ל כדלהלן: כאשר למדתי בישיבתו של רבינו בעיר סאטמאר הלכתי להסתופף בשולחנו הטהור בחול המועד סוכות ביומא דאושפיזא דמשה רעיא מהימנא, ורבינו היה נוהג שבכל יום ויום מימי חג הסוכות כאשר ערך שולחנו הטהור ברבים, נגנו שיר המעלות, והיה מכבד את אנ"ש שנקראו כשם האושפיזא לזמר מזמור אחד, ואז כיבד אותי רבינו בזמר שיר המעלות, ועל תמיהתי על סיבת הדבר שכיבד אותי רבינו בזמר והרי ידע היטב שאין שמי משה, אמר לי רבינו הלא יש לך אח ששמו משה, וכמובן שתמיהתי גדלה פי כמה.

מאז חלפו ועברו כמה שנים, ומלחמת העולם האיומה פרצה, ואני הייתי כבר באותה תקופה אחרי חתונתי ושמשתי אז כשו"ב בבאטור, ואז גזרה ממשלת אונגארן שכל יהודי מגיל כ"ה צריך להתגייס לעבוד עבודת כפיה, וגזירה זו נקרא "מונקא טאבור" וקבלתי פקודה להתייצב לצבא לפארשטיין, וכמובן שהיה סכנה גדולה בדבר ועל כן הייתי מטכס עצה כדת מה לעשות כדי להשתחרר מתחת ידם, ועלה בדעתי לקחת את התעודות של אחי מו"ה משה ע"ה שהיה גדול ממני בהרבה שנים ולהשתמש עמהם על שמי, אך מכיון שאחי היה קשיש ממני בי"ט שנה שהוא היה אז כבר מ"ז שנה ואני הייתי אז רק בן כ"ח

נענה מרן רביה"ק זי"ע ואמר: **"דעמאלטס וועט דער אודווארייער רב זינגען, ער איז קיינמאל נישט הייזעריג..."**.

נענה הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל למרן רביה"ק זי"ע בבת שחוק: **"דער אודווארייער רב איז דאך נישט קיין כהן"...** ענה מרן רביה"ק לעומתו: **"אהרן הכהן איז דאך געווען א אוהב "שלום", און ער הייסט דאך "שלום",**[20] **קען ער זינגען"...**

אגב, יש לציין כי נתקיים אצל זקיני זצ"ל ותגזר אומר ויקם לך, ובמשך כל השנים ואף בערוב שנותיו בהיותו זקן מופלג לא היה אצל זקיני אף פעם שהיה צרוד, והיה מתפלל לפני התיבה את תפילות הימים הנוראים עד שנתו האחרונה".[21]

והיה נראה ברור על התעודות שאין זה התעודות שלי כי היה נראה גדול ממני בהרבה שנים, ובודאי לא יאמינו לדברי שאני הוא בעל התעודות כי אין אני נראה כבן מ"ז שנה כמו שנכתב על התעודות, ולא יכלתי לשות עצות בנפשי להמלט ולהנצל מתחת ידם.

בקשתי מאאמו"ר זצ"ל שהיה גר בסאטמאר שיכנס אל רבינו להזכיר לפניו את כל הענין ולשאול חוות דעתו הק' כדת מה לעשות, אמר לו רבינו שהיות שלא ראה את פני זה זמן רב, על כן ברצונו שאבא אצלו, אמר לו אאמו"ר שהיות שהצרות נתרבו וכל הדרכים בחזקת סכנה גדולה, ולכן קשה למאוד לצאת באלה מסעי מהתם להכא ולזה נמנע מלבא בעצמו, צוה רבינו שאבוא בערב שבת קודש אחה"צ ולא יאונה לי כל און, עשיתי כבקשתו של רבינו ובאתי לסאטמאר בערב שבת קודש שבת חנוכה קודם זמן הדלקת הנרות, והלכתי לבית המדרש להתפלל תפילת קבלת שבת עם רבינו, ואחר התפילה עברתי אצל רבינו לומר לפניו גוט שבת, וכאשר עברתי לפניו ונתתי לו שלום אז עיניו הקדושים לנוכח יביטו על פני ימין ושמאל ועל כל עבר, והיה נראה על פניו הק' שהוא שבע רצון ממה שראו עיניו.

אחר השבת נכנסתי בפו"פ ואז אמר לי רבינו שטוב הדבר שאקח את התעודות של אחי משה, ואין מה לדאוג כלל "א גוי פארשטייט נישט קיין חילוק, איינער מיט א בארד הייסט שוין ביי זיי ארעג" (היינו אדם זקן).

כמובן שעשיתי ככל אשר צוה לי רבינו, ולקחתי את התעודות של אחי בידי, והלכתי למקום אשר שם היו צריכים לפארשטיין, והיו שם הרבה מאחינו בני ישראל שעמדו בשורה ובתוכם הגה"צ ר' **יחזקאל שרגא וויינבערגער** זצ"ל הי"ד אב"ד פאיע, וכמובן שכל אחד היה דואג למאד על נפשו שיזכה להנצל מתחת ידי הרשעים, והאיש אשר עמד בהשורה לפני עשה גם כן כמוני שהיה לו תעודות של איש אחר אבל הוא היה הרבה יותר מבוגר בשנים ממנו, ותיכף ראו שאין זה התעודות שלו מכיון שהיה נראה יותר צעיר ממה שהיה נכתב על התעודות, והתחילו לצעוק עליו בקולי קולות על שרצה להשתמט מהצבא, ולא הועילו לו טענותיו ונלקח בעל כרחו לשרת בהצבא, וכמובן שאחזתני פחד ורעדה והתחילו אברי דא לדא נקשן, אכן כאשר הגעתי לפניהם ונתתי להם את התעודות, הסתכלו בתוכם ושוב הביטו עלי בעין בוחן על פני משני הצדדים בדיוק באותן מקומות שרבינו הסתכל עלי בליל שבת קודש, ולפלא שהאמינו תיכף בדברי, שכנים הדברים ששמי משה והתעודות שייכים לי, ואכן זכיתי לצאת משם בשלום.

וכאשר עליתי על מסילת הברזל לחזור לביתי פגשו בי כמה קציני הצבא ובקשו ממנו להראות להם את התעודות שלי, וכמובן שהוכרחתי להושיט להם התעודות, ותיכף נענו ואמרו לי שאין התעודות שייכים לי כי אני נראה צעיר יותר ממה שנכתב על התעודות, אמרתי להם שזה עתה באתי מהפארשטיין ושם הסכימו שאכן אני הוא בעל התעודות, בתוך כך הגיע פתאום אחד מהקצינים וקרא לחבריו ואמר להם שצריכים להזדרז לילך משם, ונתן לי אחד מהם באכזריות סטירת לחי על פני שהיה דבר רגיל מאד לפי המצב דאז, והגעתי לביתי בשלום.

ואז הבנתי למפרע סיבת הדבר שרבינו כיבד אותי בזמר שיר המעלות לפני כמה שנים באושפיזא דמשה.

20 בס' **שיחתן של עבדי אבות** (עמ' קי"ג) מסופר על הרה"ק רבי אברהם שלום מסטראפקוב זצ"ל שהיה אוחז בסוכות האושפיזין של אהרן, ושמעתי כמ"פ מפה קדשו שאמר: זקיני הקדוש הדברי חיים זי"ע כותב שהאושפיזין רומזים על המדות, וכיון שאהרן היה "אוהב שלום ורודף שלום", ואביו זצ"ל נתן לי השם "שלום", לכן מדתי שאהיה אוהב שלום.

21 ועי' בס' **זקניך ויאמר לך** (ח"ב עמ' 42), הוספה לסיפור זה, כדלהלן: בערך א יאר פאר זיין פטירה [של הגה"צ מאודווארי] זומער תשס"ט - שוין זייענדיג נאנט צו די 93 יאר - איז ער זייער שוואך געווען און דאס ערשטע מאל אין זיין לעבן וואס זיין שטימע איז געווען הייזעריג, און עס האט נישט אויסגעקוקט ווי ער וועט קענען דאווענען די תפילות פאר"ן עמוד די הייליגע טעג.

דער אודווארי רב פלעגט יעדעס יאר ארויספארן פוקד צו זיין דעם ציון פון רביה"ק זי"ע אום כ"ו אב, אבער יענעם יאר זייענדיג אזוי שוואך האט ער נישט געהאט קיין כח צו פארן קיין קרית יואל. די נאכט פון כ"ו אב חלומ'ט ער זיך ווי ער זעהט דעם רביז"ל, האט ער געפרעגט דעם רביז': "דער רבי האט דאך מיר געזאגט אז איך וועל נישט זיין הייזעריג און יעצט בין איך אזוי הייזעריג", זעהט ער אין חלום ווי דער רבי זי"ע ענטפערט אים: "דו קומסט דאך נישט ארויס צו מיר"... - ווי כאילו ער זאגט 'וואס א טענות האסטו צו מיר' - פרעגט ער דעם רביז': "דער רבי ווייסט דען יעדער וואס קומט?", האט אים דער רבי געענטפערט: **"איך בין דארט, און איך זעה יעדער וואס קומט צו מיר"**.

כולם אהובים, כולם ברורי"ם

סיפר הרה"ח ר' **פרץ לעפקאוויטש** ז"ל: "פעם הייתי אצל רבינו זי"ע בחג הסוכות, וכידוע בחוה"מ סוכות היה באים הרבה רבנים לשולחנו של רבינו להסתופף בצילא דמהימנותא ורבינו היה נכנס עמהם בשיחה, ואז היה שם הגה"צ **רבי אברהם שלמה כ"ץ** זצ"ל אב"ד ריסקעווע (ובערוב ימיו אב"ד דקהילתנו פה) והגה"צ **רבי חיים מייזליש** זצ"ל אב"ד סארוואש ועוד רבנים ואנשי שם.

תחת אחד השיחים דבר רבינו מהסכך הנקרא "פיכטין ביימער" שבתחילת ימי החג עדיין יש בהם לחלוחית, ואה"כ במשך החג מתייבשים ונשברים ונופלים לתוך הסוכה, ויש לחשוש לתולעים שנופלים לתוך הקערה עם המאכלים וכדומה, והתמרמר רבינו על זאת שמסככים בהם, ודנו אז איזה סכך הרי זה משובה לסכך בו, ונענה אחד הרבנים שיש עצה לסכך בהדסים פסולים כגון הדם שוטה, ואמר רבינו בצחות כי מצות סוכה הרי משפיע דעת כמו"ש בספה"ק זרע קודש עה"פ למען ידעו דורותיכם, וא"א להכנים שוטה לסוכה... ורב אחר הציע לסכך בלולבים, וכך נסתובבה השיחה בענין זה.

הרב מריסקעווע שישב שם נענה ואמר: "**אינני מבין דאגת רבינו, שהרי כפי שהנני רואה לא נפל כלום לתוך קערת רבינו, ורק בקערה שלפני נפלו עלים פתיתים מהסכך, והנני בורר את הפסולת מתוך האוכל**", אמר לו רבינו בדרך צחות: "**ריסקעווער רב, חול המועד סוכות טוט איר אויך אין בוררת?...**"[22] (כידוע שהיה בורר גדול ומפורסם בהרבה דיני תורה בעניני חו"מ).[23]

הפ"ח נשבר

כידוע, שבעת עריכת השולה"ט בלילי חוהמ"ס, היו נוהגים האנשים – אשר שמם כשם האושפיזא להעמיד שכר (ביע"ר) על שולחן מרן רביה"ק זי"ע, והכריזו את שמם להיזכר ולהיפקד בדבר ישועה ורחמים. פעם אחת בליל אושפיזא דיוסף הגיע הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל – בליווי בנו הגה"ח ר' **יוסף** ז"ל, להשתתף בעריכת השולה"ט בצל הקודש, והיות שהיה **נצרך** הגה"ח ר' **יוסף** ז"ל לאיזה ישועה, לכן החליט – לרגל אושפיזא דיליה – להביא עמו חמשה קנקני שכר (ביע"ר) ולהעמידם בשולה"ט שיהא הדבר לזכותו.

כשהגיע הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל, עדיין לא נכנס מרן רביה"ק זי"ע לסוכה לעריכת השולה"ט, ואז נעמד הגה"ח ר' **יוסף** ז"ל ליד מקום אביו זצ"ל בשולחן המזרח, ובינתיים החביא את הקנקנים מתחת לספסל, – בחשבו שתיכף בכניסת מרן רביה"ק זי"ע יוציא את הקנקנים מתחת לספסל ויעמידם על השולחן. כעבור זמן מה נשמע הקול שהנה מרן רביה"ק זי"ע נכנס לשולה"ט, ותיכף ומיד התחילו דחיפות האנשים וספסלים גם יחד, ועוד טרם שהספיק הגה"ח ר' **יוסף** ז"ל להוציא את הקנקנים, נפלו הכל ונשברו, ותכולתם הגיע עד למקום מרן רביה"ק זי"ע.

כשהגיע מרן רביה"ק זי"ע למקומו, וראה קנקנים שבורים ושכר נשפך על הארץ, שאל למשמשים לפשר הדבר, וסיפרו לו שהגה"ח ר' **יוסף כ"ץ** ז"ל – בן הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל הביא חמשה קנקים שכר להעמידם על שולה"ט לרגל

דער אודווארי רב האט זיך אויפגעכאפט אינגאנצן צושוידערט, ער האט דערציילט די מעשה און געזאגט אז ער וויל שוין ארויס פארן צום ציון, און ער איז טאקע ארויס געפארן צום ציון הקדוש קיין קרית יואל. ולפלא, א טאג דערנאך איז דער אודווארי רב ז"ל מער נישט געווען הייזעריג, און ער האט געדאוועט כדרכו פארן עמוד די הייליגע טעג, וואס ער האט ב"ה זוכה געווען דערצו עד יומו האחרון.

22 והוסיף הרה"ח **ר' פרץ** ז"ל, שבאותו שיחת תלמידי חכמים נענה הגה"צ **מסארוואש** [בנוכחותו של רבינו] "**איר זאגט אז ביים רבין פאלט נישט, איך וועל אייך דערציילן וועז ביים רבין איז יא געפאלן**", וסיפר שהוא הגיע למחנה בערגן בעלזן בסוף חודש כסלו תש"ד אחר שרבינו כבר נשתחרר משם ומבלי שידעו הכניסו אותם להמקום שבו שהה רבינו, וערב חנוכה לפתע פתאום נפל מקורות הבית חבילה של נרות ומאוד נשתוממו ממנו ושמחתם לא ידעה גבולות שיוכלו לקיים מצות הדלקת נר חנוכה, ואחר שחקרו ודרשו נודע להם שרבינו הוחזק במקום הזה, ואז הבינו שרבינו הכין לעצמו חבילה זה שיוכל לקיים הדלקת הנרות, אבל הקב"ה הצילם מידם כבר בכ"א כסלו, ורבינו זי"ע שמע את כל הסיפור ולא הגיב מאומה.

23 במאמרינו לפר' קרח הבאנו ממש כעובדא זו שאירע גם בליל שב"ק בעת עריכת השולחן הטהור של מרן רביה"ק זי"ע בשעת אכילת הדגים, עיי"ש.

האושפיזא, ומרוב הדחיפות – בעת כניסת רבינו – נשברו ונשפכו לארץ, נענה מרן רביה"ק זי"ע בפנים שוחקות: **"זאל ער ברענגען פרישע פלעשער"....**

מו"מ בחושן משפט באמצע עריכת השולח"ט

בראות הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל כי טוב לב המלך וכי מתעניין בענין הקנקנים השבורים, נענה מיד למרן רביה"ק זי"ע: "לכאורה עפ"י הלכה אין חושן משפט איז מיין זון פטור פון צו ברענגען נייע פלעשער, נאך וואס ס'האט זיך צובראכן דורך די עולם!", מרן רביה"ק זי"ע נענה לעומתו ששפיר מחוייב להביא קנקנים חדשים, וכך התחיל משא ומתן בין מרן רביה"ק זי"ע לבין הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל האם מחוייב הגה"ח **ר' יוסף** זי"ל להביא קנקנים חדשים או לא[24], עד שסיבב מרן רביה"ק זי"ע את פניו להגה"ח **ר' יוסף** זי"ל באמרו: **"וואס קען איך טוהן אז דיין טאטע שטייט דיר צום רוקן"...**

מרן רביה"ק זי"ע התיישב על מקומו, ונטל ידיו לעריכת השולה"ט, כעבור שעה קלה נענה שוב הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל למרן רביה"ק זי"ע: **"נו, וואס פסקנ"ט דער רבי איבער די ביער"?**, ענה מרן רביה"ק זי"ע בדרך צחות: **"א פסק?! אז מען וועט ברענגען פסק–געלט וועל איך פסק'ענען, אז מ'וועט ברענגען פרישע ביער אלץ פסק–געלט וועל איך זאגן א פסק"...**

לא עבדי ניסא למגנא

בשמוע הגה"ח ר' יוסף את הדברים יוצאים מפי מרן רביה"ק זי"ע לא חשב פעמיים, ומיד יצא במרוצה לקנות קנקנים חדשים, והעמידם על השולחן. מיד כשהונחו המשקה על השולה"ט, נענה הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל למרן רביה"ק זי"ע: **"נו, יעצט איז שוין דא פסק גענלט, וואס פסקנ"ט דער רבי"?**, ע"ז התחיל מרן רביה"ק זי"ע לספר העובדא כדלהלן:

"פעם אחת ישב הרה"ק **ר' נחמן מהורדנקא זי"ע** בהתוועדות עם תלמידיו וחסידיו, והיות שהיו עדת צאן מרעיתו עניים גדולים, לא היה פעם ביכולתם האפשרות אף לקניית משקה "מע"ד" (משקה זול ביותר העשוי ממי דבש) – ללגימה המקרבת את הלבבות, משראה הרה"ק **ר' נחמן** זי"ע בכך, נענה לתלמידיו: **"אויב עמיצער וועט שטעלן פינף רובל וועל איך ארויסשלעפן מע"ד פון וואנט!"**. כששמעו התלמידים דבר פלא זו, לא היססו הרבה, ומיד התחילו להשתדל, עד שבעבור שעה קלה השיגו חמשת רובל, והניחוהו על השולחן לפני רבם – בהמתינם בכליון עיניים לראות המופת הגדול שהולך להתרחש ביציאת המע"ד מהקיר.

באותה שעה נענה הרה"ק ר' **נחמן** זי"ע ואמר להם: "ווען ס'וואלט נישט געווען די פינף רובל, וואלט איך געדארפט מאכן א נם און ארויסנעמען די מע"ד פון די וואנט, אבער יעצט אז ס'איז דא פינף רובל, דארף איך דאך נישט מאכן א נם, מען קען דאך גיין קויפט מיט די גענלט"...

הפטיר מרן רביה"ק זי"ע להגה"צ רבד"ק ריסקעווע בבת שחוק, ואמר: **"ווען ס'וואלט נישט געווען קיין ביע"ר וואלט איך געדארפט זאגן א פסק, אבער אז ס'איז שוין דא נייע ביער, דארף מען שוין נישט קיין פסק"...**

ומנותר קנקנים נעשה נס...

מרן רביה"ק זי"ע המשיך בעריכת השולה"ט, וכעבור זמן מה נענה הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל למרן רביה"ק זי"ע: **"מילא א פסק, אבער ער – מיין יוסל– דארף דאך האבן א ישועה"**, מתחילה לא הגיב מרן רביה"ק זי"ע כלום על זה, ורק לאחמ"כ בשחילק שיריים, לקח התיכה גדולה ונתנו להגה"ח ר' יוסף זי"ל, באמרו בלשון קדשו: **"נו, דארפסט דאך ווערן געהאלפן"**..., למותר לציין שב"ה תיכף לאחמ"כ נושע בישועה גדולה, ונתקיים בו מאמה"כ "הפח נשבר" ואנחנו נמלטנו" – ונושענו [25].

---

[24] הנה כאן הרי הביא הגה"ח **ר' יוסף** זי"ל קנקני שכר, ובמה שנשברו מדחיפות הקהל, הרי נחשב **"כאונס"**, ועיי' **בש"ך** חו"מ סי' כ"א (סק"ג) שדן באריכות בדין אונס רחמנא פטריה וכמאן דלא עביד דמי, אי אמרינן גם **דאונס כמאן דעביד דמי**, - והיינו שבאופן שהיה אונס במה שלא עשה דבר מסויים האם נחשב כמי שעשאו, ועיי"ש **בפתחי תשובה** (סק"א).

[25] מפי הגאון הצדיק **אב"ד דקהילתינו בב"ב** בעל ראש אליהו זצ"ל (הובא בספר **תפילין של רא"ש**, הקדמה),

בנוסף לשיחותיהם הנעימות בעניני החג,[26] כדי הוי בדיחא דעתיה דרבי ממצוות היום ועבודת הנענועים אף ערבה שיחתיו בעניני תורה וחסידות[27], וכמו כן בדברי אגדה בענינים שונים וכפי שסיפר הרה"ח ר' **נח קליין** הי"ו כדלהלן:

---

26 ועי' בס' **זקניך ויאמר לך** (חי"ג עמ' 128), מה שסיפר הרה"ג ר' **שמואל הכהן פריעדמאן** הי"ו משב"ק, כדלהלן: צווישן די בארימטע רבנים הגאוה"צ ז"ל פון וויליאמסבורג וואס פלעגן קומען צום שולחן הטהור פון כ"ק מרן רביה"ק ז"ל איז געווען כ"ק הגה"צ רבי **לוי יצחק גרינוואלד** ז"ל, דער צעהלימער רב.

איינמאל איז געווען די ערשטע נאכט סוכות שחל בשבת, און דער רבי ז"ל האט מכבד געווען דעם צעהלימער רב ז"ל מיטן פיוט פון מערבית **"אוחזי בידם"**, האט דער צעהלימער רב זיך אנגערופן: **"עס איז דאך היינט שבת, פארוואס זאל מען נישט זינגען 'כל מקדש', אפילו די וואס זאגן יו"ט די פיוטים ביי מערבית, זאגן עס אויך נישט שבת?"**.

האט דער רבי געענטפערט: "דער טאטע ז"ל האט זיך אזוי געפירט". דערנאך האט דער רבי צוגעלייגט א טעם למנהג אביו: "עס קען זיין א דער טעם איז אז שבת האט מען נישט געזאגט די פיוטים אינדערהיים, ווייל מ'האט חייש געווען 'שמא יטה', און די פיוטים קען מען דאך נישט אויסנוויינען דארף מען בעסער אריינקוקן אינעווייניג, אבער ביים טיש, דארט זיצט מען דאך אינאיינעם און מ'זינגט אינאיינעם, האט מען נישט אזוי חייש געווען אויף 'שמא יטה'.

האט דער צעהלימער רב ווייטער געפרעגט: "וואס איז די סיבה אז בייטאג טוישט מען די יוצרות ווען יו"ט געפאלט אום שבת, און מ'זאגט די אנדערע, משא"כ ביינאכט ווען מ'זינגט די פיוטי זינגט מען דעם זעלבן פייט שבת ווי יו"ט?".

האט אים דער רבי געענטפערט: "ביים דאוונען איז אלעס בקשות און תחינות, און דאס בעט מען נישט שבת, אבער זמירות ותשבחות וואס מ'זינגט ביי די סעודה דאס איז נישט קיין שום חילוק שבת ווי אינדערוואכן".

ועי' שם עוד מה שסיפר הנ"ל, כדלהלן: ביי איין געלעגנהייט ווען **הגה"צ מציעשנוב** איז געווען ביים רביין חול המועד סוכות, איז אויסגעקומען א שמועס וואס מ'זאגט מען פריער שבת חוה"מ, דעם נוסח פון לאדענען די "אושפיזין" אדער מ'זינגט פריער 'שלום עליכם'.

הגה"צ מציעשנוב האט געזאגט א סברא אז מ'דארף קודם זאגן 'שלום עליכם', ווייל 'תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם'. און 'שלום עליכם' וואס מ'זאגט יעדן שבת איז דאך תדיר כלפי די 'אושפיזין' וואס מ'זאגט נאר סוכות.

דער רבי פלעגט למעשה יא זאגן קודם די 'אושפיזין', האט ער געענטפערט מיט א שמייכל: **"וער זאגט אז 'שלום עליכם' איז תדיר, די מלאכים קומען דען יעדע וואך די זעלבע מלאכים, אזוי אז עס איז נישט קיין תדיר, עס איז נישט די זעלבע מלאכים..."**.

און דער רבי האט בתוך הדברים געזאגט: "דאס וואס מ'לאדנט די אושפיזין, מיינט דאך נישט אז זיי קומען צו יעדן איינעם ממש בפועל (חוץ מצדיקים ידועים כנודע). נאר עס איז ביי יעדן דא אן הארה פון די ז' מידות".

האט הגה"צ מציעשנוב געפרעגט דעם רביין צי דאס וואס מיר ווייסן אז אליהו הנביא קומט אראפ צו יעדן ברית, צי דאס מיינט יא בפועל, אדער איז דאס נאר אן הארה פון אליהו הנביא?, האט דער רבי געענטפערט: "דאס איז א שטארקע בחינה, אליהו הנביא קומט בפועל, אזוי אויך זעהען מיר דאך וואס חכמינו ז"ל דערציילן, אז רבינו הקדוש פלעגט אראפ קומען קידוש מאכן פאר די משפחה אויך לאחר פטירתו, זעהן מיר דאך אז עס איז דא אזא בחינה אז מ'קומט בפועל".

27 עי' בס' **זקניך ויאמר לך** (חי"ג עמ' 127), כדלהלן: **הגה"צ מציעשנוב** זצ"ל פלעגט קומען חול המועד אין די סוכה ביי כ"ק מרן רביה"ק ז"ל, ער איז געווען א גרויסער שמועסער, און ער האט עקענט לאנג ציען א שמועסן מיטן רביין.

ביי איינע פון די שמועסן האט מען גערעדט איבער די ענינים וואס זענען ביי אונז געבליבן פונעם **בעל שם טוב הק'** זי"ע [לגבי דעם וואס דער רבי שרייבט אין ויואל משה אז עס איז נשתכח געווארן דער דרך הבעש"ט און דער רבי האט געזאגט אז אפילו מנהגים האבן מיר כמעט נישט פון בעש"ט], און מ'האט דערמאנט אז דאס עסן פערפל ליל שב"ק איז מקובל פון בעש"ט הק', ולראיה לדבר האט ר' יוסף אשכנזי ז"ל דערציילט אז עס איז געווען אמאל א שטאט פון חסידים ווי מ'האט געוואלט אויפנעמען א שוחט, אבער זיי האבן געזעהן אז ער עסט נישט קיין פערפל פרייטאג צונאכט"ס, האבן זיי אים נישט געוואלט אויפנעמען.

דער רבי האט אוועק געמאכט די מעשה "שוין ווייטער א מעשה, איך גלייב נישט די מעשה, פארוואס זאל ער נישט וועלן עסן קיין פערפל? עס איז דאך א גוט מאכל...".

בתוך הדברים האט הגה"צ מציעשנוב זצ"ל נאכגעזאגט פון הרה"ק רבי שלמה זלמן מקאפוסט זצ"ל נכד הצמח צדק מליובאוויטש, וועלכער שרייבט אין די הקדמה צום ספר **'מגן אבות'** אז דער דרך החסידות איז נאר געקומען אויף די וועלט

״איך בין אמאל געווען ביים רבין זלה״ה חול המועד סוכות ביים טיש, עם איז דארטן געזעצן כ״ק הגה״צ **רבי אברהם שלמה הכהן כ״ץ זצ״ל דער ריספקעווער רב.** ביי דער טיש חול המועד סוכות איז געווען פון די איינציגסטע מאל וואס דער רבי פלעגט זיך צושמועסן מיט די רבנים וואס זענען געקומען צום טיש, און עס איז געווען א געלעגנהייט צו קענען אסאך קונה זיין ביסודי הדת ועניני גלות וגאולה.[28]

פאר הונדערט און פופציג יאר, און עס איז שוין היינט נתבטל געווארן. האט דער רבי דערויף געענטפערט: ״היינט דארף מען ראיות אז עס איז נשתכח געווארן דער דרך הבעל שם?״.

הגה״צ מציעשנוב האט אויך נאכגעזאגט וואס עס שטייט אין תפארת שלמה (פ׳ יתרו) אז דאס פירן טיש ביי חסידים האט דער בעש״ט הק׳ איינגעפירט. האט דער רבי רעאגירט בלש״ק: ״אין ליובאוויטש האט מען דאך נישט געפירט קיין טיש, דארט האט מען דאס געפונען ׳פארברענגען׳, ״נאר אז דער תפארת שלמה האט געזעהן רוב תלמידי בעש״ט פירן טיש, האט ער געקענט פראנק און פריי שרייבן אז דאס פירן טיש איז געווען מקובל פונעם בעש״ט זי״ע״.

עס איז אינטערסאנט ווי דער רבי האט געהאט א ענין ברבים אוועק צו מאכן די אלע ענינים וואס מ׳האט תולה געווען אויפן בעש״ט, ווי הגה״צ מציעשנוב האט שפעטער דערציילט אז ער האט אמאל געזעדט מיטן רביין אין דעם ענין אין שטוב, און ער האט אויסגערעכנט דריי זאכן וואס איז מקובל פונעם בעש״ט, ׳הודו׳ פרייטאג צונאכטס, ׳בעל שם׳ס צימעס׳ (פערפל), און ׳טיש פירן׳, און דער רבי האט מסכים געווען צו אלעם, אבער ברבים האט ער אלעס אוועק געמאכט, אויסער דאס זאגן ׳הודו׳ פרייטאג צונאכט׳ס.

28 עי׳ בס׳ **זקניך ויאמרו לך** (ח״ט עמ׳ 58) מה שסיפר הרה״ג ר׳ **מרדכי דוד קאהן** ז״ל ר״מ בישיבה״ק, כדלהלן:

אין די טעג פון חוה״מ סוכות פלעגט זיין זייער באַ׳טעמ׳ט ביים רבין׳ן זי״ע, נאך די הייליגע עבודה פון די נענועים פלעגט דער רבי פירן טיש נאכמיטאג און שפעט ביינאכט, עס פלעגן קומען רבנים פון איבעראל מיטהאלטן דעם טיש, און געווענליך פלעגט זיך מאכן זייער באַ׳טעמ׳טע שמועסן פון וואס מ׳האט געקענט אסאך קונה זיין.

ס׳איז געווען איינמאל דעם ערשטן טאג חוה״מ סוכות האט איינער דערציילט פארן רביין אז אין ׳מארגן זשורנאל׳ איז געשטאנען אז ווען דער קדושת לוי - דער הייליגער בארדיטשובער זי״ע - וואלט היינט געווען בחיים חיותו, וואלט ער ווען געהאט נאך א לימוד זכות אויף כלל ישראל אז זיי זענען מקיים מצות ד׳ מינים מיט אן ארץ ישראל׳דיגן אתרוג [כידוע אז דער רבי האט געפירט א מערכה קעגן די אתרוגי ארי״י אז מ׳זאל זיי נישט נעמען מחשש מורכבים און נאך שאלות, בפרט ווען עס איז נאך געווען די רעדע איבער אתרוגי שמיטה (עי׳ בשו״ת דברי יואל יו״ד סי׳ צ״ה והלאה - ועי׳ מש״כ בזה בתחילת מאמרינו אודות המערכה בשנת תשכ״ז לפ״ק)].

דעם רבין פלעגט זייער וויי טוהן ווען ער האט געהערט אז מ׳באנוצט זיך מיט די נעמען פון פריער׳דיגע צדיקי אמת אויף צו פארשפרייטן דברי מינות, האט ער זיך צעשריגן: ״נישט ענוג אז מ׳איז מפיץ מינות וכפירה, שרייבן זיי דאס נאך אויפן חשבון פון די צדיקי אמת, זיי לאזן נישט צורוה, דער הייליגער קדושת לוי איז געווען דער גרעסטער נרדף פון די סטרא אחרא, מער ווי אלע תלמידי בעש״ט, ווייל ער האט נישט געקענט סובל זיין אלע עוברי עבירה.

ס׳איז ידוע וואס דער הייליגער קדושת לוי טייטשט ״ראשון לחשבון עוונות״, אז סוכות איז א זמן פון תשובה מאהבה ווען עבירות ווערן נתהפך פאר מצוות, און מ׳דארף מאכן א פרישן חשבון אויף די מצוות וואס זענען צוגעקומען מכח די עבירות, וועגן דעם פשט טייטשט מען אריין אלעס כאילו ער האט געגעבן חיזוק פאר די רשעים? אמת, דער הייליגער בארדיטשובער האט טאקע ממליץ טוב געווען אויף אידישע קינדער, אבער ער האט ח״ו נישט מחפה געווען אויף עוברי עבירה, תשובה מאהבה שאקלט זיך דען ארויס פון ארבל? אין די לעצטע פינעף הונדערט יאר איז געווען א ענין פון תשובה מאהבה? טאקע נאר ביים קדושת לוי, ווי קומט צו זיי א חוצפה צו נוצן דעם נאמען פון דעם צדיק צו זייער כפירה און חיזוק לרשעים״ [ועי׳ בספה״ק **ויואל משה** סוף מאמר א׳, ווי דער רבי איז מאריך איבער די שקרים וואס די רשעים זענען תולה ע״ש פונעם הייליגן קדושת לוי זי״ע].

ועי׳ כעין סיפור זה בס׳ **זקניך ויאמרו לך** (ח״ט עמ׳ 51), כאשר נסתובבה השיחה באַ׳ מימי חוה״מ סוכות אצל מרן רביה״ק זי״ע אודות מצב היהדות בארה״ב בשנות קדם, ובתוך הדברים אמר רבינו בזה״ל:

די וואס זענען געקומען אהער קיין אמעריקא אהן קיין משפחה, זיי האבן ווידער ארויס געקומען אז דער וואס איז מחלל שבת אין זיין געשעפט וואס איז קיגן איבער ביהמ״ד, זאל אריין קומען קויפן שישי, ער זאל עולה זיין און עפעס ש׳נדר׳ן, ער זאל האבן וואס אהיימצושיקן פאר זיין משפחה...

והמשיך רבינו ואמר כדלהלן: ״דאכט זיך מיר אז דער בארדיטשובער רב איז געווען דער גרעסטער נרדף בחייו צווישן די תלמידי בעל שם, אבער אויך לאחר הסתלקותו לאזט מען אים אויך נישט גיין, מ׳זאגט אז דער בארדיטשובער רב האט נישט געריידט אויף אידן, האט דען דער בארדיטשובער רב געזהען א בעל עבירה? זיינע אויגן האבן דאך פשוט נישט געזהען קיין בעל עבירה, בינו לבין קונו ממליץ זיין אויף אידן, אוודאי אוודאי, אבער אז מ׳זהט ווי יענער איז מחלל שבת, ער איז דאך

תחת אחד השיחים האט זיך דער רבי אנגערופן: **"לישב בסוכת עורו של לויתן", צו דעם דארף מען האבן א גרויסן זכות, מעגטשן מיינען אז ווען משיח וועט קומען וועט ער צוגיין און זאגן: "אה, שלום עליכם משיח, וואו ביסטו געווען אזוי לאנג, כ'האב אזוי לאנג געווארט אויף דיר... מ'וועט דארפן האבן גרויסע זכותים אז מ'זאל נישט נדחה ווערן".**

וסיפר הרה"ג ר' **שמואל הכהן פריעדמאן** הי"ו משב"ק (ספר זקניך ויאמרו לך חלק י"ג, עמ' 129) כדלהלן: ביי איינע פון די שמועסן הוה"מ צווישן דעם רבי'ן ז"ל מיט כ"ק הגה"צ רבי **אברהם שלמה כ"ץ** ז"ל דער ריסקעווער רב, ווען מ'האט געזעדט פון רבנים וואס האבן אן אייגן ביהמ"ד און עם נאר דא איין מנין אינדערפרי, און זיי זענען נאכנישט גרייט צום דאווענען, גייען זיי הערן ברכו מיט קדושה קריאת התורה מיט די קדישים, און שפעטער דאווענען זיי דאס גאנצע דאווענען שטאט ביחידות. האט אים דער רבי געזאגט, אז דער חיד"א שרייבט אויף אייניעם פון די צדיקים וואס איז אנקומען אין ביהמ"ד אלעמאל נאך "עלינו" און איז ממליץ אויף אים **"איש קדוש עובר עלינ"ו תמיד"**, ער איז אליין עובר דעם עלינו..".[29]

שיחתן של אבות

וכן אף היה מרבין לשוחח מגדלות הצדיקים ושגב קדושתם ממה שקיבלו מאבותיהם,[30] וכה סיפר נכדו הגה"צ **אבד"ק מדושנסקיא וומס"ב** זצ"ל: **"יעדן חול המועד ווען דער זיידע ז"ל פלעגט אריבער קומען צום רבינ"ס חול המועד**

כעכו"ם לכל דבריהם, טאר מען נישט זאגן אז דער איז מחלל שבת! אז יענער טוהט אן עבירה, ברויך מען דאך צו שרייען! מעג מען דאך זאגן...".

אויפאיינמאל קומט אריין פון מערב זייט א רב פון די אגודת הרבנים, און ער קומט ארויף אויבן-אן, דער רבי ז"ע איז דאך געווען דער גרעסטער בעל מידות, און דער רב קומט ארויף אויבן, האט אים דער רבי מכבד געווען ער זאל זיך זעצן, און דא האט זיך דער רבי אריין געלאזט אין א שמועס און פארגעהאלטן דעם רב ווי ווייניג די אגודת הרבנים האט אויגעטוהן אין אמעריקא פאר די מלחמה להצלת הדת. און ס'איז געגאנגען א שארפער וויכוח אהין און צוריק.

פלוצלינג געבט יענער רב א זאג: "רבי, דער בארדיטשובער רב האט אויך נישט געריעדט אויף אידן...", דער רבי ז"ל איז געווארן בלאס, און האט זיך אנגערופן: **"איך האב דורכגעזעהן דעם גאנצן קדושת לוי, וואס האט איר געטראפן אז דער בארדיטשובער רב איז ממליץ טוב אויף אידן בעלי עבירה?".**

זאגט יענער רב: "וואס הייסט וואו, ביי די תורה אויף סוכות "ראשון לחשבון עוונות" אויפן פסוק "ולקחתם לכם ביום הראשון", דער רבי האט באלד באפוילן "ברענג נאר אראפ דעם קדושת לוי". און מ'האט טאקע געברענגט דעם קדושת לוי, און דער רבי האט געקאכט "האסט געהערט וואס ער האט געטראפן, גדולים וצדיקים האבן זיך געפלאגט זיי זאלן אנקומען צו תשובה מיראה, אפשר דער בארדיטשובער רב איז אנגעקומען צו תשובה מאהבה, האט דען דער בארדיטשובער רב געזהן דעם בעל עבירה? זיינע אויגן האבן דאך פשוט נישט געזהן קיין בעל עבירה, זאגט ער, יענער איז מחלל שבת, יענער איז כעכו"ם לכל דבריהם, טאר מען נישט זאגן אז ער איז מחלל שבת?!, יענער טוט אלע עבירות טאר מען נישט זאגן אז ער טוט עבירות?...", אזוי האט דער רבי געקאכט פאר יענעם רב, ביים טיש חוה"מ סוכות.

29 בס' תולדות **החתם סופר** (פרק ב', עמ' 73) מובא סיפור זה של הגה"ק רבי **נתן אדלער** זצ"ל, אשר כבר בצעירותו הקדיש את חייו ללימוד התורה, וכיון שהתמיד גם בשעות המאוחרתו של הלילה, אירע ואיחר לקום ובא בסוף תפילת שחרית, ובשנת תקי"ב ביקר החיד"א בפרנקפורט דמיין, ונתעורר על ידי חכמי העיר להשגיח ולדקדק אחרי קדושת מעשיו של העלם המופלא, שיושב אהל תורה לילות כימים, וזאת גורם לו כי תקפה עליו השינה קודם אור היום, ועל ידי זה הוא מאחר כמה פעמים ובא לבית הכנסת אחר גמר תפילה, והגיב עליו בפסוק הנ"ל.

30 וסיפר הגאון הצדיק **אב"ד דקהילתינו הק' בב"ב** בעל ראש אליהו זצ"ל: "פעם כשהיה אאמו"ר זצ"ל אצל מרן רביה"ק זי"ע שהה שם גם הרה"ח **ר' געציל בערגער** ז"ל, ואאמו"ר זצ"ל סיפר איזה עובדא, ובשמוע הרה"ח ר' געציל ז"ל את העובדא שסיפר אאמו"ר זצ"ל נענה ואמר: "ריסקעווער רב, איר וויסט נישט אז דער רבי האלט נישט פון די אלע מעשיות?!", כששמע מרן רביה"ק זי"ע את דבריו נענה להרה"ח **ר' געציל** ז"ל ואמר לו: **"דער ריסקעווער רב איז אנדערש, וואס ער פארציילט האט א מקור"...**

אגב, יצויין בענין סיפורי צדיקים שהיה מספר הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל שממקורות נאמנים יהלכון, ומפורסם שכ"ק אדמו"ר בעל **דברי אמונה** מתולדות אהרן זצ"ל היה מגיע בהרבה הזדמנויות לשמוע ממנו סיפורים אלו, ופע"א נענה לנכדו הגה"צ אבד"ק דזשיבוי שליט"א: **"ביי אייער זיידן דער ריסקעווער רב האט כסדר געדארפט ליגן א בענד"ל אויפן טיש..."** (טייפ-רעקארדינ"ג) (למען יעמדו למשמרת כל הסיפורי קודש שהיה מספר בכל עת מצוא).

טישן[31] **וואם דער רבי האט געפראוועט בייטאג נאך שחרית דאוונענען, האט מען געוואוסט אז דער טיש וועט נישט אזוי שנעל ענדיגן...** ווי באקאנט, פלעגט דער רבי נישט זאגן קיין תורה ביי די חול המועד טישן, נאר עם פלעגט זיך דאן ענטוויקלען באַטעמ׳טע און ערהאבענע שמועסן מיט די רבנים וועלכע זענען אנווועזנד געווען אויפן אויבן אן, וואו מ׳האט גערעדט סיפורים ועובדות פון די צדיקים הקודמים, בפרט פון די גזע קודש לבית סיגעט–צאנז,[32] און אויך פון **הגה״ק מנאסוויד** זי״ע[33], וואם ווי באקאנט האט אים דער רבי זייער מעריין געווען מיט א שטארקע הערצה.[34]

---

31 במאמרינו (פ׳ עקב) הבאנו סיפור נפלא מה שסיפר הנ״ל אודות ״הפסק דין״ על הגוי שהוציא הגה״צ מריסקעווע זצ״ל ממרן רביה״ק זי״ע בעת שולה״ט של מרן רביה״ק זי״ע בחוה״מ סוכות, עיי״ש.

32 עי׳ בס׳ **זקניך ויאמרו לך** (ח״ה עמ׳ 187), כדלהלן: ביי איינע פון די טישן חול המועד סוכות ביי רביה״ק זי״ע האט דער רבי געשמועסט איבער׳ן כח פון צדיקים, האט ער בתוך הדברים געזאגט בזה״ל: ״יעדער צדיק האט א כח מיוחד אויף אן ענין, למשל מיין ברודער דער עצי חיים האט געהאט א כח אוועק צו נעמען עכברים, דער הייליגער בעלזער רב האט געהאט א כח צו היילן משוגעים״

האט דער רבי דערציילט: ״עס איז געווען א אידענע א גרויסע בת קדושים, וועו עס איז געווען די מחלוקת צווישן צאנז און סאדיגורא, האט זי באפוילן פאר׳ן צאנזער רב אז ער איז א צעדרייטער״...

האט דער רבי געזאגט: ״עטץ זאלטש נישט נישט מיינען אז זי איז געווען א פשוט׳ע אידענע, זי איז געווען א בת קדושים - איך קען נישט זאגן דעם נאמען מחמת כבוד המשפחה - אבער אז זי האט געקענט באפעלן פאר׳ן צאנזער רב, און דער צאנזער רב האט זיך וויסנדיג געמאכט, איז זי נישט געווען קיין פשוט׳ע אידענע״.

וועו מ׳האט דאס איבער געזאגט פאר׳ן צאנזער רב, האט ער געזאגט: **״איך בין צעדרייט? זאגט איר אז זי איז...״**, די רביצין איז פון דעמאלטס אן געווארן באריט פון זינען ל״ע.

איז זי געפארן קיין בעלזא צו הרה״ק רבי יהושע׳לע בעלזער ז״ל, און דער בעלזער רב האט איר געגעבן א קמיע. ווי נאר זי איז ארויס געגאנגען פון צימער האט ער איר צוריק גערופן און געזאגט: ״עס איז ביי מיר ידוע אז וועמען איך געב א קמיע ווי נאר ער כאפט אן די קלאמקע וועט ער געהאלפן. דא זעה איך נישט די ישועה, וויל איך וויסן פון וואו ס׳קומט די מחלה״.

האבן די באגלייטער דערציילט די גאנצע מעשה, אז די פרוי האט פוגע געווען בכבודו פונעם הייליגן דברי חיים, און ער האט אזוי געזאגט אויף איר. וועו דער בעלזער רב האט דאס געהערט, האט ער צוריק געבעטן די קמיע זאגנדיג: ״א לוטיתא פון א צדיק קען נישט מבטל זיין נאר איינער וואס איז גרעסער פון יענעם, גרעסער פונעם צאנזער רב איז נישטא, און איך קען נישט העלפן״.

33 והמשיך הגה״צ הנ״ל לספר כדלהלן: עס ליגט מיר אין זכרון איין חול המועד טיש, ביי וועלכע דער רבי מיטן זיידן האבן גערעדט צווישן זיך איבער א מעשה וואס האט זיך אפגעשפילט צווישן **נאסוידער רב** זצ״ל מיט א ׳מגיד׳ פון א געוויסע שטאט, און נישט וועלנדיג אז די ארומיגע זאלן דערגיין פון וועמען די רעדע איז, האט דאס דער רבי דערמאנט בלויז ברמיזה, אבער שפעטער בין איך געווארן געווארן די פונקטליכע עשיכטע. ומעשה שהיה כך היה: דער נאסוידער רב זצ״ל האט געהאט א קפידא, אז קומענדיג אין א שטאט, איז ער צום ערשט געגאנגען באזוכן דעם מרא דאתרא. אויב איז דער מרא דאתרא נישט געווען, איז ער געגאנגען צום דיין, אויב איז דער דיין אויך נישט געווען איז ער געגאנגען צום מגיד פון שטאט.

איינמאל איז דער זיידע וועלכער האט זיך זייער נאנט געהאלטן מיטן נאסוידער רב פון דע תקופה וואס ער האט געדינט אלס רב אין **׳נימיזשא׳** וואס געפינט זיך נעבן **׳נאסויד׳** – מיטגעפארן מיטן נאסוידער רב אויף א שבת צו א געוויסע שטאט, האט דער נאסוידער רב געוואלט גיין באזוכן דעם ׳מגיד׳ פון שטאט.

ערב שבת מיטאג, איז דער נאסוידער רב ארויס צום ריכטונג פון מגיד. אנקומענדיג נעבן הויף, האבן זיי באמערקט ווי דער מגיד וואשט זיך מיט א שיסל וואסער לכבוד שבת, אנשטאט צו גיין אין מקוה...

ארויסגייענדיג פון דעם מגיד נאכן באזוך, האט זיך דער נאסוידער רב אנגערופן צום זיידן ז״ל: **״געמיינט האסטו אז דו קומסט צום ״מגיד״, דערווייל ביסטו געקומען צו ״רחצה״...״**.

34 ונעתיק כאן לשון קדשו של מרן רביה״ק זי״ע אשר כתב על **הרה״ק מנאסויד** זי״ע בתוך דברי ההסכמה לספר **מקוה ישראל** (נדפס בס׳ **דברי יואל מכתבים** חלק ב׳ עמוד קע״ה מכתב ר׳): ״אשר כבר **נתפרסם בין החיים בתורתו וצדקתו** עד להפליא... כי הוא היה **זקן דורינו משיירי כנסת הגדולה** אשר דלו והשקו מתורת רבותינו הצדיקים הקדומים שבדורות הקודמים נ״ע במס״נ ממש, **ומי ידמה אליו**... אך זה אוכל להודיע כי גם אנכי בעניי מהעומדים ומצפים לראות דברות קדשו בנפש שוקקה, **כי זכרתי ימי עולם בחיים חיותו בהיותי מתענג בשמעי את דבריו היוצאים מלב טהור ונובעים ממקור האמת**...

ויהי דו"ד בכל דרכיו משכיל

ברגשי ידידות ובאותות הערכה, נשגר כוס של ברכה, אל מעלת כבוד ידידינו וידיד מוסדותינו, הרבני היקר החשוב והנעלה, מופלג בכל מידה ומעלה, האדם היקר באנשים, מסוד בלב ובנפש למען מוסדותינו הקדושים, מרבה צדקה וחסד לכל דורשים ומבקשים, ארי שבחבורה, שמו הטוב נודע לשם ולתפארה, ה"ה

מוה"ר

אליעזר
דוד גליק

הי"ו

מגדולי עסקני קהילתינו הק' בקדית יואל יע"א

לרגל שמחת הולדת נכדו בכורו בסימן טוב ובמזל טוב

וצרופה בזה ברכתינו המרובה, ברגשי הודאה וחיבה, שיזכה לרב תענוג ונחת, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיך לעמוד לימין מוסדותינו הקדושה, ובשכר זאת יתברך בברכאן דנפישא.

המברכים ברגשי הוקרה והערכה, אסירי התודה והברכה

יחזקאל רוזנטאפר

בשם הנהלת המוסדות והקהילה

פה בני ברק יצ"ו

מבוא

הנה כאשר רגלינו עומדות בימים הטובים הבאים לקראתינו לשלום, כל אי"א מקהל עדתינו נפשו חמדה וגם הומה בצמאון עז ובעינים צופיות לקראת המסע הקודש של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א לארצינו הק, ובפרט להשבת קודש 'שבת - תולדות, שבת – מירון, כאשר נזכה כולנו לעלות לציו"ן ברנה, אל המקום הנורא והמקודש אשר עיני כל ישראל נשואות אליה בכל עת ועידן, ובפרט כאשר בעזהי"ת יתקבצו ויתאספו קהל עדתינו בראשות אבינו רועינו שליט"א לשפוך רנה ותפילה ולהתרומם כלפי מעלה מתוך חדוות הלבבות והתרוממות הנפש, ומכל בר לבב פורצת השאגה - מי יעלה בהר ה', ומי יקום במקום הקודש עם קהל הקודש.

לעולם לא ימחק מזכרונותיהם של אשר זכו לעשות את השבת קודש פר' פקודי באתרא קדישא דמירון בשנת תשע"ו, ה'שבת מירון' המפורסמת, התפילות הנלהבות, הדרשות והדברות קודש מלהבות אש שירו זיקי ושביבי אש, השולחנות הטהורות, וההדלקה בהתעוררות ורשפי שלהבת קודש, די להזכיר אצל כל חסיד רק את צמד התיבות 'פקודי - מירון'!!! גרידא, והוא מעלה אוסף של זכרונות הוד קדומים מאותו השבת שבתון אשר אין לשכוח, ועל כגון דא נאמר בהפייט ליוה"ק 'אשרי עין ראתה קהל קדושים, רוגשים בבית קדשי קדשים.

על כן אמרנו ועינינו מה נאה ויאה להעלות זכרונות וענינים נפלאים מביקורי רבותינו הקדושים זי"ע באתרא קדישא דמירון, כאשר ידוע ומפורסם שהמקום הקדוש היתה מקודש ביותר אצל רבותינו הק' וכל ימי חייהם דברו בערגה וכיסופין עילאין כאשר היו עיניהם נשואות תמיד אל המקום הקודש, והרבה פעמים דברו בהשתוקקות וצמאון עז לזכות עוד להשתטח על הציון הקדוש ולשפוך לבבם על אבניה ולחונן עפרה של המקום אשר במשך כל תולדות עם ישראל היתה תל תלפיות אשר כל פיות פנו אליה.

*

אגב שבימי סוכות איירינן, נזכיר מה שמובא בספה"ק מגיד מישרים למרן הבית יוסף זצ"ל (פר' אמור) שמרן הבית יוסף עלה למירון לחוג שם את חג הסוכות, את מקום ליתנו קבע בכפר הסמוך, והתפילות נערכו ברוב עם על הציונים הק' של רשב"י ובנו ר"א, בסיום ההלל ערך הבית יוסף את סדר ההקפות עם הד מינים סביב ציוניהם של רשב"י ובנו, ויחד עם תלמידיו למד בחדוה רבה את ספרי הזוה"ק, בעיצומם של ימי החג ירדו גשמי ברכה במירון, ומרן הבית יוסף הצטער מאוד בשל דברי חז"ל שאמרו שגשמים סימן קללה בחג משל לעבד שבא למזוג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו.

בליל שב"ק כ' תשרי נגלה אליו המלאך המגיד וניחמו באמרו: ה' עמך... וזה שירדו גשמים לא היה כדוגמת שפך לו קיתון על פניו ח"ו, אדרבה נתקבלו דבריכם, רשב"י ובנו ר"א שמחו לקראתכם בקראכם זוה"ק על מערתם ובכפר הסמוך להם, אלא כיון שהקפתם את ציון רבי אלעזר בארבעת המינים שבאים לרצות על המים, נתעוררו המים ובאו, ואילו הייתם מקיפים פעם נוספת היו רוב גשמים באים לעולם כבימי חוני המעגל, ומשום כך באו גשמי ברכה רצופים כדי שלא תקיפו יותר עליהם, וכלל זה יהיה בידכם, כל זמן שהעולם יהיה צריך לגשמים ביותר, תלכו ותקיפו הצדיקים הנ"ל ותענו, ועל כל צרה שלא תבוא על הציבור, תעשו שבע הקפות ותתענו, ובכן תדע, כי הם הצדיקים שמחים מאד בקרותכם זוה"ק על מערתם או בכפר הסמוך להם, ואם תתמידו לקרות כן, יגלו לכם רזין עילאין.

שנת תרצ"ב לפ"ק

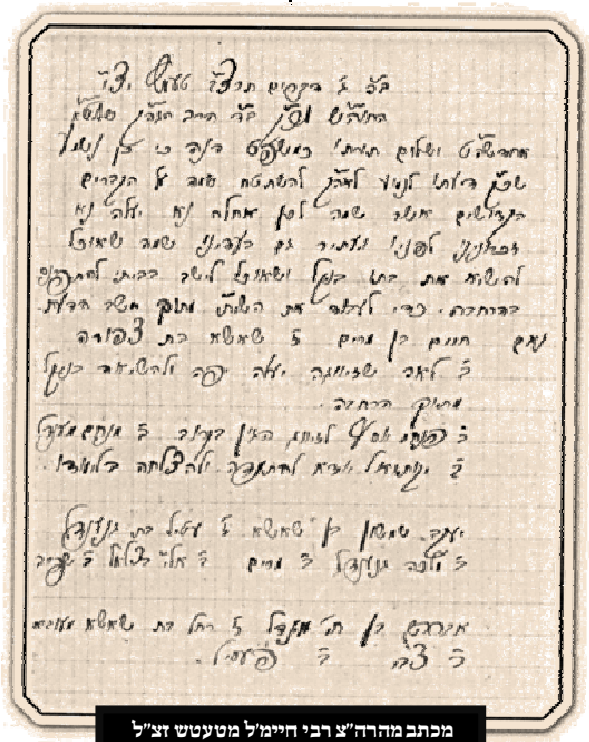
והכינו את אשר יבואו

בימי ביקוריו של מרן רביה"ק זי"ע בארה"ק, כאשר הגיע בלוויית קבוצת חסידים שבאו עמו בצוותא חדא, ביום ד' פר' כי תבוא, לילה לפני שעלה רבינו מירונה, ישב רביה"ק בחבורת חסידים ומקורבים, ובפתע פתאום נעלם רבינו וחיפשו אותו ולא מצאוהו, עד שנודע להם שרבינו הלך עם אחד מאנ"ש אל הכותל המערבי להתפלל, מיד הלכו כולם לכותל המערבי ומצאו שם את רבינו מול מקום המקדש, כששופך צקון לחשו ושיחו לפני קונו בדמעות שליש, ומרבה להתפלל אודות גלות השכינה וצערן של ישראל.

בבוקרו של יום חמישי פגש רבינו את הרה"צ ר' **מאיר אייבלער** ע"ה, מתלמידי מרן הקדושת יו"ט בצאתו מן המקוה, רבינו שאלו אם ברצונו להשתתף בהנסיעה למירון, ור' מאיר השיב שבוודאי שברצונו לנסוע יחד עם רבינו, אלא שאין בידו די כסף עבור הוצאות הנסיעה, מיד נענה רבינו ואמר: **'איך וועל עס אייך באצאלן'.**

בליל שישי בשעות המאוחרות של הלילה יצא רבינו לדרך לעבר אתרא קדישא מירון יע"א להשתטח על ציון קודש הקדשים של התנא האלוקי רבי שמעון בן יוחאי זיעוע"א.

יחד עם רבינו נתלוה חבורת חסידים בני עליה שבאו ללוותו מסאטמאר, כמו"כ נתלוה חתנו של רבינו הגאון הצדיק רבי **חנני' יו"ט ליפא טייטלבוים אבד"ק סעמיהאלי** זצ"ל עם מחברתו הרבנית הצדקנית מרת **חי' רוזא** ע"ה.

מכתב מהרה"צ רבי חיימ'ל מטעטש זצ"ל בן הגה"ק רבי אלי' בצלאל מטעטש זצ"ל בן מרן הגה"ק הייטב לב זי"ע שכתב לרביה"ק לפני נסיעתו לאר"י בשנת תרצ"ב ובו מזכיר שמות יו"ח להזכירם על קברי הצדיקים באר"י

חכמי ירושלים שלא יכלו להפרד מרבינו נתלוו אז בעלייתו למירון, להיות אתו עמו בצוותא חדא במחיצת התנא האלוקי רשב"י, ביניהם הי' הגה"צ רבי **עמרם בלויא** זצ"ל, הרה"צ רבי **יהודה ליבטנשטיין** זצ"ל.

וסיפר אחד מזקני ירושלים שעדיין מונח בזכרונו כשנסע האויטא מירושלים למירון ושאל את בני החבורה לאן פניהם מועדות, והשיבו: נוסעים אנחנו להסתופף בצל הרב מקראלי בשבת קודש יחדיו במירון, וכששמע דבר זה קפץ גם הוא על העגלה וציוה למסור לביתו שא"א לו בשום אופן שישאר בביתו בו בשעה שהרב מקראלי נמצא בחבורת יראים וחסידים מסלתה ומשמנה של עיה"ק ירושלים, במקום הקודש מירון, ועדיין לא פג ריחו וטעמו של קדושת אותו השבת זה הרבה שנים.

כן הצטרף הגה"צ רבי **חיים אלי' שטערנבערג** זצ"ל מצפת לימים רב דביהמ"ד "רב טוב" דסאטמאר קטמון (אשר עמד לימין רבינו בהקמת מוסדותיו בארה"ק) והוא רשם למזכרת את כל פרטי הביקור במירון, וחלק גדול לקחנו משם.

בעיקר נתלוו לרבינו קהל גדול תושבי טבריה, וביניהם ש"ב של רבינו הרה"צ ר' **יואל אשכנזי** זצ"ל, וכל הבני עליה החבריא של ישיבת אור תורה ובראשם הגה"צ רבי **מרדכי חיים סלאנים** זצ"ל (שהיה לימים אדמו"ר מסלאנים), אשר נשאר שם אחר שבת למשך כל השבוע, ואף למדו ביחד שיעור בזוה"ק, גם הרבה חסידי סלאנים עלו מירונה כי לא רצו להפסיד הזדמנות עילאית זו לשהות עם הרב מקראלי אצל

ציון התנא רשב"י, הרה"ח ר' **מתתי' לוריא** היה היחידי שלא השתתף עם הפמליא מחמת מצב בריאות קשה של אחד מבני משפחתו, ולרוב צערו ועגמת נפשו לא היה יכול להתלוות ולהנות מקדושת רבינו בצילא דבר יוחאי.

מי יעלה בהר ה'

סיפר הרה"צ ר' **אורי בלויא** ז"ל שפעם אמר לו אביו הרה"צ ר' עמרם זצ"ל אני אספר לך דבר שראיתי במו עיני, ועד היום כשהנני נזכר מזה זולגין עיני דמעות: זה היה כשהגיע רבינו עם הרכב למירון, באמצע ההר צוה רבינו לעצור את הרכב ויצא ממנה באימה וביראה, כשראיתי את רבינו מיד נגשתי אליו לדבר עמו, אבל רבינו בכלל לא הרגיש בנוכחותי רק התחיל לעלות ברגל על ההר כשעל כל הדרך נשפך דמעות מעיניו הק, ופתאום רעדה אחזתני, רבינו מגיע כבר כמעט עד פתח המערה, ואנחה נשמעה מפיו **"אוי ר' שמעון"**, וכך בעודו משתטח על הארץ כשהוא נשען על ידיו ורגליו כך הוא נכנס למערה לפלא כל העומדים מסביב, אז ראינו גודל הגעגועין וכיסופין דקדושה שהי' לו למרן רבינו ז"ל להתנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי.

השבת נועם הנשמות

בערש"ק לפנות ערב עלה רבינו הק' להתפלל אצל ציון התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי תפילת מנחה, רבינו עבר לפני התיבה ובשמחה גדולה התחיל לומר 'הודו לה' כי טוב' והי' פלא גדול להנאספים שהי' זה זמן קצר אחרי פטירת בתו הרבנית הצדקנית מסיגוט מרת רחל ע"ה (אשת חבר הגה"צ רבי יקותיאל יהודא טייטלבוים זצ"ל אב"ד סיגוט) שנפטרה בשנה ראשונה אחרי חתונתה ורבינו הק' הצטער מאוד על פטירתה בדמי ימיה, ואיך היה יכול לאזור כח של שמחה כמו שהולכים לחתונה.

אחרי קבלת שבת התחיל רבינו לרקוד על הזמר "בר יוחאי" כמנהג המקום, רבינו השליך את טליתו על השטריימל והתעטף בטליתו על השטריימל ועל חצי גופו העליון וכך רקד שעה תמימה בהתרגשות גדולה מתוך שמחה וחזוה עילאה מאין כמוהו כשמסביב נתלוו אנשי מירון ירושלים טבריה וצפת.

אתרא קדישא מירון בשנים קדמוניות

כן נערכה השבת ברוב פאר והדר בבחינת מעין עולם הבא כאשר בכל שלש הסעודות השמיע רבינו דברי אלוקים חיים.

חידו"ת אלו הלא המה נמצאים בכתובים ונרשמו בשעתם ע"י הגה"צ רבי **עמרם בלויא** ז"ל, והגה"צ רבי **חיים אלי' שטערנבערג** ז"ל [והיא לו נדפסה בדברי יואל מהדו"ת פ' כי תבוא עמ' שע"א, שע"ב, שצ"ז, ת"ז, תנ"ט].

ראה פניו מאירים

אחרי שבת נשאר רבינו במירון ושהה שם רוב ימות השבוע, מדי יום ביומו ישב רבינו אצל ציון הקודש מעוטף בטלית ותפילין שעות ארוכות והתייחד עם קונו בלהב אש והעתיר בתפילה בדביקות עילאית ואש קודש.

*

וכה מתאר הרב ר' יודל סלאנים בן הגה"צ רבי מאטיל ז"ל ברשימותיו אודות נסיעה זו:

"סוף זומער שנת תרצ"ב ווען דער רביה"ק מסאטמאר זי"ע איז געפארן קיין מירון, איז מיין טאטע אויך מיטגעפארן פון טבריא קיין מירון צווישן די חבריא קדישא וועלכע זענען מיטגעפארן מיטן רבי'ן מיטצולעבן די געהויבענע וואך צייט אינאיינעם מיטן רבי'ן בצילא דבר יוחאי, און מיין טאטע זצ"ל האט מיר דאן אויך מיטגענומען קיין מירון, איך בין געווען דעמאלטס א יונגל אבער מיין פאטער האט געוואלט אז איך זאל צוזעהן די עבודת הקודש פונעם קראלער רב, ער האט מיר טאקע געהייסן איך זאל שטיין און אנקוקן דעם הייליגן צורה פונעם רבי'ן זי"ע.

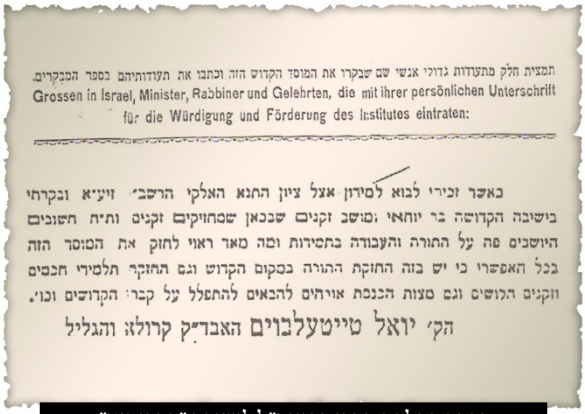
אין אייגע פון די טעג, נאך וועו מיר האבן געעגדיגט צו דאוועגען תפילת שחרית אינעם רבינ'ס מגין, דער עולם האט זיך שוין געהאט צוגאנגען טועם צו זיין פת שחרית, און נאר דער רבי איז געבליבן אויף זיין פלאץ אנגעטוהן מיט די טלית ותפילין. מיין טאטע איז אריין אינעם אינעווייניגסטן שטיבל נעבן דעם ציון פון רבי אלעזר, און האט געלערנט מיט הרה"ח ר' אברהם אשכנזי זצ"ל, איך האב זיך דעמאלטס ארום געדרייט נעבן מיין טאטן, און וועו מיין טאטע האט מיך באמערקט האט ער מיך צוגערופן, און מיר געזאגט: "גיי און שטעל זיך אוועק נעבן דעם קראלער רב און קוק אויף זיין הייליגע צורה, און אויב דו וועסט דאס טוהן און שטיין און קוקן אויף אים ביז ער וועט ארויסגיין פון די מערה וועל איך דיר געבן א האלבן שילינג...

איך בין דאך געווען א קינד, און איך האב זיך זייער געפריידט צו די גרויסע מתנה פון מיין פאטער, בין איך טאקע אריין געגאנגען אין די מערה, וואו דער רבי איז געשטאנען אנשפארנדיג זיך אויף זיין סטענדער, מיטן פנים צום ארון קודש און מיטן רוקן צום שטיין, דער רבי האט דאן געלערנט אין א ספר מעוטף בטלית ותפילין, זיין הייליג פנים האט געלאכטן, איך האב זיך אוועק געזעצן אויפן טרעפל פון ארון קודש פונקט קעגן איבער דעם רבי'ן, און מקיים געווען מיין טאטנ'ס באפעל, איך בין אזוי געשטאנען א לענגערע צייט, צוואנציג מינוט אדער א האלבע שעה, און איך האב אריין געקוקט אין דעם רבינ'ס הייליגן און ליכטיגן פנים.

וועו דער רבי האט פארלאזט דעם ציון הק', בין איך צוריק געגאנגען צו מיין פאטער זצ"ל וועלכער איז געזעסן אינעווייניג אינעם היכל פונעם ציון פון רבי אלעזר, און כ'האב אים געזאגט 'עשיתי ככל אשר צויתני', איך האב געקוקט אויף דעם צדיק'ס פנים ביז איצט, מיין טאטע האט גרויס הנאה געהאט הערנדיג אז איך האב טאקע אויסגעפילט זיין בקשה, און מיט א ליבליכן שמייכל האט ער ארויס געזומען א האלבן שילינג פון טאש און מיר דאס דערלאנגט, מיין טאטע האט אין מיר דאן אריינגעבאקן וועו דער הייליגער קראלער רב איז, און וואספארא זכיה דאס איז אנצוקוקן אזא הייליגע און לעבטיגע צורה".

תורתו מגן לנו:

במירון הי' אז **ישיבה בשם "בר יוחאי"** שלמדו בה אברכים בעלי תריסין מופלגים בתורה ובעבודת ה, ורבינו ז"ל נתכבד אז שילמוד בפניהם שיעורים בהלכה, רבינו נעתר לבקשתם ובכל יום ויום למד רבינו עמהם יחד עם החברייא קדישא שנתלוו אליו שיעור עיון בסוגיות עמוקות בש"ס מעניני קדושת ארץ ישראל, הלכות תרומות ומעשרות ובדו, ובפרט בסוגיית קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולעתיד לבוא, ולמד מקודם גמרא רש"י תוס' ואח"כ אמר חידושים ופלפולים נפלאים כמעיין המתגבר.

תמצית חלק מתעודות גדולי אנשי שם שבקרו את המוסד הקדוש הזה וכתבו את תעודותיהם בספר המבקרים.
Grossen in Israel, Minister, Rabbiner und Gelehrten, die mit ihrer persönlichen Unterschrift für die Würdigung und Förderung des Institutes eintraten:

כאשר זכיתי לבוא למירון אצל ציון החנא האלקי הרשב"י זיע"א ובקרתי בישיבה הקדושה בר יוחאי וכשב זקנים שבכאן שמחויקים זקנים ותיק תשובים היושבים פה על התורה והעבודה בתמידות ומה מאד ראוי לחזק את המוסד הזה בכל האפשרי כי יש בזה החזקת התורה במקום הקדוש וגם החזקת תלמידי חכמים וזקנים הלומדים וגם מצות הכנסת אורחים להבאים להתפלל על קבר הקדושים וכו'.

הק' יואל טייטעלבוים האבד"ק קרולא והגליל

מכתב המלצה ממרן רבינו ז"ל לישיבת "בר יוחאי"
שכתב רבינו אחרי ששהה רבינו במירון בשנת תרצ"ב לפ"ק

הרבה מהשיעורים האלו נרשמו ע"י הרה"צ ר' **עמרם בלויא** זצ"ל והיא לו נדפסה בספר דברי יואל על סוגיות, ועי"ש בסוגיא של שמא יעבירנו שמצוין שם שגם סוגיא זו אמר רבינו בהיותו במירון בשנת תרצ"ב לרגל ראש השנה המתקרב ובא.

*

וכן מתאר הרה"צ ר' אורי בלוי ז"ל ברשימותיו את מה שקיבל מאביו הרה"צ ר' עמרם ז"ל על אודות נסיעה זו:

"מיין פאטער פלעגט אלעמאל פארציילן מיט נאסטאלגיע פון יענע דערהויבענע נסיעה קיין מירון וואס ער איז געפארן צוזאמען מיט די חבריא קדישא נקיי הדעת שבירושלים אינאיינעם מיטן רבי'ן, דארט האבן זיי זיך אויפגעהאלטן א וואך צייט בצל הקודש פון הייליגן רבי'ן.

די נסיעות דעמאלטס קיין מירון איז נישט אנגעקומען אזוי לייכט און אזוי גיך ווי מ'פארט היינט צו טאג, דער וועג האט דעמאלטס געדויערט כמעט א גאנצן טאג, אבער מיין טאטע וויבאלד ער האט איינגעזעהן דעם רבינ'ס הייליגקייט צווויי מאל, און ווי נאר ער האט געהערט אז דער רבי פארט קיין מירון האט ער זיך אנגעשלאסן מיט די חבריא קדישא און איז מיטגעפארן קיין מירון צו זיין אינאיינעם מיט'ן רבי'ן במשך דעם גאנצן וואך.

בנין ישיבת "בר יוחאי" וה"מושב זקנים" אשר היתה לאכסניא של תורה לרביה"ק ז"ל בשנת תרצ"ב בהיותו במירון משך שבוע ימים

מיין טאטע פלעגט אלע יארן רעדן מיט א געוואלדיגע בענקשאפט פון די געהויבענע וואך וואס ער איז געווען מיטן רבי'ן אין מירון, עס זענען דעמאלטס מיטגעפארן הרה"צ ר' הלל שלעזינגער זצ"ל הרה"ח ר' אורי ראזנבערג זצ"ל, ווי דער טאטע פלעגט פארציילן אז זיי זענען איינגעשטאנען מיטן רבי'ן אינאיינעם אינעם בנין פון די "מושב זקנים" אין מירון, דאס איז געווען א קליינער בנין מיט עטליכע צימערן, און דארט האט דער גאנצער עולם זיך אויפגעהאלטן משך די גאנצע וואך, דארט זענען זיי געשלאפן און געגעסן, אויך האט דארט דער רבי פארגעלערנט יעדן טאג פאר'ן עולם שיעורים אין ש"ס ופוסקים.

ספעציעל האט מיין טאטע זצ"ל ארויס געבראכט די געשמאקע פרישטאג'ס וואס זיי האבן געגעסן יעדן טאג אינאיינעם מיטן רבי'ן, איך מיין נישט געשמאק אין גשמיות, ווייל אין גשמיות איז דאס געווען ווייט פון געשמאק... ס'איז דאן געווען דער סדר אז יעדן טאג איז איינער פון די חבורה אריינגעגאנגען אין דארף און האט געקויפט שמן זית מיט שווארצע ברויט, און דאס איז געווען דער פרישטאג, יעדער צופרי נאכ'ן דאווענען האט זיך דער רבי געזעצט צוזאמען מיטן עולם אין איינע פון די צימערן אין די מושב זקנים, און מ'האט אינאיינעם געגעסן פרישטאג, דער רבי האט דעמאלטס געריעדט מיטן עולם רוחניות'דיגע שמועסן, אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע, די גאנצע חבריא זענען געווען געווייקטע ירושלימ'ער עובדי ה', געוואלדיגע בעלי השגות, און מיט זיי האט זיך דער רבי געטראפן דאס פלאץ ארום צושפאצירן אין עפעס העכער'ס... ווי מיין טאטע פלעגט זיך אויסדרוקן: "די פרישטאג'ס מיטן קראלער רב איז געווען א מעין עולם הבא...".

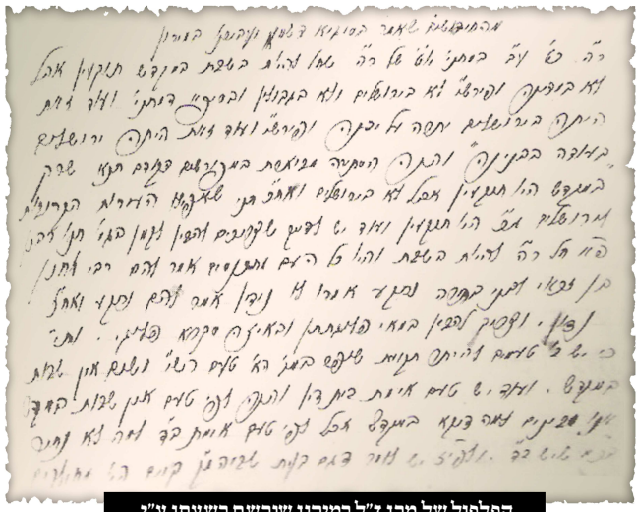
בדרכו של רבי שמעון בר יוחאי

וראוי לציין ששם ישב הגה"ק ר' **מאטיל מסלאנים** זצ"ל הנקרא ר' מאטיל דיין, שהוא היה ממדינת ליטא, ושם לא היו האדמורי"ם אומרים פלפולים וחידושים, רק היו משמיעים דברי חסידות וברכות וישועות, וכששמע שרבינו אומר פלפולים עמוקים התפלא מאוד, ואמר לרבינו: **קראלי'ער רב איך מוז זאגן אז איר זענט אין די זעלבע מדריגה פונעם היילגן תנא רבי שמעון בר יוחאי,** ורבינו שאלו בפנים שוחקות **'וואס איז?,** השיב ר' מאטיל ואמר, מצינו אצל התנאים שעסקו יומם ולילה בעבודת השי"ת, ובכל הש"ס לא נמצא מהם דבר הלכה, אלא מאמרי אגדה ומוסר, וכנגד זה מצינו תנאים ששמותיהם מוזכר הרבה פעמים בגמרא אצל דברי הלכה ושמעתתא, ואין אנו רואים מהם שום דבר חידוש בדברי אגדה, אולם אצל התנא האלוקי רשב"י מצינו ב' בחינות אלו, שהיה פועל ישועות בקרב הארץ וגודל כוחו בעבודת השי"ת הוא למעלה מהשגתינו, וגם היה תנא שנשא ונתן בדברי הלכה ופסקיו מוזכרים רבות פעמים בש"ס..., וכחזיון הזה רואין אנו אצל הרב מקראלי, שאף על פי שהוא רבי ומנהיג לבני ישראל, ובעבודת השי"ת הוא משיג כדורות הקודמים, הרי הוא כוחו גדול בתורה לפלפל בפלפולי דאורייתא כאחד הגדולים.

הגה"צ ר' **מאטיל מסלאנים** זצ"ל נתווכח אז כמה פעמים בריתחא דאורייתא בשיעורים הללו עם רבינו ז"ל, ובני הישיבה המה ראו כן תמהו שהרי ר' מאטיל אשר לא הי' דרכו להרבות בפלפולים יצא כעת מדרכו, ואחרי כן אמר ר' מאטיל להעומדים סביביו שכיון שרבינו שולח בכל עת הרבה כסף ליושבי ארה"ק בטהרה, לכן רצה להראות חילו באורייתא ולפלפל עם רבינו, כדי שיראה שראוים המה לטרוח עבורם בשביל כח תורתם.

וכה מתאר בנו הרב ר' **יודל מסלאנים** ז"ל מה ששמע מאביו בענין זה:

"מיין פאטער פלעגט צו מיטהאלטן דעם שיעור פון רבי'ן אין דעם דארטיגן "מושב זקנים", דער רבי האט געזאגט א פלפול אויף די סוגיא פון "שמא יעבירנו" אין מס' ראש השנה, וויבאלד עס איז דעמאלטס געווען נאנט צו ראש השנה, מיין פאטער האט זיך אסאך מפלפל געווען מיט'ן רבי'ן בשעת'ן שיעור, און ער איז אויסער געווענליך נתפעל געווארן פון רבינ'ס גאונות און חריפות.

הפלפול של מרן ז"ל במירון שנרשם בשעתו ע"י הגה"ח ר' חיים אלי' שטערנבערג ע"ה

אינמיטן שיעור איז פארגעקומען א אינטערסאנטער עפיזאד צווישן רבי'ן און מיין טאטן, דער שיעור איז פארגעקומען אין די נאכמיטג שעות, און ס'האט זיך פארצויגן זייער לאנג, און היות מיין טאטע פלעגט מקפיד צו זיין צו דאוועגען מנחה פאר די שקיעה, האט ער זיך אויפגעשטעלט אינמיטן שיעור און ער האט זיך אנטשולדיגט אז ס'איז שוין שפעט פאר אים און ער מוז ארויס גיין דאוועגען מנחה, און נאך מנחה איז מיין טאטע צוריק געקומען צום שיעור.

דער רבי וואס האט דאך אלעמאל געהאט די פאסיגע ווערטער אויפן פלאץ, האט זיך אנגערופן צו מיין טאטן שמייכלענדיג: "מען זאגט דאך למנחה למצחא, ווי לאנג ס'זענען נאכנישט דא קיין שטערנס קען מען דאוועגען מנחה, איר דארפט אייך נישט יאגן".

תהי ידך על איש ימינך

סיפר הרה"צ ר' עמרם בלוי זצ"ל שהתאכסן אז עם רבינו בפונדק אחד, ולילה אחד במירון באישון לילה כשכל הקהל ישנו הרגיש ר' עמרם שרבינו יצא מן הבית, והלך לחפשו ומצאו משתטח על ציון קוה"ק של רשב"י זי"ע, ובבכיות עצומות חוזר על הפסוקים שבתהלים "הבט משמים וראה, ופקוד גפן זאת, וכנה אשר נטעה ימינך, ועל בן אמצתה לך, תהי' ידך על איש ימינך, על בן אדם אמצת לך, ולא נסוג ממך, תחיינו ובשמך נקרא" וכפל ושילש הפסוקים פעמים רבות בבכיות עצומות והשתפכות הנפש.

ירידת הדורות

הרה"ח ר' **יודל סלאנים** ז"ל סיפר שרבינו בעת שהותו במירון שחח אז הרבה עם אביו הגה"ק ר' מאטיל זצ"ל בענין ירידת הדורות, שחסרים היום גדולי ישראל ומנהיגים נאמנים שיעמדו על המשמר על כל פירצה שלא תבוא, ולהורות את הדרך ילכו בה מבלי להיגרר אחרי החוטאים.

ומזה נתהווה שיחה ארוכה בעניני ירידת הדורות, ונענה רבינו ואמר משל על זה, בימים הראשונים הי' בכל עיר ועיר רופא מומחה אחד שהיה בקי ויודע בטיב כל המחלות והרפואות, ובכל צרה אשר לא תבוא היו באים אליו וכותב לכל אחד סמי רפואה, אח"כ נתמעטה החכמה והשכליות מבני אדם, ומני אז יש לכל מחלה ומחלה רופא אחר, האחד הוא רופא לעינים והשני הוא מומחה על הלב וכדו', כן הדבר אצל רבנים ומנהיגי ישראל, שבימים הקדמונים היה מנהיגי החסידות תלמידי הבעש"ט גאונים מופלגים אשר יצא קום בכל העולם, וגם היו עובדי השי"ת למעלה מגדר אנושי, ובמשך השנים נשתנה הדבר, שיש רבנים שהם גאונים מפורסמים, ויש צדיקים יראי אלקים שהם מורים לעם את הדרך בעבודת השי"ת.

אח"כ הוסיף רבינו לומר בדרך בדיחותא שכהיום נתהווה עוד ירידה ממדריגה למדריגה, שאי אפשר שהרבי והמנהיג יהי' גם עובד השי"ת בכל כוחו, אלא הרבי הוא לבד, והעובד השי"ת הוא לבד...

ר' מאטיל נתקשר אז עם רבינו ז"ל בעבותות אהבה, ובשנת תש"ו כשגר רבינו בירושלים, היה ר' מאטיל רגיל לבוא ולשוחח עם רבינו ולהתחמם לאורו, הרבה פעמים הי' בא לשמוע את תפילת רבינו, בשנת תשי"ב כשבא רבינו מאמעריקא לבקר בא"י, עוד הי' ר' מאטיל בין החיים, וידידותם נתמשך ונתחזק אז בידידות עזה.

במלחמת אש דת השערה

יום אחד במירון אחר תפילת רבינו כשהמתיק רבינו בסוד שיח עם אנשי טבריה, אמר אחד מהחשובים שם שברצונו לשאול שאלה מאת רבינו, ואל יחר אפך בעבדך, רבינו נענה לו בראשו, והלה התחיל לשאול ולטעון עם רבינו למה הוא יוצא במלחמה כה חריפה וחרמה נגד המזרחי, סוף כל סוף הרי המה שומרי תורה ומצוות ושומרי שבת ומניחי תפילין, בשלמא החפשיים שפורקי עול המה, עליהם יבול רבינו להתריע עד אין סוף, אבל המזרחי אע"פ שנגררים המה אחר הציונים, אבל ביטויים כה חריפים לא מגיע להם.

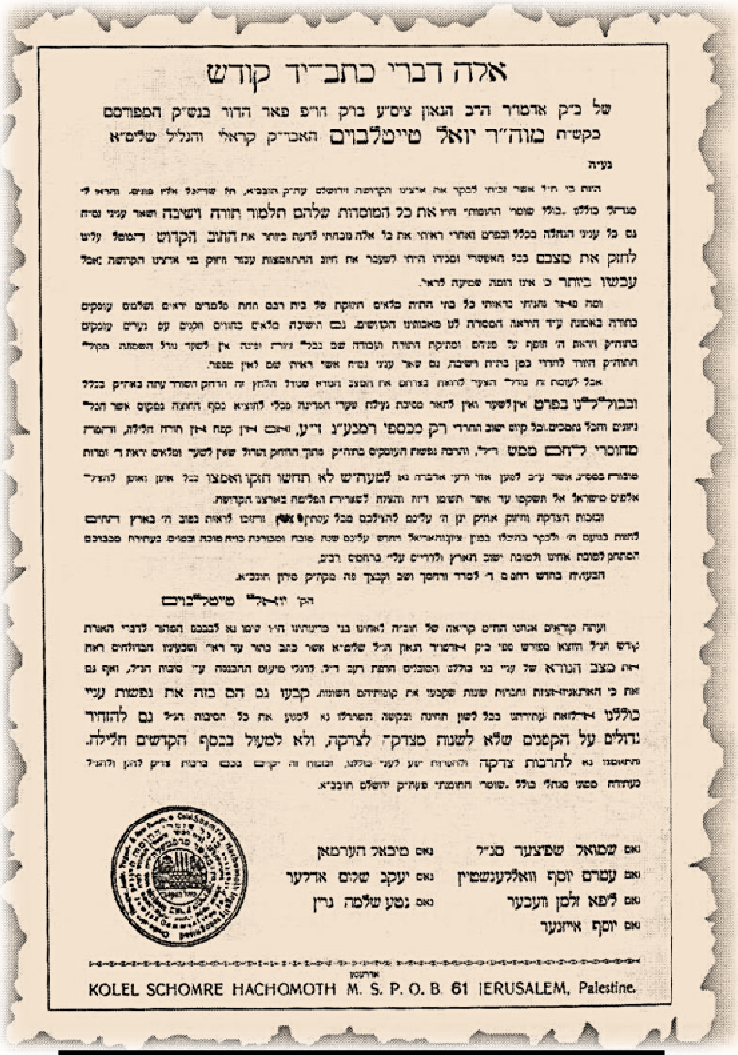
רבינו חשב לרגע והתחיל לצעוק בקולי קולות "איתא במדרש לעתיד לבוא עשיו מתעטף בטליתו ובא" החורבן הגדול והנורא ביותר הוא כשעשו בא בלבוש חרדי מעוטף בטלית שכולה תכלת, ובזה הוא משקר את הדור, **"בעסער זאלן זיי זיך אויסטהון די קאפלעך און אזוי ארום וועלן זיי נישט פארפירן אזויפיל אידן מיט זייערע פארדרייטע דעות כוזבות".**

אשרי העומדים על סודיך

סיפר הרה"ח ר' **שלמה אליעזר מרגליות** ז"ל מה ששמע מאביו **הגאון הצדיק רבי אשר זעליג מרגליות** זצ"ל שהי' מן המשתתפים בהנסיעה הרוממה שפע"א בהיות רבינו במערה בצוותא עם קהל החסידים שבאו עמו מירושלים ומטבריה, הביע רבינו את דעתו כי גם הרמב"ם וגם רש"י ידעו את הזוה"ק ואם כי עדיין לא התגלה אז מ"מ הי' גלוי להם מימרות הזוהר, והביא הוכחה לדבריו כי מצינו שהרמב"ם השתמש בדברי הזוה"ק שבמצות אל תצר את מואב דשיטת הרמב"ם היא שאין מצוה זו לדורות רק מצוה לשעה, ורבו המשיגים על הרמב"ם מהיכן לו כי אין מצוה זו רק לשעה ולא לדורות הבאים, ואמר רבינו שברי לו כי ידע הרמב"ם את דברי הזוה"ק האומר מפורש שכן הוא וז"ל הזוה"ק (פר' בלק דף קצ"ח): "למשה פקיד קוב"ה דלא לאבאשה למואב אבל לאחרא לא, לדוד לא פקיד וכו'" עיי"ש.

וכן הראה לדוגמא ברש"י על דברי הגמ' (שבת ק"ח:) אר"י יהא חלקי מגומרי הלל בכל יום, והקשה בגמ' והאמר מר הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף, ומתרץ כי קאמרינן בפסוקי דזמרה, ופרש"י ב' מזמורים של הילולים הללו את ה' מן השמים, הללו אל בקדשו, עכ"ל. ולכאורה למה נקיט דווקא ב' מזמורים אלו ודילג על המזמור שבאמצע הללו שירו לו שיר חדש, אולם דבר זה מצינו בזוהר הק' (פרשת פקודי דף רל"ב) שרק שני מזמורים אלו הם כללא דתושבחתא.

כמו"כ הראה רבינו ברש"י על דברי הגמ' (תענית ה:) יעקב אבינו לא מת וכו' מקיש הוא לזרעו מה זרעו בחיים אף הוא בחיים,

אלה דברי כתב־יד קודש

של בית אדמור הר"ב הצאן צעיר ברוך נרם פאר הדור בנשיק המפורסם בקשיח מוהר"ר יואל טייטלבוים האבדק קראלי הגלוי שליט"א

נעיה

מרגליות כולל. בכלי שומר התומרי היו את כל המוסרות שלהם תלמוד תורה וישיבה ואשר עמיד ושית גם כל ענני התחלה בכללי הפרקים ואחרי ראותי את כל אלה מבחתי לדעת בחיבר את התנב הקדוש השמש עליהם לחזק את מצבם בכל האפשרי ומכידו הידי לעבור את חוב ההתאספות עבור חיזוק בני אדינו הקדושה שאל עבשו ביחבר כי אדנו הומה מסיקה פראי.

ומה שראי מהנחי בראשוני כל בני החיות בלאים החזקה של בית רבם חתת שלמדים ידאים ושלמים עסקים בחדה באמנת עיד תורתה המסורה לנו מאבותינו הקדושים. גם השיבה מלאים בחורים חלמים עם נעלים עסקים בתוריק והיות הי חומה על מנהם וסדיקה והורה תומדה שם בכלי נשרת ושיבה אין לשקר נדל המשמרה מקולל התוריק הזהר לחדני בשן בחיים ושבשת עם שאר עניני נפרת אשר ראיתי שם לאין מספר.

אבל לעסרת את עדל הענר להאמין בפרוסי את הענב והורה שנדל הלהין את הדרוק הזהר עתה בחיים בכלל וכבול"ל בפרט אין לשקר ואין לפאר מסיבת נעלה שקרי הסרינה מכלי להמציא נסף החיבת נסקים אשר תכל נחנים והכל נאמבים. ולכל קום שוב החרדי רק מכספי רמבע"ן דיין, ואם אין קנה אין תורה הילות, והשרץ מחומרי ליחם מסם רישל, והרשה נפשות העסקים בתוריק מתוך החזק והרול שאין לשקר ומלאים ראת ד' ומרות שבמרת מספרת אשר ע"ב לשון אזהרה גא "שעתים לא תחשו חשקו ואסצו בכל אשון ואשון להגיד" אלשים מישראל אל תשקרו עד אשר תשמו דיה והעדה לשמירת המלשה בארצנו הקדושה.

ובכוח הצדקה וחיזק אחק יקו ה' עליכם להצלחם בכל עסקיכם אמן וחזכו לראות בנחם מי בארץ רחיתם לשבת בתוכם מי לכתר בהילו בסוכת אילקותאראל חיתם עליכם שנת סובה ומבוראית כרת סובה בשנה בשנה מי בשנים המחזק בסובה אחת ושמונה ישמח האדם על מרחיבי עליו בתחסס רבים.

הבעתיה בתוב רחמים ר' לפרד ורחמך ושב וקבצך מה מקדקי סתן חנבינא.

הק' יואל טייטלבוים

ועתה קדמים אנתנו תחדים קריאה של תובית לאחינו בני בריתנו חיו עימנו גא לבמנם הסוגר לדברי האמת קרש ליל השבת מסדרש שמי בית אדמור תאון הליל שלמים אשר בשב טהר עד ראי ומבעינו תבהלחים האת יהיה בשבב הנורא של קיי בני בולם הסמבים ותפת רקב רש. להגיי מיקום התכונה עי סובת הגיל. ואף גם את בי האתאניה-אנות ותבניה שנות שקבעי את קומידתם השונות. קבעו גם הם בות את נפשות עניי בללנו אידושה עמיהתנו בכל לשון תחינה ובקשה השתדלו נא למען את כל יסבות הגיל גם להחזיר גדולים על הקטנים שלא לשנות מצדקה לצדקה, ולא למעל בבסף הקדשים חלילה. מתיאשנו נא להרבות צדקה ולהוריות יעץ לעני בולנו, ובמהנה זה יקוים בנם בירות פרק להגן ולהגיל מעדתה מסם מהני בולל. מוסר התמתני מעתיק ישמח תובנא.

נאם שמואל שפצער סג"ל — נאם מיכאל הערסאן
נאם עמרם יוסף וואלפענסין — נאם יעקב שלום אדלער
נאם ליפא לפן ועכער — נאם נפתלי שלמה נרין
נאם יוסף אייזענער

אדרעסע
KOLEL SCHOMRE HACHOMOTH M. S. P. O. B. 61 IERUSALEM, Palestine.

כתב המלצה שכתב מרן רבינו ז"ל במירון לטובת כולל שומרי החומות ובגעגועי קודש חתם שמו "פה מקום הקודש מירון"

ופרש"י שגם יעקב אבינו יבוא בגלות כדי שיגאלו את בניו לפני עינו, וממש כדברים האלה מבואר בזוה"ק (פר' שמות דף נ"ג) והדברים מפליאים.

חלומות רעים והרהורים רעים

סיפר הרה"ח ר' **אורי ראזנבערג** ע"ה שהיה מן המשתתפים עם רבינו בנסיעה זו, שביום אחד בהיות רבינו במערה, ניגש אליו איש אחד, והתאונן כי יש לו תכופות חלומות רעים שצריכים להתענות עליהם ויש לו מזה הרבה צער, ובפרט כי רוב החלומות הרעים באים אליו בלילי שבתות, והוא אובד עצות, שאל אותו רבינו אם הוא זהיר באכילת שלש סעודות בשבת, והלה השיב שרק ב' סעודות בלבד הוא מקיים בשבת וסעודה שלישית אינו מקיים כי אין לו תיאבון לאכילה עד מוצש"ק, אמר לו רבינו תקבל עליך מעתה והלאה להיות זהיר היטב לקיים את כל הסעודות, ואז יסיר ה' ממך החלומות הרעים, מה שנסתיים מהאי עובדא לא ידוע, [אמנם מובן מאליו שאכן קיים היהודי את דברי רבינו, והרי יזוע מה שצדיק גוזר הקב"ה מקיים, ומסתמא לא חזרו אליו עוד החלומות הרעים והפסיקו להטרידו].

ומסופר שא' מאנשי טבריה שהיה נוכח אז סיפר עובדא זו להגה"צ ר' **משה קליערס** זצ"ל הרב דמתא, אמר לו ר' משה יש מקור לדברי הרב מקראלי בזוה"ק, דפדפו חכמי טבריה בזוה"ק עד שהגיעו לאדרא זוטא פר' האזינו רפ"ח סע"ב ומצאו כתוב כהאי לישנא "אמר רבי שמעון אסהידנא עלי מן יומאי לא בטילנא אלין תלת סעודתי, ובגינהון לא אצטריכנא לתעניתא בשבתא".

קם הרה"ג רבי **אשר שולמן** זצ"ל על רגליו ואמר: אני בעניי חיפשתי ומצאתי סמוכין לדברי הרב מקראלי בספר מגיד מישרים למרן הב"י בפר' צו אור ליום ג' של פסח שנאמר לו **"לא איצטריכת לאתענאה בשבתא משום חלמא, בגין דאת מקיים תלת סעודתא".** נענה אחד מזקני טבריה ואמר: זה שהרב מקראלי יודע בע"פ את כל הזוה"ק ואת הספר מגיד מישרים וכל כתבי האריז"ל אין זה מפליא אותי, אבל שידע אותו צדיק שהאיש הזה אינו זהיר בסעודה שלישית זה מפליא אותי, נענה הגה"צ ר' משה קליערס ואמר גם זה אינו מפליא אותי, וכנראה שאינכם משיגים גדלותו של הרבי מקראלי עד היכן היא מגעת.

הבנין שמעל הציון הק' של רשב"י במירון כפי שהיי' נראה בשנים קדמוניות

עומק דברי הרמב"ם

בעת שהותו של רבינו במירון שיבח אחד מחשובי תושבי צפת ז"ל את עצמו לפני רבינו, שהוא מקיים דברי הרמב"ם שאומר **"אדם המקיים אחת מתרי"ג מצוות כראוי לשמה זוכה לחיי עוה"ב",** ואני מקיים את מצות אהבת ישראל לשמה בשלימות, ובמילא הנני מקוה לזכות לחיי העוה"ב כהבטחת הרמב"ם.

רבינו השמיע קול אנחה ואמר לו, הרי הרמב"ם מתנה בפירוש על הבטחתו **"ולא ישתף עמה כוונה מכוונת העולם בשום פנים"** ורבינו חזר על הדברים ולא ישתף עמה כוונה מכוונת העולם בשום פנים, אוי בשום פנים, והי' רגיל היהודי ההוא ז"ל לומר שכבר עשרות פעמים חזר על דברי הרמב"ם, ואף פעם לא ירד לעומקה של דבר עד ששמעה מהרב דקראלי שמכניסה ומפיחה לתוך עצמותיו, ואז הבין שעדין הוא צריך להשקיע הרבה יגיעה להגיע לפשט האמיתי שבדברי הרמב"ם ובכן גדולים מעשי צדיקים.

רבינו חוזר לטבריה

סיפר ר' **מאיר קליערס** ז"ל שכשחזר אביו הרב דטבריה לביתו ממירון שוחח עם בניו ובתוך כך אמר לבנו החסיד ר' **אברהם מרדכי** ז"ל בעגעועי קודש שרצונו עזה לראות עוד את צורתו הטהורה של הרב דקראלי, השיב הבן לאביו, אבא,

הוא הרי כבר נוסע חזרה לראמעניע ותצטרך כבר לחכות על הזדמנות אחרת כשיבא שוב לביקור מחוץ לארץ לא"י, אז תוכל שוב לראותו.

עוד הם מדברים כך הגיע פתאום לשם טעקסי וממנה יצא רבינו ז"ל, הרב דטבריה רץ לעבר רבינו בשמחה גדולה וברוב פלא שאל את רבינו ואמר: **קראלי'ער רב מהיכן ידעתם שהנני שואף לראותכם שנית,** רבינו השיבו ברוב פשטות, אכן לא ידעתי, והסיבה לשובו היתה כי שכחתי חפצים בטבריה ולכך חזרתי לקחתם.

ציון רבי יוחנן הסנדלר במירון

והמשיך ר' מאיר לספר לנו שלאחר שנים השיא המשב"ק הרה"ח ר' **יוסף אשכנזי** ע"ה אחד מצאצאיו ושלח כרטיס נסיעה להרה"ח ר' **יואל אשכנזי** ז"ל, ור' יואל נסע ובא לחתונה, כשנכנס ר' יואל אל הקודש פנימה לרבינו זי"ע, סיפר ר' יואל לרבינו את הסיפור דלעיל שבדיוק כשאמר רבי משה הרב דטבריה שמתגעגע לראות שנית צורתו של רבינו, הגיע רבינו לשם, אמר רבינו לר' יואל באמת לא ידעתי שרבי משה מחכה לי, אח"כ אמר ר' יואל לרבינו שבטבריה עוד משוחחים מרבינו ומזכירים בערגה את הימים הנעלים שהיו בצל קורתו, אמר לו רבינו: **"אזוי, מ'האט מיר נאך אינזין דארט אין טבריה, איך האב זייער הנאה צו הערן, איך האב זייער הנאה".**

ר' יוחנן הסנדלר מהשבעה זקנים

סיפר הגאון ר' **אשר שולמן** זצ"ל מטבריה כי הוא התלוה אל רבינו בצאתו ממערת רשב"י בדרכו לציון הקדוש של התנא ר' יוחנן הסנדלר אשר סמוך לשם, בהליכתם אמר ר' אשר לרבינו זי"ע כי בחז"ל לא נזכר אם ר' יוחנן הסנדלר האריך ימים או לא, ונזכר רק שהוא היה תלמידו של רבי עקיבא, אבל הלא רוב תלמידי ר"ע מתו על פניו, ממילא אין לדעת אם רבי יוחנן הסנדלר האריך שנים או לא, הפסיק אותו רבינו במחי יד ואמר לו בניחותא: הלא חז"ל מונין את ר' יוחנן הסנדלר בין שבעת הזקנים, הרי מפורש יוצא כי ר' יוחנן הסנדלר אכן הגיע לזקנה, חזר ר' אשר ושאל בתמהון היכן אמור בחז"ל דבר כזה שהיו שבעה זקנים ור' יוחנן הסנדלר בתוכם, השיב לו רבינו בזה"ל: **"זייט מוחל און זעהט נאך אין ירושלמי מסכת חגיגה פרק חומר בקודש",** ר' אשר מחמת גודל התבטלותו אל רבינו, אפי' לא הלך לחפש אחרי המראה מקום בגמרא, אם אכן מוזכר כן בירושלמי, ואמר: "דברי רבינו די נאמנים אצלי, ואין לי מה לחפש אחרי אמיתת דבריו הקדושים", (בירושלמי ברייש פרק שלישי במסכת חגיגה איתא: "מעשה שנכנסו שבעה זקנים לעבר את השנה בבקעת רימון ומי הין, רבי מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ורבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב ורבי יוחנן הסנדלה, עיי"ש).

בציון שמאי הזקן

סיפר כ"ק מרן רבינו שליט"א שאחרי שהיה בארה"ק בשנת תשכ"ג ביחד עם להבחל"ח אביו כ"ק מרן רבינו בעל ברך משה זי"ע, באו לקבל את פני קדשו של כ"ק מרן רבינו בעל דברי יואל זי"ע, ושאלם על כל פרט ופרט מהנסיעה, וכשתיאר רבינו לפניו את התפילות במירון אצל ציון הרשב"י זי"ע ואצל הציונים הק' הסמוכים מסביב, שאלו רבינו אם עלו לקברו של שמאי הזקן, וענה רבינו שלא היו שם כי הוצרכו לטפס על הר גבוה מאוד, ותמה רבינו ז"ל על כך, ואמר כהאי לישנא: **"פארוואס נישט?! וועז איך בין געווען אין יאר תרצ"ב אין מירון, האב איך מיך געהעריג אריפגעשלעפט דעם גאנצן בארג ביז צום ציון פון שמאי הזקן מתפלל צו זיין".**

רבינו שליט"א סיפר, שבהזדמנות הבא כאשר הי' על המקומות הק' באר"י אחרי נישואיו, שמר לנגד עיניו מה שאמר לו דודו הק' מרן רבינו זי"ע, ועלה על ההר הגדול עד למקום קבורת שמאי הזקן, ובאמת היתה זאת הר גבוה

ותלול ולא היתה דרך סלולה, והוצרכו לטפס במורד ההר עד הגיעו לקבר שמאי הזקן כאשר הורה לו דודו הק' ז"ל ופקודתו שמרה רוחו.

בצאתו מן הקודש

רבינו זי"ע ישב במירון כל השבוע עד יום ה' פרשת נצבים ועבד שם את עבודתו הק' בתורה ותפלה, וכשהגיע יום הפרידה שהי' צריך לחזור לקראלי, התחילו המקורבים להפציר ברבינו שימהר קצת בכדי שלא לאחר את הספינה, כי זו היתה הספינה האחרונה מארץ ישראל שהפליגה למדינת אידאפע קודם הימים הנוראים, ובאם יאחרו את מועד היציאה הי' צריכים להישאר בארץ ישראל על הימים הנוראים, אבל רבינו זי"ע לא שם לבו להפצרותיהם והמשיך בעבודתו הק' כדרכו, וכבר איחרו את כל האויטא'ס לנסוע לנמל חיפה, ובקושי גדול מצאו עגלת משא (לאסט אויטא) שהניחו עליה את כל החבילות ונסעו לחוף הים, וכמעט שאיחרו את האניה שכבר התחילה לזוז מחופי ארץ ישראל, וברגע האחרון עלה רבינו עם פמלייתו על הספינה.

רבים נסעו לעיר חיפה ללוות את רבינו, ובהתרגשות גדול נפרדו מאתו, וגם רבינו לעומתם ביקשם שיזכרו את שמו ויתפללו בעדו ובעד ביתו, ואמר אז רמז על שמו שמרומז בפסוק 'עלזו ח'סידים בכבוד, ראשי תיבות 'ואל ב'ן ח'נה, וכן נתן רבינו פתקא בשמו ושם אמו, ושם בתו וחתנו, שיתפללו עבורם במקומות הקדושים.

ציון שמאי הזקן במרומי הר מירון

רבינו מבקש לקיים את נדרו אשר נדר

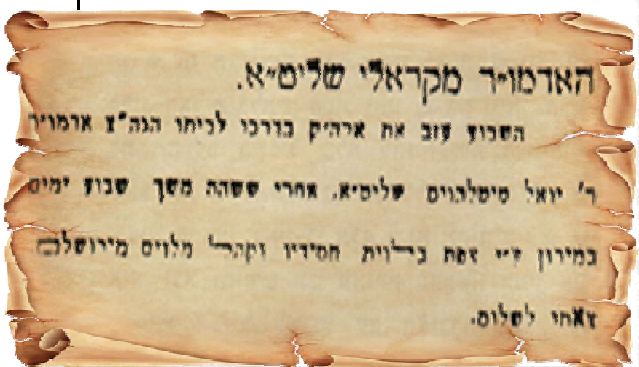
בהיות רבינו במירון נדר נדר לנדב להדליק ביום ל"ג בעומר יומא דהילולא של רשב"י זי"ע נרות שמן, וליתן יין, וכעת כאשר הגיע עת הפרידה ביקש רבינו מש"ב הרה"צ ר' יואל אשנזי זצ"ל לשלם את נדרו, וישלח לו אח"כ את הכסף מקראלי ביחד עם הכסף שרגיל לשלוח עם רשימה מיוחדת לעניי ארה"ק מדי שנה בשנה.

ומן הראוי להעתיק מכתב קודש שכתב לו מרן רבינו זי"ע מעיר קראלי, אחרי שובו לביתו מביקורו בארה"ק, וכותב לו רבינו כמה ענינים בנוגע לביקורו באר"י, ובשולי המכתב הוסיף רבינו לברכו בברכת תודה ותשואות חן על טרחתו עבור רבינו, על הטוב והחסד שעשה לרבינו בעת שהותו באר"י ואודות קיום נדרו במירון.

ומה ששאל אותי אודות מה שאמרתי לו בחיפה סכום ההדלקה והיין שאתן בל"ג בעומר שנדרתי בהיותי במירון, אינני זוכר בבירור הסכום, כי סמכתי על כ"מ נ"י שאמרתי לו, וחשבתי שבוודאי ירשום לעצמו, ובעת אשר גם כ"מ נ"י אינו זוכר, אכתוב לו אי"ה בקרב האיך להתנהג, ואין הזמן גרמא בעת...

גם ימחול נא להזכירנו בכל עת אצל כל המקומות הקדושים לישועה.

לאחר זמן מה כתב לו מרן רבינו שיתן סכום גדול של כ' נרות וכ' ליטרא יין על שמו בל"ג בעומר ביומא דהילולא דרשב"י במירון, המכתב במלואו

האדמו"ר מקראלי שליט"א.
השכוץ זוב את ארהיק בורכי לניתו הגה"צ אדמו"ר
ר' יואל מיסלהוים שליט"א. אחרי ששהה מסך שבוע ימים
במירון זי"ע זצת ניל"ות חמידו זקה"ל מלוים מירושלם
זאחי לשלום.

ירחון "קול ישראל" מודיע שרבינו חוזר לקראלי אחרי שהותו במירון

נדפס בס' דברי יואל מכתבים (חלק א' מכתב קכ"ח) וזל"ק:

"והנה זכור יזכור נא אשר בעת הפרדי מאתו בחיפה אמרתי לו אשר פצו שפתי לנדור נדר בהיותי במירון סכום הנרות והליטרות יין ליתן שם ביום ל"ג בעומר ולא העליתי עוד הדבר על זכרוני כי סמכתי על מה שאמרתי לו שם, ושוב כתב לי כ"ת נ"י אשר שכח סכום הנרות והליטרות יין, והיות כי גם אנוכי שכחתי הסכום אשר ע"כ למען יהי' עד שיצא הספק מלבי ימחול נא לקנות שמן להדליק שם עשרים נרות, גם ליתן עשרים ליטרא יין על שמי ביומא דהילולא רבא של ל"ג בעומר. ואי"ה בימים האלו אשר אקווה לשלוח בעת הצעטיל שאני נוהג בכל שנה, שמה אוסיף גם להחזיר לו במיטב את הסכום שיתן עבור השמן והיין הנ"ל.

ואבקשו עוד הפעם שימחול אלף פעמים על טרחתו ולעשות כנ"ל בלי ספק, כי בהיותי במירון נדרתי כן וחלילה לי לעבור ע"ז, ואם אולי לא יסע כ"ת שמה ישלח ע"י איזה איש מהימן שלא יתעצל בדבר בבירור, כי בוודאי יש הרבה אנשים חשובים שנוסעים לשם, ואני סומך על כ"ת נ"י שלא אבוא בטח לידי מכשול ח"ו, ואני נותן לו ת"ח במוקדם.

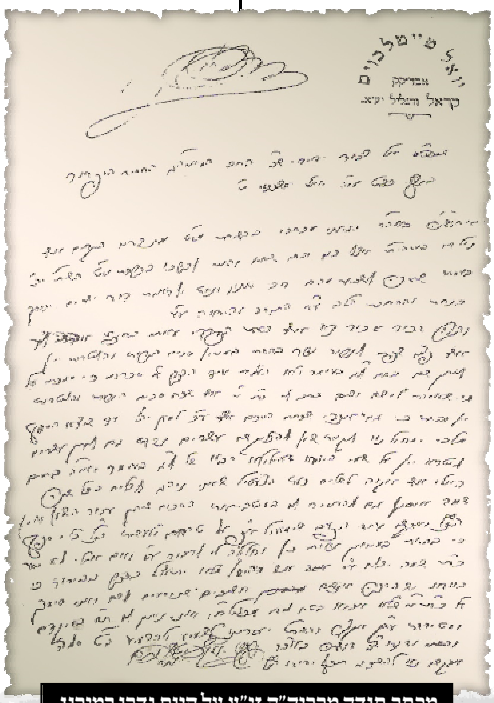
ואבן כאשר קיבל הרה"צ ר' יואל אשכנזי מכתב זה הזדרז למלאות רצון קדשו, ובס' דברי יואל מכתבים (חלק א' מכתב קכ"ט) מובא שם מכתב תודה שכתב לו מרן ז"ל על מילוי שליחותו:

מכתבי קודש שכתב מרן ז"ל לש"ב הרה"צ ר' יואל אשכנזי ע"ה אודות נדרו אשר נדר בהיותו באת"ק מירון

אחדשת"ה באה"ר, הנה בראשונה אביע לו רב תודה ות"ח על אשר עשה שליחותי למירון כאשר כתבתי לו אז, ומחמת טירדותי וגם שהייתי נודד מביתי על מקום אויר טוב לצורך בריאות גופי לזה נתאחרתי מלכתוב לו ע"ע, גם בשליחות המעות שהייתי רגיל לשלוח ע"י אביו הרב נ"י נתאחרתי עכשיו מאוד, בעת שלחתי הסכום כהרגילי והוספתי עוד עבורו את הסכום שכתב שעלה לו הוצאת הנסיעה והיין והשמן במירון, השי"ת ירחם שנזכה לישועה גמורה במהרה דידן..

ויזכירני שם במקומות הקדושים לכוח"ט ולישועה גדולה אני וביתי ותתני שיחיו כאשר נודע לך, והנני מברך אותך ואת כל ב"ב שיחיו בכוח"ט, ותזכו כולכם לשנה טובה ומבורכת בכל מיני ישועות ברוחניות ובגשמיות כאשר עם לבבכם וכלו"נ ידידכם ש"ב הדושת"ה באה"ר ומצפה לרחמי שמים ברוחניות ובגשמיות בכל הפרטים (הת"ק).

מכתב תודה מרביה"ק זי"ע על קיום נדרו במירון

שנת תש"ו לפ"ק

בהילולא דרשב"י

בשנת תש"ו אחר החורבן הנורא של מלחמת העולם השני כשגלה רבינו ז"ל מביתו הגיע ברחמים ובחסדים לא"י בירושלים עיה"ק, ושהה שם יותר משנה שלימה, וביום ל"ג בעומר נסע רבינו ז"ל למירון להשתטח על ציון התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי, להתפלל שם אל ה' בעד עמו ונחלתו, וגם בעד ביתו שיזכה להפקד בזש"ק.

רבינו מקבל ע"ע לקרוא "שמעון"

לפני הנסיעה למירון כבר הי' ניכר על רבינו התרגשות עצומה ושהוא מכין את עצמו בהכנה דרבה לאיזה דבר גדול, וכמה פעמים רימז שהוא מצפה ומקווה להוושע ביחד עם הרבנית הצדיקת ע"ה בזרע של קיימא ובכליון עינים הי' מצפה בכל עת ובכל זמן לישועה מן השמים, רבינו יצא לדרך בחדוה עילאה ואתו עמו לקח גם את הרבנית ע"ה ואמר לה שיש סגולה להפקד בזרע של קיימא, והוא לקבל על עצמו במערת הרשב"י במירון שאם יושעו ויוולד להם בן יקראו שמו "שמעון" ע"ש רבי שמעון בן יוחאי זי"ע

כמו כן ביקש אז מרן רבינו ז"ל מהרבנית שתקבל על עצמה שמידי שנה בשנה תערוך סעודת ל"ג בעומר לכל הקהל הקודש, ואכן כן עשתה החל משנת תש"ו במשך כל השנים.

רבינו עולה למירון

רבינו נסע מירונה ביום ל"ג בעומר שחל ביום ראשון, ורק לעת ינטו צללי ערב עלה להשתטח על ציון המצויינת יען שמשך כל שעות היום לא הי' אפשר לילך שם מחמת ריבוי המתפרצים והתערובת, ורק בערב כשכבר הי' רק מתי מעט וכל ההר והדרך למערת הרשב"י נתרוקנו קצת או אז עלה רבינו לציון הקודש.

בדברים חוצבים להבות אש שהשמיע מרן רבינו זי"ע בסעודת רעוא דרעוין שב"ק פרשת קרח שנת תשכ"ז לפ"ק אחרי מלחמת שלטון הכופרים עם הערביים, הזכיר רבינו ז"ל ענין זה אודות הפריצות באת"ק מירון ביום ל"ג בעומר, ואשר בהיותו באר"י בשנת תש"ו הלך לשם רק לעת ערב, וזל"ק:

איך געדענק נאך, ס'איז א ערך ס'דארף שוין זיין אפשר זעכציג יאר (ל"ג בעומר תרע"א) איך געדענק נאך ס'איז געווען ווען ס'האט אנגעהויבן צו קומען חלוצים, מ'האט אנגעהויבן מאכן פירצות ביים קבר פון רבי שמעון בן יוחאי, איז געשעהן א אסון נורא, די אויבערשטע קומה איז אראפ געפאלן און ס'איז נהרג געווארן, ה' ישמרינו, תלמידי חכמים יראי ה' מסלתה ומשמנה, צעקות יללות איז געווען דעמאלטס רח"ל עד אין חקר אין ארץ ישראל, אן אסון נורא געווען, די חכמים בימים ההם הטבן איינגעזעהן ווייל ס'איז א חרון אף ווייל ס'איז דא פירצות, האט מען געמאכט דארט א ח"ר אויף א משך פון יאהרן אז מ'טאר נישט גיין מער קיין מירון, איך געדענק נאך די צייט ווען מ'איז נישט געגאנגען קיין שום יוד פון די אשכנזים, די ספרדים האבן געזאגט זיי טרויען זיך נישט אנצוררין אן אלטן מנהג, זיי האבן געהאלטן ס'איז א גרויסע זאך מירון לויטן אר"י הק', אבער די אשכנזים זענען נישט געגאנגען, און ווען ס'האט זיך אויפגעהערט דער זמן האט מען צוריק אנגעהויבן צו גיין, אבער דער אמת ס'איז נישט קיין דמיון געווען, איך געדענק נאך פריער ווי אזוי מ'איז געגאנגען

אתרא קדישא מירון בשנים קדמוניות

און צום סוף ס'איז שוין נישט געווען דאס, צום סוף איז מען שוין נישט געגאנגען אזוי, דער עיקר איז געווען די הדלקה ביי די נאכט, און בייטאג איז מען געגאנגען פארנאכט'ס, איך בין אליין געווען, ס'איז געווען געציילטע מענטשן, לעצטנס איז מען שוין עפעס מער געגאנגען אבער ס'איז שוין נישט געווען דעס.

רבינו מזכיר זאת גם אח"כ בספרו הקדוש על הגאולה ועל התמורה (סי' ק"ז).

"וזכור אני כשהייתי בא"י לפני רבות בשנים הלכתי על יד הציון בל"ג בעומר לעת ערב, כי בכל היום לא הי' אפשר לילך שם מפני ריבוי המתפרצים, ולעת ערב לא מצאתי שם מהיראים כ"א מעט מזעיר".

קסר קדושים על הגאולה ועל התמורה

קז

ובענין הליכה לשאר מקומות הקדושים בגוף קבר רחל ומערת המכפלה, הנה לפי הטעם הרשום שהבאנו ממקורו של הגאון מהרי"ץ שפסק"ז"ל לית נפקא מינה אי נימא נגע הליכה לא נחשב המעבירו, ולמי למעוט מהו. ולפשטם כפי שחשבו על שנשבו בעוה"ר מקומות הללו מקום קבורת לפרעות ותמורות חגים ושים, הנה לדעתינו חסם זה ימנו בכל המקומות הקדושים, ודכירין שלפני מחשים שכם כעיך כשפסחה מסכתת המקברים בע"י וכמו מלוים מטופרים מן המערות והביני מלות ומהרוסות מלל קבר רשב"י במירון, מיהא מסתן טרף שהקומה כמלוחה נשלם ומכרנו כרחה תלמידי מכמים מהלתה ומשמשה של הקבלה בחדרים בע"י, כי ישמרנו. וכחכמים שנימים בכפה החפונו שהיה עמם וחדון לף עבור בפרוזות העולמות, ושמו הכם של מקבר הקם שרש למעוט הכליכה של ליון הכתוב, כי לא רק לעבול ולשקר למליעין המלבנ, שבכר כי מלבנ יקן נתן בע"י ליקר של ליון בחנה רבי שמעון בן יוחאי. ועל כן מלחרי בכלות מהם מרש מחר המלבנ לקדושתו. וגם חמ"ל כילולים מדלר ומשמש כרחב מהם, וחמעטנו מספר הכוללים ליון לפני עפי שמעפחה מפיפים בשבי"ע. חכור לפי הפסיקתי בחמ"ש לפני לפחת בשפם הלקחי על יד ליון בניב נשיחה לפחת שרת, כי בכל ביום לא כי' חפסר ליקר שם מפני רבי המחפרלים, ולעת שרת לא מלחתי שם מבילולים כ"א מעט מחעיר. ומ"מ עכליכה לפירון לא ימיפוף שום זכות וחיזוק נמיפים, שבכי לא כי' מעט בחפפרות לעזת שהה בכל הפנים הללו, ולא ביעפם גרע זכות בהליכה והקריבה שהה, ע"כ מין לדמותו לפפר המקדשת.

זוטא מהזוהר הק' בהתלהבות אש קודש ובהתעוררות רבתי; אח"כ אמר תהלים בציבור בהתעוררות מיוחדת בשדמעות רבות זלגו מעיניו מאין הפוגות, באמירת התהלים שפך צקון לחשו וכאב ליבו בהשתפכות הנפש, וכן קרא שם קוויטלעך.

לאחמ"כ יצא רבינו לעבר ציון הק' של רבי אלעזר ב"ר שמעון והמשיך שם לשפוך שיחו בתהלים, ומשם עלה על גג המערה והדליק את ההדלקה, אח"כ יצא רבינו ברקידה וזימר את השירי קודש בר יוחאי וכו', כל החבורה רקדו בהתרגשות, בשעת הזמירות זלגו ג"כ מעיני רבינו נחלי דמעות.

ריקודי קודש בלהב אש

הגה"צ רבי **ישעי' אשר זעליג מרגליות** זצ"ל היה דרכו לצאת מן העיגול לרקוד לבדו באמצע העיגול בהרמת שתי ידיו מנופף לצדדים, כשכל האנשים שרקדו בעיגול סביבו מטפחין ומזמרין, כשהיה אז רבינו במירון עשה כן בנו הרה"ח ר' שלמה אליעזר ז"ל שהיה עדיין בימי ילדותו שנכנס באמצע העיגול ורקד לבדו, ואחר שחזר להעיגול להמשיך את הריקוד כנהוג יצא לפתע רבינו מהעיגול ונכנס באמצע העיגול והרים שתי ידיו הקדושות ומפזז ומכרכר בכל עוז לפני ה, ומרקד בהרמת ידים ומנופף אותם למעלה בדביקות עצומה בעינים סגורות, והיה זה מחזה מרומם נורא בהוד והדר, וכאשר ראו אנשי שלומינו את רבינו מרקד ביחידות בהרמת ידיו נתלהב כולם באש שלהבת והתחילו לרקוד בהתלהבות ודביקות בכל כוחם באש קודש.

כן סיפר הרה"ח ר' הערש פנחס מאשקאוויטש ז"ל ממקורבי רבינו שהי' בין הפמליא שנתלוו לרבינו בנסיעה זו, וכשהיה מספר דבר זה התלהב באמצע סיפורו ברשפי אש בהעלותו על זכרונו מעמד נשגב זה.

מסיבת לחיים בחצר המערה

ביציאתו נכנס רבינו בחדרו המיוחד של הגה"צ המקובל רבי אשר זעליג מרגליות זצ"ל, שהי' לו חדר קבוע בחצר של

המערה רבינו ציוה למשב"ק שיערוך על השלחן מזונות ובראנפן שהביאו עמהם מירושלים, כל הציבור חסידים ואנשי מעשה ישבו לשלחן ורבינו בכבודו ובעצמו חילק את הבראנפן לכל המסובים ודיבר בקדשו מגודל קדושת היום ומגודל קדושת רשב"י.

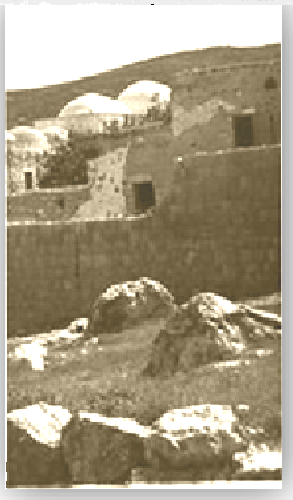
דברות קודש בבכיות נוראות

רבינו ביקש אז מכל הנוכחים בדמעות שליש שכאו"א יקח כוס עם בראנפן ויתנו לו ידיהם לברכו שבזכות התנא הקדוש רבי שמעון בר יוחאי ז"ע יוושע בזרע של קיימא.

שקט ודממה שררה בכל החדר וגודל ההתעוררות ריחפה באויר החלל והי' ניכר על פני הציבור, ואחרי דקות אחדות פתח רבינו בדברות קודש כשהתחיל בקול בכי: "איתא בגמרא מפני מה היו אמותינו עקרות שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים" והקשה רבינו מדוע עשה כך הקב"ה דייקא בזרע של קיימא לנסות את האמהות הק' כדי שירבו אליו בתפילה, והרי כמו כן הי' אפשר לנסותם בבריאות וכדו' וגם אז היו מתפללות אליו ית"ש כפי שהקב"ה מתאוה לתפילתן.

ותירץ רבינו בשקולו נחנק מבכיות נוראות **"אבער, היליגער באשעפער דו ווייסט גוט אז א צדיק זאגט אויף יעדן זאך וואס עס גייט איהם נישט גוט "גם זו לטובה" און ביי אנדערע פראבלעמען זענען צדיקים נישט אזויפיל מרעיש עולמות, ווייל זיי זענען מקבל באהבה אלעס וואס דו טוהסט מיט זיי, אבער איין זאך איז דא וואס דו קענסט איהם דערקוטשען דאס איז וועז זיי האבן נישט קיין קינדער ל"ע, דאן זענען זיי זיך שטענדיג מצטער, און דאס טוהט זיי אמת'דיג ווי, ווייל זיי ווילן אויפשטעלן קינדער בנים עבדי ה', דערפאר טוהט דאס דער באשעפער דוקא ביי דעם ענין, אז די צדיקים זאלן בעטן ביי השי"ת".**

אז הרים רבינו את קולו הערב והנעים ובבכיות נוראות זעק, **"באשעפער אויף זרע של קיימא זאגט נישט דער צדיק גם זו לטובה, געב איהם קינדער ער וויל זוכה זיין צו דורות ישרים".** כל הציבור געו בבכיות עצומות כששמעו האיך שהצדיק מתווכח בביכול עם הקב"ה ומבקש לו בתפילה ובתחנונים שישפיע לו זרע של קיימא.

רבינו מבקש שיזכירו אותו במקומות הק'

כבר כתבנו כמה פעמים מגודל צערו ושברון רוחו הטהור של מרן רבינו זי"ע, וכמעט בכל המכתבים ששלח רבינו לש"ב הרה"צ ר' יואל אשכנזי ז"ל מזכיר עצמו להיפקד בדבר ישועה ורחמים, ומבקש שיזכירו על קברי הצדיקים במירון צפת וטבריא להיוושע בזרע של קיימא.

כבר העתקנו למעלה כמה מכתבי קודש שכתב לו רבינו, ונעתיק עוד מכתב בו כותב לו רבינו בקשתו בפרטיות שיזכה לראות בנים ובני בנים וכו', והיא לו נדפסה בס' דברי יואל מכתבים (חלק א' מכתב ע') וז"ל:

אגב, אבקשו נא להזכירני במקומות הקדושים לישועה גדולה בתוך כלל ישראל ולרחמי שמים כי הני במבוכה גדולה בכמה ענינים שא"א להעלות על הכתב, גם יזכירני לבה"ג ולפקידה בדבר ישועה ורחמים אשר הנני עומד ומצפה לחסדי ה' כי לא כלו רחמיו, גם לא אוכל לתאר לו על הכתב צערי הגדול כעת ומה יאמר אדם פשוט בשפל המצב וחלוש המזג כמוני היום בעו"ה, השי"ת ירחם במהרה וישפות שלומו על כל ישראל ונזכה לשמוע בש"ט מאה"ק ומכ"י ויצילני מכל עקתין בישין עדי נזכה במהרה דידן לראות בישועת כל ישראל ושמחתן".

ועי' עוד שם (במכתב ע"א) שרבינו כתב לו ברכת יישר כח על אשר קיים מבוקשו: **"תשואות חן על טרחתו להזכיר אותנו על קברי הקדושים זלה"ה זי"ע והשי"ת יאזין תפילותיו בתוך תפילת עמו ישראל ברחמים".**

אין לדיין לדון אלא מה שעיניו רואות

פע"א תחת אחד השיחים בעת שסיפר רבינו אודות הל"ג בעומר ההוא במירון, שאל א' הרבנים את רבינו אם החתם סופר זי"ע הי' שם מה הי' אומר לכל זה (עי' בתורת משה להחת"ס (פרשת אמור), מה שעירער אחרי הרעידת אדמה בעיה"ק צפת בשנת תקצ"ג, על היו"ט שעושים במירון ביום ל"ג בעומר, עיי"ש, ובתשובת חת"ס (יו"ד סי' רל"ג) מעיד החת"ס על עצמו, שבגלל ההילולא במירון נמנע מלעלות לארץ ישראל).

השיב לו רבינו **"אני חושב שאם החתם סופר הי' רואה זאת בעצמו בוודאי לא הי' מתנגד לזה"**, וכמו כן הוסיף לו רבינו שמחמת אותו סיבה התנגדו הרבה צדיקים מחוץ לארץ לזה, יען שמעולם לא היו ביום ל"ג בעומר במירון ולא הרגישו השמחה וההתרוממות הנפש כי אילו היו שם לא היו מתנגדים לזה.

רבינו מפליא את יהודי תימן

הנה כי כן ידוע שבל"ג בעומר שנת תשי"א שכב רבינו על ערש דוי כשפרחה לו מחלת הרוי"ז על רגלו, ולפיכך ערך את שולחנו הטהור בחדרו המיוחד, כשרק רבנים מיוחדים ועוד כמה אנשים חשובים הירשו להכנס אל הקודש פנימה, באותו סעודה הירבה רבינו לספר מביקורו בשנת תש"ו במירון, כשבמיוחד התייחס על מה שראה בעיניו את גודל הגעגועים והכיסופים של יהודי תימן וראה את התרגשותם וחביבותם העצומה לעלות למירון ביומא דהילולא ל"ג בעומר, עד כדי כך שכבר יצאו בדרכם באמצע ימי החורף וערכו את ימי חג הפסח הם ונשיהם וכל משפחותיהם על אם הדרך, והכל כדי שיגיעו ביום ל"ג בעומר באת"ק מירון יע"א.

בהזדמנות אחרת סיפר פעם רבינו אודות הל"ג בעומר ההוא בגעגועי קודש והרבה כיסופין, והתבטא בזה"ל: **"פעסער אהבה טרערן זענען דארט פארגאסן געוואָרן".**

בקיאות רבינו בספה"ק ליקוטי מהר"ן

עובדא נפלאה מסופר שפע"א נכנס רבינו במערת רשב"י ובאותו זמן ישב הרה"צ ר' בנציון אפטער זצ"ל מגדולי חסידי ברסלב ולמד את שיעורו ובתוך דבריו אמר דבר תורה בשם הרה"ק רבי נחמן מברסלב זי"ע המובא בספרו "ליקוטי מהר"ן", כששמע רבינו את דבריו נענה ואמר: **"אין ליקוטי מהר"ן שטייט נישט אזוי",** הלכו והביאו לר' בנציון אפטער את הספר "ליקוטי מהר"ן" ואז ראה שאכן הצדק עם רבינו זי"ע, זקני חסידי ברסלב התפעלו אז מאוד מבקיאות של מרן רבינו ז"ל בספרי הרה"ק מברסלב זי"ע.

יהודים עולים לאתרא קדישא מירון בשנים קדמוניות

טומאת כהנים

בכל פעם בהיות רבינו במירון הזהיר מאוד את הכהנים שהיו שם שלא יכנסו למערת רשב"י, אלא ישארו מחוץ לשער חצר הציון הקדוש, ובירר דעתו להלכה שאין להקל כלל בענין טומאת כהנים על קברי צדיקים (ראה להלן בארכיות מ"ש בשנת תשט"ו) וציוה להם שיעמדו מחוץ לשני השערים סמוך להרחוב.

ופע"א אמר דחז"ל אמרו כי רבי יוחנן לפני פטירתו אמר פנו כלים מפני הטומאה, חזינן מזה כי למרות גודל הקדושה של רבי יוחנן ציוה להפנות כלים שלא יטמאו.

וסיפר הרה"צ ר' יעקב דוב הכהן ראלניצקי זצ"ל שבשנת תרצ"ב כשהיה רבינו במירון נסע גם הוא בין הקהל שנסעו עם רבינו ונכנס למערת התנא, וכאשר ראהו רבינו ז"ל ציוה עליו לצאת מהמערה, וכעת בשנת תש"ו לא נכנס אל המערה והמתין על רבינו בצאתו מהמערה, וכאשר יצא רבינו וראהו אמר בצחות לשונו הק: אה, ב"ה איין חסיד האב איך נאך דא...".

שב"ק בעיה"ק טבריא

בשנת תש"ו לפ"ק גם נסע רבינו ז"ל על שב"ק פרשת יתרו שבת קבלת התורה לעיה"ק טבריא ת"ו.

בימים ההם היתה העיר טבריא מקום ישוב של תורה וחסידות, בהיותה מיושבת בחסידים ואנשי מעשה, בני עליה ועובדי ה' מחסידי סלאנים אשר קבעו שם מושבם, ופרשו

מכל תענוגי עולם הזה, כל ימות השבוע ישבו בביהמ"ד על התורה ועל העבודה, ולא חזרו לביתם רק על שבת. ובשנת תרצ"ב כאשר שהה רבינו ימים אחדים בעיר טבריא הסתופפו לאורו הבהיר והתפעלו מגדלותו, ומאז היתה נפשם קשורה בנפשו, והשתוקקו מאוד שרבינו יופיע בהדרתו לשבות את שבתו בתוכם להאציל עליהם מהודו והדרו, ואכן בשבת קבלת התורה פ' יתרו שבת רבינו בעיר טבריא כפי עדותו של הרה"ח ר' דוד מרדכי לוריא ז"ל.

רבינו הקדים צאתו מירושלים כבר ביום חמישי, ובס' זכרון שמואל (עמ' נ"ב) מספר, כי בתחילה נסע לעיר צפת לביקור חולים אצל הגה"צ ר' שמואל לוריא זצ"ל מגדולי חסידי סלאנים, שהסתופף הרבה בצל רבינו בעיר סאטמאר, ושכב על ערש דוי, רבינו ישב בביתו לערך שלש שעות ושוחחו בעניני תורה וחסידות ועבדות בה, וסיפר בנו הרה"ח ר' דוד מרדכי ז"ל שאפילו שהיתה זאת כמה שעות קודם פטירתו, דיבר עם רבינו ענינים גבוהים ורמים שכל הסובבים לא הבינו אותם, משם נסע רבינו לטבריא, למחרתו נודע דבר פטירתו של הגה"צ הנ"ל, ורבינו חזר מטבריא לצפת והספידו בדמעות שליש, והזכיר שכבר בבואו לעיר סאטמאר היה ניכר עליו גדולת מעלותיו בעבודת ה' וביראת שמים.

תיכף אחרי הלויה אחז צדיק דרכו לטבריא לשבות את שבתו, והגיע לבית האכסניא אצל ש"ב הרה"צ ר' יואל אשכנזי זצ"ל שהתגורר בשכונת קרית שמואל, לרבינו הצטרפו בני ביתו, הרבנית הצ' ע"ה, חתנו הגה"צ מסעמיהאלי זצ"ל ובתו הרבנית הצ' מרת חי' רויזא ע"ה.

ליל שב"ק

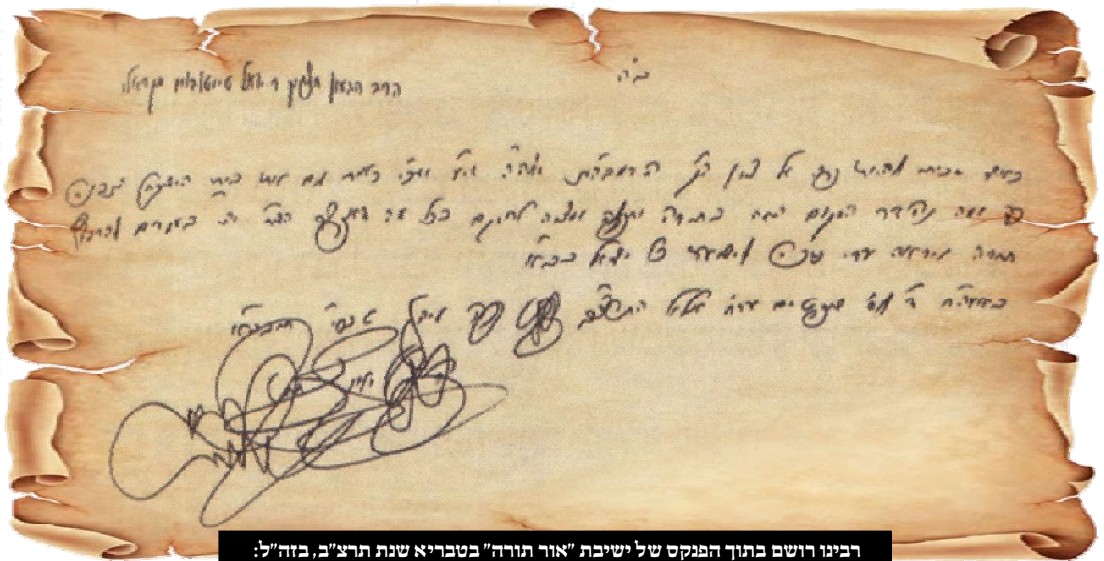
בערב שבת נתאספו ציבור גדול ליד בית האכסניא שהמתינו על רבינו כדי ללוותו לביהמ"ד, רבינו התפלל בביהמ"ד שעל יד ישיבת "אור תורה", שהיה מלא וגדוש במתפללים, והרבה אנשים שבדרך כלל התפללו בשאר בתי מדרשות שבעיר, באו באותו שבת להתפלל בצל רבינו.

רבינו ירד לפני התיבה לתפילת מנחה, וכדרכו בקודש התפלל בנעימות גדולה, חסידי סלאנים הוזילו מעיניהם דמעות כאשר שמעו קול תפילתו שהיה חודר לחדרי בטן.

אחרי תפילת מנחה הושיבו את רבינו על כסא מיוחד שהיה מונח בצד הימיני של ארון הקודש, שהיה רחב ומיוחד לשתי אנשים, ובדרך כלל ישבו שם הגה"צ ר' אשר זאב ווערנער זצ"ל רב ביהמ"ד ביחד עם הגה"צ ר' יעקב חי זריהן זצ"ל, ובאותו השבת ישב שם רבינו עם הגה"צ ר' אשר זאב.

במכ"ע קול ישראל תיארו בשבת שלאחריו, שציבור גדול התפללו בביהמ"ד באותו שבת, ואחרי התפילה עברו כל הציבור כבני מרון לאחל "א גוט שבת", ורבינו השיב לכל א' במאור פניו הק.

בליל שבת קודש ערך רבינו את שולחנו הטהור לפני ה' בביהמ"ד הנ"ל, בהשתתפות הרבה מסלתה ומשמנה של תושבי העיר, חסידים מכל הקהילות, ובראשם חסידי סלאנים, הדוחק בביהמ"ד היה מרובה, ולא היה מקום לכל הציבור לישב, מסביב לשולחן ישבו חשובי ונכבדי העיר, לימינו של רבינו ישב הגה"צ ר' אשר זאב הנ"ל, ולשמאלו חתנו הגה"צ

רבינו רושם בתוך הפנקס של ישיבת "אור תורה" בטבריא שנת תרצ"ב, בזה"ל:
"כאשר זכיתי להיות פה על ציון הק' הרמבה"נ זלה"ה זי"ע ועכ"י ראיתי גם את בית הישיבה הנבנה פה ומה נהדר המקום הזה בתורה ותפלה ומצוה לחזקם בכל מה דאפשר..."

מסעמיהאלי, וכן ישבו שם הגה"צ ר' אברהם ווינבערג זצ"ל בעל ברכת אברהם (לימים אדמו"ר מסלאנים) הרה"צ ר' שלמה זאב גולינסקיא זצ"ל, הרה"צ ר' יואל אשכנזי זצ"ל, ועוד. רבינו אמר כמה פעמים דברי תורה באמצע השולחן.

שפרא דשבתא

רבינו התפלל שם גם בשפרא דשבתא, וקרא בתורה את כל הקריאה בקול חוצב להבות אש, וסיפר הרה"ח ר' פנחס גולינסקיא מירושלים, שזקני חסידי טבריא נעמדו על הספסלים כנגד הבימה לראות צורתו הקדושה של רבינו בעת קריאת עשרת הדברות, שהיה בבחינת וכל העם רואין את הקולות, וכן דרש ברבים דברי דרוש ואגדה נפלאים.

רבינו אכל סעודתא דחקל תפוחין קדישין בבית האבסניא, ביחד עם בעל האבסניא וחתנו הגה"צ מסעמיהאלי.

רעוא דרעוין

בסעודת שלישית ערך ג"כ רבינו את עבודתו הק' באותו המקום, וציבור גדול למאוד באו לשם, עד כדי כך שהיו אנשים שהלכו דרך ארוכה לערך ארבעים דקות, כדי לשהות בשעת רעוא דרעוין במחיצתו של רבינו, הביהמ"ד היה מלא וגדוש במשך כל סעודה שלישית אפילו שרבינו סיים לערך שעה אחרי זמן רבינו תם. רבינו עורר את הציבור להתחזק בדרך הישן בלי לשנות זיז כלשהוא מדרך המקובל לנו במסורה דור דור. במכ"ע שתיארו שבוע לאחריו את סדר התפילות והדרשות הנלהבות, כתבו כי בדרשה זו "רבים הוזילו דמעות".

האדמו"ר אב"ד סאטמאר שליט"א בטבריא

מוסדן רב לא הורגש בטבריא התעוררות חסידית כמו בשבת העבר שבת יתרו עם תוארחות הגה"צ אדמו"ר מסאטמאר שליט"א בטבריא שהתארח בביתו של הרב יואל אשכנזי בשכונת קרית שטואל.

קהל רב מחרדי טבריא מהעיר העתיקה והשכונות השתתפו בעת עריכת חשלחנות ובעת תפילותיו בביהכנ"ס "אור תורה". לפני קרח"ת דרש מענינא דיומא והעיר את תושבי טבריא על חצורך לחזק יסודי הדת, כמו כן בעת אטירת התורה בסעורות עורר את הלבבות להתחזק בשעה זו בקדושת התורה דבריו החתים עשו רושם על הנוכחים ורבים הזילו דמעות. במוצ"ש קרא לאספה עסקני טבריא והעיר אותם על התקונים חנדרשים לחיזוק הדת בטבריא.

ירחון "קול ישראל" מתאר את השבת המרומם בטבריא

טיהר את עיר טבריא

במוצאי שב"ק קרא רבינו את עסקני וזקני וחשובי פני העיר לאסיפה בבית האבסניא, כדי לדון על תיקון יסודי הדת, האסיפה התנהל ע"י הגה"ח ר' חיים אלי שטערנבערג ז"ל, ורבינו דרש דברי חיזוק, באותו האסיפה החליטו לתקן תקנות וגדרים וסייגים בעניני הדת, רבינו התבטא לפניהם בכאב, אין זה אותו העיר טבריא כמו שמצאתי בשנת תרצ"ב, שאז היה העיר מלא בקדושה וטהרה.

על קברי התנאים

אחרי חצות הלילה כשהסתיימה האסיפה, הלך רבינו יחד עם מנין אנשים להתפלל על קברו של רבי עקיבא, הרה"צ ר' יואל אשכנזי היה רגיל לספר על הבכיות הנוראות של רבינו על קברו בשביל צרות הכלל והפרט.

משם המשיך לציונו של רבי מאיר בעל הנס, ומספר הרה"צ ר' שמואל אהרן לידער שליט"א שרבינו הבחין בטבלא על הקיר עם לשון המשנה "מרגלי' בפומיה דרבי מאיר וכו'", אמר רבינו להסובבים אותו "דאס איז דער בעסטער מוסר ספר". אחרי שהשתטח על ציון הקודש חזר לירושלים.

שב"ק זו נשאר חרוט בזכרון כל הנוכחים לשנים הרבה, ואפי' אחרי שכבר חלפו ועברו מאז הרבה שנים, היו אנשי טבריא מדברים בגעגועים וסילודין אודות השבת ההוא (ועי' בארוכה בס דרך המלך.

שנת תשי"ב לפ"ק

בעיה"ק צפת ת"ו

בשנת תשי"ב ביקר רבינו עוד הפעם בארצינו הק, רבינו הגיע לחופי ארה"ק ביום ב' פנחס, ושהה אז בארה"ק יותר מחודש ימים.

ביום א' ואתחנן שחל אז יומא דהילולא של האר"י הק' זי"ע נסע רבינו מעיה"ק ירושלים להשתטח על קברי הצדיקים בגליל עם קבוצה מאנשי שלומינו שהצטרפו אתו, ולקח אתו הרבה קוויטלעך שנמסרו בידו מבני חו"ל שיתפלל ויעתיר עליהם.

תחילה נסע רבינו לצפת, והלך על ציון האר"י הק' בעל ההילולא, ועל קברי שאר הצדיקים הטמונים שם.

וסיפר הרה"ח ר' יחזקאל שטיין הי"ו שהיה אז הבחור המשב"ק אצל רבינו ז"ל, שמתחלה היה בדעת רבינו לנסוע למקומות הקדושים רק ליום אחד, אבל מחמת עבוה"ק של מרן רבינו ז"ל לא הספיק הזמן, וכמו כן אנשי צפת הפצירו רבינו שישאר שם ללינת לילה מכיון שרצו ליכנס אל הקודש פנימה בפו"פ להתברך מרבינו ז"ל, לכן נשאר רבינו לעוד יום בהרי הגליל.

בהיותו רבינו בצפת הצטער מאוד בראותו שהעיר הקדושה צפת שבימים מקדם היתה מלא בתורה וקדושה וטהרה, והרבה מקובלים הסתובבו על אדמתה, ועתה כל מוסדות התורה נשלטו על ידי הציונים, עד שאין שום תלמוד תורה על טהרת הקודש, ותיכף החליט להקים שם תלמוד תורה על טהרת הקודש בדרך הישן, בשביל העולים החדשים שהתיישבו שם.

*

כמו כן הלך רבינו לבקר בביתו של זקינו הגה"ק מטאלטשאווא זי"ע, שכידוע נמצא בדרך נס, דכאשר עלה הגה"ק מטאטלשאווא לארץ ישראל וביקש לקבוע מושבו בצפת, קנה קרקע לבנות עליה ביתו, וכאשר התחילו לחפור מצאו שם בית שלם, ובצוואתו הוריש בית זה לחתנו מרן הייטב לב זי"ע אם יחליט להתיישב שם. לחשיבות גדולה היתה בעיני רבינו הבית הקדוש הלזו, ובראותו מה רבה העזובה בו, שילם מכספו שלשת אלפים פונט כדי לשפץ ולתקן בדקי הבית, ברבות השנים גם השתדל רבינו לגאול את הבית מהדיירים כדי להקים שם ת"ת, אבל לא עלתה בידו מחמת התנגדות שונות מצד הציונים.

בצד ימין: בנין הדירה של הרה"ק מטאלטשאווא זי"ע כפי שנראה היום

סיפר הרה"ג ר' יעקב קאפל שווארץ שליט"א אב"ד באיאם ב"פ, כי שמע מאביו הרה"ח ר' אפרים ז"ל, כי הרה"צ רבי שלו' אייכנשטיין ז"ל האדמו"ר מזידיטשויב שהתגורר אז בצפת, ביקש מרבינו שיואיל לסור לביתו ולבקר בהיכלו, ואכן רבינו נעתר לבקשתו ובא אליו לביקור נימוסין, ועל השולחן הגישו לרבינו מיני מאפה, ורבינו ז"ל חקר ודרש על אופן עשיית המזונות הן על הקמח והן על התבלינים ועוד היכן נרכשו ונקנו מכיון שהיתה אז שנת השמיטה וחשש מאוד שלא ליכשל במידי דאכילה, ובסוף לא טעם שם כלום.

באתרא קדישא מירון

ענין פלא היה באותה נסיעה, כמו שמסופר בס' בוצינא קדישא (חלק ב' עמ' רכ"ט) מובא כי בעת שהי' רבינו על המקומות הקדושים בצפת, קרא להמשב"ק הרה"ח ר' יוסף אשכנזי ז"ל, באחת מהימים לפנות ערב ואמר לו שברצונו ליסע למחר בבוקר למירון, מפני שרוצה עוד לחזור לירושלים מבעוד יום, ר' יאסל שאל מרבינו, מתי בדיוק רוצה רבינו לנסוע, ענה לו רבינו בשעה שמונה. והי' שם א' ממשתפי הנסיעה הרה"ח ר' משה אייזנבערג הי"ו שאמר לרבינו שאי אפשר ליסע למירון עד שעה 3 מחמת שעד הזמן הנ"ל סגור הדרך למירון ע"י הצבא, אמר לו רבינו שלכאורה אפשר לסדר הדבר עם הצבא, ע"כ שלח את ר' משה הנ"ל ואתו עמו הרה"ח ר' לייבוש לעפקאוויטש ז"ל (שהתגורר אז באר"י) להפאליציי של העיר צפת לסדר עמהם הדבר.

בהגיעם לה'פאליציי' אמרו להם שהם מבקרים (טוריסטן) שצריכין ליסע בחזרה למחר ולכן אין להם אפשריות להמתין עד הזמן המוגבל, אולם השיבו להם הפאליציי שהם אינם יכולים לעזור כלום רק צריכין לילך להצבא, הלכו להצבא וחזרו על דבריהם, וגם הם ענו להם שאינם יכול לעזור רק צריכים לילך להאפיציר שלהם, ויהי כשומעם זאת הלכו מהצבא וחזרו לרבינו בהרגש שה'פאליציי' והצבא הבחינו שהם חסידי סאטמאר ועשו מהם ליצנות ולא רצו לעזור להם.

בשחזרו לרבינו, שאל רבינו על פרטי הדברים, וכשספרו לרבינו שהם לא הלכו להאפיציר, מפני שהרגישו שהם עושים רק ליצנות, צוה להם רבינו שהם ילכו ג"כ להאפיציר לבקש לפתוח הדרך.

פקודת רבינו שמרה רוחם והלכו לחדרו של האפיציר ואמרו לו שהם מבקרים, הוא הכיר שהם חסידי סאטמאר ע"כ שאל להם, האם הם שם עם הרבי מסאטמאר, ובע"כ ענו שהם כאן עם רבינו, מיד אמר להם שהוא מוכן לפתוח הדרך לרבינו במיוחד, ובזמן שרבינו יבא יבואו אליו להודיעו והוא יפתח. למחר בבוקר כשגמר רבינו תפלת שחרית, בערך חצי שעה לפני 12 נסע רבינו עם שיירא של אנ"ש למירון, בהגיעם סמוך להמקום הסגור כבר ראו כמה רכבים עומדים בשורה כדי שיוכלו לעבור כשפותחים הדרך.

שנים ממלווי רבינו הלכו לחדרו של האפיציר, כדי לקרותו ולומר לו שרבינו כבר בא, ויבוא לפתוח את הדרך.

האפיציר הלך עמהם עד סוף השורה להרכב שבו ישב רבינו, וכפף עצמו לפני רבינו, ונשק את ידיו הק', והתחיל לשוח עם רבינו לפליאת האנשים העומדים מסביב, אבל אחר זמן קצר כשמקורבי רבינו שמעו מקצת הדברים, נתברר להם שהאפיציר הוא תלמיד רבינו עוד מימי קדם בעיר קראלי יצ"ו, ואמר אז האפיציר שהרבה פעמים צורת רבינו ניצבת נגדו, והיינו דאהני לי' שמניח תפילין ושומר שבת.

בגמר השיחה הורה לשיירת רבינו לנסוע דרך מן הצד כדי שיוכלו ליכנס למירון, והי' פלא בעיני מלווי רבינו, ההשגחה פרטית שהאפיציר הי' תלמיד רבינו, שעל ידי זה הטיב לרבינו

מודעה

שמחים אנו להביא לידיעת אנ"ש וידידינו כי כ"ק אדמו"ר עטרת ראשינו הגאון הצדיק מאור הגולה שר התורה

מרן רבי **יואל טייטלבוים** שליט"א

אב"ד סאטמר

יבקר אי"ה בחל אביב בליל שני אור ליום ג' פ' דברים וביום שלישי ויתאכסן אצל ידידנו מו"ה יחיאל בנדיקט הי"ו לחוב-מאזה 25.

ביום ד' פ' דברים יבקר בזכרון מאיר בני ברק ויתאכסן אצל ידידנו מו"ה יהודה קרויס הי"ו.

ובש"ק פ' דברים יתאכסן שוב בעיה"ק ירושלים תו"ו

ביום א' לס' ואתחנן, יום ההילולא של תאר"י הקדוש זצ"ל, יבקר כ"ק מרן שליט"א בצפת ובמירון

מודעה על סדר הימים שבהם ישהה רביה"ק באר"י בשנת תשי"ב ובו מוזכר ימי הביקור במירון ובצפת

לפתוח לו את הדרך. [יש לציין שכשמרן רבינו שליט"א שהה בשב"ק פרשת קורח שנת תשפ"א סיפר עובדא זו בשולחן הטהור באריכות]

*

כאשר הגיע רבינו למירון, השתטח על קברו של רשב"י במשך זמן רב, ואמר תהלים בדמעות שליש ובהשתפכות הנפש עד למאוד, והתפלל והעתיר על ישועות ורפואות לבני ישראל, ואח"כ רקדו, ורבינו שר את הזמר בר יוחאי בהשתפכות הנפש, וסיפר הגה"ק רמ"א פריינד זצ"ל גאב"ד ירושלים, שהביט אז על צורתו הקדושה, ומעיניו זלגו דמעות מהתרגשות גדולה.

*

סיפר הגה"צ רבי אלימלך אשכנזי זצ"ל גאב"ד מעלבארן, כי הוא התלווה לרבינו בנסיעה זו לאת"ק מירון, ואחרי שיצא רבינו מציון הרשב"י אמר רבינו שברצונו לילך לציון התנא רבי יוחנן הסנדלר, ועל אם הדרך סיפר רבינו כי בהיותו ילד קטן שמע פע"א בחוה"מ סוכות את אביו הק' שהתאונן מאד על גורלו שנפל בחלקו להיות רבן של ישראל, וכי רחוק הוא מאד ממדריגת אבותיו הקדושים, והוסיף רבינו ואמר כי מי שהכיר את אביו ז"ל הי' ידוע שהי' תמיד נשבר לבו בקרבו כחרס, ואמר הקדיו"ט "וועז זיינע עלטערן וואלטן געווען פשוט'ע שוסטערס וואלט ער בעסער אויסגעזעהן", (כי עפשיו הוטל עליו להנהיג את עדת ה, ולהיות טרוד בצרכי הכלל, ואינו יכול להקדיש עתותיו לתורה ועבודת ה, משא"כ לו הי' אביו סנדלר לא הי' צריך להיות רבן של ישראל), וסיים רבינו ז"ל, ואנכי הייתי אז ילד קטן ואמרתי לאבי הלא הי' לנו סבא שהי' סנדלר, ושאל אותי אבי מי הוא אותו סנדלר, עניתי, הלא אנו מיז"ח של ר' יוחנן הסנדלר, והשיב ע"ז אבי כשבת שחוק על פניו "דער יחוס איז צו וויט"... (וע"ע בקו' חידו"ת לפורים תש"כ)

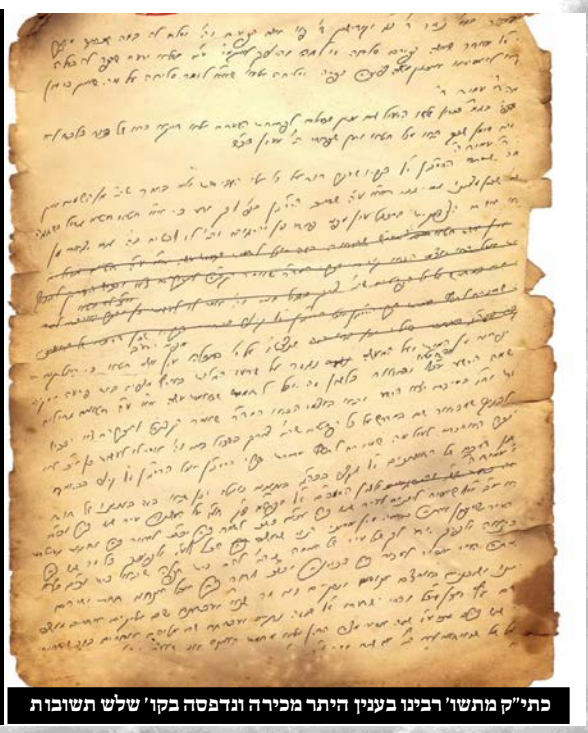
בעיה"ק טבריא ת"ו

לאחמ"כ נסע כ"ק מרן רבינו זי"ע לטבריא, והתפלל שם תפילת מנחה על קברו של התנא האלקי רבי מאיר בעל הנס, ושפך צקון לחשו על ציון קדשו.

משם הלך לקברות שאר הצדיקים הספונים שם, וכן הלך אז לבקר בבית ש"ב הרה"צ ר' יואל אשכנזי ז"ל ונתאספו שם רבים מנכבדי וטובי העיר לכבודו של רבינו, ובהיות שהיתה אז שנת השמיטה נסתובבה השיחה שם אודות עניני שמיטה, וא' הרבנים שהיו שם הגין על ההיתר מכירה שאינו כ"כ גרוע, ונזדעק רבינו וריתחא דאורייתא קא מרתחא בי', והתמרמר מנהמת לבו הטהור, איך שעיר טבריא ירדה אחורנית, בו בזמן שבעיר טבריא כיהן לפני תקופה קצרה המרא דאתרא הגאון הצדיק רבי משה קליערס זצ"ל והוא היה מראשי הלוחמים נגד ההיתר מכירה.

משם חזרה השיירא ופמליית רבינו לעיה"ק ירושלים ת"ו.

כתי"ק מתשו' רבינו בענין היתר מכירה ונדפסה בקו' שלש תשובות

שנת תשט"ו לפ"ק

בעיה"ק צפת ת"ו

בשנת תשט"ו לפ"ק כשביקר רביה"ק בארץ ישראל נסע ביום א' פרשת ואתחנן ה' אב בשעות הצהריים מעיה"ק ירושלים לפקוד את קברות הצדיקים בהרי הגליל, ומקודם נסע לעיה"ק צפת כי אז חל יומא דהילולא רבא של האר"י הק' להשתטח על ציונו הק'.

כשהגיע רבינו לצפת נסע מתחילה לבית האכסניא במלון מרגליות ברח' ירושלים בצפת, וכה מסופר בקו' מסעות ישעי' (להחה"צ ר' ישעי' גראס זצ"ל מקעלעסטיר בערבעשט): **ארום מיטאג צייט זענען מיר ארויס געפארן פון ירושלים עיה"ק מיר זענען געפארן מיט צווי גרויסע באסעס און דער רבי איז געפארן מיט א פריוואטע קאר, דער רבי האט זיך אפגעשטעלט אין א אכסניא איבער א נאכט דער רבי האט זיך דארט אביסל אראפ געזעצט און ער האט אריינגעקוקט אין א ספר אלשיך הק' אפאר מינוט.**

רבינו נסע לבית החיים העתיק בצפת להשתטח על קברות הצדיקים הספונים שם, ומראש הלך על קברו של האר"י הק' בעל ההילולא.

וכה מסופר בס' שיח זקנים (ח"ב עמ' ש"א) בשם הגה"צ רבי שמואל בראך זצ"ל אבד"ק נאנאש

"כשהגיע לבית החיים דשם הלך תחילה לקברו של האר"י הקדוש, שם אמר בבכיות ספר חמישי, כשגמר לומר תהלים, כתב הגבאי הרה"ח ר' יוסף אשכנזי פתקא עבור הרה"ק וקרא הרה"ק את הפתקא שלו, אחר כך קרא שאר פתקאות, ולאחר מכן עשה תנועות בידו הק' כדרכו בקודש והניח את ראשו על ידו על הקבר והוריד דמעות, אחר כך הלך לעוד קברים ולא אמר שם תהלים, אבל אצל כל קבר עשה תנועה בידו הק' כנ"ל, אחר כך הניח את ראשו על ידו על הקבר והוריד דמעות הרבה, תמהתי איך יש לו כל כך הרבה דמעות".

ציון האר"י הק' בצפת

בס' זכר צדיק לברכה (ח"ב עמוד 656) מביא דכאשר השתטח רבינו על קברו של הבית יוסף בעיר צפת, אמר: **"אני מתפלל לפני השי"ת שהציבור שלי יתנהגו על פי שולחן ערוך".**

רבינו הלך ג"כ לפקוד את ציונו הק' של זקינו הגה"ק רבי משה דוד אשכנזי זצ"ל אב"ד טאלטשעווע ומח"ס תולדות אדם, והדליק שם נרות וראו אצלו עבודה מיוחדת במינה כאשר השתטח בפישוט ידים ורגלים על הציון הק' והתפלל שם על ישועות הפרט והכלל.

סיפר הגה"צ ר' אלימלך אשכנזי זצ"ל אבד"ק מעלבארן שלפני שהגיע רבינו לאר"י הגיע אליו מכתב מש"ב הרה"צ ר' יואל אשכנזי ז"ל מטבריא, שכתב לו ולאביו הרה"צ אלכסנדר חיים אשכנזי זצ"ל שמצב המציבה של ק"ז הרה"ק מטאלטשעווע היא בכי רע, וצריכים תיכף ומיד לבנות מציבה חדשה כראוי וכיאות לכבדו, וכאן נתעוררה השאלה היות שכבר יבנו מציבה חדשה כבר יתקנו ג"כ נוסח המציבה מכיון שהנוסח הקודם לא הי' לפי ערכו של איש קדוש כמותו.

ושלח מכתב למרן רבינו ז"ל לשאול את פיו כדת מה לעשות, ואחר כמה ימים שוב בא אליו במרוצה הרה"צ ר' יואל הנ"ל שלא שייך להמתין עוד וצריכים לעשות תיכף מציבה חדשה, ויהי כשמוע את דבריו וכראותו שאי אפשר לחכות לתשובת רבינו על כן החליט בדעתו כי שב ואל תעשה עדיף ותיקן את נוסח המציבה כפי מה שהיה עד אז, ביני לביני הגיע מרן רבינו ז"ל לאר"י וסיפר לרבינו את כל השתלשלות הענינים שבשביל שלא קיבל את תשובת רבינו התיישב בדעתו כי

שב ואל תעשה עדיף ועל כן השאיר את נוסח המציבה כמתכונתו, נענה לו רבינו ואמר לו בלשון קדשו: **"זייער גוט האסטו געטוהן, איך וואלט דיר אויך אזוי געענטפערט".**

הגה"צ רבי שמואל בראך זצ"ל אבד"ק נאנאש ממשיך לספר, בס' שיח זקנים (שם):

אחר כך ירד לקברו של התנא האלקי רבי פנחס בן יאיר ועשה הקפה פעם אחת (בניגוד למה שנהגו העולם לעשות שבע הקפות).

כאשר רבינו סיים את תפילותיו על הציונים הק' בצפת, עלה בחזרה להתפלל מנחה ומעריב בביהמ"ד האר"י הק' הישן, ומשם נסע למלון הנ"ל ללינת לילה.

בס' זקניך ויאמרו לך מסופר בשם הרה"ג ר' הערשל אשכנזי שליט"א ר"מ ישיבת באר התורה, ששמע מהרה"ח ר' מאיר ליפשיץ, כדלהלן:

בשנת תשט"ו לפ"ק איז ער מיטגעפארן מיט"ן רבי'ן מרן בעל דברי יואל זי"ע אויף די מקומות הק' מירון צפת טבריה. דער

ציון הרה"ק מטאלטשאווא זצ"ל לפני השיפוץ

רבי האט דעמאלטס געוואלט זיין ה' אב אויפ'ן ציון פון אריה"ק אין צפת.

יענע נאכט האט דער רבי געענטיגט אין צפת, און עס איז געקומען אויף א באזוך דער קאפישניצער רבי זצ"ל, וואס דער רבי האט אים זייער מעריץ געווען און ער פלעגט אים אלעמאל אויפנעמען מיט גרויס כבוד.

נאכ'ן באזוך וועו דער רבי האט אים ארויסבאגלייט אינדערויסן, האט דער קאפישניצער רבי געזאגט פארן רבי'ן א טייטש בשמו אדער בשם אביו אויפ'ן מאמר חז"ל אין מס' סנהדרין "אין בן דוד בא עד שתכלה פרוטה מן הכיס", דאס מיינט אז די גאולה וועט קומען נאר וועו מ'נעמט אוועק אלע פרטיות'דיגע בקשות און מ'בעט נאר פאר כבוד שמים". דער רבי האט אים אויסגעהערט און ער האט שטארק מפליא געווען דעם חידוש.

שפעטער האט דער משב"ק רבי יוסף אשכנזי ע"ה געפרעגט דעם רבי'ן פארוואס דער רבי האט אזוי מפליא געווען דעם חידוש, דאס איז דאך א באקאנטער טייטש פונעם ישמח משה?

האט דער רבי געזאגט "ווייס איך דען נישט? אבער לאמיר דיך אויסלערנען אז יענער קומט זאגן, דארף מען נישט זאגן אז עס שטייט שוין".

ביי א געלעגנהייט רעדנדיג פון מידת החסד האט דער רבי געזאגט בלש"ק: "מ'קען נישט זיין א גרויסער מענטש איידער מהאט די מדה פון טוב, צו זיין א גוטער מענטש פאר אנדערע, ווי רש"י זאגט את גדלך, צו זיין א גדול, זו מידת טובך".

ציון הרה"ק מטאלטשאווא זצ"ל לאחרי השיפוץ

משמאל נראה: נוסח המציבה הישנה שנשאר כמתכונתו גם לאחר השיפוץ

האט דער רבי אויסגעפירט בלש"ק "אוועק צו געבן א העמד פאר א צווייטן איז מען נאך קוים א חסיד'ישער איד"...

עוד מסופר שם בס' זקניך ויאמרו לך בשם הנ"ל:

דארט אין צפת איז געווען א עלטערע אלמנה וואס זי האט עוסק געווען אין צוזאמען שטעלן געלט פאר ארימע אלמנות, און זי האט געהאט א גאנצע רשימה מיט נעמען פון אלמנות פאר וועמען זי האט צוזאמען געשטעלט געלט. און וועז דער רבי איז געווען אין צפת ביי זיין באזוך בשנת תשי"ב האט זי געברענגט איר רשימה פארן רבי'ן, און דער רבי האט איר געגעבן א גרויסן סכום געלט, א באשטימטע סכום געלט פאר יעדע אלמנה. [זי האט שוין דארט געוואוינט צענדליגער יארן און זי האט נאך געדענקט וועז ר' יוסף אשכנזי ע"ה האט דארט געוואוינט אלס קינד, און זי האט געוויזן פאר ר' יוסף דאס הויז וואו זיינע עלטערן האבן געוואוינט וועז זיי האבן נאך געוואוינט אין צפת].

יעצט האט דער רבי געשיקט רבי יוסף מיט מיר אז מיר זאלן איר געבן א גרויסע סומע געלט, לויט די רשימה וואס דער רבי האט געדענקט פון תשי"ב. וועז מיר האבן איר געברענגט דאס געלט, האט זי געהייסן אז מיר זאלן ווייזן פארן רבי'ן אז זי האט א נייע רשימה מיט פרישע נעמען פון אלמנות וואס זענען צוגעקומען במשך די עטליכע יאר.

אויפ'ן וועג אהיים האט זיך רבי יוסף אפגעשטעלט באזוכן זיין פעטער הרה"ח ר' בעריש זאלץ ע"ה, וועלכער האט געווינען פאר ר' יוסף אז ער האט א מגילה פונעם הייליגן ישמח משה, און ער האט געפרעגט ר' יוסף צי דער רבי וויל אפקויפן די הייליגע מגילה פון זיין זיידן דער ראש המשפחה.

וועז ר' יוסף איז אנגעקומען אין האטעל האט ער דערציילט פארן רבי'ן אז עס איז דא א מגילה פונעם ישמח משה זי"ע, און ער האט געפרעגט דעם רבי'ן צי ער וואלט דאס געוואלט אפקויפן. דער רבי האט דאס אוועק געמאכט "וואס הייסט א מגילה פונעם ישמח משה?! דער ישמח משה איז דען געווען א סופר?! איין יאר האט ער געליינט אין די מגילה איין יאר אין א צווייטע מגילה". און דער רבי האט דאס נישט געוואלט אפקויפן. [ר' יוסף האט דעמאלטס אפגעקויפט די מגילה פאר זיך].

וועז מיר האבן געוויזן פארן רבי'ן די רשימה פון די אלמנות, האט דער רבי מער נישט געהאט ביי זיך קיין געלט, און ער איז געווען זייער בצער אז ער האט נישט צוגעגעבן קיין געלט פאר די אלמנות וואס ער האט נאכגישט געגעבן.

איז דארט געזיצן הרה"ח ר' יאסל ווינבערג ע"ה א סלונימער חסיד, און ער האט געפרעגט דעם רבי'ן "סאטמאר רב איר ווילט בארגן געלט? איך קען אייך בארגן", און דער רבי האט געזומען ביי אים א הלואה אז ער זאל קענען שיקן געלט פאר די איבריגע אלמנות.

האב איך געזאגט פאר ר' יוסף "גיב א קוק, וועז מ'האט געפרעגט דעם רבי'ן וועגן א מגילה פון ישמח משה האט ער דאס נישט געוואלט אפקויפן, אבער אז עס זענען דא נאך אלמנות וואס דארפן געלט, איז ער גרייט געווען אפילו צו בארגן געלט וואס ער האט נישט געהאט, צו קענען טון גמילות חסד".

*

באתרא קדישא מירון

למחרתו הזדרז רבינו בעבודתו הק' בהכנותיו לפני התפילה, ונסע לאתרא קדישא מירון לתפילת שחרית.

כשהגיע רבינו למירון בא הגה"צ המקובל רבי אשר זעליג מרגליות זצ"ל לקראת רבינו, וקידמו רבינו את פניו בברכה, ואמר לו: **'שלום עליכם!', איר זענט דאך דא א מחותן, א וואך בעפאר און א וואך דערנאך...** (כשרבינו מתבונן על שהגריא"ז שוהה הרבה באת"ק מירון).

הגריא"ז סיפר לרבינו על בנין המערה שנבנתה לפני כשמונים שנה, וכאשר כבר אחזו בסוף וגמר הבנין, נפל פטיש שהי' יקר מאוד לבעליו לתוך בור עמוק, והפועל התחיל לרדת למעמקי הבור בכדי להוציא את הפטיש, אולם כעבור זמן מה חזר כשפניו חיוורות כסיד, וסיפר שמצא שם עכבא (נחש) שמסובב את ציון הרשב"י כמבואר בגמרא, ולכן בראותו זאת אחזו חיל ורעד, ומיד עלה למעלה.

אח"כ אמר הגריא"ז לרבינו 'מנהג המקום היא, שבאים לכאן ומורידים דמעות כנחל, ואח"כ שרים את הזמר 'בר יוחאי' (והתכוין לשאול את רבינו אם מותר לשורר שיר בר יוחאי באותן ימים, שהיו אז בתשעת הימים), רבינו לא הבין את כוונת השואל, ולכן הוסיף ופירש את שאלתו **'ס'איז ו' אב, ס'איז שוין באלד תשעה באב'**, נענה רבינו ואמר **'אה, דאס מיינט אירזי, ס'איז דאך נישט קיין שיר, ס'איז א שבח פון רבי שמעון בר יוחאי, מען זאגט דאס נאר אויף א ניגון'**, ואח"כ הוסיף רבינו ואמר, **'אין דייער עולם איז שוין געקומען די גאולה, ס'פעלט אויס אז ס'זאל אנקומען אויף דעם עולם אויך'.**

באותו מעמד שאל הגריא"ז את רבינו, האם מותר לכהנים ללכת על ציון הרשב"י, רבינו ז"ל לא רצה לפסוק שאסור ללכת, כי העולם נהגו היתר בכך, (הגם שליחידים אמר רבינו לא ללכת, אבל לא רצה לפסוק על זה), ועתה כאשר נשאל רבינו על כך ע"י הגריא"ז היה כבר חבוש בתפילין, לכן נענה רבינו בלה"ק: **'אין לנו כאן כהן',** וכאשר ראו שבתוך המערה נמצא א' הכהנים, מיהרו בני החבורה אליו שיצא משם, אחר שרבינו אמר 'אין לנו כאן כהן'.

והוסיף רבינו לומר בלה"ק 'וידוע תשובת דברי יחזקאל' (עי' בסוף ספה"ק דברי יחזקאל שנדפס שם תשובה לאסור לכהנים לילך על קברי צדיקים, וע"ע בספה"ק ויואל משה מאמר ישוב אר"י סימן צ"ח), וממילא אין כאן שום שאלה.

הגריא"ז אמר לרבינו כי בשער הגלגולים נאמר כי מרן האריז"ל שלח את תלמידו רבי יצחק הכהן להשתטח על ציון בניהו בן יהוידע, הרי מפורש יוצא כי התיר לכהן להשתטח על קברו של צדיק.

תשובת הדברי יחזקאל בענין האיסור לכהנים ללכת על קברי צדיקים

כידוע לא סח רבינו מעודו בתפילין והפעם על אף היותו חבוש בתפיליו התווכח עם המקובל הריא"ז מרגליות בנידון הכהנים הנכנסים למקומות הקדושים, וענה לו רבינו כי אין משם ראיה היות והשתטחות אין פירושה על הקבר ממש, כי אפשר לערוך השתטחות ממרחק ד' אמות.

וכה מספר הגה"צ רבי שמואל בראך זצ"ל אבד"ק נאנאש, בס' שיח זקנים (שם):

כשהגיע למירון כבר המתין עליו שם הגה"צ ר' ישעי' אשר זעליג מרגליות זצ"ל, ודיבר הרבה עם הרה"ק בענין אם הותר לכהנים להיות במירון. אמנם הרה"ק סיים, במנין שלי לא ישאו הכהנים את כפיהם.

כשגמר הרה"ק להתפלל אמר תהלים על מקומו, ואחר כך ניגש אל קברו של התנא האלקי רבי שמעון בן יוחאי ועשה כנ"ל [שעשה תנועות בידו הק' אצל קברי הצדיקים בצפת].

אחר כך שאל אותו הגה"צ ר' אשר זעליג אם ירקדו בר יוחאי כמנהג הידוע, היות שהי' יום ו' אב בתשעה ימים של חודש אב, ענה הרה"ק, עוז וחדוה במקומו, ושרו, ורקדו, הרה"ק עמד באמצע והקהל רקדו סביבות, אחר כך יצא מהמערה, והלך לקבר התנא רבי אלעזר ב"ר שמעון.

יסופר דכאשר חזר הגריא"ז מרגליות זצ"ל מנסיעה זו לירושלים סיפר להגה"ק האדמו"ר מתולדות אהרן זצ"ל את כל הדו"ד שהיה לו עם רבינו ז"ל אודות הכניסה לכהנים במערת הרשב"י, ומני אז נמנע האדמו"ר מתולדות אהרן ולא נסע רבות בשנים למירון כי לא רצה לעבור על פסקו של רבינו שהוא רבו המובהק, אולם מאחר שזקינו הגה"ק ר' שמואל העלה זצ"ל כתב שאין לחשוש שכהנים יכנסו לאהל התנא, ולא רצה לעשות נגד פסק זקינו לבן נמנע ולא נסע למערת התנא רשב"י (ועי' בס זכור לאברהם בעניני ל"ג בעומר שהאריך הרבה בזה).

*

אחר כך התפללו תפלת שחרית על הציון, ורבינו נשאר בתוך המערה עם התפילין לזמן ארוך מאוד, וכל אחד אמר התהילים לעצמו, ולא ביחד, וגם רבינו התפלל תפילותיו בלחש לעצמו בבכיות עצומות - שהיתה אז רק שנה אחת מהסתלקות בתו האחרונה הרבנית הצדיקת חי' רוזא ז"ל שנפטרה מבלי שהשאירה אחריה זרע של קיימא - וגם הרבנית ע"ה בזוו"ש עדיין לא נפקדה.

אח"כ הגישו לרבינו פתקאות להזכירם לטובה בציון הק' במירון, וכמו כן "ספר הזכרונות" שבו הי' רשום הפתקאות שנשלח ע"י הציבור מארה"ב, ופתקאות שקיבל בראשונה קרא, ולאחמ"כ לקח הכל והניחם על ציון הרשב"י ואמר "אלע אידן זאלן געבענטשט ווערן".

באמצע התפילה הגיע הגה"ק רבי משה ארי' פריינד זצ"ל לאחמ"כ גאב"ד ירושלים ת"ו וראש ישיבתינו הק' בירושת"ו, עם הרב החסיד המפו' ר' חנני יו"ט ליפא שווארץ ז"ל, וגם

להם סיפר ר' אשר זעליג שע"פ הוראת רבינו אפשר לשיר משירי שבחי רשב"י הזמר בר יוחאי וכו'.

כאשר גמר רבינו תפילותיו יצא מהמערה, ותלמידי רבינו כבר עמדו שם מוכן לרקוד, ורבינו אמר לר' אשר זעליג זצ"ל 'נו איר קאנט דאך עפעס, איר זענט דאך א קאנער' (שהגריא"ז חיבר קונטרס על הריקודין שרוקדים בציון הרשב"י אינה סתם ריקוד אלא הרבה טמון בגוויה וצריכים להבין בנסתרות). ואכן הגריא"ז התחיל לנגן הניגון בר יוחאי ושרו אז בדביקות ובהתעוררות ונהרי דמעות של שמחה ניגרו מעיני המשתתפים בהתעוררות רב ובהתרוממות נפש.

כן מובא בס' זקניך ויאמרו לך איך שתיאר הרה"ח ר' עקיבא גאנז ע"ה נסיעה זו, והוסיף: **"דער רבי ז"ל האט דאך געווענליך נישט געמאכט קיין הוויות קיין קונצן, דעמאלטס איז דער רבי געשטאנען, דעם שטעקן האט ער געהאלטן אזוי, ער האט ארויפגעווארפן דעם קאפ אזוי אויף אונטן, אנפאנג ווען ער האט אנגעהויבן צו זינגען "בר יוחאי", האט דער רבי מיטגעשאקלט מיטן קאפ, אבער נאכדעם האט ער קיין ריר נישט געגעבן, נאר ער איז געשטאנען אזוי אינדערמיט, און מ'האט געזינגען דעם בר יוחאי, מיט גרויס התעוררות".**

ציון הרבנית הצ' מרת חי' רויזא ע"ה בטבריא

אח"כ היה שם מעמד לחיים, רבינו טעם מעט ואמר להרה"צ מקערעסטיר-בערבעשט ז"ל לחלק שיריים להציבור.

*

בעיה"ק טבריא ת"ו

בשעות הצהריים המאוחרות נסע רבינו ז"ל לטבריא, ומספר הרה"ח ר' עקיבא גאנז ז"ל דכאשר הגיע מרן רבינו זי"ע לבית החיים בעיר טבריא הראה לרבינו מרחוק את הקבר של בתו הרבנית מרת חי' רויזא'לע ע"ה (שנפטרה רק לפני כשנה בשנת תשי"ד ונטמנה שם), רבינו הסתכל אל עבר מקום הציון הק, והביט על מצבתה במרירות, אולם לא התקרב אל מקום מנוחתה רק התבונן מרחוק ונאנח מעומק לבו הטהור, אמנם לא התקרב לשם.

משם אחז צדיק דרכו מקודם לצד ימין מקום קבורת תלמידי הבעש"ט הק' זי"ע להשתטח על קברם ולהתפלל שם, והראו שם לרבינו את האבן שמקובל בפי העולם ששם מנו"כ של הרה"ק מאפטא זי"ע שנפטר במעזיבוזש ונקבר שם, ונתעלה ע"י המוני מעלה להטמין גופו הקדוש בעיה"ק טבריא, וראו על פני רבינו שאינו מקבלו.

בספר זכר צדיק לברכה (ח"א אות תק"י) מובא שבהזדמנות אחרת כאשר סיפרו לרבינו ענין זה, נענה רבינו ואמר, שאינו מאמין באמיתות סיפור זה, כי באם היו המלאכים יכולים להוביל את גופו הטהור של הרה"ק מאפטא אלפי מייל באוויר עד לטבריא, מפני מה היו צריכים להעיר את השמש שיפתח להם את שער בית החיים, ונכח שם זקן חשוב אחד שהי' תלמיד מאחד מגדולי הדור הקודם, והלה אמר לרבינו שרבו כן החזיק באמיתות סיפור זה, אמר לו רבינו כהאי לישנא: "הער מיך צו, פון וואו שטאמט דען די גאנצע מעשה, נאר פון יענעם שמש פונעם בית החיים, נו אייער רבי האט געגלייבט דעם שמש, אבער איך בין נישט מחויב צו גלייבן דעם שמש".

וכה מספר הגה"צ רבי שמואל בראך זצ"ל אבד"ק נאנאש, בס' שיח זקנים (שם):

כאשר הגענו לבית החיים של תלמידי בעש"ט, ניגש תחילה אל הרה"ק רבי מנחם מענדל מוויטבעסק זצ"ל ובכה שם מאד [ער האט זייער פארפירט], ואחר כך הלך לעוד קברים ואצל כל קבר עשה כנ"ל, כשהלך מהקברים עבר דרך האבן שמספרים הסיפור הידוע מהרה"ק מאפטא בעל אוהב ישראל זצ"ל, ואמרו להרה"ק שכאן המקום כידוע, ונעצר, ועשה תנועה בראשו כמסתפק בדבר, ואחר כך התפלל שמה.

אחר כך נסע לקברו של התנא רבי מאיר בעל הנס ושם אמר ספר חמישי שבתהלים, משם נסע לקברו של הרמב"ם, אך תחילה ניגש לקברו של התנא רבי יוחנן בן זכאי ואחר כך הלך לקבר הרמב"ם, ושם בכה גם כן מאד [ער האט זייער פארפירט] וחזרנו לירושלים.

שנת תשי"ט לפ"ק

באתרא קדישא מירון

בשנת תשי"ט כשביקר מרן רביה"ק בארץ ישראל, ובשב"ק פרשת פינחס שבת בבני ברק, וביום ג' פרשת מטות מסעי נסע משם להשתטח על ציוני הקודש הנמצאים בהרי הקודש מירון צפת טבריא ת"ו.

רבינו הגיע מקודם לאתרא קדישא מירון, ואמר את כל ספר התהילים והתפללו מנחה, ולאחמ"כ ניגש רביה"ק סמוך אל ציון הקודש ורחש תפילה קצרה, הקהל התחיל להגיש פתקאות, ופתקאות שקיבל בראשונה קרא, אבל בראותו שהגשת הפתקאות לוקח הרבה זמן הפסיק לקרוא, ולקח את כולם יחד והאציל ברכתו על כולם, באמרו שכן נהג הגה"ק בעל "אוהב ישראל" מאפטא זי"ע.

בהזדמנות זו שאלו אז הריא"ז מרגליות זצ"ל אם מותר לשורר שם משירי שבחי רשב"י בימים האלה בימי תשעת הימים של חודש אב, והשיבו רבינו דבאתרא דמר מותר לשיר משבחיו אף בימים אלה כי עוז וחדוה במקומו.

בס' זכור ימות עולם (ח"ד עמ' תס"א) מהגה"ח ר' בן ציון יאקאבאוויטש ז"ל מתאר את הנסיעה וז"ל:

זה הי' פעם הראשון כאשר ראינו שיירה כה ארוכה של אויטאבוסים שנתלוו לנסיעת רבינו.

אני יודע שלפי המציאות של ימינו, קורא הנעים לא מבין, מה שאני כותב "פעם ראשון שיירה כה גדולה", כי באמת לפי המציאות של ימינו שזכינו שצמח בעזרת השי"ת דור חדש הי"ן, ובכל הזדמנות נוסעים אלפים ורבבות, וא"כ מאי קמ"ל "פעם ראשון שיירה ארוכה"...

אבל בימים ההם כאשר פתאום ראינו שיירה ארוכה של אויטאבוסים הי' זה הפתעה גדולה בשביל כולנו, ושוב באנו להבין שכח הקדושה של ציסו"ע מושך המונים.

ראשית דרכינו הגענו לעיה"ק מירון ת"ו, ואחרי אמירת תהלים התפללו תפלת מנחה, ואח"כ ניגש רביה"ק סמוך אל ציון הקודש ורחש תפלה קצרה. הקהל התחיל להגיש פתקאות. ופתקאות שקיבל ראשונה קרא, אבל בראותו שהגשת הפתקאות מתרבה הפסיק לקרוא. ולקח כולם במילואם והאציל ברכתו על כולם בצירוף ד"ק שכן נהג הגאוה"ק בעל "אוהב ישראל" מאפטא זי"ע שפע"א בערב יום הקדוש כשנתרבו הבקשות לקח כל הפתקאות ובירכם "אז אלע זאלן געבענטשט זיין".

אחר כך נכנס כל קהל הקודש להיכלו של התנא האלוקי רבי אלעזר בן רבי שמעון זי"ע, ושרו הזמר "בר יוחאי" בניגון הידוע. רבינו עומד בתוך [העיגול], פניו מאירים ועיניו הבדולחים זולגים דמעות.

בס' זקניך ויאמרו לך, מובא כדלהלן:

ווען רבינו הק' בעל דברי יואל זי"ע איז געווען אין מירון בשנת תשי"ט לפ"ק, האט דער רבי דארט פארארבעט זיין עבודה"ק ביים ציון, נאכדעם איז ער ארויסגעקומען און דער ציבור האט געמאכט א רונג און געזינגען "בר יוחאי", און דער רבי האט זיך אנגעכאפט מיט הגה"צ רבי ישעי' אשר זעליג מרגליות זצ"ל, און ער איז מיט אים געטאנצן אינדערמיט א שטיק צייט, בשעת ווען דער עולם טאנצט ארום. עס איז געווען א מחזה הוד. שפעטער איז דער רבי אריין אינעם רונג און ער האט געטאנצט מיטן עולם.

רבי אשר זעליג זצ"ל האט דאן דערציילט פארן רבי'ן א מעשה, וואס ער האט געהערט פון זיין טאטן, אז עס זענען געווען צוויי בעלזער חסידים וואס זענען געפארן פון פוילן קיין אמעריקע אויף א שטיק צייט, ווען זיי זענען צוריק געקומען זענען זיי אריינגעגאנגען צו זייער רבי'ן, הרה"ק רבי יושע'לע מבעלזא זצוק"ל, און זיי האבן אים דערציילט

בשנת תשי"ט כשהיה רביה"ק בירושלים, ואחר תפילת שחרית בביהמ"ד אוהל רחל כשרבינו ז"ל חבש פאר התפילין דר"ת, ניגש לרבינו הרה"צ המקובל ר' אשר זעליג מרגליות ז"ל והרבה אנשים עמדו שם סביבם, ואמר לרבינו שזה כמה ימים ושנים שמתייגע להבין דבר קשה בהזוהר הקדוש וכבר שאל להרבה מקובלים ואין פותר אותו, והציע את המאמר בע"פ לרבינו ז"ל, ורבינו ז"ל אמר לו על אתר פירוש נכון בדברי הזוה"ק, ולמשמע אזנו צהל ריא"ז והתחיל תיכף ומיד לשיר בקול גילה ורנן את הזמר בר יוחאי, וכל הנוכחים יצאו עמו בשיר, ורביה"ק עמד מן הצד וחיוך עלה על שפתיו.

איבער דעם שרעקליכן מצב הדת וואס טוט זיך אין אמעריקע, וועו צענדליגער טויזענטער אידן וואוינען דארט אן קיין שום אידישקייט, און עס איז דארט נישטא ווער עס זאל עפעס אויפטון פאר זיי. און זיי האבן געבעטן דעם בעלזער רב אז ער זאל קומען קיין אמעריקע מיט עטליכע הונדערט חסידים וואס זאלן זיך דארט באזעצן, אזוי וועט דארט וואקסן ערליכע אידישע דורות, און דאס וועט האבן אן השפעה אויף גאנץ אמעריקע.

דינסטאג פרשת מטות מסעי איז דער רבי׳ג׳ געפאָרען — אין דער באָגלייטונג פון צענדליגער חסידים — קיין מירון אויף די קברים פון די קדושי ישראל.

מיטוואך איז די גרופע געפאָרען קיין צפת און דאָנערשטאָג קיין טבריה.

פון דארט האָט זיך דער רבי צו׳ריקגעקערט קיין ירושלים, פאָר׳ בלייבענדיג דארט שבת פרש׳ מטות מסעי, וואו עס זיינען ווידער געווען פיל חסידים ביי די תפלות און סעו׳דות.

כת"ע מתאר נסיעת רבינו ז"ל למקומות הקדושים בשנת תשי"ט

דער בעלזער רב האט זיי נישט געענטפערט אויפן ארט, ער האט זיי געהייסן ווארטן ביז נאך שבת אויף אן ענטפער. וועו זיי זענען אריינגעקומען נאך שבת האט זיי דער בעלזער רב געזאגט אזוי "מילא איר וואלט וועו געריעדט פון פארן קיין לאנדאן, פאריז, דייטשלאנד, דארט האבן שוין מיט יארן צוריק געווואוינט די בעלי תוספות, די ערד איז שוין דארט אנגעזאפט מיט אידישקייט, אבער אין אמעריקע ווי קיינער נישט דארט געווען דערווייל, קען איך נישט גיין, איך זע נישט אז מ'זאל דארט קענען אויפשטעלן אידישקייט".

אוו דער בעלזער רב האט זיי מייעץ געווען אז זיי זאלן גיין אויף ליטא, וואו מ'האט טאקע געטראפן דעם רב הכולל רבי יעקב יוסף זצ"ל.

וועו רבי אשר זעליג האט געענדיגט דערציילן די מעשה, האט זיך דער רבי אנגערופן "א מעשה ווי אלע מעשיות"... אוו ער האט דאס אוועקגעמאכט אז דאס איז נישט אמת.

האט רבי אשר זעליג געזאגט פארן רבי'ן אז ע[illegible] די מעשה געהערט פון זיין טאטן. האט אים דער רבי געזאגט "איר זאגט דאס טאקע נאך פון אייער טאטן, אבער איר זענט דאס מודה אז אייער טאטע איז קיינמאל נישט געווען אין בעלזא..." [מיינענדיג צו זאגן אז ער האט דאס נישט אליינס געהערט פון בעלזער רב, אוו דער מענטש פון וועמען ער האט דאס געהערט מוז נישט זיין קיין באגלייבטער מענטש. דער רבי האט נישט געוואלט גלייבן די מעשה, ווייל לויט דעם קומט אויס אז עס איז נישט קיין מציאות אז עס זאל זיך קענען האלטן אידישקייט אין אמעריקע, נאר צוליב די סיבה וויל קיינער פון די פריערדיגע צדיקים איז נאכנישט דארט געווען].

אוו דער רבי האט אויסגעפירט מיט א ברען "מ'טאר נישט גלייבן אזוינע מעשיות, ס'איז דא א באשעפער, ס'איז דא א תורה, איך וויל יא מאכן אידישקייט אין אמעריקע, דאס איז נישט קיין תירוץ אז קיינער איז נישט דארט געווען, איך האף מיטן אייבערשטנס הילף יא צו מאכן אידישקייט אין אמעריקע.

דער שמועס איז געווען אין חצר פון רבן שמעון בן יוחאי, ווען דער רבי האט זיך דארט משטתח געווען בשנת תשי"ט לפ"ק".

בעיה"ק צפת ת"ו

משם נסע רבינו לעיה"ק צפת והתאכסן במלון "מרגליות" בצפת ברח' ירושלים, והי' שם הזדמנות שהרבה מאנשי העיר וגם רבים מאנ"ש מרחבי ארה"ק שלא יכלו עד אז ליכנס אל רבינו בפו"פ בבית האכסניא בירושלים ובבני ברק, נכנסו עתה אל הקודש פנימה, ועל אף שרבינו ז"ל היה עייף ותשוש מעבודתו הק' מכל מקום קיבל את כל אחד במאור פנים והאציל עליהם מברכותיו הטהורות.

למחרתו ביום ד' התפלל רבינו תפילת שחרית בביהמ"ד האר"י הישן ואח"כ הלך להשתטח על כל קברות הצדיקים הטמונים בביה"ח העתיק בצפת, הב"י והאר"י הק' ועוד, וכן היה אצל ציון זקינו הרה"ק מטאלטשאווא זי"ע.

אח"כ הלך על ציון התנא רבי פנחס בן יאיר, ובגמר אמירת תהלים העירו לרבינו שהמנהג הוא להסתובב ז' פעמים סביב הקבר, רבינו עשה תנועה בראשו כמי שמסכים להחצעה, וסבב את הקבר, אבל היה נראה שאין לו קבלה בענין זה.

בעיה"ק טבריא ת"ו

משם נסעו לעיה"ק טבריא ת"ו וביום חמישי התפללו תפילת שחרית בבית הכנסת "אור תורה" שעל יד מערת התנא האלוקי רבי מאיר בעל הנס.

אחרי התפילה כשרבינו ז"ל נשאר רבינו מעוטף בטליתו וכה הלך להשתטח על ציון הק' של התנא האלקי רבי מאיר בעל הנס ז"ע.

בס' זכור ימות עולם (שם עמ' ר"מ) מובא תיאור הנסיעה בטבריא:

ביום השלישי לנסיעה עיה"ק טבריא. שם התפללנו בהיכל הקודש, בית המדרש שעל יד מערת התנא האלוקי רבי מאיר בעל הנס זי"ע, אחרי התפלה ירד רבינו להמערה והתעכב שם שעה ארוכה, בערך עד חצות היום.

קהל הקודש שהסתפח בנחלתו ללוותו חזרו כולם לעריהם במושבותם, ואני הקטן נשארתי כי פקודתו שמרה רוחי להישאר, בכדי שעל אם הדרך נוכל לדבר מבנין מקוה בשיכון, שהי' אז בתכנית לבנותו.

הצדיק רבי יואל אשכנזי זצ"ל למד בכולל שע"י המערה, ואחרי צהרים כאשר רבינו עזב מקום קדוש הזה, גם הוא נתלווה. רבינו נכנס לבית החיים הישן להשתטח על ציוני הקודש של רבותינו תלמידי בעשטה"ק זי"ע.

ובעמדינו על יד ציונו של כ"ק חו"ז הרה"ק רבי יעקב שמשון משפיטיווקע נזכר ממה שכתב לפני כמה שנים בענין תיקון המצבות. (סיפרתי לעיל במאמר א' אות י"ד), **ונעתיק משם תו"ד: באחד הביקורים שזכיתי לבקר בהיכלו כבוד של שה"ת מטשעבין יחד עם כבוד חותני הרה"ח המפורסם בנש"ק רבי בערצ'י שפירא זצ"ל. קיבל אותנו הרב ז"ל בקירבות גדולה, ומענין לענין, מטרת הביקור הי' מקושר עם ציוני קודש של קברות הצדיקים בעיה"ק טבריי' ת"נ. כי באותן הימים לא הי' צורת המצבות כמו היום, אלא מה שרואים היום על המבנה, אבן ישן עם כתב מיושן, הי' זה ממש מונח על הקרקע בלי איצטבאות, ובלי איזה מבנה, וכבוד חותני ז"ל מאוד כאב לו האיך תשתפכנה אבני קודש, וטען כי אם ישארו ככה, אז בעוד איזה שנים עלול שיאבד זכרם מחמת רוחות וסערות וגשמי זעף, ודור האחרון לא ידע אי' מקום קבורתם, איזה מקום מנוחתם של הנהו קדוש עליון זי"ע, על כן קבל על עצמו שיעשה הכל למען הביא ענין זה לתיקון השלימות.**

אנשי החברא קדישא בטבריא השתמטו מלעשות פעלים לתיקון המצבות באמרם שיראים לגשת לאבני קודש הללו, ולעומתם טען חותני ז"ל שהוא אינו ירא, כי הוא מזרעא קדישא של הגאוה"ק משפיטיקווע זי"ע, וקבלה בידו מכ"ק אביו הגאוה"צ זצ"ל שבני בנים מחוייבים לתקן מצבת זקניהם הקדושים.

והוסכם בינינו ובין החברא קדישא, שאם נביא הסכמה מרבנים הידועים ומפורסמים אזי יסכימו לעשות תיקונים הדרושים.

חותני ז"ל אמר כי שאלה כזו שייך לרבי ואדמו"ר ולא בפני רב היושב על כסא ההוראה, ובהיותו באותן הימים מבאי ביתו וממקורביו של הרה"ק מהר"א מבעלזא זצ"ל, נכנסנו בהיכלא דילי', הוא הקשיב בתשומת לבו הטהור והשיב, בוודאי שצריכים לעשות תיקון, אבל שאלה כזו צריך לשאול מגדול בישראל, ושילכו להגאון מטשעבין זצ"ל.

ואכן ביקרנו אז בבית הגאון מטשעבין, ואחרי ששמע הצעת כל הענין השיב בפשיטות, שלהחליט בענין זה דרוש רבי שהוא גם גאון וגדול בישראל, והרי הוא הרב מסאטמאר, מובן מאליו שמיד הצעתי את כל הענין מול פני קדשו של רביה"ק זי"ע, ומיד קבלנו תשובה ברורה: שלגוף האבן שעליו חרות שמותיהם הקדושים אל יגע בהם יד לא יוסיפו ולא יגרעו ח"ו, אבל לעשות בנין של אבנים ולקבוע בבנין זה את שרידי מציבות הישן, פשיטא שמותר, ואדרבה זה חובה ומצוה גדולה.

כתוצאה מתשובתו הרמת"ה של רביה"ק הסכימו מנהלי החברא קדישא לעשות התיקון, ואז כשהשתטח על קברות הצדיקים בטבריא ראה רבינו שהכל נעשה כפי שכתב לי בשעתו.

משם הי' הנסיעה על מקום קדוש מנוחתו כבוד של התנא האלוקי רבי עקיבא, הנה זכיתי להיות באותו מעמד, ועל צורתו הקדושה הי' נראה שרעיונותיו הטהורים משוטטים בעולם האצילות כי מלבד שבמקום קדוש הזה הי' מאריך הרבה יותר מבמקומות האחרים, גם הי' נראה כאש להבה, ואחרי זה התאכסן בבית קרובו הצדיק רבי יואל אשכנזי זצ"ל, ושם חיכו על רביה"ק זקני טבריא, ורבינו פתח פיהו בחכמה, וצורתו הק' עדיין מלא אור ואמר:

"עכשיו באתי מרבי עקיבא והרהרתי שרבי עקיבא ידע שבן כוזיבא אינו משיח, והוא לא טעה ח"ו אלא רצה לזכות בזה את הכלל ישראל וכו'" ואח"כ דיבר מזה במחברתו הטהורה, בספה"ק ויואל משה, מאמר ג' שבועות (סי' ל"ח, עמ' נ) עיי"ש עוד באריכות.

ונעתיק מש"כ בס' בוצינא קדישא (ח"א עמ' שפ"ה) מהרה"ח ר' אלכסנדר דייטש ז"ל בענין זה:

בספה"ק ויואל משה שקיל וטרי רבינו בענין התנא הקדוש רבי עקיבא שחשב על בן כוזיבא כי הוא משיח, בשעת כתיבת הספר ויואל משה כתב שם רבינו טעם לשבח, שאליבא דאמת לא טעה רבי עקיבא, וביאר רבינו באריכות הסבר יפה ונכון.

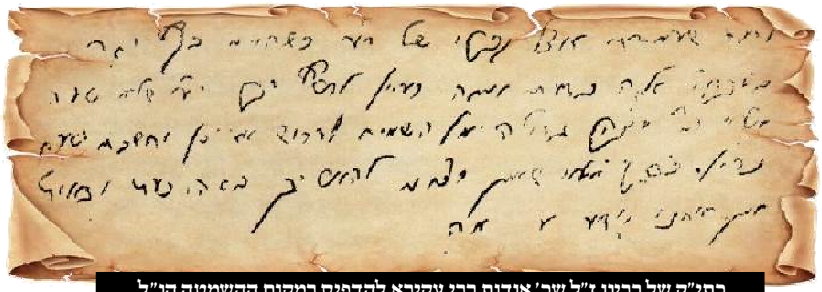
אולם אחרי כמה ימים, לאחר שכבר היו הדברים מסודרים בדפוס, ציוה עלי רבינו להביא בחזרה את הכתב יד, ואמר לי להשמיט אותה הפיסקא שכתב אודות התנא הקדוש רבי עקיבא, ואמר לי רבינו שלכן נמלך בדעתו להשמיט פיסקא זאת, משום שפירושו בענין זה הוא דק מן הדק, ואולי עלולים בני אדם לטעות בזה, לכן מוטב להשמיט.

ונתן לי רבינו פיתקא קטנה בה רשם מה להדפיס במקום ההשמטה הנ"ל, בפיתקא זו כתב רביה"ק וזל"ק: "ובעת עמדתי על קברו של רבי עקיבא כשהייתי בקיץ הזה בטבריא עלה בדעתי איזה רעיון לתרץ דברי רבי עקיבא שלא טעה אלא הי' סיבה גדולה מן השמים לדרוש אז כן, וחשבתי טעם נכון בדבה, אלא שאין רצוני להאריך בזה כעת, ובאמת אין אתנו יודע עד מה".

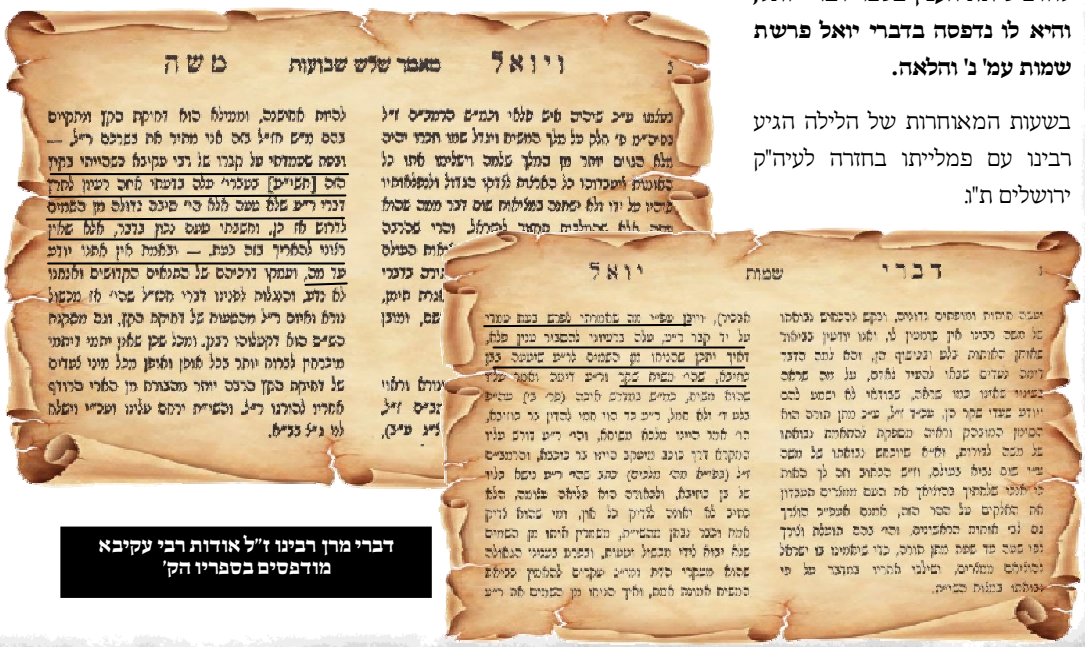
הנוסחא הראשונה שכתב רבינו ז"ל בויואל משה

ושוב לאחר כמה שנים, בדברי תורה שהשמיע בס"ג פרשת שמות שנת תשכ"ח, אמר רבינו לבאר ולהסביר סברתו של התנא הקדוש רבי עקיבא, והסביר רבינו את הענין באריכות יותר, ואחר כך התיר להדפיס את הענין בספר דברי יואל, והיא לו נדפסה בדברי יואל פרשת שמות עמ' נ' והלאה.

כתי"ק של רבינו ז"ל שכ' אודות רבי עקיבא להדפיס במקום ההשמטה הנ"ל

בשעות המאוחרות של הלילה הגיע רבינו עם פמלייתו בחזרה לעיה"ק ירושלים ת"ג.

דברי מרן רבינו ז"ל אודות רבי עקיבא מודפסים בספריו הק'

שנת תשכ"ה לפ"ק

באתרא קדישא מירון

בשנת תשכ"ה כשהיה רביה"ק באר"י נסע רבינו מעיה"ק ירושלים ביום ג' בלק (ובחו"ל חוקת) בשעות הצהריים לפקוד את הציון הק' של התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי זי"ע.

רבינו נסע עם ציבור גדול מאוד שהצטרפו אליו בנסיעתו אנ"ש ובחורי הישיבות מבני ברק ומירושלים, כאשר הציבור נתרבה בליעה"ר וגדיים נעשו תיישים, וגם שאר יקירי קרתא דשופריא נטלו חלק בנסיעה מרוממת זו.

בס' בוצינא קדישא (ח"ב עמ' ר"כ) מספר הרה"ח ר' אלכסנדר דייטש ז"ל, כדלהלן:

כשנסענו עם רבינו הקדוש בקיץ שנת תשכ"ה מירושלים למירון צפת וטבריא להשתטח על קברי הצדיקים, נסעו עמנו מחשובי העדה החרדית וכמה מראשי יקירי קרתא דירושלים עיה"ק, ביום ג' פרשת בלק אחר הצהרים נסענו בשלשה אויטאבוסים מירושלים למקומות הקדושים, רבינו נסע עמנו באויטאבוס הראשון.

במשך הנסיעה רצו כמה מיקירי ירושלים לבקש את רבינו שיורה לא לנסוע דרך עכו, שדרך זו קרובה יותר לערי הגליל, מפני שרצועה של חוץ לארץ עוברת דרך עכו, והם מקפידים שלא לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ לפי שגזרו טומאה על ארץ העמים, אבל לא מלאם לבם לבקש זאת מרבינו, והפצירו בי למסור את בקשתם לפני רבינו, ביחוד הפציר בי הרה"ג ר' הלל שלעזינגער ז"ל, לדבר על לב רבינו לבקשו שיצוה שלא ליסע דרך עכו. מכיון שהוא הקפיד ולא יצא אף פעם בחייו מחוץ לגבולות ארץ ישראל. (ר' הלל שלעזינגער נולד בירושלים בשנת תרס"ח, לאביו הגה"צ ר' שמעון משה שמואל זצ"ל, בנו של הגה"צ המפורסם רבי עקיבא יוסף שלעזינגער זצ"ל בעל "לב העברי", חתנו של הגה"ק רבי הילל מקאלאמיי זצ"ל).

בהיסוס רב נגשתי אל רבינו והצעתי לפניו את דרישתם של יקירי ירושלים, אבל רבינו לא נטה לדבריהם וסברתם. אמנם מכל מקום ויתר להם כדי להפיס דעתם והסכים לנסוע בדרך ארוכה ולסבוב את אותה הרצועה.

כשהגיעו למירון נתמלא מערת הרשב"י עד אפס מקום מגודל הציבור שהגיע עם רבינו, ומכיון שכבר הי' לעת ערב עם דמדומי חמה הזדרזו בכדי להתפלל מנחה מבעוד מועד, אחרי התפילה ניגש להציון הק' ולא אמר אז תהלים שם (מכיון שכבר הי' לילה) רק הניח את ידו השמאלית על הציון ונהרי דמעות ניגרו מעיניו הטהורות, והתפלל תפילה חרישית מעומק לבו הטהור במשך חצי שעה פניו היו בוער כלפיד אש והיה פחד להסתכל על צורתו הק'.

אח"כ הלך רבינו לחדר הסמוך על ציון התנא רבי אלעזר בן רבי שמעון, והתפלל שם וקרא שם כמה פתקאות.

לאחר מכן ציוה רבינו שיזמרו בר יוחאי ויצאו בריקוד קודש על הזמר בר יוחאי ואמרתם כה לחי, רבינו עמד בתוכם ופניו כלפיד אש בדביקות גדול.

סיפר הרה"ג ר' דן שווארץ זצ"ל בעמח"ס קן ציפור שנתלווה לרבינו בנסיעה זו, כדלהלן:

איך האב געהאט די זכיה ביי די צווי באזוכן פון רבי'ן, סיי אין יאר תשי"ט און סיי אין יאר תשכ"ה, צו פירן דעם רבי'ן מיט מיין קאר, על פי רוב האב איך אים געדרייווט דארכאויס דעם גאנצן באזוך, און אזוי ארום האב איך זוכה געווען מיטצולעבן מיטן רבי'ן פון דערנאנט די געהויבענע וואכן וועז ער האט דיך אויפגעהאלטן אין ארץ ישראל.

אין איינע פון די טעג האב איך געפירט דעם רבי'ן אויף די נסיעה צו די מקומות הקדושים, איך האב דעמאלטס מיטגעלעבט און צוגעזעהן א מורא'דיג בילד וואס עד היום וועז איך דערמאן דיך פון דעם לויפט מיר אדורך א ציטער, דאס איז געווען וועז דער רבי איז געווען אין מירון ביים ציון הרשב"י, דער רבי איז דעמאלטס געווען מורא'דיג פארפלאמט, פון זיין געזיכט האט ארויס געשפראצט פונקען פייער, און נאך וואס דער רבי האט בהשתפכות הנפש מתפלל געווען אויפן ציון הרשב"י מיט מורא'דיגע בכיות, האט מען אנגעהויבן צו זינגען דעם זמר בר יוחאי און דער רבי איז דאן אריין אין א אויסערגעווענליכע דביקות, ער איז געווארן אזוי שטארק פארקאכט, אז ס'איז געווען פשוט א פחד צוצוקוקן דאס בילד, וועז ס'האט דאס נישט געזעהן קען נישט באגרייפן וואס דאס מיינט די דביקות פון רבי'ן אין רבי שמעון'ען.

בס' זקניך ויאמרו לך מביא בשם הרה"ח ר' מאיר יודא העלד, כדלהלן:

וועז דער רבי זי"ע האָט באַזוכט אין ארץ ישראל אין יאָר תשכ"ה לפ"ק, איז ער געגאַנגען אויף די מקומות הק' אין גליל, מיין פאָטער הרה"ח ר' אברהם יעקב העלד ע"ה האָט געוואוינט אין מירון, וואו ער איז געווען דער שו"ב און ער האָט דאָרט פרובירט אויפצוטון פאַר אידישקייט אין יענע צייט וועז עס איז נאָך געווען אַ שוואַכער ישוב. מיין

פאטער האט דאן ארויסגעפאפט די געלעגנהייט און האט זיך שואל עצה געווען מיטן רבי'ן צו ער זאל זיך אוועקציען פון מירון און זיך באזעצן צווישן דעם היימישן ציבור אין בני ברק. דער רבי האט אים מייעץ געווען אז ער זאל בלייבן אין מירון, ווייל ביז וויל'אנג ער וועט דארט זיין, וועט זיין אידישקייט אין מירון.

מיט רבינו הקדוש ז"ע אין מירון

תיאור הנסיעה של רביה"ק למירון בשנת תשכ"ה שנתפרסם בכתה"ע בשנת תש"מ אחרי פטירת רבינו ז"ל

בעיה"ק צפת ת"ו

בשעת לילה מאוחרת נסעו לצפת, שם התאכסן רבינו בבית הרה"ח ר' **יהושע בלאך** ז"ל, שברח' האר"י בעיר צפת.

כמו כן היה לר' יהושע בלאך "גאסט הויז" ברח' ירושלים בעיר צפת אשר שם סעדו הציבור הגדול שנתלוו לרבינו בנסיעתו לצפת.

רבינו התפלל שם תפילת מעריב וקידש את הלבנה ברוב עם.

בס' זכר צדיק לברכה (חלק ה' עמוד 323) מביא בשם הרב ר' **אברהם משה קרויס** ז"ל ראה"כ בית שמואל במאנסי שהיה נוכח שם בשנת תשכ"ה כאשר שהה רבינו בצפת בבית האכסניא, והתפלל תפילת מעריב בביתו, ואחרי התפילה יצא להגזוזטרא שבביתו לקדש את הלבנה, ומקודם ציוה שיביאו לו המלבוש העליון (רעזשוואוקע). ואח"כ נשאר לעמוד שם והביט על הרי צפת, והתבטא ואמר: בהיותי כאן בשנת תרצ"ב, כמעט שלא השארתי אבן שלא התפללתי עליה [האב איך כמעט נישט אויסגעלאזט קין איין שטיין פון זיך אפשטעלן און מתפלל זיין], שהרי האר"י הק' אמר שמונחים כאן צדיקים כפליים כיוצאי מצרים.

סיפר הרה"ח ר' **הלל דוב גאנץ** ע"ה (שהיה אז הבחור המשב"ק אצל מרן רבינו ז"ל), מזכרונותיו מאותו נסיעה, שהוא התאכסן אז עם מרן ז"ל בבית האכסניא, ויהי באשמורת הבוקר כאשר התעורר משנתו בשעה 5:30 כבר ראה את רבינו יושב בחצר הבית מלובש בה"וויסע ווענסטיל" ויושב ולומד גפ"ת בקול נעים, והתנועע כמו בחור'ל צעיר והי' שקוע בלימודו ולא הבחין בנעשה סביבו, ולא ראו עליו שזה אך עבר רבינו יום קשה בעבודתו הק' לפקוד קברות הצדיקים וקבלת קהל אנ"ש שנכנסו אל הקודש פנימה להזכיר עצמם בפו"פ עד השעות המאוחרות של הלילה.

וכאשר ראה רבינו שכבר נתקבצו ציבור בחצר לראות ולהתבונן עבודתו הק', אז קם רבינו ממקומו ולבש את הבעקיטשע ונכנס בתוך בית האכסניא והמשיך שם בעבודתו הק' בהכנותיו לתפילה.

לאחמ"כ הלך רבינו ז"ל להתפלל בביהמ"ד האר"י ז"ל, לפני התפילה הגיע הרה"ח ר' **חיים בערקאוויטש** ז"ל מטובי העיר ומראשי העסקנים בעיה"ק צפת ומחסידי ספינקא ורבינו חקר ודרש אותו אודות מצב הדת בעיר.

אחרי התפילה הלך רבינו ופמלייתו לפקוד את קברי האריז"ל, הבית יוסף וכל קדושיו עמו, ובן היה על ציון חו"ז הרה"ק מטאלטשאווע זצ"ל, ואצל ציון התנא רבי פינחס בן יאיר.

וסיפר הרה"ח ר' הלל דוב גאנץ ע"ה שבאותו מעמד אמר הרה"ג ר' שלו' ראזענטאל רב ביהמ"ד האר"י, כי מנהג המקום לסובב סביב ציון הק' של רבי פינחס בן יאיר שבע פעמים, אך היה נראה על פני רבינו שאינו מקבלם, אך מ"מ סבב את הציון כמה פעמים.

יסופר, כי כאשר הלך אז רבינו על ציון האר"י הק' אמר רבינו על אם הדרך להציבור שנתלוו אליו, בזה"ל: **"מיר גייען טאקע אויף די הייליגע קברים, אין אמת'ן לויט אסאך דעות איז נישט אזוי גלייך צו גיין אויף א בית החיים, נאר וואס דעו? אויב איז מען זיך מדבק אינעם צדיק, מען לערנט זייערע**

ספרים, און מ'גייט אין זייערע וועגן, דעמאלטס האט עס א ווערד וועט מ'קומט צו זייער ציון, אבער אויב נישט, איז עס פונקט ווי מ'גייט אויף א פשוט'ע שטיין".

וסיפר הרה"ג ר' **יעקב קאפיל שווארץ** שליט"א אב"ד באיאם ב"פ, שהוא נכח בנסיעה זו, שרבינו ז"ל הי' אז גם על קבר הרמ"ק, אך לא אמר שם תהלים, רק נשען על מקלו והי' אחוז בשרעפיו משוטט במחשבותיו הק.

סיפר הרה"ח ר' **הלל דוב גאנץ** ע"ה כי באותו יום היה אור השמש יוקד ולוהט, וחום היום בער כאש, ושרך רבינו את רגליו בבבידות על ההר בצפת, וכשהיה רבינו למטה בההר, הביאו לפני הציבור מים לשתות, וגם הגישו לפני רבינו לשתות, אך רבינו על אף החום הגדול לא שתה ממנה רק נטל עמו את ידיו ופניו הק, כידוע דרכו בקודש של מרן רבינו ז"ל שלא שתה מים לבד.

עוד סיפר הרה"ג ר' **יעקב קאפיל שווארץ** שליט"א, כי כשהיה רבינו ז"ל אצל ציון הרה"ק מטאלטשאווא שאל הרה"ג ר' שלום ראזענטאל ז"ל רב דביהכ"נ האר"י בצפת, היות שהיו צריכים לחזור בחזרה את כל ההר (כי אז עדיין לא היה סלול הדרך למטה לנסוע משם בחזרה), על כן צריכים לדאוג שא' ימתין שם עם האויטא שלו למעלה בראש ההר בכדי שתיכף ומיד כאשר רבינו מגיע יוכל ליכנס לתוך האויטא, מיד רצתי תיכף למעלה ודאגתי להביא לרבינו אויטא גדול ומרווח, ורבינו והמשב"ק נכנסו לתוך האויטא, וגם אבי ר' אפרים ואנכי הקטן היינו שם.

על אם הדרך אמר רבינו שבדעתו לילך לטבול במקוה, וכשהגיעו סמוך למקוה, הלכתי לבקש את המפתחות מהממונים שם, בין כך הרה"ח ר' שמשון וואוויק ז"ל שמש ביהכ"נ האר"י ומחשובי העיר צפת הביא כסאות, ורבינו התיישב עם אנשי שלומו ברחבה שבין שני בתים, וסיפר סיפורי צדיקים, ר' שמשון הביא כוסות טייא לכל אחד להחיות את נפשם, ואכן שתו כולם כי צמאו מאוד אחר הליכה קשה ביום לוהט, גם לרבינו ז"ל הביאו כוס חמין טייא, ורבינו לגם רק לגימה אחת והניח את הכוס מידיו, והמשיך לספר סיפורי צדיקים, ותמהו כולם ולא יכלו להבין איך מחזיק רבינו מעמד אחרי הליכה קשה על הרים וגבעות כחום היום בלי שתיה כלל, וכבר היה אז בשעות המאוחרות של הצהרים.

תיאור כתה"ע מהנסיעה של רבינו ז"ל למקומות הק'

אח"כ הלך רבינו לטבול במקוה, וחזר לבית האכסניא ורבים מאנ"ש נכנסו אז אל הקודש פנימה בפו"פ להזכירם לטובה ולברכה, ונשאר אז רבינו ללינת לילה בעיה"ק צפת.

כשנפרד רבינו מבעל האכסניא טרם נסיעתו משם, אמר להם שברצונו לשלם על האכסניא, נענה בעלת האכסניא ואמרה: "**דער רבי זאל וויסן אז וועו איך זאל וויסן אז איך בין אראפ געקומען אויף דעם עולם נאר כדי דער רבי זאל ביי מיר איינשטיין, האט זיך מיר געלוינט מיין גאנץ לעבן מיט אלע מיינע צרות וואס איך האב מיטגעמאכט**". ולא רצו בשום אופן לקחת תשלום מרבינו ז"ל.

בעיה"ק טבריא ת"ו

למחרתו ביום ה' בבוקר נסעו לעיה"ק טבריא ת"ו שם התפלל רבינו תפילת שחרית בביהמ"ד שמעל ציון התנא האלקי רבי מאיר בעל הנס.

בספר זכר צדיק לברכה (ח"ב עמוד 654) מביא סיפור בשם בעל העובדא, שהיה בחור בעת ביקורו של רבינו בארצינו הק' בשנת תשכ"ה, והתלווה לרבינו בכל מקום שהלך כדי לחזות

בנועם קדשו, וגם השתתף בנסיעה למקומות הקדושים, וקודם שיצאו לעבר טבריא שמע איך שרבינו אמר לבאי ביתו, שברצונו להיות לבד בקברו של רבי מאיר בעל הנס, ומבקש שאף א' לא יכנס אתו בתוך המערה, וכמובן שהשתוקק מאוד להיות נוכח אז בתוך המערה, לראות בעיניו את עבודתו הק, ותיכף נסע לשם עם טעקס"י כך הגיע לשם קודם השיירה של רבינו, ומיד נכנס לתוך המערה והתחבא מאחרי ציון התנא סומכוס הנמצא ג"כ באותו מערה, וסיפר שרבינו נכנס לשם, ופתח בבכיות נוראות, ואמר דיבורים נוראים, ובין הדברים אמר בקול בכי בענוות קדשו:

"הרי אנו כבר קרוב לבן שמונים, יהודים באים אלי ומבקשים ישועות, אבל ליידער אין בידי להושיעם, כי ליידער אני חוטא ומחטיא, אני מתפלל לפני השי"ת שיהא לי הזכיה לעשות תשובה באמת קודם הסתלקותי מהעולם".

כאשר יצא רבינו מהמערה, הרגישו באותו בחור, ורצו להענישו על חוצפתו שנכנס להמערה כאשר רבינו ביקש שברצונו להיות שם לבדו, אבל פתאום פנה אליו רבינו ודפק על כתיפו ואמר לו, "אל תספר...", ואכן לא סיפר מה ששמע שם עד אחרי פטירתו של רבינו.

לאחמ"כ הלך רבינו לבית החיים העתיק בטבריה אשר שם ספונים וטמונים תלמידי הבעש"ט הק' זי"ע.

בשיחה עם הרה"ג ר' דן שוואַרץ זצ"ל שנתלווה אז לרבינו למקומות הקדושים, מתאר מזכרונותיו מאותה נסיעה, כדלהלן:

ווען דער רבי איז געפארן צום בית החיים אין טבריא, איז דער רבי געגאנגען אין באגלייטונג פון הגה"צ רבי זעליג מרגליות זצ"ל און להבחל"ח אנוכי הקטן, ווען מ'איז אנגעקומען צו א געוויסן שטיין אויפן בית החיים האט רבי אשר זעליג דערציילט פאר'ן רבי'ן וואס די וועלט פארציילט אז דער הייליגער אפטער רב ליגט דא, ווען נאך זיין הסתלקות האבן מלאכים אריבער געברענגט זיין הייליגן גוף קיין טבריא, און די מלאכים האבן אויפגעוועקט דעם שמש פונעם בית החיים כדי ער זאל עפענען דעם טויער פונעם בית החיים, און צופרי האט דער שמש געטראפן א נייעם קבר, וואס אויף דעם קבר זאגט מען, אז דארטן ליגט באהאלטן דער הייליגער אוהב ישראל.

איך האב שטענדיג געוואוסט אז דער רבי קויפט נישט אפ די אלע מעשיות, האב איך זיך דעמאלטס דירעקט מתבונן געווען אויפן רבינ'ס געזיכט צו זעהן וואס ער רעאגירט דערויף, און איך האב ווירקליך געזעהן אז די גאנצע צייט ווען רבי אשר זעליג האט דערציילט די מעשה פאר'ן רבי'ן, און אויך נאכ'ן דערציילן, האט דער רבי נישט ארויס געוויזן קיין מינדעסטע רעאקציע, קיין שום קנייטש האט ער נישט ארויס געוויזן, ער איז געבליבן שטיין ווי גלייד מ'האט אים יעצט גארנישט געזאגט, איך האב דאן פארשטאנען אז פאר'ן רבי'ן קען מען נישט פארקויפן קיין מעשיות.

משם הלכו לפקוד את ציון הרמב"ם, וכן על ציון התנא רבי יוחנן בן זכאי ותלמידיו, והשל"ה הק' הטמונים בסמוך.

בספר אור יקר (עמוד רח) מביא דכאשר רבינו עמד סמוך ונראה לציון הרמב"ם, סיפר אז רבינו מה ששמע מאביו מרן הקדושת יו"ט ז"ל שסיפר בשם הרה"ק משינאווא זצ"ל שזקינו מרן הישמח משה ז"ל ביקש מהשמים שיהי' לו היראה של האבות, והשיבו לו שאי אפשר למסור לבשר ודם יראה כזו ויחיה, וביקש שיתנו לו את היראה של הנביאים, וג"כ דחו אותו כנ"ל, אח"כ ביקש יראה מהתנאים והאמוראים או מרבנן סבוראי, ודחו אותו. אח"כ ביקש שיתנו לו את היראה של הרמב"ם, והסכימו מן השמים ונתנוה לו, ותיכף כאשר קיבל יראתו של הרמב"ם ז"ל נפל על הארץ וכל גופו נתכווץ וראשו הי' בין ברכיו ולא הי' יכול לסבול ולהחזיק מעמד, עד שלקחו ממנו היראה הזאת.

ואמר הרב החסיד ר' יעקב שמשון מרגליות ז"ל מצפת שלמד בישיבת אור תורה בטברי, שיש לרמז הדבר בפסוק "ולכל היד החזקה" אלה י"ד ספרי הרמב"ם "ולכל המורא הגדול" זו יראת שמים הגדולה של מחברם "אשר עשה משה לעיני כל ישראל". ורבינו קלסיה מאוד.

בספר בית ישראל (ח"ח עמוד קד) מביא בשם אחיו הרה"ג ר' אהרן טויסיג ז"ל, שהיה בביתו של הרה"צ ר' יואל אשכנזי ז"ל בטבריא, כאשר רבינו הגיע להתאכסן בביתו, ויהי כחום היום הביא בעל האכסניא לפני רבינו כוס טייא שהיה חם, ואמר הריני מקיים דברי חכמים (שבת מא.), הבלא מפיק הבלא, נענה רבינו ואמר: מען זאגט אזוי (דהיינו שאין זה רק בדרך מליצה בפי הבריות ואינו אליבא דאמת), ותמה ר' אהרן הנ"ל בלבו, הרי תלמוד ערוך הוא, והוציא את הגמרא ועיין ברש"י המפרש "הבלא דמרחץ", והבין כוונתו של רבינו.

לאחמ"כ הלך רבינו להשתטח על קברו של התנא האלקי רבי עקיבא, וביצאו משם הלך ג"כ על קברו של הרה"ק רבי משה חיים לוצאטו הנמצא בקרבת מקום והשעין את ראשו על המציבה המחודשת בדביקות נפלאה.

בשעות הערב עם דמדומי חמה נסע רבינו לעיר בני ברק.

חיי"ם וברכה לשמרת שלום

באותות הוקרה והערכה, נביע מזלא טבא ורב ברכה, לכבוד ידידינו וידיד נפש כל חי, עסקן נמרץ לכל דבר שבקדושה במסירות רבה עד בלי די, שמו הטוב במעשי חסדו מפורסמים לתפארה, ברוך הכשרון, בהכשר ויתרון, משליך עצמו מנגד, להרבות ולהוסיף במעשי צדקה וחסד, מגדיל עשות ברוח נאמנה ומסורה, להרים את קרן כוללינו המעטירה, למען לא יחסר לנו המזג בכל עת תדירא

ה"ה ידידינו היקר והנעלה רב פעלים לתורה ולתעודה

הר"ר חיים צבי סופר הי"ו

מראשי עסקני כוללינו הק' צדקת רבי מאיר בעל הנס

לרגל שמחת אירוסי בנו למזל טוב בשעטו"מ

החתן החשוב המופלג בתורה ויראה טהורה, שמו הטוב נודע לתפארה

כמר יחזקאל יואל ני"ו

עב"ג הכלה החשובה שתחי'

זאת ברכתינו ואיחולינו, אל מע"כ ידידינו, שיזכה להמשיך להרבות עשות למענינו ברביה והמשכה, ויוסף עליו ה' אלף פעמים ככה, ובשכר זאת יראה וירווה רב תענוג ונחת, מתוך שמחה והרחבה הדעת, וזכות רמבעה"נ יגן בעדו בכל עת, וכט"ס.

הכו"ח ברגשי הוקרה והערכה, אסירי התודה והברכה

יחזקאל ראטטער

בשם הנהלת הכולל | רבנן ותלמידיהון

קדושת הסוכה

מאן דעביד ליה סוכה, קודשא ב"ה מסכך עליה בההוא עלמא, ואגין עליה מכל מלאכי חבלה כד נפיק מהאי עלמא ואזיל להההוא עלמא. (**תיקוני זוהר, תיקון ע'**)

◆◆◆

אמר רבה דאמר קרא למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל עד עשרים אמה אדם יודע שהוא דר בסוכה למעלה מעשרים אמה, אין אדם יודע שהוא דר בסוכה, משום דלא שלטא בו עינא (סוכה ב), פירש"י ז"ל למען ידעו עשה סוכה שישיבתה ניכרת לך דכתיב כי בסוכות הושבתי צויתי לישב, הכי דריש ליה ואע"ג דאין יוצא מידי פשוטו דהיקף ענני כבוד, מיהו דרשינן ליה לדרשה עכ"ד, ולכאורה קשה דבכל מקום הפשוט הוא ענין גופני והדרש הוא ענין רוחני יותר פנימי מהפשוט, וכאן הוא להיפך דפשוט הוא היקף ענני כבוד שהוא ענין רוחניי והדרש ירמז לסוכה גשמי, וי"ל דרש"י ז"ל ירמוז לנו בזה גודל כח הסוכה שסוכה הגשמי הוא ענין רוחני מאד. (**דברי יחזקאל**)

◆◆◆

ובחג הסוכות הוא בחינת ז' הימים אשר כבר נכנסו והרגישו בכל בחינות הקדושה, והביאם לתחת כנפי שכינתו יתברך בתוך היקף ענני כבוד, ולזה המצות בהם לכנס בפועל להסוכה תחת צלא דמהימנותא, להיות לנו דעת והכרה להרגיש את בחינת הקדושה שהכניסנו בו, כמו שנאמר למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי וגו' וזה לעומת זה, כמו שיצאנו בפסח מהמ"ט שע"ט, כן הכניסנו השם יתברך במ"ט שערי קדושה, ועל זה רמז מצות סוכה להיות בה ז' טפחים על ז' טפחים שהוא חלל מ"ט טפחים נגד מ"ט שערי הקדושה והסכך עליהם שהיא אימא מסככא על בניה כידוע. (**תורת אמת**)

◆◆◆

הסוכה היא דוגמת המשכן, אוהל עראי, והד' מינים רומזים לכלי המשכן וכלי המשכן רומזים לדעת. (**כליל תפארת**)

◆◆◆

נמצא הסוכה היא בחי' הקדושה של הקרבנות ובחי' ארץ ישראל, בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך, לכן כאשר באו בני ישראל לסוכות זכו בזה לקדושת ארץ ישראל והקרבנות כנ"ל. (**תפארת שלמה**)

◆◆◆

כמו שהשבת קודש בעולם הזה מעין עוה"ב ומבואר באוה"ח הק' מי שאינו מרגיש נדנוד קדושה בש"ק כן לא יוכל להשיג עוה"ב כן י"ל בקדושת הסוכה שהיא דירה דקדושה בעוה"ז מעין עוה"ב שדרשו חז"ל על פסוק כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל א', שישראל יהיו נתונים לפנים ממחיצת מלאכי השרת ומקום הפנימי הלזו צומח ממחיצת סוכה בעוה"ז שאין בעולם מצוה כזו שיתכנס בה כל הגוף. (**שפתי צדיק**)

◆◆◆

בכל שנה כשאנו מקיימים מצות סוכה, נכנס בהעלם בכל נפש ישראל לחסות בצלא דמהימנותא גם אם אינו מרגיש. (**תורת אמת**)

◆◆◆

צוה אותנו לישב בסוכה בחי' אור מקיף, כי סוכה קדושה ועצי סוכה מוקצה מדאורייתא, וכולה שמותיו ית' ויתעלה ארבע רוחותיה ומעלה ומטה, והאדם הנכנס בה כולו מוקף בתוך אור קדושתו ית"ש. (**ייטב לב**)

◆◆◆

ידוע כל המצות זמניות בבוא הזמן של מצוה נתעורר הדבר שהיה בעת הראשון כשנצטוה המצוה ובסוכות אנו מוקפין בחסד א' וחסד יסובבנו כמאז ומקדם שהיינו מוקפין בענני כבוד. (**מאור עינים**)

◆◆◆

יחביאנו צל ידו תחת כנפי השכינה הכוונה אל הסוכה כמ"ש וישב ביום ההוא עשו לדרכו שעירה ויעקב נסע סכתה וגו', כי בבואו אל הסוכה יתפרדו כל פועלי און וכל המקטריגים יתבטלו, כדאיתא דסוכה הוא אור מקיף ששומר לאדם מהחיצונים, ודיבר עוד בקדשו, ר"ה הוא בחינת מחשבה ובמחשבה אין שליטה להחיצונים, וביוה"כ הוא בחי' דיבור, ואדרבא אז מצוה להתוודות אבל אז לית ליה רשות לאסטוני, וסוכות הוא בחינת מעשה עשיות סוכה ונטילת הד' מינים, לכן צוה השי"ת לישב בסוכה לבל להיות להחיצונים אחיזה במעשי המצוות האלה, סוכה היא אור מקיף. (**מאורן של ישראל**)

◆◆◆

נוהגין לומר בתפילת נעילה וכן בעשרת ימי תשובה יחביאנו צל ידו תחת כנפי השכינה והוא לפלא בעיני כי תחת כנפי השכינה הוא רק נשמות הגרים משא"כ נשמות ישראל על כנפי השכינה ושאלתי את פי כבוד מחותני הרב הקדוש המקובל מהרצ"ה [מזידטשוב] זצוק"ל, ואמר שנוכל לפרש הכוונה על צל הסוכה אשר מצותה אחר יום הקדוש צילא דמהימנותא. (**בני יששכר**)

◆◆◆

אמר רבינו הקדוש הדברי חיים מצאנז, דהגם דהטלית של ציצית מכסה גם כן רוב הגוף, אעפי"כ אין הרגלים נכנסין לתוכה מה שאין כן הסוכה דגם הרגלים נכנסין לתוכה, ולא עוד אלא דהסוכה כולה שמות הקדושים וקרקעות הסוכה ג"כ שורה בתוכה שמות הקדושים כידוע, והשי"ת צווה לנו לכנוס

לתוך הסוכה לדרוס עליהם כדי לקדשינו ולטהרינו ולכפר פשעינו עכדה"ק. (**חקל יצחק**)

◆◆◆

למען ידעו דורותיכם כי ע"י מצות סוכה נמשך לאדם דעת לידע איך לעבדו ית"ש, כמ"ש דע את אלקי אביך ועבדיהו. (**זרע קודש**)

◆◆◆

והנה אמרתי לחדש לפי"ז אשר בעת שישראל יושבים ומקיימים מצות סוכה למיתב בצילא דמהימנותא בצלא דקוב"ה שהאמא הק' מסככת על בנהא, וכאשר רמזו בענין מצות סוכה ענינים נשגבים בדרכי הקבלה והסוד, בהסכך הרומז לכוונת השופר ובהדפנות אשר כולם שורשם ממקור עליון בגבהי מרומים, וא"כ בוודאי באותו מקום המקודש לשמים לא תשלוט שום כח משרי מעלה, כי אנו יושבים אז בצלא דקוב"ה ושכינתיה ואם כן הסוכה יש לה קדושה יתירה כמו קדושת ארץ ישראל, אשר ה' דורש אותה, ואם כן כיון שנכנסו לסוכה ויוציאם מביתם, א"כ אז יצאו מארצות העמים וממערכת שמים וכסיליהם, ואז ממילא יש לו לאדם חזקת כשרות כמו בארץ ישראל, ובודאי אז מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה. וזהו שנאמר בסוכות נתקן מדת הדעת המקיף את השכל היינו תיקון המחשבה, שע"י ישיבת סוכה נתקן זאת שהקב"ה יצרף לנו מחשבה טובה למעשה וזש"ה בסכת תשבו שבעת ימים למען ידעו דורותיכם, שע"י מצות סוכה תזכו לזה שתתקנו את סוד הדעת היא המחשבה לצרפה לטובה, וזה ידעו סוד הדעת זהו נוהג לדורות לתקן ולטהר המחשבה בסוכה. (**קדושת יום טוב**)

◆◆◆

סכות הוא זמן שמחתינו וזמן אמר אאמו"ר זצוקללה"ה שהוא לשון הכנה מלשון זימן שחורים ומצא לבנים היינו שמצות סוכה שאנחנו מקיימים בשבעה ימי החג, הוא הכנה להמשיך שמחה על כל השנה כולה. (**מגן אברהם**)

◆◆◆

בסוכות הושבתי היינו כשישראל יושבים בסוכה ומקיימים מצותה כאשר צויתי להם, אז אני מוציאם ממצרים הידוע, היינו מן היצה"ר, וזהו שמסיים בהוציאו וכו'. (**בית אהרן**)

◆◆◆

מבואר בספרים כי על ידי מצות סוכה זוכה לבנים. (**תפארת שלמה**)

◆◆◆

ועפי"ז יובן דהנה הנס של ענני הכבוד הרי נפשע לישראל בבחי' עזרה מבלי שאלה ובקשה מאתם כדברי החיד"א ז"ל כנ"ל, וא"כ בכל שנה ושנה ביחי חג הסוכות מתעוררת הארץ הנס ההוא וסגולת הימים להשפיע ישועה לישראל אף מבלי שישאלו ויש בזה נחמה והתחזקות לדורות אחרונים אשר גם אם רבה שפלותם ואן בכוחם לבקש ולהתפלל על הישועה שאעפי"כ יבוא להם העזר מאתו יתברך בבחי' עזרה שהוא אף מבלי שאלה, וזה ביאור הכ' בסוכות תשבו שבעת ימים וגו' שהבוי"ת צונו לעשות זכר לענני הכבוד שזכו להם ישראל מבלי בקשה תחלה, וזה האור נתגלה תמיד בכל שנה ושנה שיזכו ישראל תמיד לישועה בבחי' זו מבלי בקשה תחלה, וע"כ אמה"כ למען ידוע דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בנ"י וגו' שמזה ילמדו דורות אחרונים ויתחזקו בבטחונם בהשי"ת שאפילו אם שחה לעפר נפשם וחש כוחם ושכלם מלבקש על הישועה יזור להם הבוי"ת וישלח להם הישועה אף מבלי שאלה ובקשה תחלה וכדרך שעהש לאבותינו בהושיבו אותם בענני הכובד בצאתם ממצרים, וז"ש למען ידעו דורותיכם כי בסוכות "הושבתי" בלי שאלה ובקשה כפי' הבני יששכר, דממצות סוכה המורה על ענני הכובד שהשפיע להם הקב"ה בלי שאלה, ילמדו דורותיכם הם דורות אחרונים וידעו כי אני ה' אלקיכם ועליהם להשליך עלי יהבם כי אשלח עזרתם מקודש ואספיק צרכיהם באופן הטוב והנאות. (**דברי יואל**)

◆◆◆

יסופר על הרה"צ ר' יואל טשאפלר ז"ל שנזדמן לו להיות בלעכוויץ בסוכות והזמינו הרה"ק ר' מיכל מלעכוויץ ז"ל על החג, וכשהיה צריך לר"מ להכנס בסוכתו, התחיל להשפיל את עצמו אמר איך יהין גוף מתועב כמוני להכנים ראשו ורובו בתוך קדושה גבוהה כזו והרבה בדברים המשברים את הלב עד כי נמס לבו של מהר"י ז"ל בקרבו, עד שליום מחרת לא היה יכול הר"י לבא בסעודה. (**בית אברהם**)

◆◆◆

בסוכות תשב"ו אותיות בוש"ת, כי האדם בשימו על לבו גודל קדושת הסוכה בבחי' מקיף כמבואר בספרים ימלא בושה וכלימה על מה שעבר, אולם זאת עצה היעוצה שיקבל עליו להטיב מעשיו מהיום והלאה, ובזה יכנס לסוכה על שם העתיד, ובפרט כי מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה וידוע כי מעשיהם של צדיקים נקראו אור והפכו נקרא חשוך, כדאיתא במדרש בראשית וז"ש כל האזרח שאומר אהיה זורח אור מהיום ישבו בסוכות והראיה לזה כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים, על שם שעתידין לקבל התורה. (**ייטב פנים**)

אושפיזין עילאין

מבואר בספרים מלשון המאמר הזוהר הק' הנ"ל שאם האדם לא יזמין הני אושפיזין קדישין בפיו אף אם הוא צדיק גמור אינם באים בסוכתו כלל, שצריך להזמין אותם דוקא ולקרוא אותם כל אחד בשמו. (**יסוד ושורש העבודה**)

◆◆◆

באמת צריך האדם להתבונן בחסדי ה' שאין סוף ואין חקר שחושב תמיד מחשבות לבל ידח ממנו נדח, ואף מי שנפגם ח"ו ביום הקדוש, עכ"ז מצד חסדי ה' מתעורר בקרבו בכל יום מחג הסוכות אושפיזא מז' רועים לסייע לנו בסיוע שיש בו ממש לתקן המדה אשר פגמנו בכל השנה. (**ישמח ישראל**)

◆◆◆

הנה ע"י שהאדם מתחזק את עצמו באמונה גדולה יכול לבוא לקדושת כל האושפיזין, וזה כל האזרח בישראל ישבו בסכות,

ישבו מלשון משיבת נפש, כלומר שמשיבים נפשם ומחיים את עצמם ע"י סוכה שהיא בחי' אמונה. (**אזור אליהו**)

◆◆◆

כל השבעה רועים נרמזים בהסוכה שבאים להסוכה וע"ז ממשיכים שמירה לכל השנה כולה ומסייעים לעשות הרצון העליון ומצותיו יתעלה. (**מדבר קדש**)

◆◆◆

יזהר שלא לדבר בסוכה בימי חג הסוכות אלא בדברי תורה כי גדולה קדושתה. (**אור צדיקים**)

◆◆◆

עיקר השפעות חסדים הוא ביום ראשון אושפיזא דאברהם יומא דאזיל עם כולהו יומין כידוע מספרים. (**אמרי נועם**)

◆◆◆

בסכות באושפיזי דיצחק שקלסתר פניו דומה לאברהם שיש בו תערובות ממדת החסד בהגבורות נמתקים הדינים והגבורות ונתגבר אור הרחמים. (**מגן אברהם**)

◆◆◆

יום ג' של סוכות שביום הזה יש התגברות גדול להקדושה לכלות את כל בחינות ההפכים והמנגדים המרומזים בהרי אררט, וכמו שנאמר הרים כדונג נמסו מלפני ה' וגו' וגם כי עיקר הסוכות הוא נגד יעקב ונגד עננא דאהרן, ומצינו בשניהם שנתגברו והכניעו את הכח של ההיפוך כי יעקב אבינו ע"ה נצח את המלאך הידוע, ואהרן הכהן נצחו גם גכן בקטורת. (**תורת אמת**)

◆◆◆

והיום בכחו דמשה רבינו ע"ה באושפיזא דיליד מתעוררת שוב מדתו וכחו לסייע להאיר אור חלק יעקב שיהיה בגילוי האור הקדוש ולראות איזה אוצר יש ביד כל אחד ואחד, ובמה החלפנו אותו, וזהו ביום ההוא לא ייה עוד אור יקרות וקפאון היינו שלא יהיה עוד האור יקרות בבחי' כסוי וקפאון רק יתגלה לעין כל בבחינת גילוי וצמיחה, ועל ידי כן נשוב לפניו בלב שלם אמן. (**ישמח ישראל**)

◆◆◆

והתרוץ הוא דהאמת הו דהשבעה רועים כל א' וא' בקדושה ובטהרה שלו היה ממשיך קדושה וטהרה על ישראל עד שהיו מסוככים בהקדושה, וכל אחד ואחד המשיך היקף ענני כבוד לפי הקדושה וטהרה שלו, אלא להמשיך שיהיו כולם בבת אחת ובשעה אחת היה על ידי אהרן דבצדקתו שהיה אוהב שלום ורודף שלום גרם שיהיו כל השבעה עננים בבת אחת דהיה באפשר שיהיו העננים לעתיד ואהרן המשיך אותם שיהיו בזאת העת ובבת אחת וניחא הכל דהיו בזכות השבעה רועים והיה בזכות אהרן. ולפי הדברים היה נכלל באהרן ענן א' שהיה מצידו וגם מה שהמשיך כל הז' עננים בזאת העת, ומרומז אהרן במילוי אותיות [בזה אל"ף ה"א ר"ש (עי"ש דף ר"ד) נו"ן בגמטריא תשל"ו] מספרו ח' פעמים סוכה [עם ה' כוללים] מרומז למה שאמרתי שהיה בו הצד שלו וגם כל השבעה בבת אחת. (**מדבר קדש**)

◆◆◆

גודל אושפיזא של יוסף כי בזה הסעודה יש יכולת בכח האושפיזא קדישא לתקן כל הפגמים שפגם בברית ולעשות הכנה להבא, כמאמר הכתוב ויוסף הוא השליט ביצרו בזה הוא השליט בכל העולמות ובכל הנבראים והוא המשביר לשון תקוה אשר שברו על ה' אלקיו, הוא המכניס תקוה אמיתית לכל ישראל. (**גדלת מרדכי**)

◆◆◆

דוד הוא הכולל והמקבל קדושתו מכל הרועים וממשיך לישראל ולכך דו"ד מל"ך ישרא"ל מספרו ז"פ סוכה והכוללים שמסכך על הכלל ישראל בקדושתו כל המדות, ומרומז ג"כ דז' פעמים סוכה מספרו תרל"ז, והושענא רבא מספרו ג"כ תרל"ז, מחמת שהוא יומו של דוד, ויהיה במהרה ישועה רבה ולכך נקרא יום זה בשם הושענא רבא. (**מדבר קדש**)

ארבעה מינים

נאמר (משלי ל') שלשה המה מטיבי צעד וארבעה מטיבי לכת, אלו ד' מינין שכל אחד ואחד מישראל הולך ורץ ולוקח לו מהן להלל להקב"ה והם נראים קטנים בעיני אדם וגדולים לפני הקב"ה. (**מד"ר אמור**)

◆◆◆

שמעתי מאאמו"ר ז"ל שאמר בשם אביו שאמר בשם זקנו הקדוש מראפשיץ זצוק"ל זי"ע, דידוע שהד' מינים הם אותיות שם המיוחד, וכל זמן שאנו מחזיקים בידינו את השם הוי"ה יכולים להתפלל להשי"ת עכת"ד. (**צלא דמהימנותא**)

◆◆◆

וע"כ אנו נוטלין ארבעה מינים הללו ונלחמים בהם עם כל המקטריגים והמעיקים שד' מינים האלו הם הכלי זיין שלנו ובהם מוליך ומביא מעלה ומוריד, שכל מקום שיש שם מקטרג ומסטין על ישראל כלם יפלו תחת רגלינו ולא יוכלו קום, ועל כן אנו שמחים בחג הזה בד' מינים הללו ומקלסים להבוית"ש שנתן לנו שכל הזה איך לנער כל רשעי ארץ. (**מנחם ציון**)

◆◆◆

בלולב ומינים ממשיכין דעת מן הנועם העליון איך לשוב בתשובה שזה עיקר הדעת. (**זרע קודש**)

◆◆◆

בשם אמו"ז ז"ל ולקחתם לכך ליקח עצמותינו אל הבוי"ת והיינו כדאי' במדרשים אתרוג דומה ללב לולב לשדרה הדם לעניים ערבה לשפתים וצריך האדם לכוין להטות כל איברים הללו אליו ית', והמצוה שמרמז לזה מסיע ג"כ לאדם כי כל מצוה היא הבטחה שמתקיים לבסוף ע"י שמרמזים שחפצים בזה. (**שפת אמת**)

◆◆◆

במצות לולב ומיניו נתקדשו ונטהרו האברים אשר רומזים לאלו המצות כדאיתא במדרשים לולב נגד השדרה אתרוג לב ערבה שפתיים הדם עינים, וע"ז מבקשים קדשינו במצוותיך שהמצוות מביאין קדושה להאברים. (**שפתי צדיק**)

◆◆◆

אמר הרב הקדוש (ר' זושא מאניפאלי זצ"ל) לתלמידו, אשר לולב ר"ת ו'טהר ל'בנו ל'עבדך ב'אמת. (**אילה שלוחה**)

◆◆◆

לולב בגימטריא חיי"ם, רמז למי שקונה אתרוג עם לולב יפים זוכה לחיי עולם הזה והבא. (**מהרי"ל**)

◆◆◆

בחג הסוכות אנו עושין מעשינו בפרהסיא בלולב ואתרוג בלי שום פחד מחיצונים כי כבר נמתקו הגבורות ואנו יכולים למשוך כל השפעות טובות וחסדים גדולים על כנסת ישראל. (**מאור ושמש**)

◆◆◆

דין הנענוע שהחיוב להוליך ולהביא ולהעלות ולהוריד, והענין לעורר הנפש שתזכור בעת השמחה כי הכל לשם ית' ממעלה ועד מטה וד' רוחות שהכל נכלל בזה. (**חינוך מצוה שכ"ד**)

◆◆◆

ונ"ל כי ד' מינים מרמזים על ישראל כמבואר (ויי"ר שם) ויש מרמזים על הקב"ה בעצמו כידוע ג"כ (שם) ונ"ל להכריע להיות כי הם באים לעצור טללים רעים וכו' (סוכה ל"ז:) ר"ל לנער הקליפות והרשעים והענין כי ע"י שישראל נאגדים אלו עם אלו, ועם ה' ואתם הדבקים ועי"ז האגודה גם האו"ה נאספים בכבלי ברזל מבלי יוכלו יגעו אל משיחו ועמו, והאו"ה בפרוח כמו עשב כי יש להם פר"ח ניצוצות פר"ח עש"ב גמטרי' ס"ם (בחשבון מנצפ"ך) ואנו מנענעים בשמונה מקומות ששה הודו ב' אנו ובכל פעם ל"ו נענועים כמ"ש מג"א עולה ח' פעמים ל"ו רפ"ח להוציא רפ"ח הנ"ל וצדיק כתמר יפרח תמ"ר פר"ח גמטריא כח"ץ ורמזוהו חז"ל שהיו אומרים בשעת נענועים גירא בעיניך שטן, והיינ כח"ץ הנ"ל והוא פלא. (**חתם סופר**)

◆◆◆

מצות לולב מורה על שיש בו ארבעה מינים נגד ארבע אותיות שמו ית' הוי' ומנענע לארבע רוחות העולם ולמעלה ולמטה, כדי להמליכו וליחדו במעלה ובמטה ובארבע רוחות להעריך ולהרביץ קדושתו בעולמו ולהכניע על ידי זה כל הרע והס"א הסובבין בעולם הזה. (**סדורו של שבת**)

הושענא רבא

ענין סמיכות הימים הושענא רבה ושמיני עצרת הושענא רבה הוא היום האחרון של ימי הסוכות, שישראל צועקים בהם בכל יום הושענא והושיעה נא, וכשבא יום האחרון נעשה צעקה גדולה בלב נפשות ישראל קשה עלי פרידתך, ולזה נקרא הושענא רבה מצד אתערותא דלתתא, ושמיני עצרת הוא מצד אתערותא דלעילא, שהשם יתברך אומר קשה עלי פרידתכם, והוא כענין שנאמר (ישעי' סה כד) והיה טרם יקראו ואני אענה, ובשני ימים האלו נכלל כל קדושת החג של כל הימים שעברו, ונעשו התקשרות וחיבור הגמור בינינו ובינו שמו על כל השנה כנ"ל. (**תורת אמת**)

◆◆◆

יום ערבה שיש בו תיקון גם לפושעי ישראל שאין בהם לא טעם ולא ריח מצות. (**מחשבות חרוץ**)

◆◆◆

בשם הרה"ק מראפשיץ זצללה"ה זיעוכי"א שהיה רגיל לומר בכל שנה ושנה קודם ההושענות דהוי"ר, דידוע שהד' מינים הם כנגד אותיות שם המיוחד, וכל זמן שמחזיקים עוד בידו את השי"ת יכולין להתקרב אליו עכלה"ק. (**הרה"ק מראפשיץ זי"ע**)

◆◆◆

יוה"כ היא החתימה, ובהוי"ר ג"כ נחתמים, חותם בתוך חותם, ואז אין חוששים למגע גוי, כי ביום הושענא רבה נוטל הקב"ה התפילות והבקשות וכל הזכיות וכל הטובות שעתידים לבוא ומעלה אותם לשמים ממעל במקום שאין שם שליטה להקטרוג, וזה נקרא חותם בתוך חותם. (**מאורן של ישראל**)

◆◆◆

שמעתי מאבותיי הקדושים זי"ע מה שמקובל איש מפי איש מרבינו הקדוש מלובלין זי"ע בשם רבינו הקדוש הבעש"ט זי"ע מפי אליהו ז"ל שמי שמתפלל כראוי לכוון לבו באלו השלשה ימים, הו"ר שמיני עצרת ושמחת תורה, אז מסוגל להתפלל כל השנה בכונה כראוי. (**שער יששכר**)

◆◆◆

וגם ביום לא יתגרה בשינה כל כך, וילמוד בתורה ויעשה צדקה, שהם שני עמודים אשר כל בית ישראל נכון עליהם בגלות החל הזה, וכתבו גורי האר"י זצ"ל כי מאוד צריך לדקדק במעשיו ביום הזה, ובכן השתונן והכונן ביום זה של הוש"ר לילו כיומו הכן לקראת אלקיך לעובדו בלב שלם בתורה ובמצוות בדקדוק עצום. (**שמחת הרגל**)

◆◆◆

כתב במדרש לולב דומה לשדרה הדס לעין ערבה לשפתים אתרוג ללב וכו', וזה היום גמר מצות ד' מינים וסיומם במצות ערבה, כי יום השביעי בחינת מלכות פה, צריך לתקן הדיבור שיהי' קדוש לה', ולא יעשה דבריו חולין כי אם תוכו רצוף מילי דשמיא. (**ייטב לב**)

◆◆◆

על ג' ימים אלו שהם הושענא רבה שמיני עצרת שמחת תורה, עומד כל העולם. (**מהרא"א הגדול מפרימשלאן זצלה"ה**)

◆◆◆

יום הושענא רבה יום הערבה שמרמז לפה, וכתיב (תהלים פא, יא) הרחב פיך שבעת גאולה וישועה צריכין להרבות בתחנונים להיות נושע תשועת עולמים, וזה החן שיש להבורא ית' גם בדומין לערבה לא טעם ולא ריח רק ע"י הכנעה להתפלל לפניו ית', וכחן של ישראל בפה כמ"ש (מד"ר שמות כא, א) מתגאה בירושתו הקול יעקב שקולן ערב לפניו ית', אמנם העיקר החן על אותן שיש להם טעם וריח, ואעפ"י כן ע"י האגודה ביחד שמכניס עצמו לכלל ישראל ומדבק עצמו בערבה, על ידי שיודע שיותר יכול להיות נושע בתפלה מבכח מעשיו, לכן הניחו חכמים כל המינים ואחזו רק בערבה, וע"ז נאמר (תהלים לו, ז) אדם ובהמה כו' שערומין בדעת ועשוים בכהמה לפני הבורא ית'. (**שפת אמת**)

◆◆◆

בימים הנוראים הקדושים לא בכה (הרה"ק מוה"ר ארי מראהטין זצ"ל) הרבה, אבל בהו"ר מעת התחיל לומר הושענא לא דמו דמעות עיניו, ובשנים האחרונים היה מרבה בבכי תמיד. (**הלולא דרבי**)

◆◆◆

זכיתי לקבל פני קדשו (של הרה"ק מצאנז זצ"ל) בימים האחרונים של חג הסוכות והושענא רבה בתוכם, והוא היה מתפלל בהו"ר תפילת חול, ובכל ברכה מח"י ברכות היה מתפלל בכח גדול עד אין חקר ובבכי גדול, עד שלא היה כמעט אחד מכל הקיבוץ הגדול שלא הורידו דמעות. (**תורת משה נתן**).

◆◆◆

היום הזה הוא גמר ההיקף של ימי החג שהיינו מבקשים ומתפללים בכל יום הושענא, והיום הזה נקרא הושענא רבה, מפני שבא צעקה גדולה בלב להוושע בישועה רבה מאחר שמרגישין החוסר שעדיין לא נושענו, והוא אושפיזא דדוד המלך ע"ה שהיה לו תמיד צעקה גדולה בלבו מפני שנדמה בעיניו תמיד שעדיין הוא עומד בחוץ, וכדאיתא במדרש (ע' מדרש שוח"ט מזמור טז) על הפסוק (תהלים פד, יא) בחרתי הסתופף אברהם בטרקלין יצחק בקיטון ואני בסף. (**פרי צדיק**)

◆◆◆

על ידי משנה תורה שאנו לומדין בהו"ר, בזה אנו מעלים הגבורות לשרשן שיסמיכו ג"כ עם חסדים, והמלכות מתעלה להמוחין ומקבלת השפעות טובות כנסת ישראל. (**מאור ושמש**)

◆◆◆

בליל הושענא רבה ניעורין כל הלילה ואומרים כל ספרי תהלים, מצד שהוא אושפיזא דדוד ע"ה, ודוד היה ניעור ולא היה ישן רק שיתין נשמי, ואמר שירות ותשבחות, לזה אנו מתעוררים מדה שלו. (**מחזה אברהם**)

◆◆◆

והנה הרב בספר טור ברקת שם (סי' תרס"ד) הבריק ברקאי אזהרה שמענו, לעסוק כל הלילה בתורה, ושלא להפסיק בדברים בטלים, שיחת דקלי"ם מאיליהם, ומעלה עשן כי אז יעשן אף וכו', ואם ילמד כל הלילה כדחזי וכנימוס, ינצל מכרת כמ"ש ז"ל והאריך הרב בזה ע"ש באורך, ואשר נגע אלקים בלבו, יראה ורעד יבא בקרבו, ישום או"ר בו כיקוד אש מאימת הדין, וימהר לשוב אל ה', ואת העוס"ק אשר עס"ק בתורה, תהיין חוברות, יראה ואהבה, בהכנעה וגילה ברעדה, וכל הלילה אל יתן דמי לו, ובכללות יכוין, כי הכל לעשות נחת רוח ליוצרו דוקא, לתקן שרש הלימוד במקום עליון, וגמירי הבא ליטהר מסייעין אותו. (**לב דוד**)

◆◆◆

כבר נהגו תפוצות ישראל בליל הושענא רבה להתאסף פמליות פמליות ללמוד בתיקון, ואם בעל נפש אתה תמעט באכילה ושתיה, וכל הלילה אז תקרא ביראה ושמחה רבה, ולא יפסיק בדברים בטלים, דדינא קיימא ולא יתן מקום למקטרג ח"ו. (**שמחת הרגל**)

◆◆◆

הכל הולך אחר החיתום להתפלל תפלתו בזמנה שלימה, ולהיות עינא פקיחא שלא יתמנמנם בקריאת שמע ובעמידה, ויצא שכרו בהפסדו, ואחר תפילה יתן חלק ביום נורא הזה לעסוק בתורה, כי יום קדוש הוא לאדונינו, ואחר אשר ינוח לישן מעט, יתגבר כארי ללמוד ולעשות צדקה כפי כחו, וישים ארחותיו ככל אשר תשיג ידו. (**לב דוד**)

◆◆◆

אמר (הרה"ק ר' מרדכי מלעכאוויטש זצ"ל) ביום הושענא רבה, העולם אומרים מנהג משבר הדין, וכן אני אומר המנהג של הו"ר מנהג נביאים הוא, ומשבר כל הדינים מישראל. (**אור ישרים**)

◆◆◆

ממשיכין ש"ע נהורין בהו"ר שנוטלין ערבי נחל גמטריא ש"ע. (**זרע קודש**)

◆◆◆

בהושענא רבה צריך מאוד לעשות תשובה בעת חביטת הערבה, שבעת ההוא הוא גמר חתימה, וצריך האדם מאד לעשות תשובה לפני הקב"ה, ועל ידי זה הוא בורא בריה חדשה, כידוע כי ערבה גמטריא זר"ע וגמטריה עז"ר, כי צריך לכוון בעת חביטת הערבה להמתיק ה' גבורות ושיעשה כולו חסדים. (**בית אהרן**)

◆◆◆

בעת נטילת ערבה הרומז ליוסף שומר הברית כדאיתא במדרש (ויק"ר ל' י') וערבי נחל זה יוסף, ראוי לשום אל לבו ללכת בדרכיו, ועל כן ערבה עולה זרע לתקן אשר שחת זרע לבטלה ר"ל, ולבקש מאת ה' לקבץ הנדחים וזדונות יהפכו לזכיות. (**ייטב פנים**)

◆◆◆

אמרתי טעם למה נקרא יום זה הושענא רבה, משום שיש ג' זמנים לדון בו בני העולם, בר"ה וביו"כ ויום הזה הו"ר, והנה בר"ה השי"ת דן את העולם בדין גמור, וביוה"כ דן את העולם במדת הרחמים, הבינונים יכולין אז לזכות בדין, אבל בהו"ר השי"ת דן את העולם במדת החסד מדתו של אברהם אבינו ע"ה, ואז יכולין כל בני אדם לזכות בדין, ולכן נקרא הושענא רבה. (**הישר והטוב**)

◆◆◆

לכן נקרא הושענא רבה כי מתעורר רחמים גדולים. (**תפארת שלמה**)

◆◆◆

היום הזה הוא הגמר של התפלות של החג, כדאיתא בגמרא (סוכה מה) אותו היום מקיפין את המזבח ז' ימים, וענין מקיפין את המזבח היינו הבטחון שנתקבלו התפלות, כמו שנאמר (תהלים ד', ו') זבחו זבחי צדק ובטחו אל ה', וברגע האחרונה של היום כשנגמרים כל תפלות ישראל מופיע השמחה בלב כל נפש ישראל, לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה האלקים את מעשיך, ועל זה יש לרמז בדברי חז"ל (סוכה מח) לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה, שברגע האחרונה בהשלמות החג וכניסת ליל יום טוב האחרון נתרבה השמחה בלב נפשות ישראל כנ"ל. (**תורת אמת**)

שמ"ע ושמח"ת

אמרו בזוהר (ח"א רכ) שעיקר גמר החותם נגמר ביום שמיני עצרת בתפלת מוסף, הגם שהרמ"ע ז"ל (עשרה מאמרות חיקור דין ח"ב פכ"ז) מיאן בזה, ודעתו שטעות סופר הוא בזוהר, קשה לשבש כל ספרי הזוהר שבדינו ואין זה הכרח. **(בני יששכר)**

◆◆◆

ביום השמיני עצרת תהיה לכם דהנה ידוע הגם שבהושענא רבה יוצאין הפתקין, עכ"ז עדיין הם נעצרים עד שמיני עצרת, ועוד נותנים זמן להאדם שישוב בתשובה, ויקבל עליו מלכות עול מלכותו יתברך עול מלכות שמים שלימה, וזהו ביום השמיני עצרת תהיה שיהיה עוד עצרת דהיינו מעצור ועיכוב להגזרין והפתקין, לכם אותיות מלך, שעוד נותנים להאדם זמן עד שמיני עצרת לקבל עליו מלכות שמים, ולשוב בתשובה שלימה לפניו יתברך. **(באר משה)**

◆◆◆

הנה ידוע ג' רגלים הם נגד אברהם יצחק ויעקב, ושמ"ע הוא נגד דוד רגל רביעי, והנה שמ"ע הוא יום נגד נ"א מר"ח אלול ימי הרצון של ישראל, והוא גמר החתימה טובה לישראל, כי דבר מלך שלטון (קהלת ח, ד) ודבר המלך ואשר נחתם בשם המלך אין להשיב (עי' מגילת אסתר ח, ח) וז"ש (בראשית יג, ח) אל נא תהי מריבה וכו', ר"ל ע"י המריבה שביני ובינך יתעכב ח"ו ניצוץ דוד, ואז לא יהיה נ"א היינו יום הנ"א הוא שמיני עצרת, והוא מה שאנו אומרים הושיעה נא הצליחה נא שהוא עיקר הישועה והצלחת ישראל. **(אגרא דכלה)**

◆◆◆

כדי שתשאר בנו השפעת הקדושה והאהבה הנשפע לנו בימי החג גם לימות החול יש צורך ביום ממוצע בין ימי החול לימים המקודשים, שעל ידו יתקשרו אלו באלו ובאמצעותו תהא הקדושה נמשכת לימות החול, ושמיני עצרת הוא הממוצע לעצור השלימות של הימים המקודשים האלו על כל ימות השנה, אמנם אפ"ל עוד דבחו"ל באויר ארץ העמים שבטלה הטהרה ואין הקדושה גדולה כל כך לא סגי בהכי ויש צורך עוד ביום ממוצע נוסף על שמיני עצרת, דע"י יו"ט א' שהוא מדאורייתא לא יתקשרו הימים הנשגבים הללו עם ימי החול הבאים אחריו, כי לפי ערך גודל בחי' הקדושה אשר בו לא יתקשר היטב עם ימות החול ובצאת ממנו לימים פשוטים לא ישאר מהרגשת הקדושה הלזה מאומה לימים הבאים אחריו, ולזה שקדו חכז"ל על טובתינו וקבעו לנו עוד יו"ט שני של גליות, ולאשר שהוא רק מדרבנן ולא אלים קדושתו כמו דאורייתא שפיר יתכן להיותו בחי' ממוצע בין קדושת יו"ט א' שהוא מדאורייתא לימי החול הבאים אחריו, וע"כ ע"י זה היום של שמחת תורה נגילה ונשמחה גם בימי החול להרגיש הרגשת קדושה והשפעת האהבה הנשפע לנו בימי החג, ובאמצעותו והיתה לה "שמחת עולם" דע"י האהבה שנרגיש ביום זה יתקשרו ויתחברו עמו גם ימות החול הבאים אחריו ותהא האהבה שמחת עולם גם בכל ימות השנה. **(דברי יואל)**

◆◆◆

אמרו צדיקים שמיני עצרת היא הקשר והכולל (בל"א איז דער שלוס) מהחג הק', וכענין מעשה אורג שעושים בשפת הבגד שפה כפולה שלא יקרע, כמו כן היא בחינת שמ"ע, ונוכל לזכות בקדושת היום להשאר בכל הקבלות והרצונות טובות שקבלנו עלינו. **(ישמח ישראל)**

◆◆◆

יו"ט של עצרת היא עיקר של כל הימים טובים, ביום השמיני עצרת תהיה לכם, עצרת היא לשון אסיפה (ת"א) כנושי תהיו לכון, היינו החסדים אשר כנסתם וקיצבתם ואספתם עד עתה, תהיו לכון שתוכלו לקבלם ולהחזיק אצליכם, הנה ביום הכיפורים נמחל כל העונות, ולכן אמר הקב"ה קשה עלי פרידתכם, היינו כי קשה מאד שיהיה ח"ו פירוד, כי הצדיקים צריכין להיות אצלם רק אחדות, אמר הקב"ה עכבו עלי עוד יום אחד הוא יומא דכליל כל יומין (פע"ח שער כ"ח פ"א) והיא בחינת חסד, היינו לעכב החסדים אשר נאספו ונקבצו להמשיך אותם על כל השנה. **(כנסת ישראל)**

◆◆◆

כתיב (שמות כג, יד) שלש רגלים תחוג לי בשנה, ובשמיני עצרת לא כתיב לשון רגל, אכן הוא רגל בפני עצמו שבו נגמרים ומתיחדים כל היחודים מכל הרגלים ומכל השנה, שעם בני ישראל מייחדים יחודים שונים בכל רגל מהשלש רגלים ושמיני עצרת הוא רגל בפני עצמו להתאסף בו כל היחודים. **(ברכת דוד)**

◆◆◆

כל המועדים בכלל המה לכל ימי השנה, וחג הסוכות הוא המקור של המועדים, וכמאמרם ז"ל (ר"ה ד) שזה גורם שזה אחרון ושמיני עצרת הוא המקור של חג הסוכות, והוא הכלי המחזיק ברכה, כענין מאמר חז"ל (סוף עוקצין) לא מצא הקדוש ברוך הוא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, ולזה נקרא עצרת לשון אוצר, ע' וא' הם ממוצא אחד, וגם המשמעות הוא אחד, כי על ידי שנעשה הגבלות כלי לאצור השפע, על ידי זה נעצור ונקלט השפע בהמקבל להיות מחזיק ברכה, ולטעם זה מברכין בו גשם, הגם שיש מקומות שאין עתה צורך להם, רק מפני שעתה עת פתיחת המקור לקבל הברכה. **(תורת אמת)**

◆◆◆

יום הזה רומז על ימות המשיח, שהקף יהיה שמונה, כדאיתא בגמרא (ערכין י"ח) כינור של מקדש של שבעת נימין היה כו' ושל ימות המשיח שמונה. **(בית יעקב)**

◆◆◆

סוד ביום השמיני וכו' מלך הדר עולם התיקון, ברור מכל רע כולו טוב. **(היכל הברכה פ' ראה בד"ה שלוש, דף ק"ג ע"ב)**

◆◆◆

אין שום מצוות בשמיני עצרת, דהוא מעין לעתיד, ומצות בטילות לעתיד (נדה ס"א) היינו מצות מעשיות, ויהיה הכל רק במחשבה. **(חשבה לטובה)**

◆◆◆

שמיני עצרת כוללת כל שלשה רגלים וכו', וסימנך (דברים טז טז) שלו"ש פעמים בשנ"ה הוא עצמו מספר ביום השמינ"י עצר"ת. **(היכל הברכה)**

◆◆◆

והיית אך שמח, אמרו חז"ל לרבות לילי יו"ט אחרון לשמחה או אינו אלא יו"ט הראשון כשהוא אומר אך חלק ע"ש, הנה אתי הקרא לרבות ליל יו"ט אחרון ולמעט ליל יו"ט הראשון, ויש ליתן טעם לדבר, על פי מה דאיתא ברמ"ע (מאמר חקור דין חלק ב' סוף כ"ז ע"ש) שלשון חג מורה על חוגה ועיגול הסובב על איזה מרכז, כמו שאר ימים טובים שכולם סובבים על נקודת שמיני עצרת, אבל שמיני איהו גופא הנקודה קדושה העליונה מכל הקדושות אפילו מקדושת יוה"כ ולא שייך לקרותו חג, ובעיקר עיקר קדושתו היא היפך של יוה"כ, דיוכ"פ הוא ע"י עינוי נפש וקדושת שמיני ע"י שמחה, וזה נקרא (שיר השירים ז ז') מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים, כי אהבת השם ע"י עינוי כמו יוכ, למטה ממדרגות אהבת שמיני עצרת שהיא ע"י שמחה, ויום השמיני הוא בעצמו כמו יוכ, לכן שווין בקרבן מוסף כמו יוה"כ, ואפ"ה קדושתו יותר מיה"כ ע"י שמחה חדותא דמלכא עם ישראל, לכן שאר י"ט שקדושתן עומד על איזה דבר מצוה שחיטת קרבן פסח, שתי הלחם בעצרת, שופר בר"ה, עינוי נפש ביוה"כ, ונטילת לולב בחג, ועיקר מצותן אינו אלא ביום, גם שמחתן אינה אלא ביום, אבל קדושת שמיני שאינו אלא ע"י שמחת האדם שמתענג על ה' וחדותו יתברך ואינו עומד על מצוה מיוחדת, ע"כ גם לילה אתרבי לשמחה. (**חתם סופר דרשות**)

◆◆◆

והיית אך שמח הוא לשון הבטחה שתהיה בשמחה, והענין הוא כמו שדרשו (יומא לט) מפסוק (ויקרא יא מד) והתקדשתם והייתם קדושים, אדם מקדש עצמו מלמטה מקדשין אותו מלמעלה, והתקדשתם הוא מצד האדם כמו ושמחתם, והייתם קדושים הוא הבטחה מלמעלה כמו והיית אך שמח, והענין הוא כי אין ביד האדם להוליד השמחה בלבו רק ע"י מעשה המצוה כמו ע"י ד' מינים וע"י מצות סוכה, על זה נאמר ושמחת בחגך, וגם בשבועות ע"י מתן תורה, אבל בשמע"צ אין בו שום בפועל, וגם לא זכר מהעבר כשאר מועדים, רק זהו שורש היו"ט שהשי"ת משפיע השמחה בפנימיות נקודת הלב בלי פעולת האדם, והיינו ע"י שנקלט כל פעולות המצות של ז' ימי החג להיות נאסף עתה בפנימיות נקודת הלב שיתקיים בקביעות, ולכן רמזו בזה על יו"ט אחרון (סוכה מח) מפני שיש בו שמחה לפניו, שע"י השמחה שלפניו מצד פעולות המצות כנ"ל, נתרבה ממילא השמחה בלב ביו"ט האחרון מלעילא, ולכן נקרא שם היום עצרת כנישו דחדוה, מפני שנקלט השמחה בפנימיות הלב להתקיים על כל ימי השנה. (**פרי צדיק**)

◆◆◆

מצות שמחה הוא מה שנאמר והיית אך שמח שנדרש (סוכה מ"ח) על שמיני עצרת, שאז אין שום מצוה, רק קביעות השמחה שיהיה לו הויה לעלמי עד (וכו') ששמחין בלא שום מצוה רק בדברי תורה, כמו שנאמר (תהלים יט ט) פיקודי ה' ישרים משמחי לב. (**פרי צדיק**)

◆◆◆

כדי שיהיה נשאר בנו שמחת התאחדות הזה גם אחר עבור ימי הסוכה, ניתן לנו יום שמיני עצרת, להרבות השמחה גם על כל השנה, ועל זה רמזו ז"ל מפסוק והיית אך שמח, לרבות לילי יו"ט האחרון לשמחה, וכדאיתא על זה במדרש (עי' ב"ר פס"א ד') תוספתו של הקדוש ברוך הוא מרובה על העיקר, ובוודאי שגם העיקר של השם יתברך הוא בלי גבול, רק שענין תוספתו הוא לרבוי ענין גם לזמנים אחרים. (**תורת אמת**)

◆◆◆

שמעתי מפ"ק זקיני מו"ר ז"ל בשם רבו הרבי ר' בונם ז"ל שהזהיר להחסידים ביום שמ"ע יתפללו הכל בציבור, בזה יתוקנו כל התפלות יחידים אשר התפללו בכל השנה. (**שפתי צדיק**)

◆◆◆

בשמיני עצרת בתפלת שחרית ומוסף ידבק גופו ונפשו מאוד בדביקת הבורא ברוך הוא, כי אז הוא ג"כ עת רצון גדול על כל השנה. (**אור עינים**)

◆◆◆

צריך לכוין בהתפלה מאד, כי בסוכות יש סיוע מסוכה ולולב משא"כ בשמיני עצרת, והוא העולה על כל הימים שמר"ח אלול עד עכשיו שהולכין מדרגא לדרגא. (**מראה יחזקאל**)

◆◆◆

ידוע מצדיקים אשר שמיני עצרת הוא עת מוכשר להמשיך גשמיות ופרנסה לישראל. (**אמרי נועם**)

◆◆◆

נהירנא כד הוינא טליא, שמעתי שאמר אדוני אבי הגה"ק זלה"ה בשם הרה"ק מוה"ר נפתלי מראפשיץ וכל הענין איני זוכר רק זאת מה שאני זוכר, שאמר על הפסוק (בראשית כד, יד) והטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה וגם לגמלך אשקה, דידוע מספרים הקדושים דמראש השנה עד שמיני עצרת העיקר לבקש רק על רוחניות לבד ולא עסקי עולם הזה, ובשמיני עצרת שהוא בחינת שאל מה דבעי, מותר לבקש אז על ענין עוה"ז, שהשי"ת ישפיע לנו בריאות ופרנסה טובה, והנה מבואר בשם האר"י ז"ל דבשמ"ע מאיר שם כ"ד עיינין, וזהו והטי נא כדך ואשתה, ואמרה לא לבד שתשפיע לתלמידי חכמים יהי' כל טוב. (**דברי יחזקאל**)

◆◆◆

בשמיני עצרת נמשך בחי' שמחה בתורה על כל השנה, דהנה עסק התורה אין צריך להיות בקרירות, כי אם ללמוד בשמחה ותענוג (בלשון אשכנז קוועל) כמארז"ל (שבת ל' ע"ב) וכן לדבר הלכה, וכתיב (תהלים יט ט) פקודי ה' ישרים משמחי לב, ושמחה זו בתורה נמשך בשמיני עצרת, ולכן נקרא שמחת תורה. (**מגן אבות**)

◆◆◆

ענין שמחת תורה שהשמחה של כל השנה בתורה ומצות נכלל ביום אחד, שהוא כללות כל השנה. (**לקוטי תורה**)

◆◆◆

מבואר ג"כ בספרים הקדושים דהאדם אם משמח עצמו בשמחת תורה, אזי מוריש זה התורה לבני בנים עד סוף כל הדורות. (**הישר והטוב**)

◆◆◆

לכאורה למה נקרא שמחת תורה, ומה גם (זוהר ח"ג ע"ג) שהקב"ה ואורייתא וישראל חד (וכו'), ונראה על פי משל, כי עינינו רואות כשר יזכה איש פשוט שפל ערך להיות על שמחת צדיק מפורסם כשושינה נשואין לבנו או בתו, והיה לו ככמה

יגיעות לכתת רגליו ממרחק רב, וכאשר יזכה להיות שמה על שמחתו, אז משמח את עצמו מאוד מאוד, ומפזז ומכרכר בכל עוז ומרקד בכל כוחו, וכאשר שואלין אותו לשמחה זו מה זו עושה, ישיב על מה לא אשמח שאיש פשוט כמוני שפל ערך זכה להיות על שמחת בת מלך מלכי רבנן, אשר כמה אלפים אנשים גדולים חורי ארץ באו לכאן ממרחק בהוצאת מרובים, ואנכי עני ואביון שפל ונבזה זיכני השי"ת להיות ג"כ עמהם על שמחה זו, והנמשל מובן, ולכן אילו היה נקרא שמחת ישראל, הרוצה לשמוח היה צריך להיות בבחינת ישראל, לקיים תורה ומצות כראוי, משא"כ כשנקרא שמחת תורה, והוא שמחת ה' כי כל התורה שמותיו של הקב"ה (זוהר ח"ב קכ"ד) וקב"ה ואורייתא וישראל (בחי' ישראל) חד ותורה נקרא בזוהר הקדוש ברתא דמלכא, לזה כל איש כקטן כגדול אפילו השפל ערך צריך לשמוח בשמחתה, וגם עוד יותר כמשל הנ"ל ולזה ראינו מפשוטי עם בני ישראל ששמחים עוד יותר ויותר. **(בית יעקב)**

◆◆◆

שמחת תורה היא הכנה לכל השנה להיות קבוע בתורה כמשאחז"ל על שלא ברכו על תורה תחלה, ולכן בתחלת השנה יש שמחת תורה שיתבונן האדם גדולת התורה שהם דברי אלקים חיים, וע"י התשוקה והשמחה להתדבק בתורה, נשאר אח"כ דבקות מעסק התורה כמ"ש במדרש וזאת הברכה יש ברכת התורה לפניה ולאחריה וכן אף אנשים סוחרים שבכל השנה אין עוסקים תמיד בתורה, מ"מ ע"י השמחה בתחלת השנה שקובע בלבו וקשה לו לפרוש מדברי תורה, מועיל לו שלא ישכח לגמרי אף שעוסק בדברים אחרים, וכתיב (דברים לג יח) שמח זבולן בצאתך, וקשה כי למה ישמח בחלק זה, שהוא עצה שע"י השמחה קודם שיצא לסחורה ע"י זה יהי' נשמר בצאתו, ולכן יש שמחת תורה בתחילת השנה. **(שפת אמת)**

◆◆◆

השמחת ההקפות, לפי שהוא שמחה דספר תורה עצמה, גבוה הוא הרבה גם מבחינת שמחת בית השואבה. **(סידורי הרב)**

◆◆◆

אחז"ל יומא (פג) מי שאוחזו בולמוס הוא הס"מ שמבלה הכל, כי בולמוס אותיות ס"מ, מאכילין אותו הקל הקל הוא קולות שמזמרין בשעת הקפות שע"ז מבטלין אותו. **(עטרת ישועה)**

◆◆◆

ע"י ההקפות ביום שמ"ע ועושין שמחת תורה, ע"ז מבטלין גיהנם של א"ש ושל"ג, כי שמ"ע הוא ביום כ"ב ושמחים עם התורה, שכן תור"ה עם כ"ב עולה א"ש של"ג. **(עטרת ישועה)**

◆◆◆

ארבעה מינים שבלולב הם כנגד ד' אותיות הוי"ה, בניקוד קמץ, ושם זה הוא שם של חסד רק שאין להחסד התפשטות, וזהו סוד וקמץ הכהן (ויקרא ח' יב) וחג שמיני עצרת הוא נגד ד' אותיות השם הק' הוי"ה בנקודת פתח, היינו שבחג הזה יש להחסד התפשטות בכל האורות העליונים ובכל העולמות העליונים ובכל כוחות עליונים ותחתונים, וכל זה על ידי שאנו עושין הקפות ומשמחין בשמחת תורה. **(אוהב ישראל)**

◆◆◆

ודוד מפזז וכרכר לפני ארון ברית ד' (שמואל ב ו' טז) ומיכל שחקה, ע"כ לא היה לו בנים, נמצא ע"י הקפות שמרקדים עם התורה יכולין להמשיך בנים וגם רפואה, כי הקפ"ה עם בני"ם עולה רפוא"ה. **(עטרת ישועה)**

◆◆◆

היסוד העבודה היה אומר לאברכים להקפיד להקיף הקפה שישית עם הספר תורה בשמחת תורה, ואם לא היה בידם ס"ת בזמן ההקפה, יקחו לידם ס"ת אחר הקפת הציבור, ויקפו בזה הקפה ששית שזו תיקון לפגמי שמירת הברית. **(אבקת רוכלים)**

◆◆◆

מה שמרקדין ומשמחין כל כך בשמח"ת, נודע מה שאמר בזה הרה"ק מוה"ר יצחק אייזיק מקאלוב זצ"ל להסביר על פי משל לאחד שבא לבית מלון וצוה לתת לו מכל טוב מאכלים טובים וחדרים נאים ביותר, ככה עשה לא יום אחד ולא יומים, עד שבא בעל הבית אצלו עם חשבון גדול שישלם, אמר אין לי לשלם, וא"ל הבעה"ב אם כן אמסור אותך לממשלה, שיתנהו אל בית הסוהר, א"ל ומה יהי' לך מזה הלא לא תרויח בזה כלום, אך כיון שאין לי לשלם ארקוד לפניך ריקודים נאים מה שאני יכול, ועל ידי זה יתרבו הבאים כאן ותרויח ע"ז ממון הרבה כפי התשלומין המגיע לך, וכן הוא בשלנו שבכל הימים נוראים אנו מבקשין בני חיי ומזוני, ומבטיחין להקב"ה להטיב מעשינו, ובהגיע יום שמח"ת ואין לנו מה לשלם, רוקדין לפניו ית' בשמחת תורתו, ומכניסין בזה הרהורי תשובה בלבות בני ישראל, ועל ידי זה יתרבה מצות ומעשים טובים עכדה"ק. **(אגרא דצבי)**

◆◆◆

ואמרתי כבר דבדברי חכז"ל מצינו רקידה משמש בשני פנים, הא' הוא לשון רקידה ושמחה של מצוה וכמ"ש כיצד מרקדין לפני הכלה, ותו מצינו במלאכת שבת דאחד מן הל"ט מלאכות נקרא מרקד ולא לחנם קראו חכז"ל לשני דברים הללו בלשון אחד, דהנה תכלית מלאכת ההרקדה הרי הוא לברר את האוכל מתוך הפסולת וכמו"כ תכלית הרקידה בשמחה של מצוה הוא שיבררו את עצמן היטב (מ'זאל זיך גיט דורכזיפן) ולזרוק ולרחק מתוך עצמו את הפסולת והרע וישאר אך האוכל והטוב, ועל כן הוא נקרא ג"כ בשם רקידה, וצריך לכוון לזה בשעת הרקידה שיוברר האוכל מתוך הפסולת וישאר אך טוב, וידוע מה דאיתא בזוה"ק במקום א' (בפ' ויחי) דעל החטא הידוע רח"ל לא מהני תשובה ולית לך חובא בעלמא דלא אית לי' תשובה בר מהאי, וטעמא דמילתא כבר מבואר בספה"ק מפני שהתשובה צריכה להיות באותו אבר שחטאו בו כדי לתקן אבר הפגם בסיבת החטא, וכמ"ש רז"ל והחטא הזה רח"ל הוא ע"י כח כל האיברים ונעשו כולם פגומים ח"ו, וע"כ קשה התשובה בזה, ובדברי חיים (נח) כתב דמסנ"פ באמת להשי"ת מהני והוי תיקון גם לזה, ולפי"ז יתכן דריקוד של מצוה שהוא ג"כ עם כל הגוף וכל האיברים יחד ג"כ הוי תיקון אף לחטא הזה. **(דברי יואל)**

◆◆◆

ענין של שמחת תורה שישראל שמחים בהתוה"ק ומרקדים בהתורה, והריקוד הוא בחינת בירורין בירור אוכל מתוך הפסולת בבחינת כיצד מרקדין, שלא ירקד מחמת מנהג העולם בהבלים ושטותים ושמחת הוללות, רק הריקודים יהיו לשם

בירורין אוכל מתוך הפסולת, ועל ידי זה נעשה כל המשכות והשפעות החסדים, אל אל"ף למ"ד במילואו גימטריא הק"ף שעל ידי ההקפות נמשכים כל החסדים משם א"ל. **(ברכת דוד)**

◆◆◆

אדוני אבי ז"ל היה אומר בשם אא"ז ז"ל בזה"ל, מה הם הריקודין איני יכול להגיד לכם אבל זאת אני אומר, שכל תפלות שאין להם עליה בכל השנה, ביום זה אנו מעלים אותם על ידי הריקודים. **(מקרא קודש)**

◆◆◆

א"י נפשי חולת אהבתך אנא א"ל נא רפא נא לה וכו', דלכאורה יל"ד למה כפל לומר תיבת "נא" פעמים ושלש ולכאורה הוא יתור לשון ללא צורך וצ"ב הכוונה, ואפ"ל עפ"י המבואר בספרן של צדיקים דע"י כח השמחה של מצוה ששמחים בשמע"צ ובשמח"ת יתעלו ויתוקנו כל התפלות שהתפללו בימים הנוראים שעברו עלינו, ול"א נפשי חולת אהבתך, דהנה אם ח"ו אין תפלות ישראל מתקבלות ברצון זהו המחלת לב היותר גדולה, וז"ש נפשי חולת אהבתך דמי יודע האם זכינו בכל אלה הימים הקדושים להתפלל תפלות אמיתיות שיהיו ראוים להתקבל ברחמים וברצון לפני כסא כבודו יתברך, ולזה בקשתינו שע"י כח השמחה של מצוה שאנו שמחים עתה בשמחת תורה יהי' תקנה לכל אותם התפלות, וזהו שאנו מבקשים אנ"א א"ל נ"א רפא נ"א לה, ונא יתפרש מל' תפלה ובקשה כאמרם ז"ל אין נא אלא בקשה להבוי"ת שעתה בשמחת תורה יהי' רפואה ותקנה לכל התפילות והבקשות הרמוזות בתיבת נ"א שהתפללו בימים המקודשים שכולם יעלו לרצון ויתקבלו לפני ה'. **(דברי יואל)**

◆◆◆

ביום השמיני עצרת תהיה לכם (במדבר כט לה) על דרך צחות כי כשמלך עושה שמחה של נשואין וכדומה, מוציא האסורים לחפשי ולחירות וצריך לאסוף אותן הביתה, והנה בשמיני עצרת זמן שמחת תורה כחתן יוצא מחפתו כביכול כידוע ליודעי חן מכוונת ברכת גשם, אז מוציא הניצוצות הק' ונשמות דאזלין ערטילאין לחפשי וחירות וצריך לאסף אותן הביתה, וז"ש וביום השמיני עצרת לשון כנישו ואסיפה כתרגומו תהיה לכם, והבן. **(ייטב לב)**

◆◆◆

שמענו מאבותינו זצ"ל בשם הגה"צ מהר"ם מקאסוב זצ"ל שאמר להחסידים בשעת שמחת ריקודין וזה לשונו רמסו הקליפות. **(עטרת ישועה)**

◆◆◆

אנו מכין כף אל כף בשמחת תורה, ועל ידי זה ננצל מן הכף הקלע. **(עטרת ישועה בד"ה בפ', דף ע"א ע"ב)**

◆◆◆

אדמו"ר זצוק"ל אמר שהשם הקפות הוא מלבד מה שמורה על פעולת ההקפה, מורה ג"כ על משמעות ההלוואה, על דרך שאיתא (אבות ג' טז) החנוני מקיף, כי השי"ת מלוה לאדם על השעה הזאת אור התורה, שמשה רבינו ע"ה התענה על זה ארבעים יום וארבעים לילה, ועלינו לשלם הלואה זו מעט מעט בכל השנה. **(אמרי פנחם)**

◆◆◆

אדמו"ר זצוק"ל היה לובש את הקאפעטע הלבן עם החגורה והמצנפת הלבנה אל ההקפות כמו שהיה לובש ביום הכפורים ובליל פסח, ואמר כי ביוה"כ אנחנו מתאמצים להתעלות ולהשתוות להמלאכים שנוכל לעמוד עמהם מעורבב ביחד, וע"כ אנו לובשים לבנים כמו המלאכים, ובעת ההקפות בא השי"ת וכל פמליא דיליה לעולם הזה לשמוע ההקפות עם הזמירות והריקודין של ישראל, כמו שבאים בליל פסח לעולם הזה לשמוע ההגדה כדאיתא בזוה"ק (ח"ב מ') וע"כ אנו לובשים לבנים בליל פסח להשתוות אל המלאכים שבאים בבתנו, וכן גם בהקפות שיך טעם זה. **(אמרי פנחם)**

◆◆◆

אדמו"ר זצוק"ל אמר שבכל הקפות מקיפים עם ישראל ג"כ מלאכי מעלה, השלוחים המביאים ההשפעה דקדושה לעולם הזה, ולכל מין שפע יש מין המשפיעים חסד להקפה א' מלאכים המשפיעים שמירה להקפה ב', מלאכים המשפיעים רחמים להקפה ג', מלאכים המשפיעים כח הניצוח להקפה ד', מלאכים המשפיעים הן להקפה ה', מלאכים המשפיעים כח התולדה להקפה ו', מלאכים המשפיעים עושר וכבוד להקפה ז'. **(אמרי פנחם)**

◆◆◆

מקובל לנו מהקדושים זי"ע אשר בליל שמח"ת באים הנשמות מגן עדן לראות הקפות ושמחת התורה אצל בניהם. **(עטרת ישועה)**

אסרו חג

אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ כתב הרמב"ן בבוא לאדם התעוררות אהבת השי"ת, יראה לעשות תיכף איזה מצוה, וע"י זה יעשה כלי לאהבה, וזהו עד שתחפץ שתעשה לאהבה חפץ וכלי, וכן בנפול עליו יראה רוממות וכיוצא, ע"ש בדבריו, דהענין הוא דהיראה ואהבה הבאים מהשי"ת אם אין להם כלי להתצמצם בתוכם אינם נשארים בקיום, מה שאין כן כשעושה להם כלי נשארים בקיום, ועיין בספר קדושת לוי דמשום הכי נקרא חג השבועות חג העצרת, דגדלות היראה ואהבה הבא לישראל במתן תורה מצטרך לכלי שישראל הדבר בקיום, כמו הכלי שעוצר את מה שבתוכו, וכן בשעת מתן תורה נתן להם מצוה הגבל את ההר, לא תגע בו יד וגו' ומצות פרישה, ועל ידי זה נעשה בחינת כלי ליראה ואהבה שהשיגו ע"ש, והוא הנרצה אחר כל מועד יום אסרו חג, לעשות איסור וקישור להאור הנשפע לישראל בחג, על כן "אסרו" בגימטריא או"ר כל"י. **(אגרא דפרקא)**

◆◆◆

אחר היום טוב שהוא החול ישאר בהם קצת הארה של יו"ט אל החול, כי הארה הנמשכת להם ביו"ט היא קטנה ומיעוט, גם ביו"ט היו קצתן עומדים במקום החול, ויש יכולת אפילו אחר יום טוב בחול ממש להשאיר קצת הארה של יום טוב אל החול, וזהו אסור חג. **(פרי עץ חיים)**

פנימי העת"ד בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור הגה"צ רבי מנחם מאיר וויסמאנדל שליט"א

אבד"ק נייטרא מאנסי

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

ג' דחוה"מ סוכות תשפ"ה לפ"ק

רבינו: אה, א גוט יום טוב, ברוך הבא.

אב"ד נייטרא מאנסי: א גוטן מועד.

רבינו: וואס מאכט מען עפעס גוטס?

אב"ד נייטרא מאנסי: ברוך ה', געלויבט דער אויבערשטער.

ווי אזוי פילט זיך דער רבי?

רבינו: געלויבט השי"ת, דער אויבערשטער העלפט כסדר, מ'דארף דאנקען דעם באשעפער בכל עת ובכל זמן.

אב"ד נייטרא מאנסי: על כל נשימה ונשימה תהלל קה.

רבינו: אונז האב מיר געהאט דא דעם יום טוב אן אינטערעסאנטע שאלה, א איד וואס האנדלט מיט אתרוגים, האט געוואלט בארגן געלט ער זאל קענען אריינקויפן סחורה, איז ער געגאנגען בעטן פון עפעס א גוטן פריינד צו ער וויל אים בארגן, האט יענער געענטפערט, אז דו וועסט מיר געבן אויף יו"ט א שיינעם אתרוג וועל איך דיר בארגן געלט, זאגט ער גוט, און אזוי איז געווען ער האט אים געבארגט געלט, און ערב יום טוב האט ער אים אפגעברענגט דאס געלט, און האט אים געגעבן א שיינעם אתרוג. יעצט חוה"מ כאפט ער זיך אז דאס גאנצע געשעפט איז א ריבית געשעפט.

אב"ד נייטרא מאנסי: יא אודאי, ריבית קצוצה [היינו ריבית דאורייתא].

רבינו: יא, נישט סתם ריבית.[1]

יעצט אפילו ער איז גרייט אים צוריק צו געבן דעם אתרוג, ווערט א שאלה, האב איך יוצא געווען, צי האב איך נישט יוצא געווען.

אב"ד נייטרא מאנסי: ס'ווערט אויך א שאלה צי ער דארף מאכן היינט א שהחיינו ווען ער נעמט א נייעם אתרוג.

רבינו: אויב האט ער נישט יוצא געווען דארף ער טאקע מאכן נאכאמאל א שהחיינו, דאס איז די זעלבע שאלה.

אב"ד נייטרא מאנסי: נו, וואס האט דער רבי גע'פסק'נט?

רבינו: כ'ווייל זאגן דעם אמת, מ'האט מיך נישט געפרעגט די שאלה, כ'האב נאר געהערט די מעשה וואס איז געווען דא. ס'איז נישט קיין אויסגעשטעלטע מעשה, ס'איז טאקע אזוי געווען, ס'האט אזוי פאסירט.

שפעטער האב איך געזעהן, אז ס'איז שוין געווען אזא שאלה, ביים ערוך לנר.[2]

---

1 ריבית האסורה מן התורה היא זו שבאה על ידי קציצת המלוה בשעת ההלוואה, (או בשעת הדיוחת הזמן לרוב פוסקים קס"ו ס"ב), דהיינו שמתנה המלוה שיתן לו הלוה ריבית עבור ההמתנה שממתין לו להחזרת מעותיו, תוספת זו שהותנה עליה שיתן לו הלוה בין בשעת הלוואה או לאחר מכן או בשעת הפירעון ואפילו לאחריו, הרי זו ריבית קצוצה -האסורה מה"ת, אבל אם לא היתה קציצה בשעת ההלוואה, אינה אסורה מן התורה אלא מדרבנן וזהו אבק ריבית.

המקור לכך שריבית קצוצה היא רק כזו שקצצו וקבעו את דמיה מראש, הוא מהפסוק (ויקרא כה, לז) את כספך לא תתן לו בנשך - איסור ריבית חל רק על הזמן שבו מוענקת ההלוואה, על קביעה בזמן הנתינה כי תשולם עבור ההלוואה ריבית.

2 הערוך לנר בספרו שו"ת בנין ציון (ח"א סי' ס"ו) נשאל הלוה מחברו מעות וקצץ עמו לתת לו אתרוג בריבית, ונתן לו אתרוג עבור הרבית שקצץ עמו, האם המלוה יכול לצאת באתרוג זה ידי חובתו, ואי משום מצוה

אבער ער גייט אריין אין די שאלה וואם מיינט ״יוצאה בדיינים״,[3] צי דעם חפץ אליינס דארף מען צוריק געבן אדער מ׳קען געבן געלט. אויב מ׳קען אפגעבן געלט איז דער חפץ זיינם.[4]

אב״ד נייטרא מאנסי: אבער נישט למפרע, דער חפץ ווערט נישט זיינם למפרע, ביז ער באצאלט איז ער דאך מחויב צוריקצוגעבן דעם חפץ.

רבינו: יא, אבער אויב די גאנצע איז יוצאה בדיינים, מיינט דאם אז ס׳איז א עקסטערע מצוה מהזיר זיין וועגן וחי אחיך, האט ער עם בעצם קונה געווען, צו דאם גייט צו אלץ גלימה וואם מען איז מוציא.[5]

אב״ד נייטרא מאנסי: כל זמן ס׳איז געווען ריבית...

רבינו: די גמרא זאגט (בבא מציעא סה.) גלימה מפקינן מיניה, מ׳זאל נישט זאגן אז ער איז זיך מתכסה בגלימה דריבית.[6] אבער דער חוות דעת נעמט אהן אז דער דין איז יוצאה בדיינים, דער חוות דעת נעמט אהן אז בעצם האט ער עם קונה געווען.

אב״ד נייטרא מאנסי: אז ער האט קונה געווען דעם אתרוג?

רבינו: דעם חפץ האט ער קונה געווען, אפילו ס׳ריז ריבית קציצה.

אב״ד נייטרא מאנסי: ס׳איז אזוי ווי א גזילה בידו.

רבינו: ער זאגט אז ס׳איז נישט גזילה. ס׳איז דא א דין פון וחי אחיך....[7] ס׳איז אן אינטערסאנטער חוות דעת, ער נעמט אהן אזוי.

הבאה בעבירה, הא ליכא, לפמ״ש התוס׳ (סוכה דף ל׳ ע״א ד״ה הא קנייה), ובגיטין (דף נה ע״א ד״ה מ״ש), ובב״ק (דף ס״ז ע״א ד״ה אמר עולא) דהיכא דקני ליה הגזל וכד׳ קודם המצוה לא חשיב תו מצוה הבאה בעבירה, כדמוכח מאונכרי, ורק היכא דלא קנה או דקנה רק מחמת המצוה או ההקדש אז חשיב מצוה הבאה בעבירה עי״ש בתוס׳. א״כ ה״נ המלוה קנה את האתרוג של ריבית אלא שיש עליו חוב להחזיר הדמים ללוה, משום וחי אחיך עמך, והוה כגזילה שקנאו בלא המצוה, וקודם המצוה ולא הוה מצוה הבאה בעבירה.

והשיב, דדין זה תלוי במחלוקת הראשונים הריטב״א ורבינו ירוחם במקדש אשה בכסף שקיבל בריבית קצוצה, דלהריטב״א (קידושין דף ו׳ ע״ב סוד״ה בהנאת מלוה) ס״ל מקודשת, דמעות רבית קצוצה קנגהו לגמרי וממון גמור הם לו, אלא שיש עליו חוב להחזיר, ולרבינו ירוחם (נתיב כ״ב ח״א דף קפ״א) אינה מקודשת, ה״נ אתרוג של רבית לרבינו ירוחם לא קנה מלוה וממילא פסול גם כל ז׳ ימים, דהוה מצוה הבא בעבירה כיון דלא קנאו.

3 ריבית קצוצה שניתנה בדרך הלוואה שאסורה מן התורה יוצאה בדיינים, דהיינו שאם שילם הלוה את הריבית להמלוה, חייב המלוה להחזירה ללוה אם הלוה תובעו להחזירה לו, כמבואר בסי׳ קס״א סעי׳ ה׳ ע״פ הגמ׳ ב״מ (סא:) א״ר אלעזר רבית קצוצה יוצאה בדיינים וכו׳, מ״ט דר״א דאמר קרא וחי אחיך עמך וכו׳, ושם (סה:) הלכתא כר״א עיי״ש.

4 עיי״ש בערוך לנר שכתב דדין זה דאתרוג שקיבל בריבית קצוצה, תלוי במחלוקת אחרונים בקצין ונתן לו חפץ בריבית, אי צריך המלוה להחזיר לו החפץ בעצמו מדין וחי אחיך עמך, ואינו יכול ליתן לו דמיו דחיוב וחי אחיך קאי על גוף החפץ שקיבל ברבית קצוצה, או אפי׳ כה״ג שקצין ונתן לו חפץ אין צריך להחזיר משום וחי אחיך עמך, אלא דמי הכלי.

דהבית שמואל (באה״ע סי׳ כ״ח ס״ק כ״ו) כתב דבלקח ממנה חפץ ברבית קצוצה ומקדש בו י״ל דלכו״ע אינה מקודשת, די״ל דידי שקלתי [ורק במעות שקיבל בריבית ס״ל להריטב״א דיכול לקדש].

וכן כתב המשנה למלך (פ״ח מה׳ מלוה ולוה הלכה ט״ו) וז״ל: נראה שמי שהלוה לחבירו וקצין לו חפץ ונתן לו הלוה חפץ ברבית, שצריך להחזיר לו החפץ ואינו יכול המלוה ליתן לו דמיו, דדוקא כשקצין עמו בדמים, ואח״כ נתן לו חפץ בשביל הדמים אז הוא דאמרינן המקח קיים ויחזיר הדמים, אבל כשלא קצין דמים אלא חפץ צריך להחזיר לו החפץ בעצמו, שהרי הלוקח לא קנאו והמוכר לא מכרו עכ״ל המשל״מ. - הרי דס״ל להמשנה למלך והבית שמואל דבנתן לו חפץ ברבית קצוצה שקצין עמו, לא קנה המלוה את החפץ, ואם קידש בו אשה אינה מקודשת וה״ה באתרוג לא קנה.

אמנם האבני מילואים (סי׳ כ״ח אות כ״ב) והנתיבות המשפט (סי׳ ר״ח סק״א) וכן כתב בחוות דעת (סי׳ קס״א אות ר׳) פליגי על המשל״מ, וכתבו דאפי׳

קצין לו כלי ברבית ונתן לו הכלי ברבית, נמי קנה הכלי, ואין צריך להחזיר משום וחי אחיך עמך אלא דמי הכלי והביאו ב׳ ראיות לדבר עיי״ש.

ומסיק הבנין ציון דלדעת הבית שמואל והמל״מ שצריך המלוה להחזיר החפץ עצמו שקיבל, א״כ לא קנאו המלוה ולא מיקרי לכם, ואם נטלו ביום הראשון לא יצא, ולדעת האבני מילואים והחוות דעת דאין צריך להחזיר משום וחי אחיך רק דמים, קנאו המלוה ומיקרי לכם, ואם נטלו יצא אפי׳ ביום הראשון.

5 כן מבואר בשו״ע סי׳ קס״א סעי׳ ו׳, לקח ריבית קצוצה ומת אין הבנים צריכים להחזיר אא״כ היה דבר מסויים כגון פרה וטלית, וכן בסעי׳ ט׳ בגלימא של ריבית דצריך להחזיר משום שהוא דבר מסויים, והטעם מבואר דלא לימא גלימא דמכסי בה האי הוא גלימא דרביתא וכן בכל דבר שהוא מסויים.

6 בגמרא (שם): אמר אביי האי מאן דמסיק ארבעה זוזי דריביתא בחבריה ויהיב ליה גלימא בגוייהו, כי מפקינן מיניה, ארבעה מפקינן מיניה, גלימא לא מפקינן מיניה. רבא אמר גלימא מפקינן מיניה, מאי טעמא, כי היכי דלא לימרו גלימא דמכסי וקאי גלימא דריביתא הוא.

7 בגמרא למדין החיוב להחזיר ריבית מהפסוק וחי אחיך עמך, אהדר ליׄ כי היכי דניחי בידך, דכתוב (ויקרא כה, לו) אל תקח מאתו נשך ותרבית ויראת

אב"ד נייטרא מאנסי: און המקדש בחפץ של ריבית?

רבינו: יא, ער זאגט טאקע אזוי אז אויב ער וועט מקדש זיין מיט דעם איז זי מקודשת.

אב"ד נייטרא מאנסי: אין די פוסקים טרעפט מען דאס זייער אסאך, אז א מענטש האט נישט געווואוסט קיין הלכה, זאג איך א אומדנא דמוכח, אז וועז ער וואלט וועז געווואוסט, וואלט ער געצאלט פאר דעם, איז עם קיינמאל נישט קיין ריבית, ביי זייער אסאך זאכן טרעפט מען דאס.[8] ביי חופות טרעפט מען דאס, ביי קנינים טרעפט מען דאס אסאך מאל.

רבינו: ס'איז דא א קצות וואו ער רעדט פון יאוש שלא מדעת, ער זאגט אז 'וואלט ער וועז געווואוסט וואלט ער זיך מייאש געווען', במילא אז מ'פסק'נט יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש, אלץ 'בניחותא דמצוה', דארט רעדט דער קצות דערפון (בסי' רס"ב ובסי' שנ"ח). קומט אוים אז וועז ס'איז א ניחותא דמצוה איז עם שאני, דער קצות דארט נעמט עם אהן למפרע.

אב"ד נייטרא מאנסי: ס'איז א אומדנא דמוכח אז ער טוט עם אדעתא דרבנן, וועז ער וואלט געווואוסט וואלט ער עם קיינמאל נישט געטוהן, און ער וואלט געצאלט פאר דעם [אתרוג].

ביי קידושין נייט מען דאך אזוי, א חתן איז מקדש א פרוי, ער וויסט דען די הלכות? ער וויסט וואם ער טוט? אוודאי איז דא התנים וואם זיי וויסן, אבער די וואם וויסן נישט...

וקרא רבינו מתוך דברי החוות דעת בסי' קס"א אות י':

"ריבית קצוצה יוצאה בדיינין. נראה דאין צריך ליתן לו רק שיווי החפץ, דהא אפילו בגזל גמור כשגזלו וקנאו ביאוש או בשאר קנינים שנקנה גזל בהו, שוב אין צריך להחזיר רק דמים בעלמא שיווי הגזילה, ובריבית בודאי קנה קנין גמור לקדש בו את האשה ולכל דבר, כמו בגזילה ביאוש וכדומה, רק שמוטל עליו להשיב משום עשה דוחי אחיך, ודאי דמחני השבת דמיהן, כמו בהשבת גזילה שיש ג"כ מצות עשה עליו להשיב ומחני השבת דמים אחר שקנאו ביאוש".

רבינו: ס'איז דא א ענין פון וחי אחיך, דארף ער נאר באצאלן פאר דעם. אבער אוודאי האט ער עם קונה געווען.

דער יד אפרים אויפן פלאץ צייכנט טאקע צו א תשובות תפארת צבי (סי' מ"ג),[9] וואם ער זאגט אז מען האט יוצא געווען מיט אזא אתרוג, און זיין ראי' איז, ווייל אפילו ער דארף עם צוריק געבן איז בי"ד נישט נחתינן לנכסי', במילא זעהט מען אז ער האט עם באמת קונה געווען, נאר ער האט א מצוה פאר זיך דאם צוריק צוגעבן.[10] דער פתחי תשובה דארט (בסי' קמ"א) ברענגט עם אויך צו דעם תפארת צבי.

אב"ד נייטרא מאנסי: דער מחצית השקל (או"ח סי' תמ"ח) פרענגט די קשיא ביי מכירת חמץ, די אלע וואם פארקויפן דעם חמץ און זיי פארשטיין נישט וואם זיי טוען, ווי אזוי איז חל די מכירה.[11]

מאלהיך וחי אחיך עמך, היינו התורה נימקה את איסור ההלואה בריבית בדרישה "וחי אחיך עמך", שהקב"ה הטיל חיותו של הלווה על המלווה, ומחויב להלוות לו הלוואת חן וחסד ולא באגר נטר. עי' במס' ב"מ סב. אר"נ בר יצחק מ"ט דר"א דאמר קרא וחי אחיך עמך אהדר ליה כי היכי דניחי בהדך עיי"ש.

8 עיין בשו"ת שואל ומשיב (תליתאה ח"ג סימן קלד ד"ה ובזה מיושב) שמחדש שאתרוג שאני, שכיון דאם יתבענו יכפוהו ב"ד להחזיר הריבית, לא מהני הזרת דמים, וצריך להחזיר אף הריבית א"כ אינו שלו, כי לא נתנו לו בתורת מתנה אלא בתורת ריבית, והוי כנתינה בטעות, ולא עדיף ממתנה ע"מ להחזיר, עיי"ש.

9 עי' שם ביד אפרים (בסי' קס"א סק"ח) וז"ל: כתב בשו"ת תפארת צבי סימן ס"ג, מי שהלוה לחבירו ונתן לו אתרוג בעד ריבית, מותר לצאת בו, דהא קי"ל דאף שצריך להחזיר מ"מ לא נחתינן לנכסיה, אם כן כיון שקנה הוא שלו, ובשביל שהוא מחוייב להחזיר ואינו מחזירו אין זה מצוה הבאה בעבירה, שאין העבירה בשביל שנוטלו לצאת, דאף אם לא היה נוטל היה עובר על מצוה דאהדר ליה כי היכי דניחי, ע"ש.

10 ועיין גם בדברי הריטב"א (ב"מ ס"ח ד"ה הלא), שהמקבל חפץ של ריבית אינו צריך להחזירו בעצמו, שהרי קנאו במשיכה, דהא ממון של ריבית ממון גמור הוא, וקני ליה מאי דשקיל ליה, שהרי אין יורשיו חייבים להחזיר, אלא דרחמנא רמא עליה לשלם, הלכך קניה, אלא דהוא חוב עליו לשלמו ואילו קידש בו את האשה מקודשת עכ"ד.

וכ"כ בקידושין (ו.) שהריבית שנפרעה קנאה המלוה ויכול לקדש בה אלא שיש עליו חובה להחזיר עי"ש. וראיתו מזה שאין הבנים חייבים להחזיר אפילו כשהחפץ של ריבית בעין (במבואר בב"ק קיב מלבד דבר מסוים מפני כבוד אביהם), ש"מ שקנאה. ובקידושין הוסיף עוד מדהחזינן שאין החזרת ריבית תיקון ללקיחה להחשיב איסורי ריבית ניתק לעשה לשיטתו.

11 וז"ל: ...ליבי אומר לי דדוקא בימים קדמונים שהיה דבר זה במכירת חמץ לגוי דרך מקרה, והיה המכירה בלב בין אצל ישראל המוכר ובין אצל הגוי הקונה, אבל עתה בעו"ה הן רבים עתה עמי הארץ שגם בעיניהם הדבר רק מצות אנשים, ומנהג אבותיהם בידיהם, כל שכן שאין דעת הגוי לקנות כלל, בעניותי הדבר קשה בעינן, ומה אעשה ולחלישות שכלי בעו"ה לא ידעתי לתקן וכו'.

רבינו: אבער אז מ׳מאכט די קנינים איז עם קונה.[12]

אב״ד נייטרא מאנסי: יא, ווייל ס׳איז דעת אחרת מקנה אותו.[13]

רבינו: דאם איז וועגן דעם ווייל דער גוי האט נישט אינזין קונה צו זיין.

אב״ד נייטרא מאנסי: דער מחצית השקל זאגט נאך מער, ווייבאלד דער גוי זעהט אז דער איד האט נישט קיין כוונה, האט ער אויך נישט קיין כוונה.

רבינו: און ער ווייל מלמד זכות זיין אויף די מכירה,[14] אבער דער חתם סופר (שו״ת יו״ד סי׳ ש״י) פרעגט אפ זיין ראיה.[15]

אב״ד נייטרא מאנסי: יא, איז די אחרונים זאגן אויף די קשיא, ס׳איז דא אסאך תירוצים אויף דעם, איינע פון די תירוצים איז אז ער טוט אדעתא דרבנן, וואם די רבנן האבן געוואלט. מ׳נוצט עם ביי חופות, וועו א חתן גייט מקדש זיין, און ער וויסט נישט וואם ער טוט, ער קען נישט די ענינים.

רבינו: דער ר״ן זאגט אז די אשה איז זיך מפקיר,[16] און דער מאן איז איהר קונה. כ׳האב געזאגט מ׳דארף גיין פרעגן די כלה צי זי וויסט אז זי דארף זיך מפקיר זיין, מ׳וואלט געדארפט אויסלערנען די כלה טיטשער זאל אויסלערנען וואם מיינט קידושין, נאר דער פשט איז אז זיי וויסן אז זיי זענען מקבל קידושין...[17]

אב״ד נייטרא מאנסי: א חתן איז זיך מתחייב ביי א כתובה, ביי רוב חתנים ווערט א פראבלעם, ער וויסט דען אויף וואם ער מקבל קנין? אז ער איז מתחייב דעם גוף מיט די שעבודים?, נאר וואם דען, כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש.

רבינו: אדער אז ער זאגט ארוים אז ער איז זיך מתחייב די שעבודים, איז עם טאקע חל.[18]

אב״ד נייטרא מאנסי: אין רשב״א איז דא אזא זאך,[19] דער חתם סופר בויעט אסאך מיט דעם ביי ריבית, דער רשב״א

---

12 כ״כ החת״ס (ביו״ד סי׳ ש״י) שכתב לבאר כיצד מהני מכירת חמץ מהתורה והרי אין לנכרי דעת בקנין, וז״ל: אבל הכא הרי קנה בדרכי הקניות כסף ומשיכה שיודע הגוי שקונים בו מדינא ועשה כל המעשים הראוים רק שנאמר אין דעתו לקנות בכי האי גונא אמרינן דברים שבלב אינם דברים והיינו דמה דהוי מכירה גמורה מהתורה הר״ז מכיון שהנכרי עשה את המעשה קנין אין חוששים דילמא לא גמר הנכרי בדעתו לקנות, דדברים שבלב אינם דברים.

13 עיי׳ בשו״ת האלף לך שלמה (או״ח סי׳ רכ״ט) וז״ל: ואני ישבתי זה והעליתי דבמכירה מהני דעת אחרת מקנה אף בנכרי, משום דאית הנאה אף למוכר, והיינו דנהי דאין כאן דעת גמורה של הנכרי לפעול את חלות הקנין, מ״מ מכיון דאית ליה הנאה מזה ואינו מתנגד למכירה, הרי בכה הישראל הוא המקנה לנכרי מכח הדין של דעת אחרת מקנה לאחר.

ואע״ג שהקצה״ח בסי׳ ער״ה כתב דל״א דעת אחרת מקנה לעכו״ם, מכיון דזה מהני מדין זכיה, וזכיה מדין שליחות, ואין שליחות לעכו״ם, מ״מ כבר השיג החת״ס (בע״ז ע״א) על קצה״ח דדעת אחרת מקנה אינו מדין זכיה, וניתן להקנות לנכרי ע״י דעת אחרת מקנה.

14 עיין בדבריו שם שרצה ללמד זכות על המכירה ומדברי הנמוק״י (בב״מ דף י) דמשמע מהתם דכי עביד קנין דאורייתא קנה אפילו בלא כוונת קנין.

15 עיין שם שכ׳ דלא דמי כלל להתם, משום דהתם איירי שהקונה נתכוון לקנות את החפץ, אלא שלא נתכוון לזכות ע״י קנין זה אלא ע״י קנין אחר, ובזה הוא דאמרינן דכיון דעכ״פ נתכוון לקנות ובפועל עביד מעשה קנין הראוי לקנות מחמתו, שפיר חייל הקנין, אבל בנידון דידן שיש ריעותא בעיקר כוונת הקנין, הן מצד המקנה והן מצד הקונה, האיך יתכן להעלות על הדעת שיחול הקנין בלא כוונת קנין עיי״ש בדברי החת״ס בזה

16 היינו ד׳ הר״ן (נדרים דף ל׳ ע״א) דכיון דהתורה אמרה כי יקח איש אשה, ולא אמר כי תלקח אשה לאיש, לא כל הימנה שתכנים עצמה לרשות הבעל, ומש״ה אמרינן בפ״ק דקדושין דאי אמרה הריני מאורסת לך אין בדבריה ממש, אלא מכיון שהיא מסכמת לקידושי האיש, היא מבטלת דעתה ורצונה ומשוי נפשה אצל הבעל כדבר של הפקר, והבעל מכניסה לרשותו, הלכך אין אנו דנין בקידושין מצד האשה אלא מצד הבעל עכ״ל הר״ן.

17 דהנה איתא בשו״ע (אה״ע סי׳ כ״ו ס״ב) אמר לה הרי את אשתי הרי את זקוקתי וכו׳ מקודשת, וכתב הרמ״א אם הבינה דבריו או שדברו תחלה מעסקי קידושין.

וכתב בס׳ אבני מלואים (סק״ו) ומשמע דאפילו אין העדים יודעין אם הבינה, כל שהיא אומרת שהבינה הוי קידושי ודאי, ונקשה דהא הוי כמקדש בלא עדים, ותירץ, ואפשר כיון דעיקר הקידושין הוא מצד המקדש וכמש״כ הר״ן נדרים דף ל׳ ע״א דכיון דהתורה אמרה כי יקח איש אשה ולא אמר כי תלקח אשה לאיש לא כל הימנה שתכנים עצמה לרשות הבעל, ומשו״ה אמרינן בפ״ק דקדושין דאי אמרה הריני מאורסת לך אין בדבריה ממש, אלא מכיון שהיא מסכמת לקידושי האיש היא מבטלת דעתה ורצונה ומשוי נפשה אצל הבעל כדבר של הפקר, והבעל מכניסה לרשותו, הלכך אין אנו דנין בקידושין מצד האשה אלא מצד הבעל עכ״ל הר״ן. וכיון דעיקר קידושין מצד הבעל, א״כ עיקר דבר שבערוה מצד הבעל הוא, ולא בעינן סהדי אלא לגוף הקדושין ששמעו מן המקדש, אבל רצון האשה לא בעי עדים וסגי בהודאתה עכ״ד.

18 ע״פ יסוד התוס׳ בבכורות (י״ח: ד״ה אקנויי) שכתב ואפילו בלא קנין קני, דגמר ומשעבד נפשיה משום המוצוה, וכמובא גם באבנ״מ (סי׳ ל׳ סק״ג).

19 מקור הדין הוא משו״ת המיוחסות לרמב״ן (סעי׳ ע״ז) וביאר הטעם, דכיון שלא חשש לקרותו הרי סמך על הסופר, וכל הסומך על נאמנות של

זאגט וועז א מענטש התמ"עט איז אפילו ער ווייסט נישט וואס ער טוט איז חל דער קנין. איז משמע פון דעם אז דאס איז נאר וועז מ'התמ"עט, דוקא א שטר וואס מ'התמ"עט.

רבינו: אוז וועז עדים התמ"ענען, וועז מ'איז מקבל קנין פאר עדים, איז אזוי ווי מ'התמ"עט אליינם. ס'איז דא א התימה פון צוויי עדים, זיי התמ"ענען אז ער האט מקבל קנין געווען.[20]

אב"ד נייטרא מאנסי: אוודאי, וועז דער חתן אליינם זאל התמ"ענען אויף די כתובה איז עם נאך שטערקער ווי עדים. ס'איז דא פלעצער וואס זיי טוהען אזוי. עם ווערט געברענגט אין די פוסקים.[21]

רבינו: אין ארץ ישראל האב איך עם געזעהן.

אב"ד נייטרא מאנסי: אין די פוסקים ווערט עם געברענגט אז ס'איז נאך שטערקער, ווייל עם ווערט א קנין ב'שטר...

רבינו: ביי די תנאים שטייט אריינגעשריבן דארט 'וליתר שאת באו גם הצדדים והחתן והכלה'. אין ארץ ישראל האב איך געזעהן אויך ביי א כתובה שרייבן אזוי, דאהי האב איך נישט געזעהן אז דער חתן זאל אונטער שרייבן אויך א כתובה.[22]

אב"ד נייטרא מאנסי: אבער ביי אלעם גייט מען דאך מיט דעם אז וואס מ'מאכט איז אדעתא דרבנן, במילא איז דא ביי די אתרוג שאלה אויך אזוי, אז ס'איז א אומדנא דמוכח אז וועז ער וואלט געכאפט אז ס'איז ריבית וואלט ער עם נישט געטוהן. איז אויב ער איז עם מתקן סוף כל סוף, איז עם מעיקרא נישט געווען קיין ריבית.

אלע חופות, יעדער חתן – אויסער אז מ'רעדט פון א חתן א תלמיד חכם – סתם אזוי, דער בוטשאטשער רב איז עזר מקודש האלט אין איין איבערגיין די זאך, אז מ'מוז זאגן אז ווער עם מאכט א קנין, איז אדעתא דרבנן מאכט ער דעם קנין.

רבינו: דארט וואו מ'מאכט א קנין אוז ער ווייסט, דארט איז דברים שבלב הוי דברים.

אב"ד נייטרא מאנסי: נאר וועז ס'איז אומדנא דמוכח.

רבינו: תום' פרעגט די קשיא ביי מתנה על מנת להחזיר (קידושין ז: ד"ה לא החזירו) ער האט דאך נישט געזאגט קיין תנאי כפול, ער האט נאר געזאגט אז ער געט עם על מנת להחזיר. אז ס'איז נישט קיין תנאי כפול, דארף עם בטל ווערן, זאגט תום' וויל ס'איז עפעס א אומדנא אז ער געט עם נישט... ברענגט תום' אראפ א ראיה דארט, אז די גמרא זאגט (קידושין מט:) בההוא גברא דזבין נכסיה אדעתא למיסק לארעא דישראל, אוז ער האט גארנישט געזאגט, וואלט ער וועז געזאגט אז וועגן דעם פארקויף איך עם וויל איך פאר קיין ארץ ישראל, דעמאלטם וואלט גוט געווען, איי ער האט דאך נישט געמאכט קיין תנאי כפול, ס'מוז נישט זיין קיין תנאי כפול, וויל ס'איז דא א אומדנא דמוכח אז ער האט עם געמאכט מיט א תנאי אפילו ער האט נישט געזאגט – אזוי ברענגט דארט תום' אראפ – אז וויל ער האט גארנישט געזאגט, ער האט נאר געטראכט, איז עם דברים שבלב, אוז ס'איז גארנישט. אבער אז ער האט געזאגט איז עם א אומדנא דמוכח.

אגב, דארט אויף יענעם תום' איז דא א שיינע קשיא, דער קצות (סי' רמ"א סק"ט) זאגט ביי מתנה על מנת להחזיר, אז מ'מאכט א תנאי נישט לויט די משפטי התנאי, איז מען אויך

אחרים הוא גומר בדעתו להתחייב בכל מה שאמר מי שהאמין על עצמו, ואף אם כתוב בשטר שלווה מפלוני סך מסויים וחתם עליו מבלי לדעת מה כתוב בו הרי נתחייב אעפ"י שלא לוה, מדרבי יוחנן דאמר (בכתובות ק"א ב) שהכותב חייב אני לך מנה בשטר הרי הוא חייב אע"פ שלא לוה, וקיימא לן כוותיה, וכן למד הרשב"א מדין שליש המבואר בגיטין (ס"ד ע"ש.

20 עיין בנחלת שבעה (סימן ב סעיף ז) בכל שטר דאין העדים חותמים אלא כשיודעים ומבינים את הכתוב בו, וכשאינם יודעים קוראים לפניהם והם חותמים.

21 דהנה יש נוהגין שגם החתן חותם על הכתובה כמבואר בחי' הרשב"א (בגמ' ב"ב קנה.) ונהגו להחתים החתן בשטר הכתובה, מפני שעומדת לאורך זמן ושמא לא ימצאו קיום לחתם ידם של עדים וימצאו לקיים חתם ידו של חתן ע"ש. וכ"כ בשו"ת תשב"ץ (ח"ג סי' ש"א) בפירוש הכתובה להרשב"ץ ז"ל "ונהגו שהחתן חותם קודם העדים, וכ' הרשב"א שיש תיקון גדול שאם לא מצאו קיום בחתימת העדים ויש עדים באי זה יום ראוהו בחתימת החתן הרי הוא כאילו התקיים באותו היום וכו'".

וכ"כ הראבי"ה במשפטי כתובה (סי' תתקי"ט) שנהגו לחתום קודם לעדים החתן ושושבינים קרובים וכו', וכ' שם, ונראה לי דחתן חותם לרווחא דמילתא וכו' אולי לא ימצאו מי שיקיימו חתימת העדים.

22 ועיי' בשו"ת נתן (ח"ח סי' צ"ז) שמבאר הטעם למה אין אנו נוהגין להחתים את החתן לרווחא דמילתא, ועיין באריכות בס' שביבי אש (ח"א סי' ז) בזה.

אגב, עוד טעם בזה מובא בספר נהר מצרים (הל' כתובה אות י"ב) שכתב להצריך חתימת החתן, משום דכיון דבזמן הזה על פי חוקי המדינות אין שום תוקף לשטר ההתחייבות בלי חתימת המתחייב עצמו, לפ"ז ודאי ראוי ונכון שגם החתן יצרף חתימתו לחתימת העדים, וכן מבואר בעזר מקודש (סי' ס"ו) דצריך ליזהר שיהא לשטר הכתובה תוקף גם ע"פ דינא דמלכותא.

מחויב צוריק צו געבן, ס'ווערט נאר נישט בטל למפרע, אויב אזוי וואם זאגט תוס' אומדנא דמוכח, אפילו ס'איז נישט קיין אומדנא דמוכח, אהן דעם איז ער דאך אויך מחויב צוריק צו געבן? אפילו אהן דעם תנאי איז ער מחויב צוריק צו געבן. אזוי פרעגט מען לויט דעם קצות,[23] אזא שיינע קשיא אויף דעם תוס'.

*

אב"ד נייטרא מאנסי: איינער האט מיר געפרעגט א שאלה, אז איינער האט קונה געווען א אתרוג מיט קנין אודיתא, צי מ'קען יוצא זיין די מצוה.[24]

רבינו: די שאלה איז אויב איך זאג אז ס'איז א קנין דרבנן.[25]

אב"ד נייטרא מאנסי: אפילו אויב ס'איז א קנין דאורייתא.

רבינו: אויב ס'איז א קנין דאורייתא קען ער זיכער קונה זיין.[26]

אב"ד נייטרא מאנסי: אמאך פוסקים האלטן אז ס'איז דאורייתא.

רבינו: דער נודע ביהודה (קמא חו"מ סי' ל' סק"ז) שרייבט אז ס'איז א שטארקער קנין.[27]

אב"ד נייטרא מאנסי: מ'דארף דאך אליין נייעם, האב איך געזעהן עפעם א רב אין ארץ ישראל האט ארוים געגעבן א צעטל אזוי, עם מאכט זיך אמאל אז יונגעלייט פארטוויש זייער אתרוג אדער דעם לולב וועז מ'קומט אין ביהמ"ד, זאל יעדער זאגן אז ער איז עם מקנה בקנין אודיתא...

רבינו: אזוי האט מען געטוהן בזמן שבית המקדש היה קיים, די משנה זאגט אזוי....[28]

אב"ד נייטרא מאנסי: אין ביהמ"ק קען זיין האט מען קונה געווען, אבער דא...

אז ס'איז דא א טאטע מיט פינעף קינדער, דער גייט דאווענען אין דעם ביהמ"ד, און דער און יענעם ביהמ"ד, מ'קומט אינדערפרי אין ביהמ"ד און מ'זעהט ס'איז נישט

---

23 דהנה הקצות כתב דאף בלא כפל התנאי אינה מקודשת, ודלא כהב"ח דבטור ושו"ע (באהע"ז סי' כ"ט) כתבו דהמקדש אשה במתנה על מנת להחזיר אינה מקודשת, ולא הזכירו דיני תנאי, וכתב בזה על פי מה שהעלה (שם בסק"ד) דמתנה על מנת להחזיר אינו אלא קנין הגוף לזמן עד שיחזירהו, אלא שמתנה על מנת להחזיר דהיינו באופן שיהיה לו שיור, דאל"כ אין לשני אלא מה ששייר ראשון כיון דהוא שלו לגמרי עד שיחזירהו, וכמו לרשב"ג באומר אחריך לפלוני וכמו שנתבאר באורך, א"כ ודאי אינו צריך בזה דיני תנאי, כיון דלא נתן לו קנין עולמית אלא לשעה ואח"כ הוא ממילא שלו, וכיוצא בזה כתב הריטב"א פ"ק דקידושין (דף כג ד"ה והנכון) באומר על מנת שאין לרבך רשות בו דלא בעינן ביה דקדוקי תנאים לפי שאינו תנאי אלא שיור בגוף המתנה עיי"ש. ולפי מה שנתבאר מתנה על מנת להחזיר נמי שיור הוא דהוי.

ובזה מבואר הא דלא מקשי תוס' אלא בהא דאמר לא החזירו לא יצא הא לא כפל לתנאיה, ולא מקשי תוס' שם בריש הסוגיא דקרי ליה מתנה על מנת להחזיר, דהא לא כפל לתנאיה, וכבר עמד בזה בספר עצמות יוסף עיי"ש, ולפי מ"ש ניחא דהזורה ודאי צריך ואין צורך לדקדוק תנאים בזה, אלא דקושית תוס' בהא דלא החזירו לא יצא דהא כיון דבשעה שבירך על האתרוג כדין בירך ולבסוף כשאינו מחזירו הו"ל גזל מכאן ולהבא ולא למפרע, אלא משום התנאי שהתנה על מנת להחזיר ואם לא יחזיר לא יהיה מתנה למפרע, וא"כ לזה ודאי צריך דקדוקי תנאים, עיי"ש.

ועל כן במתנה על מנת להחזיר בקידושין אף אם לא כפל את התנאי ולא הוי תנאי, וגם אם אינה מחזירה הוי המתנה מתנה אע"פ שלא קיימה התנאי, מ"מ צריכה היא להחזיר ואם אינה מחזירה הוי גזל כיון דהוי מתנה לזמן, ומשו"ה אינה מקודשת כיון שחייבת להחזיר משום עצם גוף המתנה דמי לחליפין שצריכה להחזיר.

24 מקור קנין אודיתא מבואר (בב"ב קמ"ט.) בעובדא דאיסר גיורא שהקנה כל נכסיו לרב מרי בריה ע"י שהודה לו שהן שלו, והיינו דהודאת בע"ד כמאה עדים דמי.

אלא דהראשונים חקרו מה פועלת הודאתו האם הוא קנין גמור ככל הקנינים דאע"ג דקמי שמיא גליא שאינו כן מ"מ כיון שהוא קנין הרי נקנה לו בהודאתו, או דילמא דאודיתא הוא רק נאמנות, ואדם נאמן ע"ע יותר ממאה עדים.

ויש נפק"מ טובא בין הני תרי צדדים, האם אודיתא מהני רק בדבר שבממון כמו שמצאנו באיסור גיורא, או שמא נאמר דכיון שהוא קנין, הרי יכול להפקיע גם איסור, דסוף סוף ע"י הודאתו הרי הוא עושה קנין.

25 עיי' בקצוה"ח (סי' קצ"ד) שכ' שיש שרצו לומר שקנין אודיתא אינו מועיל מדאורייתא אלא מדרבנן, וע' בתוס' הרא"ש (ב"ב קמ"ט הובא בשטמ"ק שם) דס"ל הכי.

26 ועיי' בפתחי תשובה (חו"מ סי' ר"ג סק"ג) שהביא שו"ת מוצל מאש (סי' נ') שפסק דכיון דאודיתא הוא קנין ממש, א"כ מי שהודה ביו"ט ראשון של סוכות שלולבו שייך לראובן, יכול ראובן לצאת בו י"ח מדאורייתא דהוי שלו, ומדבריו משמע דס"ל דאודיתא הוא קנין דאורייתא וכ"כ להדיא בשו"ת חת"ס (יו"ד סי' שי"ד), ונתיבות (סי' ס' סק"ז) ודלא כתוס' הרא"ש הנ"ל דס"ל דהוא רק קנין דרבנן.

27 וכ' בתו"ד "כאשר לדעתי הודאה הוא הקנין הגדול שבכל הקנינים, ואפי' דבר שאינו נקנה בשום קנין נקנה בהודאה ונכסי איסור יוכיחו".

28 כ"א במשנה מס' סוכה פ"ד מ"ד: מצות לולב כיצד (יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת) מוליכין את לולביהן להר הבית, והחזנין מקבלין מהן וסודרין אותן על גב האצטבא, והזקנים מניחין את שלהן בלשכה. ומלמדים אותם לומר, כל מי שמוגיע לולבי בידו, הרי הוא לו במתנה.

מיין אתרוג, ס׳איז נישט מיין לולב, מאכט מען קנין אודיתא פאר צוויי מענטשן...?

רבינו: ס׳איז זייער נישט בע׳טעמ׳ט... דעם צווייטן טאג איז נאך מהיכי תיתי, אבער דעם ערשטן טאג איז עם עפעם נישט...

אב״ד נייטרא מאנסי: האט ער אן עצה מ׳זאל מאכן קנין אודיתא פאר יעדן איינעם, אליבא דפוסקים וואם האלטן אז קנין אודיתא איז א דאורייתא. און ס׳איז דא פוסקים וואם האלטן אז א קנין דרבנן העלפט פאר א דאורייתא.

רבינו: דער מחנה אפרים (הל׳ משיכה סי׳ ב) איז שטארק מחמיר, אז ס׳העלפט נישט.[29]

אב״ד נייטרא מאנסי: ער האלט נישט פון קנין אודיתא?

רבינו: ניין, ער האלט אז א קנין דרבנן העלפט נישט אויף דאורייתא.

אב״ד נייטרא מאנסי: דער קצות החושן (סי׳ קצ״ד) זאגט אז ס׳איז יא א קנין.[30]

רבינו: פון קצות זעהט אוים אז יא, דער קצות (סי׳ רל״ה ס״ד) ברענגט זיך א ראיה פון מחצית השקל.[31]

אב״ד נייטרא מאנסי: יא, און פון מעשר שני.

רבינו: פונעם דין מחצית השקל ביי קטנים. אז קטנים האבן געקענט געבן מחצית השקל.

דער רי״ף איז נישט מעתיק רב זירא׳ס הלכה דארט אין מס׳ סוכה (מו:) אז ׳לא ליקני איניש הושענא לינוקא ביומא טבא קמא׳ [מ״ט דינוקא מקנא קני אקנויי לא מקני ואשתכח דקא נפיק בלולב שאינו שלו]. אין די גמרא איז נישטא קיין פלוגתא. זוכט מען וואו מ׳טרעפט אנדערש. דאם זעהט מען, דער רמב״ם נעמט אהן אז מ׳איז מחוייב צו געבן מחצית השקל ביי י״ג שנים, ס׳איז א מחלוקת, טיילן נעמען אהן אז הערשט ביי בן עשרים שנים געט מען מחצית השקל, לדורות איז מען ביי בן עשרים שנים. דער רמב״ם זאגט ניין, ביי י״ג שנים דארף מען שוין געבן מחצית השקל. אין די משנה זאגט (שקלים פ״א מ״ה) ביי נשים ועבדים וקטנים ׳אף על פי שאין ממשכנין אותן, מקבלין מידן׳. איז אויב איך לערן אז מ׳איז מחויב צו געבן ביי צוואנציג יאר, מבן עשרים שנה. דעמאלטם טייטשט מען ׳קטנים׳ פון י״ג שנים און העכער, איז טייטש אז באמת איז ער א גדול, אין די הלכה איז ער שוין א גדול, אבער לגבי מחצית השקל איז ער פטור. במילא אז ער וויל געבן קען ער געבן. אבער טאמער האלט איך אזוי ווי דער רמב״ם אז ביי י״ג שנים איז מען שוין מחויב צו געבן, וויל ס׳שטייט ׳איש׳ דארף מען שוין געבן פון בן י״ג שנים, דעמאלטם וואם מיינט א קטן, א קטן ממש, און ס׳שטייט אז קטן קען געבן. פרעגט מען די קשיא, אז א קטן קען דאך נישט מקנה זיין, די קרבנות דארף דאך זיין משל ציבור, ווי אזוי איז עם כשר.

זאגט דער אבני מילואים (סי׳ כ״ח וכ״ה בקצוה״ח סי׳ רל״ה הנ״ל) אז מדרבנן קען ער דאך יא מקנה זיין. איז א סימן פון דא אז א קנין דרבנן נוצט אויף א דאורייתא, פון דא איז א ראיה.

אב״ד נייטרא מאנסי: דארט אין קצ״ד ברענגט ער אראפ דעם מהר״ש קאוידנובער (מוה״ס תפארת שמואל על הרא״ש ועוד) אז קנין דרבנן העלפט נישט ביי א דאורייתא.

רבינו: ס׳איז דא אסאך וואם האלטן אזוי, רב זירא זאגט דאך אזוי, ס׳איז א גמרא (סוכה מו:).

אב״ד נייטרא מאנסי: די אלע פוסקים פארענטפערן דארט פארוואם ביי דעם דין פון רב זירא איז אנדערש.

כ׳מיין דער ברכי יוסף (סי׳ תרנ״ח) ברענגט אראפ דעם מוצל מאש פון מהר״י אלפאנדרי, וואם ער ברענגט די שאלה, אז מ׳האט מקנה געווען פאר איינעם אן אתרוג מיט קנין אודיתא צי מ׳קען מאכן א ברכה, און ער ברענגט אראפ די פוסקים וואם זאגן אז קנין אודיתא העלפט, און ער פירט אוים ׳ואולי שאני הכא ואפשר לחלק׳.

ער זאגט נישט במה אפשר לחלק. איז דער ברכי יוסף נעמט אהן פשוט אז ׳שאני הכא ואפשר לחלק׳ אז ער נעמט אהן ווי די פוסקים וואם האלטן אז קנין אודיתא איז נישט קיין קנין, ווי דער תשובות הרשב״א און אנדערע ראשונים וואם

---

29 דהנה בבא קמא (קה קד:) כ׳ בתוד״ה אגב וכו׳ וההיא דפרק הזהב גבי היה עומד בגורן דפריך וליקני ליה אגב ארעא, ומשני דלית ליה ארעא [ומדוע לא הקנה לו בקנין אודיתא], התם מדאורייתא בעינן דאית ליה ארעא, דאי לית ליה ארעא לא היו קרויין מעותיו מדאורייתא שיוכל לפדות בהן וכו׳.

ובמחנה אפרים (קנין משיכה סו״ס ב) הוכיח מדברי התוס׳ כאן דס״ל דקנין דרבנן לא מהני לדאורייתא, ולכן לא היה יכול להקנות באודיתא, לפי שאינו קנין אלא מדרבנן, ולא מהני לצורך חילול דאורייתא.

30 עיין באריכות ביאור קנין אודיתא עפ״י דעת הקצות (סי׳ קצ״ד) שמאריך מאוד בזה, וכ׳ ...ולפי שלא ביארו בו האחרונים ביאור רחב בקנין אודיתא ולכן צריך אני להאריך קצת. ולענ״ד קנין שלם הוא, ולא נופל הוא מכל הקנינים הן לענין ממון הן לענין איסור...

31 דהיינו שמביא ראיה שקנין דרבנן מהני אדאורייתא.

וז״ל: וכן נראה מוכח מהא דתנן שקלים (פרק א משנה ה) אע״פ שאמרו אין ממשכנין נשים ועבדים וקטנים, אם שקלו מקבלין מידם, וכתב ברטנורה ובתנאי שיסרם לצבור לגמרי, כי היכי דלא ליהוי קרבן צבור קרב משל יחיד ע״ש. והיכי מצי קטנים מסרי לצבור יפה, הא פעוטות אין מתנתן אלא מדברי סופרים, והרי מן התורה אין כאן מתנה לצבור, ומצא קרבן צבור קרב משל יחיד, אלא ע״כ כיון דמדרבנן הוי קנין מהני נמי לדאו׳.

האלטן אז קנין אודיתא איז נישט קיין קנין, אזוי נעמט ער אהן.

לכאורה קען מען זאגן פשוט'ער, דער טורי זהב האלט דאך אין הלכות ריבית, אין סימן קס"ח (סעי' י"א), אז אפילו אויב איך האלט אז קנין אודיתא איז א קנין, אבער פון קיין איסור קען מען נישט פטור ווערן דורכדעם, ער קען נישט מקנה זיין דאם געלט פאר א גוי און דאם מלוה זיין פאר א אנדערען איד, ווייל פאר איסורים העלפט עם נישט, אזוי האלט דער טורי זהב.[32]

דער נתיבות וואם עטליכע מאל אין שולחן ערוך חו"מ זאגט ער אז קנין אודיתא איז א קנין, אבער אין מקור חיים הלכות פסח האלט ער אז מיט קנין אודיתא קען מען נישט פארקויפן דעם חמץ פאר א גוי, פארוואם? מוז מען זאגן ווייל ער האלט אז לגבי איסור איז אנדערש, נאר לגבי חושן משפט העלפט אודיתא, קנין אודיתא איז נישט קיין קנין לגבי איסור.

רבינו: כ'מיין אז דאם איז א סברא פונעם חתם סופר,[33] ער זאגט לגבי איינער וואם איז מקדש מיט מעמד שלשתן, דארט איז דער מקור אז ס'נוצט נישט, ווייל מעמד שלשתן איז דאך אויך נאר א קנין דרבנן. ער וויל מאכן אזא חילוק, ווען איך האב מקנה געווען מיט קנין דרבנן, און דאם איז זיינם לכל דבר, קומט אויס אז יעצט איז עם שוין זיינם, נאכדעם מעג איך עם שוין נוצן פאר א דאורייתא. דארט איז אבער די שאלה בשעת'ן קנין איז ער מקדש, אויף דעם איז דא א רבינו ירוחם,[34] דארט איז דא א גאנצער שמועם אז ס'זאל נישט נוצן. אבער ער נעמט אהן אז איך האב שוין מקנה געווען מיט א קנין דרבנן, איז עם שוין געווארן זיינם, יעצט אז ס'קומט אויס ווען ס'איז נוגע צו א דאורייתא, אוודאי ווען עם נוצן פאר א דאורייתא.

אב"ד נייטרא מאנסי: דער מהרש"ם (ח"א סי' קצ"ד) וויל אויך מאכן דעם חילוק, ער ברענגט אראפ דעם [שו"ת] ספר יהושע (מהגאון רבי יהושע העשיל באב"ד ז"ל אבד"ק טארניפאל) וואם מאכט א חילוק אז ביי ריבית ווען קנין אודיתא מאקע נישט העלפן, ווייל דאם איז די עבירה אליינם, דאם געלט פון ריבית איז די עבירה. אבער ביי מכירת חמץ ווען עם יא העלפן. אין אנדערע פוסקים איז אבער משמע אז לויטן טורי זהב ווען ביי חמץ אוודאי נישט העלפן.

רבינו: ס'איז דא דער מקור חיים (סי' תמ"ח סק"ט) וואם מאכט א חילוק צוויישן סוכה און לולב, לגבי א קנין דרבנן. לולב דארף צו זיין 'לכם', קיין לכם איז עם נישט. דארט ביי סוכה איז די שאלה צי ס'איז גזולה, זאגט ער, גזל איז עם שוין נישט. א קנין דרבנן איז שוין נישט קיין גזל. ס'גייט אריין צי א דרבנן, הפקר בית דין הפקר, איז מקנה, צי די רבנן זענען מפקיע פונעם ערשטן בעל בית, אז זיי זענען מפקיע פונעם ערשטן בעל בית איז עם אזוי ווי הפקר, דארט ווי ס'דארף זיין 'לכם' ממש, דארט העלפט עם נישט, ער מאכט אזא חילוק.[35]

---

32 וז"ל: ולא נהירא לי דההיא אודיתא דאיסור גיורא שהודה שהממון אינו שלו אינו ענין לכאן כלל דודאי לגבי ממון אמרינן שאדם נאמן לחובתו והודאת בעל דין כמאה עדים דמי אע"פ שאנו יודעים שהוא משקר וכמ"ש בש"ע בח"מ סי' קי"ג סעיף ב' אבל זהו ודאי אינו שיועיל לאפקועי איסורא בשביל שקר שלו דהגע עצמך אם ילוה ישראל מחבירו ויתן לו רבית ויאמר לו הנני מודה שמעות אלו הם של עובד כוכבים אם יעלה על הדעת שעל ידי זה יהיה מותר למלוה ליקח הרבית אלא שאין סברא כלל בזה להתיר האיסור בשביל השקר שהוא מפורסם.

33 היינו בתשובת חת"ס (סימן שי"ד) כתב בישוב של רש"י עפ"י חלוקו של הבית שמואל (אה"ע סימן כ"ח) בין מקדש אשה במעמד שלשתן דמקודשת מהתורה להב"י, אע"ג דמעמד שלשתן לא הוה כי אם קנין דרבנן, ובין מקדש בגזל ביאוש כדי דאינה מקודשת אלא מדרבנן, וכתב החת"ס בהסבר של החילוק דבמעמד שלשתן אילו רצה להחזיר המעות להמלוה ולהפקיד ולא למי שהומחה עליו, הרי הוא עובר על תקנתא דרבנן וכמפקפק על דבריהם, ותקון כזה הוה קנין גמור גם מהתורה, אם בקנין יאוש כדי שאינו אלא משום תקנת השבים ולא כוונו לעקור דבר מהתורה, אלא תקנו שלא נכוף אותו להחזיר גוילתו משום תקנת השבים, אבל אם הוא ירצה להתחסד להחזיר הגזילה עצמה הרי הוא זכור לטוב, א"כ לא תקנו לקנין גמור, להכי משגחינן על הדאורייתא ואינה מקודשת מהתורה, וכן ה"נ מה שתקנו לעקור קנין מעות לא עקרו הד"ת דהא לא ניחא להו"ל שיתעקר הד"ת, דהא הטילו עונש מי שפרע להעובר, וע"כ הו"ל גופייהו לא תקנו זה לקנין גמור, להכי לא נשגיח בזה על תקונם, וכיון דמהתורה הוה קנין, מקודשת ע"ש.

34 היינו הבית יוסף באהע"ז (סי' כ"ח) מביא דעתו שקידושין במעמד שלשתן לא מהני כי הוא קנין דרבנן, ע"ש.

35 כ"כ שם דלכן אמרו הפקר ב"ד הפקר ולא אמרו קנין ב"ד קנין דבאמת אינו זוכה בו האחר, ומחלק בזה בין לולב דבעי לכם לא מהני קנין דרבנן מטעם הפקר ב"ד, ובסוכה א"צ שיהי' שלו, רק שלא יהיה גזל, שפיר יצא, ומתרץ בזה קושי' השה"מ שהביא שם, ע"ש.

ויש לציין שכן כ' גם הגאון בעל גט פשוט (סי' ק' ס"ק ה') כתב וז"ל והפקר ב"ד נהי דיש להם כח לב"ד לאפוקי ממונא מיד האשה ע"י הפקר אמנם איך יקנה הבעל מעות האלו הגם שהם הפקר הלא לא מצינו בשום דוכתי דיש להם לחכמים כח לאוקמי ברשות אדם דבר שאינו שלו ולא החזיק בו עדיין הגם שמצינו אוקמי' רבנן ברשותי' שאני אתם שהחזיק ונכנס ברשותו משא"כ הכא דלא נכנס ברשותו עכ"ד

איז תום׳ זעהט אויס אז ס׳נוצט יא, ווייל תוספות זאגט (סוכה ל:) ביי תקנת מריש אז מ׳איז יוצא, פארוואס איז מען יוצא ביי תקנת מריש, ווייל די חכמים האבן געזאגט אז ס׳איז זיינם, נו וואס איז אז ס׳איז זיינם, ס׳איז דאך נאר א דרבנן, איז אויך דא דארט וואס זאגן דעם חילוק, דארט וואו ס׳איז דא א ספעציעלע תקנה אז ס׳איז זיינם, דעמאלטס ווען זיי ברוגז זיין אויב מ׳וועט נישט מקיים זיין די תקנה. אז איינער האט געמאכט קנין משיכה ווען חז״ל נישט ברוגז זיין אויב מ׳וועט נישט מקיים זיין דעם קנין, אבער דארט וואו זיי האבן געמאכט א תקנה, ביי תקנת מריש, איז וויבאלד חז״ל האבן עם געמאכט א תקנה.

תום׳ גיט אזא זאג אין סוכה דף ל ועמוד ב׳׳ג

וצוה רבינו: גיב אהער זיי מוחל א גמרא...

וקרא רבינו את דברי התוס׳ מתוך הגמרא:

אין דעם תום׳ דא: **׳שינוי החוזר לברייתו לא שמיה שינוי, ואע״ג דקני מדרבנן׳** – זאגט תום׳ – **׳בין דמדאורייתא לא קני לא נפיק הכא׳** – זאגט ער אז מ׳איז נישט יוצא – **׳מיהו מההיא סבתא משמע גבי סוכה דנפיק אע״ג דלא קני אלא מטעם מריש, התם משום תקנת השבים׳** מאכט תום׳ דעם חילוק וועגן תקנת השבים, אוז דא איז דאך נישט שייך תקנת השבים ווייל ס׳איז גרינג אויפצובינדן דעם לולב.

זעהט מען אז תום׳ מאכט אזא חילוק, אז ביי די מעשה פון ההיא סבתא זאג איך אז וועגן תקנת השבים איז מען יא יוצא, אבער סתם אזוי נישט. ווייל ס׳איז אנדערש א זאך וואס חז״ל האבן געמאכט א תקנה.

אב״ד נייטרא מאנסי: דער חוות דעת, אין סימן ק״י, איז שטארק מצדד אז כאטשע חמץ מיט מצה וועדט בטל חד בתרי, אבער קיין מצות אכילת מצה קען מען נישט יוצא זיין מיט דעם.

רבינו: דער איסור וועדט טאקע בטל, אבער קיין מצה איז עם נישט.

ס׳איז דא אין דעם א גרויסער שמועס, אז מ׳האט געמאכט ציצית שלא לשמה, צי תפילין שלא לשמה, אוז ס׳האט זיך אויסגעמישט מיט לשמה, צי ס׳איז שייך ביטול אין דעם, זאגט מען אויך אזוי, ביטול איז שייך ביי א איסור, אז דאס נעמט אוועק דעם איסור, אבער א קיום מצוה קען מען נישט מקיים זיין מיט ביטול.[36]

ביי ׳ושמרתם את המצות׳ טרעפט מען אויך אזוי, מ׳שניידט ווייץ אן מ׳פארלאזט זיך אז ס׳וועדט בטל, אזויפיל מאל

---

36 היינו היא סברא ידועה ומפורסמת באחרונים בגדרי רוב, ונציג כמה מהן:
א) עיין בשו״ת עונג יו״ט (או״ח סי׳ ד) שיצא לדון בענין חוטין שנטוו לשם ציצית שנתערבו בחטין שלא נטוו לשם ציצית, האם שייך בזה דין ביטול ברוב או לא.

וכתב לחדש שהיתר אינו בטל באיסור, מפני שההבנה של ביטול ברוב היא שע״י הביטול מתבטלים הדינים הקודמים של המיעוט, אך אין המיעוט מקבל דינים חדשים ע״י הרוב, ולכן איסור מתבטל שבטל איסורו ע״י הרוב, ואז הכל נידון כהיתר אך שהיתר יתבטל באיסור דהיינו שכל התערובת תחשב לאיסור שמשמעותו שההיתר יקבל את דיני האיסור לא שייך, דביטול ברוב בכוחו לבטל דין קודם של המיעוט, אך לא לחדש חלות דין עליו, ולכך ה״ה ציצית שלא נטוותה לשמה לא שייך שיתבטל ברוב הטווים לשמה, דכיון שלא נעשתה לשמה אין להכשירה ע״י הרוב, שהרוב לא יכול להחיל עליה דינים חדשים, שנחשיבה כאילו נטוותה לשמה מדין הרוב, שאין בכח הרוב אלא לבטל דינים קודמים ולא לחדש דינים, ע״ש.

ב) הגרע״א בתשובה (לגיסו ר׳ שמעון) לענין מצה, וז״ל: ואני מסתפק היכא דיש חיטים נחמצים ונתבטלו ברוב, אפשר דבכדי לצאת ידי מצוה צריך לאכול שיעור חשוב יותר מכזית, דבכזית הלא יש מקצת החמוצים וליכא כזית מצה, דהביטול סילק רק האיסור, אבל לא דנעשה מצה לצאת בו, הגע בעצמך בחוט צמר שלא נטוה לשם ציצית ונתערב בג׳ חוטין שנטוו לשמה וכי נימא דיצא בזה ידי ציצית עכ״ל.

ג) באור שמח (פ״א מהל׳ ציצית) כתב בסברת הגרע״א לענין נדון ציצית הנ״ל ביתר ביאור וז״ל: אך אחת נראה להעיר דיש לדון דאימת אמרינן דין ביטול דוקא במידי דלאיסורו דלא נעשה מעשה, היינו שאף אם לא נעשה בו מעשה ג״כ הוי היתר אמרינן דבלול התיחסותו הקודמת והוי כמו דלא נעשה בו מעשה, כמו שאם נתבטלה נבילה בחתיכות היתר אף ע״ג דלשחיטה בעי כוונה וכו׳ מ״מ בטלה הנבילה ונסתלקה סיבת הוויתו נבילה, והוי כמו דלא הוי נבילה, ולא הוי שחוטה רק כאוכל דעלמא דאע״ג דלא תכנה זאת בשם בשר שחוטה, מ״מ נבילה ג״כ לא הוי, אבל כאן שתאמר ע״י ביטול שכשירה לציצית והוי כמו שנעשה בה מעשה של טויה לשמה, דאם אינו טווי לשמה לא הוי כשר לציצית, זה לא אמרינן, עכ״ל.

ד) כתב הגאון רבי יוסף ענגיל ז״ל בספרו ציונים לתורה (כלל י״ד) וז״ל: ולענ״ד נראה דיש אל רוב כח רק לסלק שם, אבל לא לתת שם, דכל דבר בעצמותו הרי היתר הוא, ואין ענין ההיתר דבר נפרד מעצם הדבר, כי כל דבר שלא אסרתו תורה הוא מותר מאליו וכו׳, ועל כן כאשר יתערב איסור ברוב היתר א״כ בהסתלק ממנו שם איסור ע״י הרוב ממילא הוא מותר, ואין צריכין עוד אל ענין הרוב, משא״כ בהתערב היתר באיסור א״כ יצטרך הרוב לחדש אל ההיתר שם איסור כמוהו, ולזה אין לרוב כח וכו׳, ואין לך לומר רק שהרוב יחדש על העצם שנתערב שם איסור וזה אין בכח הרוב, דוק היטב מאד עכ״ל.

ה) ויש לציין שבפמ״ג (שער התערובת ח״ג פ״ה) ציין בזה למחלוקת רש״י ותוס׳ זבחים (שם.) לענין פיגול נותר וטמא שבללן זה בזה ואכלן פטור, דמפרש״י נראה דמיעוט מצטרף לרוב להשלים שיעור כזית, ותוס׳ מקשו דאיסור לא מצטרף לאיסור להשלים השיעור, יעו״ש ובשו״ת תורת חסד.

שישים אדער אזויפיל מאל שישים, אויף ביטול קען מען זיך פארלאזן נאר אז ס׳איז נישט קיין חמץ, ווייל די תורה זאגט אז ס׳וועלן בטל, אבער אויף די מצוה פון בערב תאכלו מצות איז דאך דא א תנאי ׳ושמרתם את המצות׳ אז ס׳דארף זיין משומר, קיין חמץ איז עס טאקע נישט אבער קיין מצה שמירה אז מ׳זאל קענען יוצא זיין די מצוה וועלן עס נישט, דער שואל ומשיב (מהדו״ק ח״ג סי׳ פ״ז ומהדו״ג ח״א סי׳ קס״ז) לערנט אזוי און נאך אנדערע אחרונים, עכ״פ א קיום המצוה קען ביטול נישט מאכן.[37]

אב״ד נייטרא מאנסי: יא, און קען זיין ביי לולב איז אויך אזוי, אפילו אויב כ׳וועל זאגן אז קנין אודיתא איז א קנין, אבער קיין קיום מצוה האט ער נישט מקיים געווען, דאס איז נאר אזוי פיל אז ער איז נישט קיין גנב.

רבינו: ביי תקנת מריש זעהט מען אבער אז מ׳איז יוצא מצות סוכה.

אב״ד נייטרא מאנסי: תקנת מריש יא. אבער קנין אודיתא איז נישט קיין קנין וואס איז מבואר אין די גמרא.

רבינו: דער ברוך טעם (בסו״ס עטרת חכמים) וויל פארענטפערן תוס׳ קשיא (סוכה ל.), פארוואס דארף איך האבן א פסוק ׳לכם׳ להוציא את הגזול, ס׳איז דאך א מצוה הבאה בעבירה. זאגט ער, אז ס׳האט זיך אויסגעמישט א גע׳גזל׳טער לולב מיט אנדערע כשר׳ע לולבים, אויב אלין מצוה הבאה בעבירה וואלט עס בטל געווארן און מ׳וואלט יוצא געווען, אבער אלין ׳לכם׳ נישט, ווייל ממון וועלן נישט בטל, דיינם איז עס נישט געווארן, אזוי זאגט ער. מצוה הבאה בעבירה וועלן בטל, און מ׳איז יוצא.

אב״ד נייטרא מאנסי: יא, אבער קנין אודיתא איז דאך נישט קיין קנין וואס שטייט אין די גמרא מפורש, ס׳איז דאך א מחלוקת צי ס׳איז דא אזא קנין, במילא קען זיין פונקט וויי דער טורי זהב זאגט אז ס׳העלפט נאר לגבי איסור, אזן אפילו ווי דער קצות החושן.

רבינו: דער קצות נעמט אהן אז דאס איז דער בעסטער קנין. (כמובא לעיל לשונו)

אב״ד נייטרא מאנסי: יא, און דער נודע ביהודה זאגט אויך אזוי ס׳איז דער בעסטער קנין (לעיל נעתק לשונו).

אבער דאך קען זיין אז א מצות עשה קען מען נישט מקיים זיין מיט דעם, אזוי ווייזט אוים פשוט וואס דער מוצל מאש זאגט ׳אפשר לחלק׳ אז דאך איז מען נישט יוצא מיט דעם קיין מצוה פון ׳ולקחתם לכם׳.

רבינו: אין אבני צדק (יו״ד סי׳ קל״א) איז אויך דא א גרויסע תשובה אויף דעם, צי א קנין דרבנן נוצט ביי א דאורייתא.

אב״ד נייטרא מאנסי: דער שדי חמד האט אויך א גאנצע מערכה אויף דעם, אין סימן פ״ט, צי קנין דרבנן העלפט אויף דאורייתא.

רבינו: דער קצות ברענגט א ראיה פון יענע גמרא פון די קטנים ביי שקלים אז ס׳העלפט. דער שער המלך נעמט דארט אהן אויף די קשיא וואס טוט זיך מיט די געלט, זאגט ער אז ס׳וועלן בטל ברוב.[38]

*

אב״ד נייטרא מאנסי: כ׳האב שוין אמאל געזעדט מיטן רבי׳ן וועגן די נושא, מענטשן וואס האבן חמץ אויף עמעזא״ן [חברה ענקית שע״י עושים הרבה בנ״א מקח וממכר על האינטערנע״ט], ס׳איז זייער שווער די הלכה פון אזא מכירה, ווי אזוי פארקויפט מען דאס, מ׳דארף נישט קיין חצר דארטן? ס׳איז קלאר אויסגערעכנט אינעם קאנטראקט אז דער חצר איז נישט זיינם. מ׳האט אזוי מתנה געווען אז ס׳איז נישט זיינם, ווי אזוי קען מען דאס פארקויפן, ער וויייסט אפילו נישט וואו דאס ליגט. קנין אגב איז דאך א שווערע זאך, ווייל קנין אגב איז א צווייטנס חצר...

---

37 השו״מ מברר שם דהיכא דכתיב שימור לא סמכינן ארובא וחזקה, ומהאי טעמא למצת מצוה לא מהני מה דהותר מכח רוב או חזקה, דהיכא דכתיב שימור בעי שיהא ודאי משומר.

ועיין בשו״ת שו״מ (תניינא חלק ד׳ סי׳ קפ״ב) כתב בזה הלשון ״וכבר כתבתי בתשובה כי לעניין שיהיה נקרא משומר אף רוב לא מועיל כי השימור צריך להיות בבירור וכעין שכתב השיטה מקובצת בבבא מציעא (דף ז׳) דעשירי וודאי ואף רוב לא מועיל, ומכל שכן במקום דהתורה הקפידה שיהיה משומר בבירור ואם כן מה מועיל רוב או ס״ס, עיי״ש.

והסכים לדבריו בתשובות מהר״ם שיק (או״ח סי׳ קכ״ה וסי׳ רי״ז), ובשו״ת ערוגת הבושם (סי׳ ת״ס אות ד) הביא גם כן סמוכין לזה מדברי שו״ת הריב״ש (סי׳ קצ״ב) שכתב לחדש לענין סימני טהרה של בהמה דכיון דכתיב והבדלתם בין הטהורה לטמאה, הבדלה היינו ודאי, ולא סגי אי ידע מכח רוב.

38 וז״ל באבני מילואים: וכעת הנה ראיתי בס׳ שער המלך (הל׳ שקלים) שהקשה בהא דמקבלין שקלים מן הקטנים, ובלבד שיהי׳ מוסרן לצבור, דהא מדאורייתא לאו בר הקנאה נמצא דבר תורה קרב משל יחיד, ובהדיא כתב רבינו (פ״ה מהל׳ לולב) דאין נותנין אותו לקטן שהקטן קונה ואינו מקנה לאחרים דבר תורה ונמצא שאם החזירו אינו מוחזר ע״ש.

וכתב ליישב דמן התורה אפי׳ בלא מסירה לצבור מהני, ואין כאן חשש דנמצא קרבן צבור קרב משל יחיד משום דכיון דרובן מבני חיובא נינהו בטלים ברוב, אלא משום דמטבע חשיב ולא בטל הוא דבעינן שימסר׳ לצבור כו׳ והוא מדרבנן, ואתי תקנתא דרבנן ומפיק איסור דרבנן, משא״כ בהאי דלולב דלא אתי דרבנן מפיק דאורייתא עכ״ל ע״ש.

רבינו: ס׳איז א מחלוקת הראשונים אין קידושין (כז.).[39]

אב״ד נייטרא מאנסי: אבער דער איינציגסטער קנין וואס זיי קענען האבן דא, איז נאר קנין אודיתא, ס׳איז נישטא קיין אנדערע קנין דא.

רבינו: געלט איז אויך א קנין.

אב״ד נייטרא מאנסי: כסף אליינם איז דאך נישט קונה.

רבינו: לויט אסאך שיטות איז יא קונה.

אב״ד נייטרא מאנסי: רבינו תם מיט רש״י (קידושין יד:).

רבינו: לויט רש״י איז כסף קונה. משיכה איז קונה ביי א איד.[40]

ס׳איז א חידוש פון א זאך, ווייל ס׳איז דאך א מחלוקת פון רבי יוחנן מיט ריש לקיש, רבי יוחנן האלט דבר תורה מעות קונות, און ריש לקיש האלט אז משיכה איז קונה. רש״י פסק׳נט אז משיכה איז קונה. פארוואס פסק׳נט רש״י אזוי ווי ריש לקיש? תום׳ מוטשעט זיך אליינם מיט דעם ווייל רבא זאגט קרא ומתניתא מסייעי ליה לריש לקיש. ס׳איז דא א פארקערטע גירסא, אז רבי יוחנן האלט אז משיכה קונה, און ריש לקיש האלט דבר תורה מעות קונות, זעהט אוים רש״י האט געהאט די גירסא.

אב״ד נייטרא מאנסי: דער רמב״ם פסק׳נט ביידע.

רבינו: ס׳איז אינטערסאנט אויך, ס׳איז דאך סוכות יעצט, פארוואס זיצט מען אין די סוכה? וועגן זכר לעננ׳י הכבוד, אזוי ברענגט דער טור אראפ אז דאס איז דער טעם.

אין די גמרא איז דא א מחלוקה (סוכה יא:) רבי אליעזר מיט רבי עקיבא, רבי אליעזר זאגט זכר לעננ׳י כבוד, און רבי עקיבא זאגט סוכות ממש עשו להם. נו פרענט מען די קשיא פארוואס פסק׳נט דער טור אזוי ווי רבי אליעזר. יעדער מוטשעט זיך מיט די קשיא,[41] ענטפערט מען אויך אזוי, ס׳איז דא א גירסא פונקט פארקערט. אין מדרש שטייט טאקע אזוי, וועז די איידן זענען ארוים פון מצרים ׳ויסעו מרעמסס ויחנו בסוכות׳, שטייט אין מדרש רבי אליעזר זאגט סוכות ממש, און רבי עקיבא זאגט זכר לעננ׳י כבוד, א פארקערטע גירסא, זעהט אוים אז דער טור האט געהאט אזא גירסא.

כ׳האב אמאל געזעהן דער ערוגת הבושם (האו״ח סי׳ קפ״ח) זאגט אזוי אז ס׳איז דא א גירסא פארקערט.

אב״ד נייטרא מאנסי: אלע פרענג די קשיא פארוואס מאכט מען נאר א זכר פאר ענני כבוד, און נישט פאר די מן ובאר.

רבינו: יא, דער בני ישששכר (חודש תשרי, מאמר י׳ אות י״ג) ברענגט די קשיא פון פריער׳דיגע.

אב״ד נייטרא מאנסי: ער ברענגט עס פון חיד״א.

א׳ הנוכחים: דער רבי האט נאכגעזאגט יו״ט דעם חיד״א, ער זאגט ווייל ס׳איז געווען אומגעבעטן.

רבינו: דער בני ישששכר (שם אות ט״ז) ברענגט אראפ דעם חיד״א, ער זאגט עס נאך בשם א ספרד׳ישן גדול.[42]

אב״ד נייטרא מאנסי: די מן ובאר איז טאקע געווען פאר די איידן אין מדבר. אבער די ענני כבוד איז שוין געווען גלייך וועז מ׳איז ארוים פון מצרים, דאס איז געווען א חלק פון די יציאה.

---

39 דהנה המאירי בקידושין (כז. ד״ה הוזכר) כ׳ דמסוגיין מוכח שגם קרקע מושכרת קונים בה מטלטלין בקנין אגב קרקע, ומוסיף המאירי דנראה דקרקע שאולה אינו כן, וכן כתב בחי׳ רע״א (בגליון השו״ע לש״ך סימן ר״ב) בשם הר״ש (מע״ש פ״ה מ״ט).

אמנם שיטת הריטב״א שם (כו: ד״ה ולקנות) שבין שכורה בין שאולה קונים בה אגב קרקע, וכ״פ הטור והשו״ע (סימן קיג ס״ב).

40 נחלקו רש״י ור״ת (בקדושין י״ד:) האם עכו״ם קונה בכסף או במשיכה, דדעת רש״י דעכו״ם קונה בכסף, ולר״ת עכו״ם קונה במשיכה או בהגבהה בדבר דדרכו להגביה, ודעת רוב הפוסקים דעכו״ם קונה במשיכה.

ובמשנ״ב (תמ״ב ס״ק י״ח) כ׳ ונוהגים לעשות גם קנין כסף וגם קנין משיכה לצאת יד״ח כל הראשונים, ובקנין כסף סגי שיתן רק תחילת פרעון, והשאר זוקף עליו במלוה, ובביה״ל כתב שצריך לעשות ׳פסיקת המקח׳ בכמה כסף מוכר, ולא סתם אני מוכר לך, עוד כתב שצריך לפרט מיני החמין שמוכר.

41 כי הרי קי״ל כר׳ עקיבא מחבירין, ועוד הרי ר״א שמותי הוא ואין הלכה כמותו. וכבר דנו בזה האחרונים ז״ל עיין בביאור הגר״א וביכורי יעקב, ועיין בב״ח (סי׳ תכ״ה ד״ה תלה) ולבוש שכתבו ג״כ טעמים למה פסקו כר״א, ועיין בשאר אחרונים, ועיין ברוקח (סימן רי״ט).

42 וזלש״ק: עוד דרש הרב הגדול מ׳ חיד״א בשם הרב מו׳ ישועה זיי״ן זללה״ה, להיות המן ובאר ניתן להם ע״י תלונותם ותרעומתם אשר בקשו אוכל למו ומים לצמאם, משא״כ ענני כבוד ניתן להם מבלי שאלה מאתם רק בטובו הגדול ית״ש, על כן לא ניתן להם זכר למן ובאר רק זכר לענני כבוד, עכ״ד.

ובזה יתבן ג״כ פירוש הפסוק למען ידעו דורותיכם, כל הדורות הבאים יכירו וידעו כי בסוכות הושבתי את בני ישראל מבלי שאלה, וידעו כי אני י״י אלקיכם היודע בטובתכם יותר מכם על כן לא נתתי לכם זכר למן ובאר שבקשתם לאכלה פגה ולא המתנתם עד דנפקתא מבי מלכא תתיהב, והנה הוא דבר הכרחי ללמד דעת לכל דורות הבאים להשליך על הש״י יהבם, הוא יספיק להם כל צרכיהם בכל ענייניהם באופן יותר טוב ונאות. ועי׳ בענין זה בדברי יואל (פ׳ וירא עמוד תט״ו, וסוכות עמוד י״ד).

רבינו: יא, אין פסוק שטייט אזוי 'לא ימיש עמוד הענן' (שמות יג, כב).

אב"ד נייטרא מאנסי: איז אביסל א פלא די קשיא וואס דער חיד"א פרעגט. דער חיד"א פרעגט די קשיא פארוואס מאכט מען נישט קיין זכר אויף די אנדערע זאכן, ווייל די ענני כבוד איז געווען בשעת יציאת מצרים, דערפאר מאכט מען א זכר פאר די ענני הכבוד.

רבינו: נו, אז מ'האט עס באקומען שפעטער, דארף מען נישט מאכן קיין זכר?

אב"ד נייטרא מאנסי: ס'איז אבער נישט קיין דמיון, ס'איז שוין נישט דומה צו די אנדערע זאכן.

*

א' הנוכחים: מ'האט פריער גערעדט אז אין עמעזא"ן איז נישטא קיין קנין חצר, פארוואס נישט?

רבינו: ס'ליגט ערגעץ ביי יענעם.

א' הנוכחים: דער ענוואלאופ וואס איז?

רבינו: ניין, דאס איז נאר א כלי. יעדע זאך קען זיין א כלי.

אב"ד נייטרא מאנסי: אזוי שטייט אין די פוסקים, אז דו געבסט מיר רשות צו האלטן במקום א פקדון, האב איך אפשר א קנין אינעם פקדון, ס'איז א מחלוקת דער קצות החושן (סי' קפ"ט סק"א), דער ר"ן, דער מקום הפקדון געהערט פארן מפקיד.[43] אבער דא ביי עמעזא"ן שטייט קלאר ביי זייער קאנטראקט אז ס'איז נישט דיין רשות.

ס'איז א שווערער דין קנין ביי עמעזא"ן. ס'איז אזא גרויסע ביזנעס היינט עמעזא"ן, ריזיג גרויס.

רבינו: רוב ביזנעסער גייט היינט אזוי.

אב"ד נייטרא מאנסי: איז ווי אזוי פארקויפט מען דעם דארט דעם חמין וועז מ'האנדלט דורך זיי? ס'איז כמעט נישט שייך נאר אודיתא. אפשר קנין אגב, אבער ביי קנין אגב דארף מען כאטש וויסן וואו מיין חמין איז, כ'וויים דאך נישט וואו ס'איז אפילו.

*

כאן חזרו לדון בהשאלה נוגע לעניני ריבית בתחילת השיחה

רבינו: אויף די פריער'דיגע שאלה וועגן ריבית, איז דא דער מחנה אפרים (הל' משיכה סי' ב') האלט אז מ'האט נישט קונה געווען. ער קריגט מיט דעם חוות דעת.

דאס טייטש אזוי, וועז מען האט זיך אויסגענומען צי באצאלן געלט און מען האט געגעבן א חפץ איז ער עם קונה און ער דארף צוריק געבן געלט, און אפילו איך היים אים צוריק געבן דעם חפץ איז דאס נאר משום מראית עין. אבער וועז ער האט זיך אויסגענומען צו געבן א חפץ אוז ער געט אים דעם חפץ איז הארבער, אוז ער איז עם נישט קונה, ווייל דער איסור פון לא תקח מאתו איז מעכב קונה זיין די ריבית כלפי די זאך וואס אויף דעם איז געווען די קציצה, במילא פאלט מען אריין אין א שווערער פראבלעם.

אפילו אזוי איז עם אויך נישט אויסגעהאלטן, אמת מ'האט טאקע א רעכט אפצוגעבן געלט, אבער ווילאנג מ'האט נישט אפגעגעבן קיין געלט דארף ער אפגעבן דאס חפץ, עכ"פ אין א מחלוקת הראשונים גייט עם זיכער אריין צי עם הייסט זיינם.

אוז דאס איז ביי אסאך זאכן, ער קען געבן עפעס אנדערש, אבער ווילאנג ער געט נישט איז עם נישט 'לכם', אוז אויף צו זיין 'לכם' מוז עם זיין וודאי 'לכם'.

אב"ד נייטרא מאנסי: נישט נאר עפעס א זכות אין דעם, נאר באמת 'לכם'.

רבינו: דער ישועות יעקב (סי' תרמ"ט) נעמט אהן אז דער 'לכם' דארף זיין אזוי שטארק, אז יענער זאל נישט האבן קיין זכות אין דעם. ווילאנג יענער האט נאך עפעס א זכות. דאס כאפט זיך אהן ביי א ספק, א ספק ממון איז אזוי, איך האב עם טאקע, אבער טאמער וועט עם יענער תופס זיין דעמאלטס וועט עם זיין זיינם, איז מען נישט יוצא.

אב"ד נייטרא מאנסי: ס'פעלט שוין אין מיין 'לכם'.

רבינו: אפילו יעצט האב איך עם, אבער טאמער יענער האט רעכט דאס תופס צו זיין, אויף סיי וועלכען אופן, אער מכח סיי וועלכע טענה, במילא קומט אוים האט יענער א רעכט אין דעם. אין די גמרא זעהט אזוי אוים (בבא מציעא ו:) 'אי סלקא דעתך תקפו כהן אין מוציאין אותו מידו פוטר ממונו בממונו של כהן', וואס הייסט, אבער יעצט האב איך עם? איז א ראיה, אז אויב יענער האט רעכט פעלט אין מיין 'לכם', אזוי זעהט מען פון די גמרא'ס קשיא דארט, ס'איז דאך א ספק, מ'רעדט דארט צי נכנסין לדיר, ווייל ס'איז א ספק, איך בין דאך אויך א ספק, יעצט האב איך עם...

אב"ד נייטרא מאנסי: ביי חמין זעהט מען אויך אזוי, אויב האב איך א צד אז ס'קען ווערן דיינם, איז עם שוין אסור.

---

43 עיי"ש שהביא דברי המהרי"ט (תשר ח"א סי' ס"ה) לדון בכה"ג לומר שיקנה הנפקד ע"י שחצירו וקנייתו באין כאחד, ועיי"ש בקצוה"ח שביאר שבכה"ג לא אמרינן הדין של באין כאחד.

והנתיבות (בפתיחה לסי' ר) הקשה דמ"מ יסתלק המפקיד מזכותו שיש לו במקום של הפקדון, דרק זכות הוא ואפשר למחול על זכות כמבואר בראשונים, ושוב יזכה הנפקד ע"י חצרו עי"ש.

רבינו: ביי חמץ איז עם אלץ ׳לא ימצא׳. ביי חמץ איז א דבר הגורם לממון אפילו אויב איך האלט ׳דבר הגורם לממון לאו כממון דמי׳ איז עם אויך אסור, ווייל דארט איז דאס אחריות מאכט עם זיינס, במילא איז ער עובר אויפן לא יראה ׳לך׳.

אב״ד נייטרא מאנסי: ביי א שומר איז עם טאקע נאר אלץ אחריות, אוודאי חמץ איז אנדערש. וועגן די איבעריגע ילפותא פון ׳לא ימצא׳.

רבינו: עכ״פ אזוי האט דער ישועות יעקב דארט א שמועס לגבי א ספק ממון.

אב״ד נייטרא מאנסי: ווייל די תורה האט אים געהייסן נעמען א לולב ׳לכם׳, מוז עם זיין נאר זיינס.

רבינו: ס׳דארף זיין אינגאנצן ׳לכם׳, עם זאל נישט זיין קיין שום בענדל אנגעבינדן.

א׳ הנוכחים: ביי די ריבית שאלה, וועז ער מאכט וועז א געשעפט מיט אים אז זיי זענען שותפים, אז איך בארג איר געלט און די התפשרות איז די ד׳ מינים.

רבינו: דעמאלטם וואלט גרינגער געווען די שאלה, ווייל ס׳וואלט געווען געלט.[44]

א׳ הנוכחים: דאס איז דאך א עכטע עיסקא.

רבינו: ביי ריבית דרבנן איז שוין נישט יוצאה בדיינים, נאר ביי דאורייתא.[45]

אב״ד נייטרא מאנסי: ביי א עיסקא קען דאך יענער שוועכן אז ער האט נישט מרויח געווען, קומט דאך אויס אז ס׳איז נישט זיינס.

רבינו: מען רעדט דאך דא וועז ער האט אים שוין באצאלט דעם אתרוג, ס׳איז דאך שוין יום טוב יעצט, ער האט עם אים באצאלט צוואמען מיטן אפצאלן דעם קרן פון די עיסקא, במילא איז עם אזוי ווי ער איז מודה אז עם איז געווען ריווח, און דאס איז די ריווח.

---

44 סכום התפשרות הוא שבשטרי העיסקא מוסיפים תנאי שהמתעסק חייב לבעל המעות שבועה חמורה על גובה הרווח שהניבה העיסקא, ובאם לא ישבע יתן המתעסק לבעל המעות סכום קצוב כפי שהתפשרו ביניהם תמורת חלקו ברווח, מעכשיו מסכים על כך בעל המעות שאם יקבל סכום זה הוא מוותר על תביעתו מהמתעסק שישבע שבועה חמורה על הרווח, ואף אם יהיה רווח יותר משיעור זה מוותר הוא על כך לטובת המתעסק, סכום זה נקרא בשם סכום ההתפשרות.

45 עיין בשו״ע (סי׳ קס״א) כל ריבית דאורייתא נקרא ריבית קצוצה ואם לקח יוצא בדיינין דכתיב (ויקרא כ״ה ל״ו) וחי אחיך, משמע לא תקח, ואם לקחת אהדר ליה כי היכי דליחי, וגזירת הכתוב הוא אף על פי שאין כאן גזל, שהרי מרצונו נותן לו, אבל אין בית דין יורדין לנכסיו ואם כבר החזיר הריבית על פי בית דין או מעצמו ואחר כך חזר ותפס משל לווה בעד הריבית יורדין לנכסיו, דהא הוי ליה גזל, ועיי״ש שבריבית דרבנן אינו יוצאה בדיינין.

אב״ד נייטרא מאנסי: לויט ווי דער רבי האט יעצט געזאגט, אז כדי ס׳זאל זיין ׳לכם׳ טאר נישט יענער האבן קיין בענדל אנגעבינדן צו דעם, אויב יענער קען שווערן האט ער דאך שוין בענדלעך צוגעבינדן צו דעם. כ׳וויים נישט צו דער רבי איז מסכים?

רבינו: אבער ער האט אים דאס שוין אהין געגעבן.

עכ״פ די אלע זאכן איז נישט יוצאה בדיינים, ער איז נישט מחויב צוריק צו געבן, נאר ביי ריבית קצוצה וואס איז יוצאה בדיינים.

אב״ד נייטרא מאנסי: ביי סכום התפשרות אז יענער קומט אין בית דין און ער זאגט איך שוועך אז כ׳האב נישט געמאכט קיין ריווח כ׳האב נישט געזוג געלט, האט ער דאך נישט דעם אתרוג, בפשטות אפילו ער האט עם נאכנישט געמאכט א שבועה, לויט דעם חשבון איז א פראבלעם.

רבינו: אבער ער האט אים עם געגעבן, איז מוכח אז ער האט יא געמאכט ריווח.

אב״ד נייטרא מאנסי: דער רבי האט אבער נאכגעזאגט פונעם ישועות יעקב, אויב יענער קען דאס נאך עפעס צוריק בעטן, איז עם נישט זיינס.

א׳ הנוכחים: ער קען עם שוין נישט צוריק בעטן ווייל ער האט שוין מודה געווען אז ער האט געמאכט ריווח.

רבינו: דער ישועות יעקב רעדט פון א ספק ממון וואס המוציא מחבירו עליו הראיה.

וכיבדו רבינו בברכת לחיים

וכירכו רבינו: לחיים, א חג כשר ושמח, דער יו״ט זאל משפיע זיין שמחה אויף א גאנץ יאר, דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל זיין געזונט, אתרוג דומה ללב, דער אתרוג איז משפיע א געזונט הארץ, דער הדם געזונטע אויגן, די ערבה א געזונט מויל, דער לולב א געזונטע שדרה, מ׳זאל האבן אלע געזונטע איברים.

אב״ד נייטרא מאנסי: אמן. דער רבי זאל זיין געזונט און שטארק און קענען וויטער משפיע זיין, לאורך ימים ושנים טובים.

*

רבינו: וואס טוהט זיך מיט א א אתרוג של ערלה מעג מען הענגען פאר נוי סוכה?

אב״ד נייטרא מאנסי: אלץ מצוות לאו ליהנות ניתנו, די גאנצע נוי סוכה איז דאך מ׳זאל הנאה האבן דערפון.

רבינו: אין די פוסקים זאגן זיי אז א זאך וואס איז געמאכט געווארן פאר הנאה, דארט איז נישט שייך צו זאגן מצוות

לאו ליהנות ניתנו, אזוי ווי ביי סעודת שבת ויו"ט, ווייל די גאנצע זאך איז געמאכט געווארן פאר הנאה.[46]

אב"ד נייטרא מאנסי: מתעסק בחלבים ועריות איז חייב שכן נהנה (סנהדרין סה: כריתות יט:).

רבינו: ס'איז דא וואס ווילן טאקע זאגן אזוי ביי סוכה, ביי סוכות שטייט אין פסוק (דברים טז, יג) חג הסוכות תעשה 'לך', עם איז געמאכט געווארן וועגן דעם 'לך', והראיה, אז א מצטער פטור איז מן הסוכה, זעהט מען אז די תורה האט געמאכט די סוכה פאר דיין הנאה, במילא קען מען נישט זאגן ביי סוכה מצוות לאו ליהנות ניתנו, דער שדי חמד (ח"ד מצ"ז) ברענגט אזוי אראפ אזא סברא.

אב"ד נייטרא מאנסי: בפרט ביי די נוי סוכה, וואס דאס איז זיכער נאר געמאכט געווארן פאר דיין הנאה.

מוה"ר חיים שלמה פישער הי"ו, משב"ק: פון וואס האט מען הנאה, פון די מראה, קול מראה וריח אין בו משום מעילה? (פסחים כו:).

אב"ד נייטרא מאנסי: מעילה טאקע נישט, אבער הנאה יא. ס'איז נישט אלץ די זעלבע זאך.[47]

ס'איז דא דער באקאנטער אגלי טל, אז די גאנצע מצוה פון ליימוד התורה איז מ'זאל הנאה האבן פון די תורה.[48]

רבינו: דער נתיבות (סי' ע"ב) זאגט אז ביי ליימוד התורה איז נישטא מצוות לאו ליהנות ניתנו, ווייל ס'איז געמאכט געווארן הנאה צו האבן.

דער נתיבות קריגט מיטן קצות אויף לימוד התורה.[49]

א' הנוכחים: דער אגלי טל זאגט אויך 'שמתענג בלימודו'.

אב"ד נייטרא מאנסי: ער זאגט אז די גאנצע מצוה פון לימוד התורה איז מ'זאל הנאה האבן פון דעם, איינער וואס לערנט און האט נישט הנאה פון דעם, פעלט פון די מצוה.

רבינו: יא, אזוי שרייבט ער אין די הקדמה, אז דורך דעם וואס ער לערנט און ער האט א תענוג פון דעם, איז דברי תורה נבלעין בדמו. (עיי' למטה לשונו)

הגם, דער ר"ן אין נדרים (דף לז:) ביי המודר הנאה מחבירו מעג ער לערנען, מלמדו מדרש, זאגט דער ר"ן (שם) אז מ'מעג אלין מצוות לאו ליהנות ניתנו.[50]

דער נתיבות קריגט מיטן קצות אויף דעם, דער קצות (סי' ע"ב ס"ק ל"ד) נעמט אהן ווען איינער בארגט א ספר צו לערנען, איז ער פטור באונסין. זאגט דער קצות, פארוואס איז שואל חייב באונסין? ווייל כל הנאה שלו, און אז מצוות לאו ליהנות ניתנו האט ער קיינמאל נישט הנאה געהאט, און אז ער האט נישט הנאה איז ער פטור פון אונסין, אזוי נעמט אהן דער קצות.[51]

און דער נתיבות (שם סק"ז) קריגט אויף אים, אז לימוד התורה איז יא ליהנות ניתנו.

בנו הרה"ג ר' מרדכי שליט"א: דעמאלטם וועט מען מעגן לערנען אום תשעה באב?

רבינו: תשעה באב איז נישט וועגן הנאה, תשעה באב איז וועגן שמחה. דאס איז א צווייטע זאך.

---

46 עיי' בפרמ"ג (סי' רס"ד מ"ז סק"א) שכתב סברא זו, וז"ל: פשיטא לי שמן ערלה וכדומה אסור לנר שבת, דלא שייך מללה"נ, דעיקר המצוה משום עונג הוא, ודמי לישיבת סוכה וכ"ש הוא.

וכ"כ בשו"ת עונג יו"ט (או"ח ס' נ), ועפ"ז י"ל דה"ה ל"ש מלה"נ בנוי סוכה, כיון שעיקר נוי סוכה לשם נוי ויופי, ובהכי חשיב הנאה שנהנה מהנוי, אף שהוי מצוה, וכמו נר שבת דכתב הפרמ"ג דל"ש מלה"נ דעיקרה לעונג, ועיקר הדבר מבואר בר"ן (נדרים ט"ו) דלא אמרי' מלה"נ כשנהנה, וא"כ ה"ה יל"ד דל"ש מלה"נ בנוי סוכה דאיכא הנאה מהנוי.

47 עיי' בשו"ע (יו"ד סי' קמ"ב ס' ט"ו) שאסור להסתכל בנוי אלילים שנהנה בראיה, והש"ך (שם ס"ק ל"ד) דה"ה בשאר איסורים אסור במראה, וכ"כ הפר"ח (או"ח ס' תס"ו) דמראה אסור מדרבנן בשאר איסורים עי"ש.

48 וזה לשונו בהקדמת ספרו...: ומדי דברי זכור אזכור מה ששמעתי קצת בנ"א טוענין מדרך השכל בענין לימוד תוה"ק ואמרו כי הלומד ומחדש חידושים ושמח ומתענג מלימודו אין זה לימוד התורה כ"כ לשמה, כמו אם היה לומד בפשיטות וכו', ובאמת זה טעות מפורסם, ואדרבה כי זה היא עיקר מצות לימוד התורה להיות שש ושמח ותענג בלימודו ואז דברי תורה נבלעין בדמו, ומאחר שנהנה מדברי תורה הוא נעשה דבוק להתורה, עיי"ש.

49 דהקצוה"ח (סי' ע"ב סקל"ד) דהשואל ספר ללמוד בו לא חשוב כל הנאה שלו דמצוות לאו ליהנות ניתנו. - ותמה הנתיבות על הקצות ממש"כ הט"ז (ביו"ד סימן רכ"א) דבמצוות תלמוד תורה לכו"ע מצוות ליהנות ניתנו, וכבר קדמו בזה בפירוש רבינו אברהם מן ההר (נדרים מ"ג.) דבמצוות תלמוד תורה לא אמרינן מצוות לאו להנות ניתנו, דהמצוה הוא להתענג וליהנות עיי"ש.

50 וז"ל: ועוד ק"ל הא בפ"ד דנדרים תנן גבי מודר הנאה מלמדו מדרש הלכות ואגדות וטעמא משום דלא מהני ליה מידי דאסור ליטול שכר לימוד כדמפרש התם בגמ' ופי' הר"ן דאע"ג דמהני ליה במה שמלמדו מצות לאו ליהנות ניתנו. והשתא תקשה למאן דס"ל ליהנות ניתנו אמאי מלמדו. וי"ל כיון דאסור ליטול שכר לימוד והכל חייבין ללמוד בחנם אין זה הנאה במה שזה מלמדו בחנם דאם לא ילמדנו המודר זה ילמדנו אחר. ע"ש.

51 וז"ל בתו"ד: ולענין שואל נראה דלאו הנאה היא דבפרק השואל (ב"מ צו.) בעי שאלה לראות בה מהו ממונא בעינן והא אינא או דלמא ממונא דאית ליה הנאה מיניה בעינן וליכא והכא נמי כיון דמצות לאו ליהנות ניתנו לית ליה הנאה מיניה וגבי שאלה לראות בה עלה בתיקו ופסקו דפטור וכמבואר בש"ע סימן שמ"ו (ס"י) וא"כ הכא נמי פטור דבעינן שיהיה הנאה מיניה דשאלה עצמה וכיון דמצות לאו ליהנות אע"ג דאית ליה הנאה שאינו נותן השכר הוי ליה כשאלה לראות בה ודו"ק:

הרח"ש: דער אור החיים הקדוש זאגט פארקערט, לגבי א אבל, אז ווייל ער איז נישט בשמחה וועגן דעם טאר ער נישט לערנען.[52]

רבינו: יא, אין פרשת עקב.

פשוט איז דער טעם ווען פיקודי ה' ישרים משמחי לב, אבער אויף דעם פרעגט די וועלט נו אויב אזוי פארוואס איז א אבל מותר בבשר ויין, אבער לויט דעם אוה"ח הק' איז די מעשה פארקערט, במילא איז בשר ויין נישט קיין פראבלעם.

והמשיך רבינו: דער קצות נעמט אהן אזוי להלכה, ווען איינער בארגט א ספר.

ס'איז אן אינטערסאנטע זאך, דער פני יהושע (סוכה ל.) טוט אויף, מתוך שיוצא בשאול יוצא בגזול, דעם צווייטן טאג זאגט ער אזוי, ווער האט אים געזאגט אז ער מוז עס נעמען בגזילה, האסט עס געקענט נעמען בתורת שאלה, במילא איז די מצוה נישט תלוי אין די עבירה.

פרעגט דער חתם סופר (שם) אויף דעם פני יהושע, וואס הייסט ער האט עס געקענט נעמען בתורת שאלה, ער קען נישט נעמען, יענער וואלט עס נישט געוואלט געבן, שואל שלא מדעת איז א גזלן, אזוי פרעגט דער חתם סופר אויף דעם פני יהושע.

זאגט דער שפת אמת (שם) שואל שלא מדעת איז נאר ווען איינער בארגט א זאך פון א חבר, צום ביישפיל ווען איינער בארגט א שירעם, אז ער נעמט יענעמ'ס שירעם ווען ס'רעגנט צו גיין מיט דעם, אבער אז איינער בארגט א אתרוג שלא מדעת, ווייל ער ווייל יוצא זיין די מצוה, און מצוות לאו ליהנות ניתנו, במילא איז ער נישט קיין גזלן. אז ער נעמט עס אויף מקיים צו זיין א מצוה איז אנדערש. עס שטומט מיט דעם קצות אז ער נעמט א ספר צום לערנען איז נישטא קיין הנאה. שואל שלא מדעת איז נאר ווען ער האט נישט קיין הנאה, אז ער האט נישט קיין הנאה איז ער נישט קיין גזלן.[53]

אב"ד נייטרא מאנסי: מ'האט פריער דערמאנט אז דער אגלי טל גייט נאך ווייטער, ער זאגט אז מ'איז גארנישט יוצא די מצות תלמוד תורה אויב ער האט נישט קיין הנאה פונעם לערנען.

רבינו: יא, אין די הקדמה זאגט ער עם.

דער בני יששכר (פרשת חיי שרה) ברענגט פארקערט, אז מ'האט הנאה פונעם לערנען וואס טוהען די חייליגע צדיקים וואס זיי טוהען אלעם לשם שמים, ווי אזוי קען מען מקיים זיין די מצוה לשם שמים אויב מ'האט הנאה פונעם לערנען? דער בני יששכר מוטשעט זיך מיט דעם ווי אזוי קען מען דאס טוהן לשם שמים.[54]

אב"ד נייטרא מאנסי: מ'איז יוצא מיט דעם ביז מ'קומט צו צו די מסקנא פון די סוגיא, די יגיעת התורה.

שוין, ס'האט זיך פארצויגן, וועל איך נישט מער אויפהאלטן. א פרייליכן יו"ט און א פרייליך יאר.

רבינו: א גוט יו"ט און א גוט געבענטשט יאר.

ונפרדו לשלום ברוב ידידות

---

52 וז"ל שם: עוד נתכוין שצריך שילמוד התורה בשמחה ולא בעצבון, כי דברי תורה אסורין לאבל (יו"ד סי' שפ"ד).

53 במס' סוכה (דף כט:) לולב הגזול והיבש פסול, ובגמרא (דף ל:) אמר רבי יצחק בר נחמני אמר שמואל, לא שנו אלא ביום טוב ראשון, אבל ביום טוב שני מתוך שיוצא בשאול יוצא נמי בגזול. וכתב הפני יהושע (שם) לכאורה קשה מאי קאמר מתוך שיוצא בשאול, הוה מצי למימר בפשיטות שיוצא בגזול כיון דלית ליה מצוה הבאה בעבירה, ותירץ הפני יהושע דודאי שפיר מצי סבר שמואל מצוה הבאה בעבירה אפילו בדרבנן, אלא שסובר דלא שייך מצוה הבאה בעבירה אלא היכא דאי אפשר לגזלן גופא לעשות המצוה אם לא על ידי העבירה שצריך לכוין לקנות הלולב, והיינו ביו"ט ראשון דכיון דשאול פסול אם כן על כרחך אי אפשר לו לצאת בשל חבירו אם לא שנתכוין לקנותו, משום הכי הוי מצוה הבאה בעבירה, מה שאין כן ביו"ט שני מתוך שיוצא בשאול ואם כן הרי אין צריך לכוין לשם קנייה, דאפילו אם היה נוטלה על מנת להחזיר לאלתר יוצא, ואם כן אין המצוה באה על ידי עבירה שמתכוין לקנותה, משום הכי קאמר דיוצא נמי בגזול, עכ"ד.

והקשה החתם סופר (סוכה ל.) דדבריו תמוהים מאוד, אטו שואל בחטיפה שלא ברצון הבעלים לאו גזלן הוא ולאו עובר עבירה הוא, והיאך אמר דבשעת החטיפה אם היה דעתו לשאלה לשעה לא הוה גזלן, עכ"ק. ותירץ בשפת אמת (סוכה ל.) די"ל דדוקא שואל ומשתמש בו הוי גזלן, אבל מצות דלאו ליהנות ניתנו (ראש השנה כח.), אפשר דלא חשוב גזלן כלל, כיון דחבירו לא חסר מידי, עכ"ד. (וכ"כ בשו"ת עונג יו"ט סי' מ"ח).

54 וז"ל שם: דהנה ידוע מ"ש רעיא מהימנא בזוה"ק (ח"ג רפ"א ע"א) דהעובד השי"ת באמת מחוייב לעבוד כברא דאישתדל בתר אבוי ואימיה דרחים לון יתיר מגרמיה, ופירשו בו שאפילו זכה לבחינת אהבה שמתענג מאד מתורה ועבודה יותר מכל התענוגים, והיא מעין זיו השכינה מבחינת עולם הבא, והוא מה שאמרו ז"ל (ברכות יז.) עולמך תראה בחייך, הנה גם זה התענוג מחוייב להשליך, שלא יעשה התורה ומצות לרווח נפשו הצמאה לה', רק כברא דאישתדל וכו'. והנה שאלו תלמידי בעש"ט לרבם קדוש ישראל, מה יעשה האדם שיש לו תענוג מדברי תורה ולבו שש ושמח, ואם כן נהנה מהתורה. והשיב שזהו מסגולת התורה בעצמה שהיא משמחת ומשישה נפש האדם, אף על פי שאין כוונת האדם רק לעשות נחת רוח להבורא ית', אעפי"כ בטבע בא לו התענוג הנפלא בהכרח, ואם כן הוא מוכרח בדבר, ואין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו לומר להאדם למה נהנית מכבוד התורה. ועפי"ז יובן דברי הקדוש ר' אבהו שחשב שלריך יגע מחמת שראה עולמו בחייו, והיה מתענג מתורה ומצות מעין עולם הבא, ואם כן היה נהנה מהתורה וחשב שלריך יגיעתו, וז"ש ואני אמרתי לריק יגעתי וכו', אכן משפטי את ה' שאינו בא בטרוניא עם בריותיו וכנ"ל, והבן" (וע"ע בדרך פיקודיך מ"ע י' חלק המחשבה אות ז').

ביקור בבית הגה"צ רבי חיים מאיר הלוי וואזנער זצ"ל

גאב"ד זכרון מאיר בני ברק ור"מ ישיבת חכמי לובלין

יום א' פרשת ויקרא תשע"ו לפ"ק

גאב"ד זכרון מאיר קידם את פני רבינו בברכת שלום עליכם

רבינו: וואס מאכט דער רב.

גאב"ד זכרון מאיר: עד הנה עזרוני רחמיך, ברוך ה'.

והציג את חתנו הרה"ג רבי מרדכי געלבער שליט"א

רב דביהמ"ד מונקאטש בני ברק

ואמר: ער איז א גרויסער תלמיד חכם.

א' הנוכחים: ער האט ארוים געגעבן עטליכע ספרים, (ה"ה ספרי מלבושי מרדכי על הל' קדימה בברכות ועל הלכות יחוד והל' צניעות ועוד)

רבינו: יא יא, כ'האב עם שוין.

גאב"ד זכרון מאיר: ווי אזוי האט זיך דער רבי געשפירט דא אין בני ברק?

רבינו: כ'בין נישט קיין סאך געווען אין בני ברק. כ'בין געווען בעיקר אין מירון. כ'פאר שוין אי"ה מארגן אינדערפרי אהיים.

גאב"ד זכרון מאיר: ער (התנו הגר"מ שליט"א הנ"ל) איז מיטגעווען מיטן רבי'ן אויף שבת אין מירון (בשב"ק פר' פקודי תשע"ו העע"ט). ער האט געברענגט זייער א געהויבענעם גרום פונעם שבת, די חידושי תורה, דעם טיש.

הגר"מ: כ'האב פארציילט פאר'ן שוועד פונעם שבת ווי געהויבן ס'איז געווען, ס'איז געווען ווי דער רבי האט געזאגט ביים טיש ונשמע קולו בבואו אל הקודש, אז ונשמ"ע איז אותיות שמעו"ן.[55]

רבינו: אזוי שטייט אין צבי לצדיק אויף ל"ג בעומר.

הגר"מ: ס'איז געווען עפעס געוואלדיג, דער טיש, דאס דאוונענען, אלעס איז געווען זייער געהויבן.

רבינו: אז ס'איז געווען א געהויבענער עולם איז געווען א געהויבענער שבת.

הגר"מ: מ'האט געפילט ממש די הרגשה ביים טאנצן פון כמה לך בשר"י, אזוי ווי דער רבי האט געזאגט אז מ'מאכט קנין הגבהה כלפי מעלה.[56]

---

55 ונעתיק כאן מתוך דברות קודש שהשמיע כ"ק מרן רבינו שליט"א, בליל שב"ק פ' פקודי תשע"ו באת"ק מירון:

"מצינו במסורה שלש פעמים ונשמע, נעשה ונשמע (שמות כד, ז), ונשמע קולו בבואו אל הקודש לפני ה' (שמות כח לה), ונשמע פתגם המלך אשר יעשה בכל מלכותו כי רבה היא (אסתר א כ).

וי"ל בדרך רמז דקאי על עמידתינו עכשיו במקום קדוש פה אתרא קדישא מירון תוב"ב, פה חלקת מחוקק ספון ציון קודש הקדשים של התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי, המקום אשר יורד השפעות טובות לכל בית ישראל, המקום אשר בו מתעורר לבב כל איש ישראל עם קבלות טובות לעבודת ה', ואנו מקבלים עלינו נעשה לקיים מצות ה', ונשמע ללמוד תורה בקביעות גמור, ולהוסיף אומץ ולהגביר חיילים בתורה שבע"פ כדי להיות דבוקים בתורתו של רבי שמעון וחביריו, כל אחד ואחד לפי מדרגתו וערכו, וגם לקבוע עתים לתורה דבר יום ביומו, הן שיעורי תורה לבעלי בתים ואברכים, והן בחורי חמד וילדי תשב"ר היקרים המסולאים בפז יתחזקו בלימודם, וכל אחד מקבל על עצמו להוסיף בלימוד התורה ובקיום מצוות ומעשים טובים.

ובזכות זה יעזרינו השי"ת ונשמ"ע קולו בבואו אל הקודש לפני ה', ונשמ"ע אותיות שמעו"ן (צבי לצדיק לל"ג בעומר אות י"ג) שיהיה נשמע קולו של התנא הקדוש רבי שמעון בבואו אל הקודש לפני ה' להמליץ טוב בעדינו. ונשמע פתגם המל"ך זה מלכו של עולם ית"ש, אשר יעשה בכל מלכותו, לכל בני ישראל הנפוצים בכל מלכותו בארבע כנפות תבל ובאו במקום הזה, הן מי שבא בגוף והן מי שבא במחשבה, כי רב"ה הוא, שישפיע לכולם חסדים ורחמים [המכונה גדולה ע"ד (דברי הימים-א כט יא) לך ה' הגדולה והגבורה וגו'], ויושפע לכולנו השפעות טובות בגשמיות וברוחניות, עדי נזכה לביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן".

56 ונעתיק כאן הדברות קודש מלהבות אש שנאמרה אז בשולחן הטהור ליל שב"ק פ' פקודי באת"ק מירון:

"בזוה"ק מאן פני האדון ה' דא רבי שמעון (בא דף לח.) כתיב (שמות לד כג) יראה כל זכורך את פני האדון ה', מאן פני האדון ה', דא רבי שמעון בר יוחאי, עי"ש.

ונראה בהקדם מה דאיתא במס' ברכות (דף ז) אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, מיום שברא הקב"ה את העולם לא היה אדם שקראו להקב"ה אדון, עד שבא אברהם וקראו אדון שנאמר (בראשית טו ח) ויאמר אדנ"י אלקים במה אדע כי אירשנה. ולכאורה זה פלא גדול מדוע באמת לא עלתה על דעתן של כל באי עולם לקרוא להקב"ה אדון עד שבא אברהם אבינו.

וביאר כ"ק מרן אאמו"ר זללה"ה בברך משה (לחג הסוכות מאמר צלא דמהימנותא אות א) דהנה אמרו חז"ל (נדרים לב:) אברה"ם גימטריא רמ"ח, כמנין אבריו של אדם. והיינו כי אברהם אבינו בצדקתו וקדושתו המליך את הקב"ה על כל רמ"ח אבריו להיות כולם משועבדים לעבודתו ית"ש, וכמו כן לימד דעת את העם להמליך את הקב"ה על כל רמ"ח אבריהם לעשות בהם רצון קונם וחפץ צורם. וזהו כוונת מאמרם, מיום שברא הקב"ה את העולם לא היה אדם שקראו להקב"ה אדון, כי כל זמן שלא היו באי עולם משעבדים רמ"ח אבריהם תחת עול מלכות שמים כעבד הנקנה לאדונו, לא נקרא הקב"ה בכיכול בתואר אדון, עד שבא אברהם אבינו והמליך את הקב"ה על כל רמ"ח אבריו, ושיעבוד כל אבר ואבר לעבודת ה', אז נתעטר הקב"ה בתואר אדון, עי"ש.

וזה שאמר בזוה"ק מאן פני האדון ה' דא רבי שמעון בר יוחאי, משום דלאו כל אחד זוכה לומר פני האדון ה' ולקרוא להקב"ה אדון, רק מי שמשעבד כל רמ"ח אבריו לעבודת הבורא, ולזה אמר מאן פני האדון ה', פי' מי יכול לומר כן, דא רשב"י, כי התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי הוא זכה לשעבד כל רמ"ח אבריו לעבודת השי"ת, והוא הוא אשר יכול לומר ולקבל פני האדון ה'.

וידוע המימרא מק"ז הרבי ר' זושא זלהה"ה, ששהה זמן ארוך אצל רבו המגיד הק' ממעזריטש זי"ע, פע"א שאלו אותו למה אתה צריך ליסע שם על זמן ארוך, מה לומדים שם יותר מה שאין אתה יכול ללמוד בביתך, השיב הקדוש הרבי ר' זושא הלא שם נודע לי שיש בורא עולם ית"ש, אמרו לו הלא כל אחד ואפילו השפחה שבבית ישראל יודע שיש אלהי בורא עולם, אמר הקדוש, כל אחד אומר רק בפה שיודע שיש בורא עולם, והוא רק באמירה בעלמא, אבל במעזריטש לומדים להכיר ולידע ואת בהכרה אמיתי, עכ"ד. וגם זה נרמז במאמר הזוהר מאן פני האדון ה', דא רבי שמעון בן יוחאי, כלומר שרבי שמעון ידע את רבונו והכיר בהכרה אמיתי שיש מנהיג לבירה ואדון העולם השליט ומושל בכל.

ויתכן שקדושת התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי גדולה כל כך עד שזה משפיע לכל השובתים במחיצתו באתרא קדישא מירון, שכל אחד זוכה לקלוט מקדושתו ולבא לידי אמונת אומן בה', וזהו מאן פני האדון ה' דא רבי שמעון בר יוחאי, היינו מה שיש עוד בישראל מאמינים בה' שיודעים ומכירים שהשי"ת הוא אדון העולם, זהו בכח קדושתו של האי תנא קדישא, ובכחו הגדול כל אחד ואחד מתעלה בהשגת אלהית, וזהו על ידי ששובת את השבת במחיצתו של התנא הקדוש, שעל ידי זה נזרח בו אור האמונה בה', והוא מקבל על עצמו עול מלכות שמים בלב שלם, ועל ידי זה כל אחד ואחד מקבל על עצמו עול מלכות שמים כראוי, שיוכל לומר מפנימית הלב אנא עבדא דקודשא בריך הוא, ואין זה אמירה משפה ולחוץ, רק בשמחה ובהרגש דקדושה מעמקי הלב שש ושמח שיש לו הזכיה להיות עבד נאמן להקב"ה, ומשעבד את כל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו להיות עבד נאמן להקב"ה.

וז"ש המשורר המדבר בשבחן של כנסת ישראל (תהלים סג, ב) צמאה לך נפשי כמה לך בשרי בארץ ציה ועיף בלי מים, ומבואר בספה"ק (בית אהרן ללי"ג בעומר) בשר"י ראשי תיבות ר' שמעון בן יוחאי. והכוונה כי נפשו של איש הישראלי צומאת ומשתוקקת לה', ואף גם בשר"י, היינו הרמ"ח אברים שלי עורגת וכומהת לה', כי גברה אהבת העבד לאדונו, עד שרוצה להכיר את רבונו, וזהו בכחו של רבי שמעון בר יוחאי אשר על ידו מתעלה כל הנשמה של כל איש ישראל וגם הגופים של כל איש ישראל מתרוממם ומתנשא באופן גבוה ונעלה, להשתעבד רמ"ח אברים ושס"ה גידים להיות עבד נאמן להקב"ה לעובדו עבודה שלימה עבודת עבד לאדונו, ועל כן היא מלאה עם צמאון וכיסופין להקב"ה.

ועל כן יש שמחה והדוה לכל אחד ואחד באתרא קדישא הדין מירון, במחיצת התנא הקדוש רשב"י, והוא שמחה עילאה שיוצאין בו במחולות וריקודין לכבוד ה' ולכבוד התנא האלקי, כי בשעת הריקודין מגביהין עצמן מן הארץ, וההגבהה הוא בכחו של הקב"ה, ועל ידי שהקב"ה מגביה אותנו, הוא קונה אותנו להיות לו לעבדים, וכמ"ש (בפיוט לאל עורך דין) לקונה עבדיו בדין, שהקב"ה קונה אותנו על פי הדין וכהלכה, כי בכח קדושת התנא אנו משעבדים עצמינו לגמרי כלפי הקב"ה, הן שעבוד הנשמה והן שעבוד הגוף, כל רמ"ח איברינו ושס"ה גידינו, וכשמגביה האדם עצמו בכוונה בשעת הריקודין, נקנה בקנין גמור להיות עבד לה', להיות אנא עבדא דקודשא בריך הוא. [גם יש לומר הכוונה מאן פני האדון דא רבי שמעון בר יוחאי, דהיינו שבכח קדושת התנא האלקי יוכל כל איש ישראל לבא אל דביקות הבורא ית"ש]".

רבינו: דאם שטייט שוין אין ספרים אז כמה לך בשר"י, איז א רמז אויף רבי שמעון בר יוחאי.

אין עטרת ישועה (לשבועות) זאגט ער אויפן פסוק דבקה עצמי לבשר"י, אויף רבי שמעון בר יוחאי.[57]

א' הנוכחים: אין ראזוואדוב איז דאך געווען ל"ג בעומר א גרויסער יו"ט.[58]

רבינו: יא, ביים ראזוואדאווער רב (הגה"ק רבי משה הורוויץ ז"ל בן הגה"ק רבי אליעזר מדזיקוב ז"ל והבד"נ מרן הגה"ק הייטב לב ז"ל) איז ל"ג בעומר געווען א גרויסער טאג, אין דעם טאג איז ער געווען א פוקד עקרות, דער טאג איז געווען ספעציעל אויף קינדער, א זמן פון פקידת עקרות.[59]

---

57 וז"ל הבית אהרן בספרו הקדוש (בסוף הדרושים ללי"ג בעומר) וזה לשונו: כתיב מבשר"י אחזה אלוה, ראשי תיבות מתורת רבי שמעון בר יוחאי, ע"כ.

58 ידוע שיום ל"ג בעומר היה נחשב בראזוואדוב כיומא דפגרא ראשון במעלה, ובבחינה מסויימת אפילו יותר משארי ימים טובים ומועדי קודש, ויום ל"ג בעומר היה בראזוואדוב יום פקידה וישועה, ושהרה"ק ז"ל בעצמו הורה לנשברי לב שהיו זקוקים להחושע בדבר ישועה ורחמים שיבואו אליו ביום מרומם זה וארובות שמי השמים נפתחו.

עיי' בס' י"ג אורות (ח"א) שמעתי מפי מו"ח זצ"ל ומפי הגה"צ רבי אפרים דוד הלברשטאם ז"ל אבד"ק יאשליסק שהרבה אנשים שפנו אליו הרה"ק רבי משה מראזוואדוב ז"ל בבקשות במשך השנה דחה אותם עד ליום ל"ג בעומר, ואכן ביום זה נתאסף קהל רב בראזוואדוב, עיי"ש.

כן מסופר שלהיותו איש חלש המזג לא היה דרכו בקודש של הרה"ק מראזוואדוב זצ"ל להתפלל לפני התיבה בימות החול בכלל, אבל בל"ג בעומר יצא מן הכלל והתפלל לפני העמוד כל השלש תפלות מפני תוקף קדושת היום.

ועיי' בס' בית צדיקים יעמוד (ח"ב) שפעם בא אל הרה"ק מראזוואדוב איש אחד לבקש ישועה גדולה וצוה לו שיבוא בל"ג בעומר כי אז יהו עת רצון להתפלל ולפעול ישועות בזכות רשב"י, ואמר ע"ז רמז בפסוק לבי ובשרי ירנו אל אל חי, לב"י נוטריקון ל"ב ימים שכבר עברו מימי העומר, ועכשיו הגיע בשר"י נוטריקון רבי שמעון בר יוחאי, והיינו ל"ג בעומר יומא דהילולא דילה, והיום הזה מסוגל להתפלל ולקיים ירנו אל אל חי שאז הקב"ה מקבל התפילות, ע"ש.

59 כידוע שהרה"ק ר' משה מראזוואדאוו ז"ל העיד על עצמו שיש לו ניצוץ מנשמתו של רשב"י, ואכן היה נוהג ביום ל"ג בעומר להתפלל לפני התיבה כל השלש תפילות, והיה זה לפלא כי מפאת גודל חולשתו לא התפלל כמעט כל השנה לפני התיבה, ואפילו ביומא דהילולא של אביו לא התפלל כל הג' תפילות לפני התיבה.

גם הרבה אנשים שבאו אליו בבקשות במשך השנה דחה אותם עד ליום ל"ג בעומר, ואכן ביום זה נתאסף קהל רב בראזוואדאוו ואמר שאילו היה

אז א איד האט זיך מזכיר געווען פאר א ישועה, האט ער געקענט זאגן מ'זאל צוריק קומען ל"ג בעומר.

מ'זאגט אז ס'איז געקומען פון צאנז, ער איז דאך געפארן אסאך צום דברי חיים.[60]

הגר"מ: ס'איז א גאנץ יאר אויך א גרוסע מקום פאר התעוררות און קיבול תפילות.

רבינו: איך בין שוין געווען אין מירון ל"ג בעומר אויך.

א' הנוכחים: תשכ"ג.

רבינו: דעמאלטס בין איך געווען מיטן טאטן ז"ל,[61] אבער איך בין שוין געווען ל"ג בעומר נאכאמאל אויך, מער ווי איין מאל.

א' הנוכחים: תשל"ח איז דער רבי דער ברך משה אויך געווען אויף ל"ג בעומר.[62]

רבינו: יא, איך בין געווען תשל"ה דאהי אויף עטליכע וואכן, בין איך געווען אין מירון ל"ג בעומר, און שפעטער איז די אנהייב נו"ן יארן בין איך אויך געווען.

הגר"מ: אבער דעם שבת איז געווען דארט טויזענטער מענטשן וואס האבן געזאגט שמע ישראל און ה' מלך דארט איז מירון, אלפים ממש.

גאב"ד זכרון מאיר: [בצחות] זיי האבן קיינמאל נישט געזאגט...?

רבינו: אז מ'זאגט אסאך מאל מאכט עס נישט וויניגער ווערד, ס'איז נאר מער ווערד.

יכול להגיע בל"ג בעומר למירון, היה יכול לפעול עבור יהודים כל מה שהיה רוצה, ואולי אפילו את הגאולה שלימה.

ועי' בס' י"ג אורות (ח"ב, עמ' ר"ט) כי פע"א ביום ל"ג בעומר היה הגה"ק מצאנז ז"ל בעיר דזשיקוב לרגל איזה שמחה בבית הרה"ק ר' אליעזר מדזיקוב זי"ע ושלח הרה"ק ר' אליעזר את בנו ר' משה'לע מראזוואדאוו להביא את הרה"ק מצאנז להסעודה, ובעת שהלביש הד"ח את עצמו ללכת, שאל לו' משה'לע אם יודע הסוד של ל"ג בעומר, וגילה לו הד"ח ענינים גבוהים מאוד בענין זה, ומשך השיחה זמן רב, ובינתיים ראה אביו הרה"ק ר' אליעזר שבנו מתמהמה לבוא ושלח שליחים אחרים להביאם, אבל ר' משה'לע החזיק בידו את הדלת כדי שהשליח לא יכנס כי לא רצה שהד"ח יפסיק מלגלות לו הסודות..

ועי' בס' החכמה מאין (עמ' קל"ב) שהרה"ק מראזוואדאוו אמר על עצמו ש'משה' בגימטריא ל"ג בעומר, והוא קרא את היום "יום קבלת התפילות", וכן שהרה"ק מראזוואדאוו היה מחלק בייג"ל ביום זה, ואמר כי יש בשמו רמז לל"ג בעומר.

60 עיי' בקובץ פרי הכרם (אייר תשנ"ח) שכ"ק אדמו"ר מבאבוב ז"ל אמר פעם תחת אחד השיחים שהנהגה זו לעשות יום ל"ג בעומר כיומא דפגרא באופן גלוי כזה, לא היה נראה אצל אבותיו הק' של הרה"ק מראזוואדוב ה"ה מרן הרה"ק מראפשיץ ובנו הרה"ק מדזיקוב זי"ע, וכל ענין סודו של יום הנורא הזה קיבל ממרן הרה"ק מצאנז זי"ע, כי פעם אחת נזדמן הרה"ק מצאנז זצוק"ל להיות על אם הדרך ביום ל"ג בעומר, והסתגר אז הדברי חיים זצ"ל עם הרה"ק מראזוואדוב ובידו על כתיפו טייל עמו ארוכות וקצרות בהתלהבות נוראה, ועסק עמו בסוד שיח שרפי קודש כמה שעות רצופות, ומסר לו סודות כמוסים במדרגת היום, מני אז התחיל הרה"ק ר' משה לחוג את יום ל"ג בעומר בערגה וכיסופין באופן בולט ובהתגלות, וכינה אותו כיום קבלת תפלות.

וכן מובא בס' אוצר ישראל בשם החסיד רבי מרדכי הערש שמערלער ז"ל שרבי משה מרזוואדוב זי"ע היה פעם בל"ג בעומר אצל הדברי חיים זי"ע, ואמר רבי משה, שאחיו רבי נפתלי חיים נמצא עכשיו במירון, ונעשה שם התעוררות, אז סגר עצמו הד"ח עם רבי משה קודם התפלה, ואמר רבי משה אח"כ שאז גילה לו הד"ח הסוד של ל"ג בעומר.

61 בשנת תשכ"ג יצא רבינו לארה"ק ביום א' פרשת תזריע מצורע כ"ז ניסן תשכ"ג לפ"ק יחד עם הרבנית הצ' ע"ה ובנו הגדול כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א אשר הי' אז עלם צעיר כבן ט"ו שנים.

ביום ב' הגיע רבינו לארה"ק, ובתחילה עשה את דרכו לעיה"ק ירושלים, ובשבת הראשונה שב"ק פרשת תזריע מצורע הי' בעיה"ק ירושלים ת"ו, והשבת השני' פרשת אחרי קדושים הי' רבינו ז"ל בבני ברק.

והיות של"ג בעומר חל אז במוצאי שב"ק פרשת אמור, על כן שהה רבינו על שב"ק פרשת אמור בעיר הקודש צפת ת"ו בכדי להיות סמוך ונראה לציון המצויינת של התנא האלקי רשב"י זי"ע.

במוצש"ק ההדלקה בחצר ביהכ"נ האר"י הק' ומרן ז"ל נתכבד בהדלקה, ובשעת ההדלקה בצפת כבר היו יכולים לראות מרחוק את ההדלקה הגדולה על גג ציון הרשב"י זי"ע באת"ק מירון.

לאחמ"כ נערכה שם סעודת מלוה מלכה רבתי וסעודת הילולא. וביום ראשון פרשת בהר בחוקותי בבוקר נסע רבינו לאתרא קדישא מירון.

62 בשנת תשל"ח נסע רבינו לארה"ק, והשתטח על ציון המצויינת של התנא האלוקי רשב"י זי"ע ביום ל"ג בעומר באת"ק מירון יע"א.

נסיעה זו היתה נסיעה ארוכה, רבינו יצא מארה"ב ביום ב' דר"ח אייר תשל"ח וילך למסעיו, תחילת דרכו היה לפקוד את המקומות הקדושים באייראפע, סיגעט, סאטמאר, אוהעל, קאלוב ועוד. ובשב"ק פרשת קדושים שבת בעיה"ב וויען יע"א, ולאחר שבת המשיך בנסיעתו לרייישא, רימאנוב, צאנז, קראקא, ליזענסק, בריגל, לאנצהוט, שינאווא, דינוב, ובשב"ק פרשת אמור שבת רבינו בעיה"ב לאנדאן.

ביום ג' פרשת בהר ט"ז אייר הגיע רבינו לארה"ק ומיד נסע לטבריא ת"ו, שם השתטח על קברי הצדיקים, התנא רבי עקיבא, רבי מאיר בעל הנס, חמשת תלמידי רבן יוחנן בן זכאי, הרמב"ם, והשלה"ק. משם יצא רבינו לעיה"ק צפת, והשתטח שם בקברי הצדיקים הטמונים שם

ביום רביעי לנו לינת לילה בעיה"ק צפת, ובלילה ערך רבינו מסיבת לחיים בבית האכסניא יחד עם כל ציבור אנ"ש תלמידים וחסידים שנתלוו אליו בנסיעתו למקומות הק', והתבוננו בהכנה דרכה לעלות לציון הק' של התנא האלקי רשב"י זי"ע מחר יום הגדול ל"ג בעומר.

ביום חמישי לפנו"ב הלך רבינו לטבול במקוה האריז"ל בצפת, ולאחמ"כ עלה לאת"ק מירון להשתטח על ציון הק' של התנא האלקי רשב"י.

הגר"מ: אהבה רבה איז געווען א גרויסע התעוררות, מ'האט געזונגען אהבה רבה צוזאמען טויזענטער מענטשן, אזאנס איז נאכנישט געווען אין מירון.

רבינו: ס'איז טאקע געווען זייער א געהויבענער שבת מבואו ועד צאתו, ס'האט זיך ממש נישט געגליסט אוועק צופארן...

גאב"ד זכרון מאיר: וועז דער סאטמאר רב (רביה"ק בעל דברי יואל) ז"ל איז געווען אין מירון איז ער געווען איינמאל אויף א לענגערע זמן.

רבינו: דאס איז געווען תרצ"ב נאך פאר די קריג, ער איז נאך געווען אין קראלי דעמאלטם, ער איז דעמאלטם געווען דאהי אין ארץ ישראל זומער צייט, אין די אב אלול חדשים,[63] אוז ער איז געווען אין מירון אויף א וואך צייט אדער מער, ער איז אהיים געפארן קיין קראלי אינמיטן חודש אלול.

הגר"מ: אלול איז תשובה מיראה, יעצט איז מען דאך געווען אדר איז דאך קיומו וקבלו מאהבה...

א' הנוכחים: ס'זעהט אוים אז דער רבי וועט צוריק קומען אויף נאך א שבת...

רבינו: חשק צו זיין נאכאמאל א שבת ביי רבי שמעון האב איך זיכער....

הגר"מ: דעם רבינ'ס דרשה מוצאי שבת פאר די הדלקה האט מעורר געווען טויזענטער אידישע קינדער, אוז נאכדעם די שמחה דארט ביי די ריקודין איז געווען עד אין לשער.

מ'האט געקענט פארשטיין וואם דער בני יששכר זאגט (מאמרי חדש אייר מאמר ג') א שמחה שלא כדרך הטבע.

רבינו: ער זאגט עם אויף ל"ג בעומר, שנתאמת לנו מאנשי אמת.[64]

ס'האט טאקע מרומם געווען דעם גאנצן ציבור, זייער אן ערליכער ציבור.

הגר"מ: דער אויבערשטער זאל געבן דעם רבין כח אוז געזונט. אבער אסאך אידן וואם האבן דאם פארפאסט וועלן שוין נישט מוותר זיין דאם קומענדיגע מאל.

גאב"ד זכרון מאיר: ברוך ה', כ'האף אז רבי שמעון וועט דאם אויפנעמען אוז צוברענגען צום קץ הימין, כלל ישראל וואלט אויף דעם.

הגר"מ: דאם איז געווען א שטארקע געדאנק וואם דער רבי האט געזאגט שבת, אז שני שבתות מיינט מען די צוויי גלויות, גלות הכלל אוז גלות הנפש.[65]

63

ביום ב' פר' ראה כ' מנ"א שנת תרצ"ב הגיע רבינו לשערי ארה"ק ובפעם ראשונה דרכו רגליו הקדושות על אדמת ארץ הקודש, ביום א' פר' שופטים תרצ"ב הלך רבינו לכותל המערבי, לשפוך שיח לפני השכינה הקדושה, משם נסע רבינו לקבר רחל אמינו שבבית לחם, אח"כ נסעו למערת המכפלה לעורר זכות ישני חברון.

ביום ג' פר' שופטים נסע רבינו על כמה ימים לטבריה, ולמחרת ביום ד' ער"ח אלול עלה רבינו להשתטח על קברי הצדיקים שבטבריה. בשבת קודש פר' שופטים שבת רבינו בעיה"ק צפת ושהה שם עד יום ה' פר' כי תצא ח' אלול וביומים אלו השתטח על קברי הצדיקים הטמונים שמה האר"י הק', הבית יוסף, רבי פנחס בן יאיר ועוד כן פקד רבינו את ציונו הק' של זקינו הגה"ק רבי משה דוד אשכנזי ז"ל אב"ד מאלטשאווא ומח"ס תולדות אדם, רבינו התעכב שם זמן מרובה בדביקות עליאית, ואח"כ ערך רבינו שלחן מיוחד לכבודו של זקינו הגדול. ובליל שישי פר' כי תבוא עלה רבינו לאה"ק מירון ושבת שם בשב"ק פרשת כי תבוא יחד עם חבורת חסידים בני עליה, ושהה שם רבינו במירון יותר משבוע ימים, ומדי יום ביומו ישב רבינו אצל ציון הקודש מעוטף בטלית ותפילין שעות ארוכות בדביקות עילאית ואש קודש.

64

וזלש"ק: ותבין לפי זה אשר נתאמת לנו מאנשי אמת, אשר השמחה ביום הזה על ציון רשב"י היא שלא כדרך הטבע, דכתיב אור צדיקים ישמח, עכ"ל.

65

וזה תוכן דברות קודש שהשמיע אז מרן רבינו שליט"א בעת רעוא דרעוין באת"ק מירון: "איתא בגמרא (שבת קיח:) אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים, שנאמר (ישעיה נו ד) כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי, וכתיב בתריה והביאותים אל הר קדשי וגו'. והעיר על זה כ"ק מרן דו"ץ זללה"ה בדברי יואל (פ' בא עמוד הלב) מדברי הזוה"ק (תיקו"ז דף נז.) והמדרש (ילקוט רמז תתנ"ב) אם ישראל הוו מקיימין שבת אחת כהלכתה מיד הוו נגאלין. ולפי זה לכאורה הוא סתירה בדברי רבי שמעון בן יוחאי בתורת הגאלה, לדבריו בתורת הנסתר.

וביאר על פי מה דאיתא בזוהר הקדוש (פ' יתרו דף צב.) תלת דרגין אינון וכלהו אקרון שבת, שבת עילאה, שבת דיומא, ושבת דליליא, וכלהו חד ואקרי כולה שבת. ולפי זה ליל שבת הוא כשבת בפני עצמו, ויום השבת כשבת בפני עצמו, ולפי זה יש לומר כי באמת בשמירת שבת אחד מיד בן דוד בא, ומה שאמרו אלמלי משמרין ישראל שת"י שבתו"ת מיד נגאלים, הכוונה על שבת דיומא ושבת דליליא שהן נקראים שתי שבתות, עכ"ד. (וע"ע בדברי יואל פ' וארא עמוד רז). וכבר אמרתי שלכן הולכין לטבול במקוה בשבת קודש בבוקר, בשביל תוספת קדושה של יום שבת קודש (פרע"ח שער השבת פי"ח), והוא המוכיח שהוא שומר שתי שבתות שבת דליליא ושבת דיומא, ועל ידי זה יזכה לגאולה.

אמנם יש ליישב גם באופן אחר, דהנה מבואר בספה"ק שיש שני מיני גליות, גלות כללי והוא גלות כלל ישראל בין האומות, ויש גם גלות פרטי, דהיינו גלות הנשמה אצל היצר הרע. כי כן כל איש ישראל יש לו חשק ורוצה לעשות רצון ה', אך קשה לו משום שהוא אינו בעל הבית על עצמו, מאחר שהוא בשבי ומאסר אצל היצר הרע, ואינו מניח לו לעשות רצון ה'. ובזה פי' הדברי יחזקאל אמרינו (זמירות ליל שב"ק) שתרחמני עוד בגלות"י לגאלני, היינו להוציאני מן הגלות הפרטי שהוא ביד היצר, עכ"ד. (וכ"כ בייטב לב פ' נח דף מה).

ויתכן לומר שבזכות שמירת שבת אחת זוכים לגאולה אחת, ובזכות שמירת שתי שבתות זוכים לשני גאולות. ולפי זה י"ל כי רבי שמעון

בספר הזוהר מדבר לאנשים לערכו הגדולה, שלא נכשלו בשום נדנוד חטא ח"ו, וצדיקים לכם ברשותם (קה"ר פ"ה ס"א), ולא נמצאו בשבי ומאסר היצר הרע ח"ו, והם צריכים רק גאולה אחת לצאת מן גלות כללי של ישראל בין אומות העולם, על כן בספר הזוהר אמר אם ישראל הוו מקיימין שבת אחת כהלכתה מיד הוו נגאלין. מה שאין כן בתורת הגלה בגמרא רבי שמעון מדבר לכל איש ישראל גם לאנשים בערכינו, שבעוה"ר אנו צריכים לשני גאולות, הן גאולה כללית בתוך כל ישראל מאומות העולם, והן גאולה פרטי לגאול את נפשינו הנמצא בשבי ומאסר ביזיקס בגלות היצר הרע, ולזה אינו די בשבת אחת, וצריך זכות של שמירת שני שבתות.

אידן האבן א רצון, אידן האבן א חשק צו טון דעם רצון ה', צו זיין ערליך צו זיין אפגעהיטן, צו טון מצות ומעש"ט, מען קען זיך אבער נישט קיין עצה געבן, מען קען זיך נישט נעמען צו זיך, ער וויל, אבער ער קען נישט מוציא זיין מכה אל הפועל, פארוואס קען ער נישט, ווייל ער איז נישט בעל הבית אויף זיך, ער איז נעבעך געפאנגען אין געפענגעניש, אין א שוועכע תפיסה בים יצר הרע, דארף ער האבן א עקסטערע גאולה ארויסצוגיין פון דעם גלות. ועל זה אמר רבי שמעון בן יוחי, אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים משני גליות, הן מן הגלות כללי אשר כל בני ישראל נמצאים, והן מן הגלות הפרטי מה שכל יחיד ויחיד הוא בגלות אצל היצה"ר.

והנה איתא בזוה"ק באדרא רבה (פ' נשא דף קמד:) רבי יהודה קארי ליה, שבת דכלהו שיתא מניה מתברכין, דכתיב (שמות כ י) שבת לה' קודש לה', מה שבת לה' קודש, אוף רבי שמעון שבת לה' קודש, עי"ש. הרי שהתנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי הוא בבחינת שבת. ולפי זה יתכן כי כל מי שזוכה לשבות את השבת פה באתרא דמר מקום חלקת מחוקק ספון, הרי נמצא כל השבת בצלא דמהימנותא של התנא הקדוש רבי שמעון שהוא בבחינת שבת, ואם כן בשבת אחת יש לו בחינת שתי שבתות, ובכה זה יזכה לצאת הן מגלות הכללי והן מגלות הפרטי מה שנשבה בשבי ומאסר היצר הרע.

והנה כל אחד מישראל שעמדו רגליו על הר סיני יש לו רצון להיות עובד ה' בלב ובנפש, כל אחד יש לו נשמה קדושה חלק אלקי ממעל, ונפשו משתוקקת בהשתוקקות נפלאה לעשות רצון הבורא ולהיות נזהר מן החטא, ושלא לעשות ח"ו דבר שהוא נגד רצון ה', כל השתוקקותו הוא רק לעסוק בתורה ובתפלה ולקיים מצות ומעש"ט, אמנם דא עקא כי הנפש הוא נשבה בשבי היצר הרע, אבל לעת כואת שאנו זוכים להיות במחיצתו של התנא הקדוש רבי שמעון בן יוחאי סמוך ונראה לציון הקדוש, בכן מהשראת השכינה הנמצא במקומו נשפע השפעת קדושה לכל אלו הנמצאים כאן, ובשב"ק במקום קדוש הלזה יוכל כל אחד לזכות לזה להרגיש יותר ברצון אמיתי לעבוד את ה' בלב ובנפש.

ועל פי זה יש לפרש הכתוב (תהלים סג ב) צמאה לך נפשי כמה לך בשרי, בשר"י ראשי תיבות ר'בי ש'מעון ב'ן י'וחאי (בית אהרן ללי"ג בעומר). כי בכחו ובזכותו של התנא הקדוש זוכים לצאת משבי אצל היצר הרע, ועל ידי זה אפשר לזכות לומר צמאה לך נפשי, מיין נפש גלוסט צו דיר, מיין נפש גלוסט צום הייליגן באשעפער, כמה לך בשרי איך האב א בענקשאפט צום הייליגן באשעפער, א אידישע נשמה האט א צמאון האט א כמהון, ער האט גלוסטעניש, ער האט בענקשאפט, ס'גלוסט זיך און ס'בענקט זיך צום הייליגן באשעפער, יעדער איינער פון אונז האט א נשמה א חלק אלקי ממעל, וועט מ'קומט דא אויף דעם הייליגן מקום ווערט נתעורר ביי יעדן איינציגן איד דאס פינטעלע, די נקודה שבלב, ס'ווערט נתעורר אין הארץ אז מ'שפירט, יעדער איינער איז מרגיש, דעם צמאה לך נפשי, ס'גלוסט זיך צו דיר, כמה לך בשר"י, בוכות פון דעם הייליגן תנא.

אידן קומען אהער פון די מרחקים צו קענען זיין במחיצתו פונעם הייליגן תנא, אידן האבן א רצון, דער רצון איז צמאה לך נפשי, די בקשה פון די אלע אידן דא, פון יעדן איינציגן איד יעצט וועט מיר געזעגענען זיך לעת צאת פון אזא הייליגן שבת, אז מ'זאל זוכה זיין צום צמאה לך נפשי, עס זאל גלוסטן צו דיר, אפצושיילן די וואכעדיגקייט פון א גאנץ יאר, צו קענען זיך אויפהייבן און זיך אביסל ארויסהייבן פון די דברים של חולין פון די וואכעדיגקייט וואס ס'נעמט ארום א איד א גאנץ יאר, מ'זאל זיך קענען אביסל אויפהייבן, מגביר זיין די נשמה אויפן גוף, מ'זאל זוכה זיין צו רגשי קודש, הרגשים צום הייליגן באשעפער, הרגשים צו די הייליגע תורה, הרגשים צו שמירת התורה והמצות, אז ס'זאל זיך גלוסטן, אז מ'זאל האבן חשק, אז מ'זאל האבן רצון צו עבודת ה', און דאס קען מען נאר קונה זיין אז מ'קומט במחיצת צדיקים קדושים עליונים ווי דער הייליגער תנא רבי שמעון בן יוחאי, וואס דער גאנצער ארום און ארום, דער גאנצער אויר פון דעם מקום איז מעורר קדושה, ס'איז מעורר די נשמה, ס'איז מעורר דעם צמאה לך נפשי, ס'איז מעורר א אידיש קינד, יעדער איינציגער איד ווער ס'האט נאר געלערנט א שטיקעלע גמרא, ווער ס'האט געלערנט משניות, ווער ס'האט געלערנט א מימרא פון הייליגן תנא רבי שמעון, ער שפירט אן התקשרות צום הייליגן תנא רבי שמעון, דער הייליגער תנא רבי שמעון איז מעורר זיין הארץ, און איז מעורר זיין נשמה אז ער זאל קענען מרגיש זיין, צמאה לך נפשי כמה לך בשרי, בשר"י דאס איז מרומז אויף ר'בי ש'מעון ב'ן י'וחאי.

ובזה פי' בדברי יחזקאל אמרינו (זמירות ליל שב"ק) שתרחמני עוד בגלות"י לגאלני, היינו להוציאני מן הגלות הפרטי שהוא ביד היצר, עכ"ד. (וכ"כ בייטב לב פ' נח דף מה.)

רבינו: דער שינאווער רב טייטשט מיט דעם 'שתרחמני עוד בגלותי לגאלני'.[66]

וכיבד את רבינו בברכת לחיים

וביקבו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן מיט געזונט, אריכות ימים ושנים און א שיבה טובה, מיט אלעם גוטן, מ'זאל קענען זיצן און מרביץ תורה זיין פאר אידישע קינדער מיט געזונט און הרחבת הדעת.

גאב"ד זכרון מאיר: אמן, והמברך יתברך.

ואיחל רבינו לחגר"מ: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן הצלחה און סייעתא דשמיא אין הרבצת התורה מיט הרחבת הדעת תענוג ונחת מיט אלעם גוטן.

גאב"ד זכרון מאיר: דער רבי האט אויפגעלעבט בני ברק. דער עולם איז דארשטיג.

רבינו: אז ס'איז דא א צמאון לדבר ה' איז גוט, דאס איז דאך א ברכה.

כ'וועל נישט אויפהאלטן דעם רב, א גוטע נאכט, סייעתא דשמיא מיט הצלחה און מ'זאל הערן גוטע בשורות.

גאב"ד זכרון מאיר: א גוטע נאכט, האט'ס א דרך צליחה, כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך.

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' אברהם אבא הירש ז"ל

ב"ר מנחם זאב ז"ל

נלב"ע כ"ב תשרי - שמיני עצרת

הונצח ע"י בנו ידידנו הרבני הנגיד הנכבד, רודף צדקה וחסד

מוה"ר מאיר הירש הי"ו

מראה"ק ומנהל מוסדותינו הק' בקרית יואל יע"א

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' בנימין יוסף שוואַרטץ ז"ל

ב"ר יקותיאל יהודה ז"ל

נלב"ע ט"ז תשרי - ב' דסוכות - שנת תשס"ד לפ"ק

הונצח ע"י נכדו ידידנו הרבני הנגיד הנכבד, רודף צדקה וחסד

מוה"ר פנחס משה לאנדא הי"ו

אב"י בבארא פארק יע"א

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בימי יו"ט וחוה"מ סוכות שנת תשפ"ה לפ"ק

ליל א' דחג הסוכות אושפיזא דאברהם

איתא במדרש (ב"ר פמ"ח ס"י) אמר הקב"ה לאברהם אבינו, אתה אמרת (בראשית יח ד) והשענו תחת העץ, חייך שאני פורע לבניך מצות סוכה. וצריך ביאור.

ב) ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר תעבורו (בראשית יח ה). ותמהו המפרשים דהלא אין זה מן הנימוס לומר לאורחים תאכלו ואחר כך תלכו, דמשמע מדיבורו שביאתם אצלו הוא לו למשא, וא"ז זללה"ה בייטב לב מפרש הכוונה על דבר ההשפעה שהצדיק משפיע להמסתופפים בצלו שיהיה להם פרנסה תמיד גם לאחר שיעבורו מאצלו. ולדרכו נלך.

ויל"פ על פי מה שכתב א"ז זללה"ה בישמח משה (פ' תשא) לפרש נוסח התפילה שבענו מטובך, כי כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, אלא שלפעמים נראה בעיני האדם כאילו הוא לרע חס ושלום, ולכן הגם שהקב"ה בודאי עושה טובות בכל עת, מכל מקום אין אנו מרגישין בהם, כי סומא אינו שובע משום שאינו רואה (יומא עד:), ולכך אין לנו שביעה מהטובות ההם מאחר שאינם נראים, וזהו בקשתינו שבענו מטובך, דהיינו שיהיה לנו נסים וטובות גלוים, עכ"ד. (ועיין בדברינו להלן בעת פרידה מן הסוכה שמ"ע תשפ"ה).

ובבחינה זו כתב בקרן לדוד (שמחת בית השואבה אות ל) לפרש מאמר המדרש (ויק"ר פ"ל ס"ב) שובע שמחות את פניך (תהלים טז יא), אל תהי קורא כן אלא שבע שמחות, אלו שבע מצות שבחג, ואלו הן ד' מינין שבלולב וסוכה חגיגה ושמחה. הכוונה כי בחג הסוכות השי"ת משפיע שפע קדושה ושמחה שלא יהיה בחינת סומא אוכל ואינו שובע, ועל כן נתן לנו שבע מצות יקרות, אשר על ידן זוכין לשפע קדושה כדי שיהיה שובע שמחות, וזהו אל תקרי שובע, שאי אפשר לזכות לבחינת שובע, אלא על ידי שבע מצות הנהוגות, עכ"ד.

ובכן יש לומר כי אברהם אבינו בגודל מדת חסדו וקדושתו השפיע דבר זה לכל הבאים בצל קורתו, שיהא חסד ה' חופף עליהם תמיד בכל עת, עד שהיו שבעים מהטובות גלויות אשר יעשה הקב"ה עמהם בתמידית, וזהו ואקחה פת לחם, כינוי לכל השפעות טובות, וסעד"ו לבכם אחר תעבורו, שתהיו שבעים גם אחר תעבורו, והוא על ידי שיזכו לראות חסדים נגלים.

ובזה יתפרש מאמר המדרש, אמר הקב"ה לאברהם אבינו אתה אמרת והשענו תחת העץ ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר תעבורו, שהשפיע מדת החסד הנגלה לכל המסתופפים בצל קורתו שיהיו שבעים מהטובות, חייך שאני פורע לבניך מצות סוכה, שיש בהם שבע מצות יקרות שעל ידן זוכה להיות שוב"ע שמחות, לשבוע מן הטובות והשמחות אשר ייטיב הקב"ה עמנו לעינינו.

ליל ב' דחג הסוכות אושפיזא דיצחק

בפרשת תולדות (בראשית כז כז) וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', ופירש"י כריח שדה, זה שדה תפוחין. וכתב א"ז בייטב לב (פ' תולדות) רמז על שבת קודש הנקרא (זוה"ק יתרו דף פח.) חקל תפוחין קדישין, וצריך ביאור.

ב) במס' תענית (דף כט:) אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב, כריח שדה של תפוחים, וכתבו התוס' (ד"ה של) יש מפרשים תפוחים כריח אתרוגים. ויש להבין למה נדמה יעקב אבינו לאתרוג.

ג) במדרש ילקוט (תהלים רמז תתלא) תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגינו (תהלים פא ד), בחודש שיש בו חג הסוכות. וצריך ביאור.

ונל"פ בהקדם מה שכתב בבני יששכר (תשרי מאמר ד דרוש

א) בביאור הגמרא (יומא פו:) גדולה תשובה שמביאה רפאות לעולם. דהנה עיקר התשובה הוא פשפוש במעשיו אשר הכעיס את הש"י בעברו רצונו, ותיכף יעזוב את החטא לגמרי ויתוודה על העבר ויבקש רחמים שיכפר ויסלח אל טוב וסלח, אמנם אין בכח האנושי שיזכור כל המעשים אשר חלפו ועברו עליו להתחרט ולהתוודות עליהם, ועל זה אמרו בזוהר הקדוש (בלק דף קצה:) בודק עד מקום שידו מגעת והשאר מבטלו בלבו ודיו, כי על ידי התשובה על הנזכרות, השי"ת יסלח גם על הנשכחות אשר לא ביקש עליהם בתורת חסד ונדבה. וזהו גדול"ה תשובה, היינו שיש בכח התשובה ממדת הגדולה והחסד, על דרך הכתוב (דברי הימים-א כט יא) לך ה' הגדולה והגבורה, שמביאה רפאות הרבה לעול"ם, פי' אפילו לדברים הנעלמים והנסתרים שלא ביקש הבעל תשובה עליהן סליחה בפירוש, כי כאשר ישוב בתשובה על הנזכרות, תרפאהו התשובה גם על הנשכחות, עכ"ד.

ומוסיף עלה כ"ק מרן אאמו"ר זללה"ה בברך משה (שובה ישראל אות ה) שעל ידי שמירת שבת מתעורר מדת הגדולה והחסד, וממילא זוכה למחילת עוונות בתורת חסד ונדבה אף על אלו החטאים שכבר נשכחו ונעלמו ממנו, עכ"ד.

ובזה יתפרש ברכת יצחק אבינו וירח את ריח בגדיו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', דאיתא ברעיא מהימנא (זוהר אמור דף צט:) ביומא דראש השנה נכנס יעקב לקבל הברכות מאת יצחק אביו, ומעתה יש לומר כי יצחק אבינו ראה ברוח הקודש כל כיתות שיהיו בזרע יעקב במשך הדורות, וכדאיתא בגמרא (סנהדרין לז.) וירח את ריח בגדיו, אל תיקרי בגדיו אלא בוגדיו, והיינו אלו שנכשלו בחטאים ח"ו. ונתכוון יצחק אבינו בברכתו שיועיל להם התשובה והוידוי, ולכן אמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', ופירש"י כריח שדה זה שדה תפוחין, רומז לשבת קודש הנקרא חקל תפוחין קדישין, שאז יומשך עליהם מדת החסד, ועל כן יזכו למחילת העוונות גם אם לא יתוודו רק על הנזכרות.

ב

אמנם עוד דברים בגו, דהנה בלמדי בבני יששכר לכבוד החג ראיתי בדבריו (תשרי מאמר יא אות יד) שחושב מספר הנענועים שעושין עם הארבעה מינים בשעת אמירת הלל, שהן עולין למספר ע"ב נענועים מנין חס"ד, עי"ש. ובכן יש לומר שעל ידי קיום מצות ארבעה מינים והנענועים נמשך מדת חס"ד, שיזכה למחילת העונות גם בהתוודות רק על הנזכרות.

והנה תקיעת שופר בא בעיקרו לעורר לתשובה וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל (פ"ג מהל' תשובה ה"ד) תקיעת שופר רמז יש בו כלומר עורו ישנים משינתכם כו' וחזרו בתשובה, עי"ש. אמנם התשובה והוידוי צריך להיות על כל העונות ואז יזכה למחילת העונות, כי באם אינו שב ומתוודה רק על מקצתן, לא יתכפרו לו עונותיו.

וזה שאמר המדרש תקעו בחודש שופר, כדי להתעורר לתשובה, והגם שאינו שב ומתוודה רק על הנזכרות, עם כל זה יועיל לו, מטעם שהוא בכסא ליום חגינו בחודש שיש בו חג הסוכות, שמקיימין מצות הנענועים בשעת הלל, ואז נמשך עליו מדת החסד, ולכן יזכה לסליחה מחילה וכפרה גם על הנשכחות.

ולזה אמר וירח את ריח בגדיו, היינו ריח בוגדיו, שעכשיו בראש השנה בשמעם קול השופר הנם מתעוררים לתשובה, אך הלא אינן יודעין לעשות תשובה ולהתוודות רק על הנזכרות, ולכן ויאמר ראה ריח בני כריח שדה, זה שדה תפוחין דהיינו אתרוג, רמז על מצות הנענועים בשעת ההלל, שעל ידי זה נמשך עלינו מדת חס"ד, ומכח זה יזכה למחילת העונות גם על הנשכחות.

ג

עוד יש לפרש המכוון באומרו, ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', ובמס' תענית (דף כט:) אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב, כריח שדה של תפוחים, וכתבו התוס' (ד"ה של) יש מפרשים תפוחים כריח אתרוגים. גם לפרש מאמר המדרש ילקוט (תהלים רמז תתלא) תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגינו (תהלים פא ד), בחודש שיש בו חג הסוכות.

ויתבאר בהקדם מה דאיתא במדרש (שוחר טוב מזמור קיט) שהתפאר הקב"ה באברהם כשאמרתי לו (בראשית כב ב) קח נא את בנך וגו' והעלהו שם לעולה, היה לו להשיב אתמול אמרת לי (בראשית כא יב) כי ביצחק יקרא לך זרע, ועכשיו אתה אומר לי והעלהו לעולה, ולא השיב כלל רק נזדרז למצותי, ע"כ. וכתב על זה א"ז זללה"ה בישמח משה (פ' וירא) דלפי זה יש זכות גדול לאברהם במה שלא הקשה כלום אף שהיה יכול להקשות, ולכן מודד לו הקב"ה מדה כנגד מדה בשעה שאין לישראל זכות והמקטריגים מקשים קושיות על ישראל למה עושין כך וכך, משיב להם הקב"ה והלא אברהם אביהם היה לו להקשות עלי ולא הקשה כלום, על כן הדין נותן שבמדה זו יתנהג עם בניו שאין להקשות עליהם כלל, והיא סברא נכונה וברורה, עכ"ד.

וא"ז זללה"ה בקדושת יו"ט (לראש השנה אות ב) האריך, שזה

היה עיקר הנסיון של אברהם אבינו במעשה העקידה, לא מה שהיה צריך לשחוט את בנו יחידו, שהרי גם איש אחר אם יאמר לו הקב"ה היה עושה כן, אלא הנסיון הגדול היה במה שלא הרהר ולא הקשה כלל על הקב"ה שאתמול אמר לו כי ביצחק יקרא לך זרע ועתה אומר לו והעלהו שם לעולה, והיא שעמדה לו ולבניו אחריו זכותו הגדול, שלא יניח השי"ת להקשות איזה קושיא עליהם ח"ו.

ובזה ביאר בקדושת יום טוב (שם) מה שתקנו רבותינו (הובא בשל"ה הקדוש מסכת ראש השנה פרק תורה אור והובא במג"א ר"ס תקצ"ו) לתקוע בראש השנה מאה קולות, דהיינו שלשים קולות בישיבה, ושלשים קולות בתפילת לחש, ושלשים קולות על הסדר בחזרת שליח ציבור התפילה, ועשרה קולות לאחר גמר התפילה בעת קדיש תתקבל. דלפי זה נמצא שתקיעות דמיושב עם תקיעות דמעומד על סדר התפלה, הם צ' קולות, רמז על צ' שנים של שרה אמינו, ועם התקיעות שלאחר התפלה הן ק' קולות, רמז על ק' שנים של אברהם, מה שהיו בעת שנולד להם יצחק, ואם כן היה לו לאברהם טענה נכונה, כיון שאמר לו השי"ת כי ביצח"ק יקרא לך זרע, ואי אפשר שהקב"ה ישלים דברו לתת לו בן אחר, שהרי לא יתכן כעת שם יצחק, וזה היה עיקר הנסיון מה שלא שאל כלל, ובזה אנו מזכירין זכות עקידת יצחק להזכר לנו לטובה ולרחמים, עכ"ד.

והנה כתב בבני יששכר (שם) כי ישראל מגודל תשוקתם למצוה אין ממתינין במצוה הלזו עד זמן אמירת ההלל, ובפרט שרוצים לקיים המצוה בתוך הסוכה [כמ"ש המג"א (או"ח סימן תרנ"א סקי"ז) בשם האריז"ל (פרע"ח שער הלולב פ"ג)], הנה מברכים על המצוה קודם התפלה בסוכה ומנענעים ח"י נענועים כדין, ואחר כך בשעת ההלל ע"ב נענועים, אם כן הם צדי"ק נענועים, עי"ש.

ורעיוני עלי סליקו לבאר בזה מה שכתב המגן אברהם (או"ח סימן תרנ"א סקי"ז) בשם האריז"ל (פרע"ח שער הלולב פ"ג) יברך תחלה בסוכה על הלולב, ואחר כך יעשה שאר הנענועים בבית הכנסת. והדבר צריך תלמוד, מה שייכות של שני מצות אלו, הלא לולב מצותו רק ביום ולא בלילה, מה שאין כן מצות סוכה נוהג בין ביום ובין בלילה, ואיזה שייכות יש לשני מצות הללו. ולפי האמור יובן, דהנה עיקר הסוכה הוא הסכך שלמעלה, **סכך** מספרו **ק'**, ובכן על ידי שאנו מכניסין את הלולב בתוך הסוכה ועושין שם התחלת הנענועים, מצטרף אותיות **צ' ק'**, שהן נגד אותיות צ' וק' שבשם **יצחק**, שנקרא כן על שם שנולד לאמו בת צ' ולאביו בן ק', ומתעורר זכותו של אברהם במה שלא הקשה לפני הקב"ה הלא אתמול אמרת לי כי ביצח"ק יקרא לך זרע ועכשיו אתה אומר והעלהו שם לעולה, שעיקר הקושיא שהיה לו לשאול הוא במה שנקרא באותיות אלו צ' וק', שזה אי אפשר לו להתקיים עוד אלמלי היה יצחק נשחט, ומחמת זה אין הקב"ה מניח להם להמקטריגים לשאול שום קושיות על בני ישראל.

וביותר מזה יש לומר כי שגם בלקיחת לולב בעצמו כבר מצטרף אותיות צ' וק', דהנה אנו מברכין על נטילת לולב, וי"ל הרמז בזה, על פי מה שכתב בתפארת שלמה (לסוכות ד"ה שבעת ימים) ברמז מאמרם ז"ל (סוכה כט:) לולב היה ניטל במקדש, **ניטל** עה"כ גימטריא **ק'**, רמז למאה ברכאין, והוא במקדש, כי בהר ציון שם צוה ה' את הברכה (תהלים קלג ג), עכ"ד. וזהו על נטיל"ת לולב, רמז שעל ידי מצות לולב בעצמו מתעורר אות ק', ועל ידי צ' נענועים מתעורר אות צ', והן נגד צ' של שרה ק' של אברהם, ומתעורר זכותו של אברהם אבינו שלא הקשה כלום במעשה העקידה, ובעבור זה הקב"ה אינו מניח להמקטריגים להקשות כלום על בני ישראל.

ומעתה יתבארו דברי המדרש, תקעו בחודש שופר, כדי להתעורר לתשובה, ואם כי רבו המקטריגים למעלה שאינו ראוי לקבל תשובתינו ולסלוח חטאתינו ח"ו, עם כל זה תהיו בטוחים בחסדי השי"ת שעכשיו הזמן גרמא לקבל תשובתינו, בכסה ליום חגינו בחודש שיש בו חג הסוכות, שאנו עושין עם הלולב צ' נענועים בצל סכ"ך העולה במספר ק', ובזה מתעורר זכותו של אברהם אבינו שהיה יכול לשאול איך תתקיים הבטחתו של הקב"ה שיהיה לו בן הנולד לק' שנותיו של אברהם ולצ' שנותיה של שרה, ועם כל זה לא הקשה כלום על הנהגת הבורא, ובעבור זה הקב"ה מקבל את תשובתינו, ואינו מניח להמקטריגים להקשות קושיא לאלהינו למה הוא מקבל את התשובה.

ולזה אמר וירח את ריח בגדיו, זה ריח בוגדיו, שהם מבקשים לעשות לתשובה, אמנם הלא עומדים כנגדם המקטריגים אשר פיהם מלא טענה ותוכחה שאין ראוי לקבל תשובתם של אלו הבוגדים, ויאמר ראה ריח בני כריח שדה, זה שדה תפוחין דהיינו אתרוג, מה שעושין צ' נענועים בתוך צל סכ"ך, ונתעורר זכותו של אברהם אבינו שלא הקשה כלום על הנהגת הבורא, ומדה כנגד מדה לא יתן הקב"ה פתחון פה להמקטריגים להקשות שום קושיא, ויקבל את תשובתם בשלימות.

ובלכתינו בדרך זה יש לומר מילתא בטעמא על מה שמתחילין בשמחת בית השואבה בליל שני דסוכות אושפיזא דיצחק, כי השמחה בלילה הזה היתה שמחה רוחניי שנתעוררו אז לתשובה, וכדאיתא בגמרא

(סוכה נג.) אלו ואלו אומרים אשרי מי שלא חטא ומי שחטא ישוב וימחול לו, ולכן היתה הזמן גרמא לזה בליל שני לאחר שקיימו ביום הראשון מצות סוכה וסכ"ך הנרמז באות ק', ומצות ארבעה מינים ובהם צ' נענועים, הרי נתעורר זכותו של אברהם אבינו שלא הקשה כלום על הנהגת הבורא יתברך, ובעבור זה אין הקב"ה מניח לשאול כלום על זרעו ונסתמו טענות המקטריגים, והזמן גרמא לעורר את כל ישראל לתקן מעשיהם בתשובה ומעשים טובים, ומחמת זה היתה שמחה גדולה לכל ישראל, על מה שהם זוכים כולם לעמוד לפני ה' ורצויין מעשיהם כימי קדם.

ועל פי זה יש לפרש מה דאיתא במס' סוכה (דף נג.) תניא, אמרו עליו על הלל הזקן כשהיה שמח בשמחת בית השואבה אמר כן, אם אני כאן הכל כאן ואם איני כאן מי כאן. ותמהו המפורשים כיצד יתכן שהלל הזקן שהיה ענוותן יאמר כן. ולפי האמור יובן, דאדרבה הלל הזקן אמר כן ברוב ענוותנותו שהיה חושב את עצמו כאילו הוא הגרוע והפחות שבכל ישראל, ובוודאי עומדים כנגדו מקטריגים רבים המקשים עליו, ככה אתה נראה, ואיך יעיז פניו לדרוך על מפתן בית ה', ועם כל זה גברה חסדי הבורא ית"ש בחג הסוכות זמן שמחתינו שאינו מניח להמקטריגים לשאול כלום, בזכות קיום מצות צ' נענועים ומצות סכ"ך העולה למספר ק', ולזה אמר אם אני כאן, גם לפי מצבי שהנני נראה, ואין הקב"ה מניח להקשות עלי כלום, ממילא הכל כאן, כי בוודאי כל ישראל שהם טובים הימנו לפי דעתו יכולים להמצא בכאן.

ד

או יאמר בביאור מאמרם ז"ל (סוכה נג.) אמרו עליו על הלל הזקן כשהיה שמח בשמחת בית השואבה אמר כן, אם אני כאן הכל כאן.

וי"ל על פי מה שכתב בבני ישששכר (תשרי מאמר י אות ג) בשם האריז"ל (פרע"ח שער חזרת העמידה פי"ד) בכוונת ברכת אבות (בשמונה עשרה) גומל חסדים טובים וקונה הכל, כי **חסד** בגימטריא **ע"ב**, והם ע"ב מיני חסדים, **י"ז** העליונים הם מכוסים, סוד **טוב** הגנוז, ואי אפשר ליהנות מהם בעולם הזה עד לעתיד לבא, **ו"ה** התחתונים הם ניתנו ליהנות מהם, וזהו גומל חסדים טובים, מלשון ויגדל הילד ויגמל (בראשית כא ח), שפירושו הוסר השפעה היניקה, החסדים אשר הם מנין טו"ב היינו י"ז העליונים נגמלו מן העולם, וקונה הכ"ל, מנין **הכל** המה קנויים אל העולם, עכ"ד.

וזהו אומרו אם אנ"י כאן, רמז לשם ע"ב כמ"ש רש"י (סוכה מה. ד"ה אני והו), הרומז על מדת חסד הנמשך על ידי ע"ב נענועים של הלולב, אבל רק הכ"ל כאן, מנין הכ"ל שהם נ"ה נמצאים כאן בעולם הזה, מה שאין כן י"ז העליונים המה מובדלים מן העולם, ומסתמא כיון שהקב"ה עושה כך שאינו מנחיל לנו בעולם הזה רק כמספר הכ"ל, ודאי שגם באלו נ"ה חסדים עצמם טובא גניזי בגווייהו, והן כבר מספיקים לנו די והותר.

והשי"ת ישפיע עלינו כרחמיו וכרוב חסדיו, ונזכה ליהנות מהשפעות טובות המאירים בשמחת בית השואבה וממצות סוכה וממצות ארבעה מינים, ונווושע בשנה טובה ומבורכת וכל מילי דמיטב, עדי נזכה לביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

ליל שב"ק אושפיזא דיעקב

ויצא יעקב מבאר שבע, איתא במדרש רבה (פס"ח ס"ב) רבי שמואל בר נחמן פתח (תהלים קכא א) שיר למעלות אשא עיני אל ההרים, אשא עיני אל ההורים למלפני ולמעבדני, מאין יבא עזרי, אליעזר בשעה שהלך להביא את רבקה מה כתיב ביה (בראשית כד י) ויקח העבד עשרה גמלים וכל טוב אדוניו בידו, ואני לא נזם אחד ולא צמיד אחד, חזר ואמר מה אנא מובד סברי מן בריי, חס ושלום לית אנא מובד סברי מן בריי, אלא עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ. והמדרש הזה כולו אומר דרשוני, מעיקרא מאי קסבר יעקב אבינו ובמה נתיישבה דעתו לבסוף, וחלילה לומר שעלתה על מחשבתו להסתפק באמונת השי"ת אף רגע כמימרא.

ב) וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי. והקשה באור החיים הקדוש מהו התמיהה, וכי היה צריך לדעת כל נסתר.

ונל"פ בהקדם מה שכתב בברית שלום (פ' תשא) לפרש מאמר הגמרא (ראש השנה יז.) ועובר על פשע (מיכה ז יח), תנא דבי רבי ישמעאל מעביר ראשון ראשון, וכן היא המדה. על פי מה דאיתא בטור (יו"ד סי' קל"ד) גבי יין נסך שנתנסך לעבודה זרה שנתערב ביין של היתר, אוסר בהנאה בכל שהוא, במה דברים אמורים כשהורק יין של היתר לתוך יין של איסור, אבל אם עירה יין נסך לתוך יין של היתר, אפילו עירה כל היום כולו, קמא קמא בטיל, משום דמה"ת חד בתרי בטיל. ולפי זה י"ל בנידון דידן, שהקב"ה ברחמיו וברוב חסדיו רוצה לזכות את בריותיו ולהרבות הזכיות על העונות, ואינו חפץ במיתת הרשעים, וכשהוא רואה שהזכיות והעוונות שוין ושקולין הן, נוטל כל הזכיות בבת אחת ונותן לתוך המידה, ואחר כך נותן לתוכו העוונות אחת אחת, כדי שיהא קמא קמא בטיל, והעוונות נעשו זכיות כדין כל איסורין שבתורה דקי"ל חד בתרי בטיל, וזה שאמר רבי

ישמעאל מעביר ראשון ראשון, ר"ל שהקב"ה נותן העונות אחת אחת לתוך הזכיות, וראשון ראשון בטיל, וזהו ההעברה, וכך היא המדה, היינו שכך היא מדת התורה דקי"ל בכל איסורין קמא קמא בטיל, עכ"ד.

והאומנם שדבריו המה מתוקים לחיך, אכתי איכא לעיוני בהא מילתא, דהא יין נסך שנפל לבור הוי מין במינו ולא ניכר התערובות ושפיר מתבטל, אבל עבירה בתוך מצות הוי מין בשאינו מינו ואינו דומה כלל זה לזה וכיצד מועיל לה ביטול הלא האיסור עדיין ניכר. אך יש לומר המכוון, דהנה א"ז זללה"ה בעצי חיים (שבת תשובה אות יא) העיר, דכיון דמצות עשה דתשובה באה על ידי העבירה, נמצא דהוה מצוה הבאה בעבירה והיא פסולה מן התורה, עי"ש. אולם בתשובה מאהבה שהזדונות נעשו זכיות (יומא פו:), ונעקר החטא לגמרי וכאילו לא היה, תו לא הוה מצוה הבאה בעבירה, והוא זכות גמור כמו כל מצות שבתורה, אבל בתשובה מיראה שהזדונות נעשו שגגות, בהא ודאי תקשה דהוי עשה דתשובה מצוה הבאה בעבירה, וצריך לומר שמצות התשובה מתבטל ברוב זכיות, וכיון דהוו מצוה ומצוה, אם כן הוי מין במינו, ואתיא שפיר מה שהתשובה מועיל מצד ביטול ברוב, דהיינו שהמצוה של תשובה מתבטל ברוב זכיות ותו לא הוה מצוה הבאה בעבירה. (והארכנו בזה למעלה בדרשת שבת תשובה)

אך יש להעיר על זה דהיאך יתכן לומר כן שהקב"ה מבטל לכתחילה מצוה הבאה בעבירה בתוך רוב הזכיות, הלא הקב"ה שומר משמרתה של תורה (ירושלמי ראש השנה פ"א ה"ג), וקי"ל (ביצה ד:) דאין מבטלין איסור לכתחילה.

וצריך לומר שזה על דרך ששנינו במסכת סוכה (דף ט:) ובשולחן ערוך (או"ח סי' תרכ"ו ס"א) העושה סוכתו תחת האילן, ואין צלתה מרובה מחמתה אלא על ידי האילן, צריך שישפיל הענפים ויערבם עם הסכך בענין שלא יהיו ניכרים ויהא סכך רבה עליהם ומבטלן, והטעם מפורש בטו"ז (סק"ב) ומגן אברהם (סק"ג) בשם הב"ח דהא דאין מבטלין איסור לכתחלה, הני מילי במקום שנהנה כגון לאכול או להחם, אבל מצות לאו ליהנות ניתנו (ראש השנה כח.), עכ"ד. והכי נמי לצורך מצוה למחול עונותיהם של ישראל ולהצילם מרדת שחת, מותר לבטל איסור לכתחילה, משום דמצות לאו ליהנות ניתנו.

ונקדים עוד דברי א"ז זללה"ה בעצי חיים (לשבועות אות כ) בביאור מאמר הגמרא במס' שבת (דף פח.) ויתיצבו בתחתית ההר (שמות יט יז), אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם. והקשו בתוספות (ד"ה כפה) הא כבר הקדימו נעשה לנשמע. אך ביאור הענין, כי בעת ההוא בעמדם תחת ההר לקח כל המדריגות אשר השיגו לפני הר סיני, ועל עת ההוא כפה את ההר כגיגית, ואף על פי שכבר אמרו נעשה ונשמע כאשר פסקה זוהמתן, לא כל העתים היו שוות, עכ"ד.

אך לכאורה קשה מאיזה טעם עשה ה' ככה שלקח את מדרגותיהם בשעת מתן תורה, הלא היה גלוי וידוע לפני הקב"ה שעל ידי זה יסוגו אחור ולא ירצו לקבל ויצטרכו לכפיית ההר, ואיזה תועלת היתה בכפיה זו.

אכן יש לומר כי מה מאד עמקו מחשבותיו יתברך, דהנה הקשו המפרשים (מחנה חיים ח"א סי' כ"א) מאיזה טעם נקטינן דמצות לאו ליהנות ניתנו, הלא החוש מעיד כי אצל עובדי השי"ת האמיתים והצדיקים הגדולים אין להם תענוג גדול והנאה יותר מן השעה שהם עוסקים בתורה ומצות, וביאר בשו"ת שואל ומשיב (מהדו"ר סי' קכ"ח) על פי דברי רש"י (ראש השנה כח.) מצות לאו להנות ניתנו, כי הם ניתנו לעול על צואריהן. והיינו דכיון שהתורה ניתנה בכפיית ההר, הרי ניתנו המצות לעול, ולא ברצון ליהנות, עכ"ד. ולפי זה יש לומר כי מטעם זה סילק הקב"ה את מדריגותיהם של מקבלי התורה, בכדי שיהיו בני ישראל במדריגה נמוכה מאד כאנשים פשוטים שאין להם שום חיות והחשק בקיום התורה והמצות, ומחמת זה נקבע הלכה זו דמצות לאו להנות ניתנו, כמו שהיה בשעת מתן תורה שהיתה מתוך כפיה ולא מרצון הלב.

והאומנם סיבה גדולה היתה בזה, כי כתב השל"ה הקדוש (מסכת שבועות פרק תורה אור) אהא דאיתא בגמרא (שבת פח:) שבשעת מתן תורה קטרגו מלאכי השרת ואמרו מה אנוש כי תזכרנו, דהיינו כיון שהאדם מוכשר לקבל טומאה ולחטוא איך תנתן לו התורה, ועל זה אמר לו הקב"ה למשה אחוז בכס"א כבוד"י והחזר להם תשוב"ה, כלומר תחזור ותאמר להמלאכים שאף אם יחטא האדם יש לו תקנה בתשובה, וגדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד (יומא פו.), עכ"ד. אך הלא קשיא לן בענין התשובה דהוה מצוה הבאה בעבירה, ועל כרחך שנתבטל ברוב הזכיות וכמו שנתבאר, אמנם אכתי קשיא לן הא אין מבטלין איסור לכתחילה, וצריך לומר דבמקום מצוה מותר לבטל איסור לכתחילה משום דמצות לאו ליהנות ניתנו, והיינו טעמא שנלקחו מבני ישראל כל מדרגותיהם בשעה זו במתן תורה, כדי שלא יהיה להם שום הנאה מעסק התורה והמצות, ויופסק להלכה דמצות לאו ליהנות ניתנו, ואם כן במקום מצוה מותר לבטל איסור לכתחילה, ושפיר יתבטל מצות תשובה בתוך שאר זכיות, וממילא נסתמו טענת המלאכים

שאין ראוי לתת התורה לבן אדם שהוא עתיד לחטוא, שהרי יש לו תקנה בתשובה להתכפר על ידו.

והנה כתב באגרא דכלה (רמזי בראשית אות עח) נרמז בתיבת **בראשית** ראשי תיבות **רצה אלהים בסכות תשבו שבעת ימים.** [ועיין בזוה"ק (פ' תצוה דף קפו:) כתיב (ויקרא כג מב) בסכת תשבו שבעת ימים כו', הכי תנינן כד אתברי עלמא אתמר האי קרא ע"ש].

ומעתה יתבארו דברי המדרש, ויצא יעקב מבאר שבע, אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי, וחס ליה ליעקב בחיר האבות שיתאונן על מצבו הגשמי או שיתרעם על מדותיו ית"ש, אלא יעקב אבינו בגודל ענוותנותו היה חושב את עצמו שאין לו מצות ומעשים טובים, ועל זה אמר מאין יבא עזרי, אליעזר בשעה שהלך להביא את רבקה מה כתיב ביה ויקח העבד עשרה גמלים וכל טוב אדוניו בידו, הכוונה על נכסים הרוחניים, על דרך שאמרו (ברכות ה.) אין טוב אלא תורה, כי אליעזר היה דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים (יומא כח:), והיה בידו מצות ומעשים טובים, ואני אין בידי לא נזם אחד ולא צמיד אחד, שאין בידי שום זכותים שהן תכשיטין להנשמה, ומאין יבא עזרי, חזר ואמר לית אנא מוביד סברי מן ברייי אלא עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ, הכוונה על מה שנאמר בהתחלת התורה בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ, ונרמז בו מצות סוכה, שהעושה סוכתו תחת האילן צריך שישפיל הענפים למטה ולערבן עם הסכך ויהיו בטלין ברוב, ואע"ג דאין מבטלין איסור לכתחלה, במקום מצוה מותר משום דמצות לאו ליהנות ניתנו, והכי נמי לצורך מצוה למחול עוונותיהם של ישראל ולהצילם מרדת שחת, הקב"ה מבטל לכתחילה את האיסור זה מצות תשובה דהוה מצוה הבאה בעבירה.

והנה הראה הקב"ה ליעקב אבינו במראה חלום הנבואה סלם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, ובמדרש רבה (פס"ח סי"ב) סלם זה סיני, חושבנא דדין כחושבנא דדין, מוצב ארצה (שמות יט יז) ויתיצבו בתחתית ההר, והנה מלאכי אלהים כו', זה משה ואהרן, עולים (שמות יט ג) ומשה עלה אל האלהים, ויורדים זה משה וירד משה, והנה ה' נצב עליו, וירד ה' על הר סיני אל ראש ההר. ובגמרא (שבת פח.) דרשו, ויתיצבו בתחתית ההר, אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם, עי"ש. וכבר הקדמנו שעל ידי כפיית ההר נקבע הלכה לדורות דמצות לאו להנות ניתנו, וממילא שפיר מתבטל התשובה מיראה דהוה מצוה הבאה בעבירה בתוך רוב הזכיות, ובזה נסתם טענת המלאכים מה לילוד אשה בינינו, וניתנה תורה לבני ישראל, כיון שיש להם תקנה בתשובה.

וזה שאמר וייקץ יעקב משנתו, ומפרש בעצי חיים שנתעורר לתשובה, על דרך שכתב הרמב"ם (פ"ג מהל' תשובה ה"ד) עורו ישנים משינתכם והקיצו נרדמים מתרדמתכם כו' וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם, עכ"ד. אמנם יעקב אבינו בגודל ענוותנותו חשב שלא זכה רק לתשובה מיראה, ולכאורה הוה מצוה הבאה בעבירה ופסולה, ועל כן ויאמר אכן יש הוי"ה במקום הזה, על דרך שכתב באור החיים הקדוש (פ' קדושים) בשם התיקוני זוה"ק (תיקון כ"ט דף עג.) כי כל העושה מצוה אחת, שמו יתברך הוי"ה שורה על אבר שבו עשה המצוה, כי תיבת מצוה בו רמוז שם הוי"ה, מ"צ בא"ת ב"ש י"ה, ואותיות ו"ה, הרי הוי"ה. והיינו שגם בתשובה מיראה יש בה מצוה כשירה, ולא הוה מצוה הבאה בעבירה, מפני שהיא בטילה ברוב הזכיות, ואנכי לא ידעתי, פי' עד כה לא ידעתי ענין זה דשייך ביטול לכתחילה במקום מצוה, כי היה רגיל בעבודת ה' מאהבה ונהנה מקיום התורה והמצות, והיה סובר דמצות ליהנות ניתנו, אבל עכשיו שהוא רואה כפיית ההר במתן תורה מפני שנלקחו מדריגותיהם של אותו דור מקבלי התורה, הרי קיום המצות לא הוה הנאה, ומאז יוקבע ההלכה דמצות לאו ליהנות ניתנו, שוב אמרינן דבמקום מצוה מותר לבטל איסור לכתחילה, ושפיר יתבטל התשובה מיראה ברוב הזכיות, דבמקום מצוה מותר לבטל איסור לכתחילה.

ס"ג שבת חוה"מ אושפיזא דיעקב

וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי. והקשה באור החיים הקדוש על מה שתמה יעקב על עצמו שלא ידע וכי צריך לידע כל נסתר.

ונראה בהקדם מה דאיתא במסכת שבת (דף פח.) ויתיצבו בתחתית ההר (שמות יט יז), אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא, מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם, והקשו בתוס' (שבת פח.) למה הוצרך כפיית ההר בשעת מתן תורה הא כבר אמרו ישראל נעשה ונשמע.

וביאר א"ז זללה"ה בעצי חיים (לשבועות אות כ) על פי מה שכתב בקדושת יום טוב (לראש השנה אות א) כי עיקר נסיון העקידה היה בזה שאז נלקח הימנו מאברהם כל מדרגותיו, למען ישאר כמו איש פשוט אשר יתחיל רק עתה לעבוד את הבורא ברוך הוא, ועם כל זה עמד בנסיון והעלה את בנו יחידו לפני ה', עכ"ד. והכי נמי יש לומר כי בעת ההוא בעמדינו תחת ההר לקח ממנו כל המדריגות אשר השגנו לפני הר סיני, ועל עת ההוא כפה עלינו הר כגיגית, עכ"ד.

אך לכאורה קשה מאיזה טעם עשה ה' ככה שלקח מהם את מדרגותיהם בשעת מתן תורה, הלא היה גלוי וידוע לפני הקב"ה שעל ידי זה יסוגו אחור ולא ירצו לקבל ויצטרכו לכפיית ההר, ואיזה תועלת היתה בכפיה זו.

אכן יש לומר על פי מה שכתב א"ז זללה"ה בישמח משה (פ' יתרו) כי נתינת התורה על הר סיני הנמוך מכל ההרים, בא לרמז שעתידין ישראל לירד מכבודם ויגלו בגלות, כי כן יסד רבינו מאיר מראטענבורג בקינות לתשעה באב (קינה שאלי שרופה באש) סיני העל כן בך בחר אלהים ומאס בגדולים וזרח בגבוליך, להיות לאות ולמופת לדת כי תתמעט ותרד מכבודה, עכ"ד. ובכן יש לומר כי הקב"ה קורא הדורות מראש, צופה ומביט עד סוף כל הדורות, ראה שיגיע הזמן בתוקף הגלות כאשר יהיו בני ישראל בשפל המדריגה, וכל אדם יחשוב בנפשו איזה חשיבות יש לתורה ומצות שלי, איזה חשיבות יש לעבודת התפלה ונתינת הצדקה שאני נותן, ובכדי שלא יאמרו שאינו ראוי לו לקיים תורה ומצות כי הוא ניתנה רק לבני עליה, כמדריגת בני ישראל דור מקבלי התורה שהיו דור דעה ובני עליה, ומה לי ולהם, על כן סיבב הקב"ה ככה, שיהיו אז בני ישראל בשעת מתן תורה במדריגה פחותה למאד, עד שרובם לא רצו כלל לקבל את התורה והוכרחו לכפיה, ולזה נאמר ויתיצבו בתחתית ההר, שהיו אז ישראל בתחתית המדריגה, וזה מורה לנו כי באלה חפצתי נאום ה', שאפילו כאשר האדם הוא במדריגה פחותה שפילה ונבזה, שאינו רוצה להתגלות האלהית, עם כל זה הקב"ה רצה בו, כי חשוב מאד מאד כל פעולה וכל תנועה קלה שהאדם עושה להקב"ה.

וממנו יקח כל איש ישראל מוסר והתחזקות לנפשו, בעת שהוא בא לבית המדרש ועוסק בתורה ובתפלה, אפילו אם אינו יודע לכוון בתפלתו כוונת האריז"ל, ואף אם גם איננו מבין פירוש המלות, עם כל זה בזה עצמו שהוא עומד להתפלל לפני הבורא כל עולמים, הרי הוא חשוב מאד לפני הקב"ה, ולאנשים פשוטים כאלה נתן הקב"ה התורה, להראות החשיבות של כל אחד מישראל, יהיה מי שיהיה, אם הוא מקיים מצות ה' ושומר עצמו מן החטא שלא לעבור על רצון הבורא, הגם שקיום המצות שלו איננו במדריגה גבוה, עם כל זה הוא חשוב אצל הבוכ"ע.

וכך היה אומר מרן הבעש"ט הקדוש זי"ע (הובא במגן אברהם פ' בלק) כי האיש המוטרד בעסקיו כל היום בשווקים וברחובות וכמעט ששוכח שיש בורא עולם, רק בעת שמגיע זמן תפלת מנחה עולה על זכרונו שהגיע זמן התפלה, וגונח ונאנח בלבו בהתבוננות האיך שפנה כל היום בהבלי העולם, והוא רץ לסימטא אחת מן הצד ומתפלל מנחה, הגם שאינו יודע כלל מה הוא מדבר, עם כל זה גם זה חשוב ויקר מאד לפני הבורא ברוך הוא, והאנחה שלו בוקעת רקיעים, עכ"ד.

והנה איתא במדרש רבה (פס"ח ס"ב) ויחלום והנה סלם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, רבנן פתרין ליה בסיני, ויחלום והנה סולם זה סיני, אותיות דדין הוא אותיות דדין, מוצב ארצה (שמות יט יז) ויתיצבו בתחתית ההר, וראשו מגיע השמימה (דברים ד יא) וההר בוער באש עד לב השמים, והנה מלאכי אלהים עולים, ומשה עלה אל האלהים. ובבעל הטורים כתב סולם (מלא בוי"ו) בגימטריא ממון.

ולדרכינו יש לומר שהראו לו ליעקב אבינו במראה החלום, והנה סלם זה סיני, מוצב ארצה, ויתיצבו בתחתית ההר, שהתורה ניתנה בכפיית ההר, והיינו מפני שבני ישראל מקבלי התורה לא רצו לקבלה, כי היו אז במדריגה נמוכה מאד, וזהו לאות על גודל חיבת עבודת בני ישראל לפני ה', שגם בעת והנה סלם מצב ארצה, סו"ם בגימטריא ממו"ן, היינו שהאדם טרוד בעסקי הממון שלו, ובשביל כך הוא מוצב ארצה טרוד בהבלי עולם הזה, אבל אם בבוא הזמן הוא מנתק עצמו מעניני חולין ומשלם חובתו בינו לבין קונו, הרי וראשו מגיע השמימה, שעולה מזה נחת רוח גדול למעלה.

האדם במשך היום יושב בחנות ועוסק במסחר, ופתאום הוא נזכר ונאנח בלבו 'אוי! איך דארף עפעס טון פארן רבונו של עולם', והוא פורש עצמו ממסחרו ועומד להתפלל, ועל אחת כמה וכמה כשהוא בא לבית המדרש ומתפלל עם מנין, והוא קובע עתים לתורה, שהוא מרגיש בעת עסקו במשא ומתן, 'איך בין א איד, איך דארף לערנען א בלאט גמרא', והוא בא לבית המדרש ועוסק בתורה, אף אם אינו לומד בעיון, עם כל זה כיון שלמד דף גמרא, הרי הוא חשוב מאד לפני הקב"ה.

וזה שאמר וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי, כי עד עכשיו סבר יעקב אבינו כי חשיבות העבודה אצל הקב"ה הוא דוקא מבני עליה העובדים את השי"ת ברמ"ח איברים ושס"ה גידים, ובודאי שהקב"ה מקבל תענוג מעבודת פשוטי עם, אבל איזה חשיבות יש לזה, כי איך נראה התורה והתפלה שלהם, אולם כאשר הראה לו הקב"ה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה, נתגלה לו עד היכן מגיע חשיבות העבודה אף של פשוטי עם. והנה מבואר בתיקוני הזוה"ק (תיקון כ"ט דף עג.) כי תיבת מצוה יש בה שם הוי"ה, מ"צ בא"ת ב"ש הוא אותיות י"ה, ו"ה הוא בפשוט. וזהו ויאמר אכן יש הוי"ה במקום הזה, והיינו שבמקום שהאדם מקיים מצוה אף שאינו מדריגה גבוה, שורה בו שם הוי"ה והוא חשוב מאד אצל הקב"ה,

ואנכי לא ידעתי, כי עד עכשיו היה סבר שרק עבודת בני עליה חשוב אצל הקב"ה, אבל עתה נתוודע לו עד היכן מגיע מעלת עבודת פשוטי עם.

ובדרך זה יובן אומרו ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים, ואיתא במדרש רבה (פס"ט ס"ז) מלמד שהראה הקב"ה ליעקב בית המקדש בנוי וחרב ובנוי. דהנה כתב האלשיך הקדוש (ישעיה סב ו) כי בית המקדש השלישי נבנית ממצות ומעשים טובים של בני ישראל, וכאשר יוגמר ירד בנין בנוי ומשוכלל. אמנם יש להתבונן מי בונה בית המקדש של מעלה, אם צריך לזה דוקא עבודת בני עליה, אז היה צריך כבר ליגמר בנינו בדורות הקודמים כאשר היו רובן של ישראל בני עליה במדריגה עליונה, ואנו רואים שבדורינו אלה דוחו של משיח רבו האנשים פשוטי עם, ועדיין אנו מחכים שיוגמר בנינו. ועל כרחך שנבנה גם ממצות ומעשים טובים של פשוטי עם, והוא המכוון בדברי הבעש"ט הקדוש שאנחה זו של האיש פשוט בוקע רקיעים, דהיינו שמגיע למעלה עד רקיע הרביעי הנקרא זבול שבו בית המקדש של מעלה (עי' חגיגה יב:), כי גם אותן מצות ומעשים טובים של פשוטי עם שאינם יודעים לכוון, עם כל זה מהם נבנית בית המקדש של מעלה. ולזה אמר אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים, שעל ידי אותן מצות ומעשים טובים של אנשים כאלו בבחינת סלם מצב ארצה, נבנית בית המקדש של מעלה המכוון כנגד בית המדקש של מטה.

או יאמר המכוון באומרו אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי. דהנה כתב הטור (או"ח סימן תי"ז) דחג הסוכות הוא כנגד יעקב דכתיב (בראשית לג יז) ולמקנהו עשה סוכות. ואיתא בספרים (זוהר פינחס דף רנה:) סוכ"ה בגימטריא הוי"ה אדנ"י. ובכן כאשר איש יהודי בונה לעצמו סוכה, נכנס ויושב בה, חל שם שמים על הסוכה (סוכה ט.), ושורה עליו שמות הקדושים. אך שמא יאמר האדם שזה שייך רק אצל הצדיקים וקדושים המכוונים כוונות ויחודים, ולא אצל אנשים פשוטים, על כן עכשיו שנתגלה לו ליעקב שיהיו בני ישראל במשך הדורות בסתר המדריגה בבחינת תחתית ההר, על כן אמר אכן יש הוי"ה במקום הזה, שגם במקום הזה דהיינו הסוכה [וכמבואר במדרש (ב"ר פנ"ו ס"י) שעשה הקב"ה סוכה במקום המקדש בירושלים] של איש פשוט שהוא מצב ארצה, יש הוי"ה, ששורה עליו שמות הקדושים הוי"ה אדנ"י, "אין יעדע סוכה וואס א איד זיצט, יעדע איינציגע סוכה אז מ'פירט זיך אויף ערליך אין די סוכה, מ'איז מקיים מצות סוכה כהלכה וכדת, איז מען זוכה אכן יש הוי"ה במקום הזה, ס'איז שורה אויף זיין סוכה הוי"ה אדנ"י", וזהו בזכותו של יעקב אבינו.

והנה כתיב (שמות כ כא) בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך, ובתרגום בכל מקום די אשרי ית שכינתי, כי במקום שיש השראת השכינה שם איכא ברכת ה'. ומעתה בזכותו של יעקב אבינו ששורה השכינה בכל סוכה, על ידי זה זוכה כל אחד לברכה מלעילא, דכיון שיש כאן השראת השכינה, הקב"ה בא לכאן והוא מברך את בני ישראל בברכה כללית ובברכה פרטיות, והוא כולל כל מיני ברכות שהאדם נזקק אליהן.

והשי"ת יעזור שנזכה לקיים מצות סוכה כהלכתה, ונזכה להשראת השכינה בתוך הסוכה, ונזכה לברכת ה' שמברך את כל אחד היושב בסוכה, ונזכה לכל מילי דמיטב, עדי נזכה לישועה כללית בהתרוממות קרן התורה וישראל בהתגלות כבוד שמים עלינו במהרה בימינו אמן.

ליל ד' דחג הסוכות אושפיזא דמשה

בפרשת בא, ויושב את משה ואת אהרן אל פרעה ויאמר אליהם לכו עבדו את ה' אלהיכם מי ומי ההולכים, ויאמר משה בנערינו ובזקנינו נלך וגו' כי חג ה' לנו. איתא במדרש (הובא בקדושת יום טוב) כי חג ה' לנו, זה חג הסוכות. והוא פלאי.

ואפ"ל בהקדם טענת המין (ויק"ר פ"ד ס"ו) כיון שהאומות העולם הם הרוב ובני ישראל הם המיעוט, אמאי אין ישראל בטלים ברוב לגבייהו. והאריך בזה בישמח משה (סו"פ תולדות ופ' שמות).

ויש לתרץ על פי מה דאיתא בזוהר חדש (שיר השירים דף כד:) שיש ששים רבוא אותיות בתורה, וכנגדן יש ששים רבוא נשמות בישראל, וכל נשמה אחוזה ומקושרת באות אחת שבתורה. ובמגלה עמוקות (אופן קפו) נתן בו רמז, **ישראל** ראשי תיבות **יש ששים רבוא** אותיות **ל**תורה.

ובזה כתב בערוגת הבשם (פ' יתרו ופ' במדבר) לפרש הכתוב במתן תורה (שמות כ טו) וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק, כי מבואר ברמב"ן (ר"פ בראשית) שבשעה שנתן השי"ת התורה הקדושה צירף אותיות התורה בתיבות כמו שהוא בספר תורה שלנו. ויתכן שבשעת מתן תורה שנפתחו השמים וראו מראות אלהים, הכיר כל אחד ואחד שורש נשמתו לאיזה אות שבתורה הוא מכוון, וגם הכיר את שורש נשמתו של חבירו, ולכן התיצבו עצמם כפי סדר האותיות הכתובים בתורה, למשל מי ששורש נשמתו הוא באות ב' של בראשית, קירב עצמו ועמד אצל חבירו ששורשו הוא באות ר' שבבראשית, וכן כולם. וזהו וירא העם, האותיות של הספר תורה, ועל ידי זה וינועו ויעמדו מרחוק, שכל אחד

ואחד הוצרך לקרב עצמו לחבירו כפי אותיות התורה, כי עד עכשיו לא היו עומדים על דרך זה, אבל כיון שהאותיות שבתורה נצטרפו באופן זה, גם הם ראו, וינועו ויעמדו מרחוק, כפי המכוון לתורה שלמעלה, עכ"ד.

ומעתה בשעת מתן תורה היה ניכר בחוש הראות לכל בני ישראל שורש נשמתם של כל אחד באות אחת שבספר תורה שלמעלה, אשר ממנה נמשכת עליו קדושה עליונה, ולפי זה יש לומר כי כל איש ישראל הוא דבר הניכר, מחמת קדושת אות אחת שבתורה החופפת עליו, ולא עשה כן לכל גוי, שאין להם שום שייכות עם קדושת התורה שלמעלה ואינם דבוקים באותיות התורה, והנה קי"ל (יו"ד סי קכ"ב) דדבר הניכר לא בטיל, ולכן כיון שבני ישראל הם ניכרים בין האומות, אין חשש ביטול ברוב אומות העולם, מחמת קדושות ששים רבוא אותיות התורה המאירות עלינו.

ואיתא במדרש (ויק"ר פ"ל סי"ד) השדרה של לולב דומה לשדרה של אדם, וההדס דומה לעין, וערבה דומה לשפתים, והאתרוג דומה ללב. והמכוון בזה, כי האתרוג משפיע חיות דקדושה להלב, הלולב משפיע קדושה להשדרה, ההדס משפיע קדושה על העינים, הערבה משפיע קדושה על השפתים. ומעתה בזכות מצות לקיחת ההדס שמשפיע קדושה על העינים, והיו צדיקים זכי הראות שהכירו בחוש הראות שורש נשמת איש הישראלי באותיות התורה, מחמת זה הוו בני ישראל דבר הניכר ואינם בטילים ברוב אומות העולם.

ועל פי זה יש לתת טעם לשבח על מה שמכניסין הארבעה מינים לתוך הסוכה וכמ"ש המגן אברהם (או"ח סימן תרנ"א סקי"ז) בשם השל"ה בשם האריז"ל (פרע"ח שער הלולב פ"ג). ולכאורה אין שום שייכות בין שני מצות אלו, אדרבה זה מצותו שבעת ימים וגם הלילות מן התורה, וזה מצותו רק ביום, ובגבולים מן התורה רק ביום הראשון בלבד.

אמנם כתבו בבכור שור (ראש השנה טז.) ובברית שלום (פ' שמות) שכאשר ישראל יושבין במקומן אין חשש ביטול ברוב, דקי"ל (כתובות טו.) כל קבוע כמחצה על מחצה, ואין שום ממש בקושיא זו לילך אחר רוב האומות, מה שאין כן בגלות שיצאו בני ישראל ממקום קביעותן, אזי מתעורר הקושיא מדוע אינם בטלים ברוב האומות, עכ"ד.

ואמרו במדרש (ילקוט אמור רמז תרנ"ג) שהסוכה רומז לגלות, וכן אומרים (ביה"ר בעת כניסה לסוכה) ובזכות צאתי מביתי החוצה יחשב לי בזאת כאילו הרחקתי נדוד. ובכן בישבינו בתוך הסוכה מתעורר הקושיא למה אין ישראל בטוילים ברוב. על כן לוקחין הארבעה מינים לתוך הסוכה, כדי שיתקדשו עינינו ויאירו להכיר את הקדושה העליונה החופפת עלינו מכח אותיות התורה שבספר תורה שלמעלה, ונהיה דבר הניכר, ומעתה שוב אין חשש ביטול ברוב.

ובזה יתפרש אשר פרעה שאל אותם לאמר, לכו עבדו את ה' אלהיכם מי ומי ההולכים, כלומר הלא אתם הולכים וניידי ממקומכם הקבוע, וכיצד אתם מבקשים לילך לעבוד את ה', הלא מתעורר החשש שמא תהיו בטלים בין רוב אומות העולם, ויאמר משה בנערינו ובזקנינו נלך וגו' כי חג ה' לנו זה חג הסוכות, היינו מה שאנו מקיימין מצות ארבעה מינים המקדשים את ראשי אברינו, ועל ידי זה נזכה לראות הארה דקדושה החופפת עלינו מכח קדושת ספר תורה שלמעלה, ונהיה דבר הניכר, ותו אין כאן בית מיחוש של ביטול ברוב.

ב

מתאמרא משמיה דהגאון רבי דוד אופנהיים ז"ל (הובא בהקדמת ידי משה על המדרש) לפרש מאמרם ז"ל (סנהדרין צה.) ואבא היום אל העין, היום יצאתי והיום באתי, מכאן שקפצה לו הארץ. כי ידוע (ריקאנטי פ' וירא) שיצחק נעקד ביום הכפורים. ודרך שלשת ימים היה מהר המוריה לביתו, כנאמר (בראשית כב ד) ביום השלישי וישא אברהם את עיניו וירא את המקום מרחוק. נמצא שבא לביתו מן העקידה ביום י"ג תשרי. וכתב רשיז"ל (בראשית כב כ) כי באותו היום נתבשר לו שנולד בת זוגו רבקה, ואיתא במס' סופרים (פכ"א ה"ט) שהיתה רבקה בת שלש שנים ושלשה ימים כשבא אליעזר. נמצא אותו היום היה ט"ו תשרי שהוא יום ראשון של סוכות, ונתקדשה רבקה לעת ערב לעת צאת השואבות בליל שני של סוכות. וידוע (עירובין מג.) דאין תחומין למעלה מעשרה, ומסיק בגמרא דמשכחת לה על ידי קפיצת הדרך. ולכן כשאמר אליעזר היום יצאתי, קשה והלא היה יום טוב ואיך הלך חוץ לתחום, לזה אמר מכאן שקפצה לו הארץ, ואין תחומין למעלה מעשרה, עכ"ד ודפח"ח.

והלום ראיתי בקדושת יואל (לסוכות מאמר אושפיזין עלאין אות ג) שהעיר כ"ק מרן דו"ז זללה"ה בזה, מה היה ההכרח לאליעזר לילך בחג הסוכות ומפני כך נעשה לו נס של קפיצת הדרך, הלא היה יכול לילך גם ביום המחרת שאיננו יום טוב, ואז היה הולך כדרך כל הארץ, ולא היה צריך להשתמש בנס, עי"ש.

ולפי האמור יתיישב, דהנה כתיב ויישם לפניו לאכול ויאמר לא אוכל עד אם דברתי דברי ויאמר דבר, ויאמר עבד אברהם אנכי. ומפרש בבעל הטורים (שם) שנתנו לו סם המות בקערה (ילקוט רמז קט), ומיהרו עליו לאכול כדי שלא ירגיש, והוא הרגיש ואמר לא אוכל עד אם דברתי דברי

כי עבד אברהם אנכי, ונהגתי בביתו שלא לאכול עד שאדבר דברי, ברכת נטילת ידים וברכת המוציא, עכ"ד. ולדרכו יש לומר דכיון שהיה סם המות במאכל זה היה אסור לאוכלו משום פקוח נפש, ואיתא בשו"ע (או"ח סי' קצ"ו ס"א) אכל דבר איסור אין מברכין עליו לא בתחלה ולא בסוף, וזהו לא אוכל עד אם דברתי דברי, היינו עד שאברך תחלה כי כן הרגלתי עצמי שלא לאכול בלא ברכה, ויאמר דבר, כלומר חיש מהר ברך ואכול, ויאמר עבד אברהם אנכי, ואי אפשר לי לברך על דבר איסור, ולכן איני אוכל ממנו. הרי לן שאליעזר ניצול מאכילת סם המות, על ידי שהיה נזהר באמירת ברכת הנהנין כהלכה.

ויתכן שזהירות זה בא לו על ידי קיום מצות ארבעה מינים, שהערבה דומה לשפתים, ועל ידה נמשך קדושה על השפתים, שלא ישתמש עם השפתים רק כפי רצון הבורא יתברך שמו, ומחמת זה היה אליעזר נזהר באמירת ברכת הנהנין כהלכתה, ועל כן היה בהכרח שיצא לדרכו לשדך את רבקה ביום טוב דוקא, שאז הגין עליו קדושת הערבה שלא להכשל במוצאי פיו נגד רצון יתברך, ובזה ניצול מן המיתה, ובחזירתו הביא את רבקה לינשא ליצחק.

וממוצא הדברים אנו שומעין גודל סגולת מצות ארבעה מינים אשר על ידם נמשך קדושה עליונה על ראשי האברים, האתרוג מכנים קדושה בתוך לב הישראלי, ההדס מקדש את עיניו שיהיו לו עינים שמורים, והערבה מכנים קדושה על השפתים, שיהיה לו פה קדוש ולא ידבר דיבורים אסורים רק בדברי תורה, וכן הלולב משפיע על השדרה, שיהיו כל תנועותיו לעבודת ה' ולתורה ומצות.

והשי"ת יתן לנו הזכיה להרגיש אותו קדושה וטהרה הנמשכת על אברינו ממצות ארבעה מינים, וכיון שיהיו לנו אברים קדושים, נזכה לעבודת ה' בשמחה ובצהלה ולכל מילי דמיטב. והשי"ת יעזרנו שבזכות קיום מצות סוכה ומצות ארבעה מינים נזכה לגאולה שלימה בב"א.

ליל ה' דחג הסוכות אושפיזא דאהרן

כתב באגרא דכלה (רמזי בראשית אות עח) **בראשית** יצורף **רא"ב תש"י**, חייבים אנחנו מן התורה לישב בסוכה שבעת ימים (ויקרא כג מב) ונרמז בראשי תיבות **ר**צה **א**לקים **ב**סוכות **ת**שבו **ש**בעת **י**מים [ועיין בזוה"ק (פ' תצוה דף קפו:) כתיב בסכת תשבו שבעת ימים, הכי תנינן כד אתברי עלמא אתמר האי קרא עי"ש]. וצריך ביאור.

ב) איתא במדרש (במ"ר פט"ו ס"ו) וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל אהרן בהעלותך את הנרות, את מוצא למעלה י"ב שבטים הקריבו וכל הנשיאים הקריבו, ואהרן לא הקריב עם הנשיאים, והיה אומר אוי לי שמא בשבילי אין הקב"ה מקבל שבטו של לוי, אמר לו הקב"ה למשה, לך אמור לו לאהרן אל תתירא, לגדולה מזו אתה מתוקן, הקרבנות כל זמן שבית המקדש קיים הם נוהגים, אבל הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו. ותמה הרמב"ן ז"ל (ריש פ' בהעלותך) דהלא כשאין ביהמ"ק קיים אף הנרות בטלות, והאיך אמר שהנרות קיימים לעולם. וביאר הרמב"ן דקאי על נס דחנוכה, עי"ש. ועדיין אינו מובן במה נתפייס אהרן בזה שלא הקריב עם הנשיאים, ומה המכוון באומרו לגדולה מזו אתה מתוקן.

ויש לומר בהקדם מה שכתב א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' לך עמוד צב) לפרש הכתוב ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל, על פי מה שאמרו (ראש השנה טז:) חייב אדם להקביל פני רבו ברגל, ופירשו (חסד לאברהם מעין ב נהר לג) כי מה שרואה את הצדיק, עושה רושם להחזירו למוטב, והא ראיה מהא דכתיב (ויקרא יט ד) אל תפנו אל האלילים, דאסור להסתכל בדמות הצורה של עבודה זרה (רמב"ם פ"ב מהל' עבו"ז ה"ב), והוא מטעם שהסתכלות מזיק, וידיעות הפכים בשוה. וזהו שנאמר ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל, פי' שמצד שראו אותו בעיניהם נפל עליהם פחד ומורא גדול, כדכתיב (שמות לד כט) כי קרן עור פניו ויראו מגשת אליו, ולזה פירש"י אשר עשה משה לעיני כל ישראל, ששיבר את הלוחות לעיניהם, לוחות הוא כנוי ללב כדכתיב (משלי ג ג) כתבם על לוח לבך, ועל ידי ראית עיניהם בראיה בלבד שיבר את לבביהם, עכ"ד.

ודכירנא כד הוינא טליא כאשר נסע כ"ק מרן דו"ז זללה"ה לבקר במחנות הקיץ, ובמחנה של הבנות עמדו כל התלמידות סביב סביב על פני השדה, והוא ז"ל היה מטייל באמצע הלוך וחזור, ושב לדרכו, ולא עמד עצמו ולא נכנס בשום מקום. ואף גם לעת זקנתו כאשר לא היה בכוחו לילך לטייל ברגליו, ונשאר במרכבתו על 'באס', היתה מקום ישיבתו בראש אצל החלון, באופן שהיו כולן רואות את צורתו. והסתכלות זו היתה במקום 'דרשה' לפני התלמידות, כי הוא ז"ל לא אמר להם שום הדרכה במשך הנסיעה, כי אם ראיית פני הצדיק בלבד זה השפיע עליהם קדושה רבה.

והנה כתב החתם סופר (דרשות לחנוכה דף סז.) לפרש אמרינו (הודאה דחנוכה) והדליקו נרות בחצרות קדשך. וקשה הלא הדלקת המנורה היתה בפנים ההיכל ולא בחצרות. וי"ל לפי דברי הרמב"ם (פ"ט מהל' ביאת המקדש ה"ז) הדלקת הנרות כשרה בזרים, לפיכך אם הטיב הכהן את הנרות והוציאן לחוץ מותר לזר להדליקן. ולפי זה נ"ל דכיון שאז היה ההיכל מלא גלולים, עד שפינו את היכלך וטהרו את מקדשך, לא

הדליקו נרות בפנים, אלא בחצרות קדשך בעזרה, ומפני שהדליקו בעזרה נתפרסם הנס, שכל ישראל ראו הנרות דולקים שמונה ימים רצופות, ולפיכך התקינו שנדליק גם אנו בפתחי הבית ועל פתחי החצירות, עכ"ד.

ומודעת זאת כי נרות המנורה היתה בהן קדושה עליונה, וכידוע שהמנורה בבית המקדש השפיע חכמת התורה, כאמרם ז"ל (בבא בתרא כה:) הרוצה שיחכים ידרים, וסימנך מנורה בדרום. וכתב הרמ"א ז"ל בספר תורת העולה (ח"א פט"ז) שבעה נרות המנורה הם נגד שבעה חלקי התורה, כמו שנאמר (משלי ט א) חצבה עמודיה שבעה אלו שבעה ספרי תורה (שבת קטז.), דויהי בנסוע ספר בפני עצמו הוא, עכ"ד.

ומעתה יש לומר שאם כן היה גודל השפעת המנורה בכל הלילות שבכל ימות השנה כאשר הדליקו אותה מבפנים, ודאי ובוודאי כי בשעת נס חנוכה כאשר הדליקו את המנורה מבחוץ, וראו כל בני ישראל את נרות המנורה דולקות, ודאי שראיה זו השפיע עליהם קדושת התורה ויראת שמים במדה גדושה, והשפעת קדושה הלזו עדיין קיימת עד היום הזה, ומטעם זה תקנו בנר חנוכה שתהא מצותה בראיה, כי גם כהיום הזה כאשר איש הישראלי מסתכל ומביט בנר חנוכה, נשפע עליו מעין קדושה זו הנמשכת בשעתו על כל הרואה נרות המנורה שהדליקו מבחוץ בשעת הנס.

ולזה אמר לגדולה מזו אתה מתוקן שהנרות לעולם יאירו, והיינו שקדושה זו שהיה בנרות המנורה בשעת נס חנוכה, לעולם יאירו, כי עד היום הזה עדיין אנו יכולין ליהנות מקדושתן, על ידי ראיית נר חנוכה. ובדבר זה נתפייס אהרן, כי ההשפעה הנמשכת מקרבנות הנשיאים לא היתה אלא לשעתם בלבד, וגם לא נכנסו בני ישראל בתוך העזרה להסתכל בעבודת הנשיאים והכהנים בשעת הקרבת הקרבנות, ולא נשפע על ידם יראת שמים בלבבות בני ישראל, מה שאין כן בנס חנוכה בשעתו, וכן לדורות עולם בנר חנוכה על ידי ההסתכלות בהם, נעשה מסילות בלבבן של ישראל, וזוכין ליראת שמים במדה גדושה.

והאומנם גם במצות סוכה מצינו ענין ראיית העינים, דקי"ל (סוכה ב.) סוכה שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה פסולה משום דלא שלטא בה עינא. דהנה הסוכה יש בה קדושה עליונה, כי כן **סוכה** מלא באות ו' סליק בחושבן **הוי"ה אדנ"י** (זוהר פינחס דף רנה:), ולכן צריך שיוכל לראות את הסכך, שעל ידי זה ישלוט עליו קדושה עליונה.

ובזה יתפרש הרמז בראשי"ת ראשי תיבות ר'צה א'להים ב'סוכות ת'שבו ש'בעת י'מים, כי מבואר בזוה"ק (בראשית דף כג.) דקודם בריאת העולם אמרו מלאכי השרת זמין הוא למחטי קמך, עי"ש. ולכן כד אתברי עלמא אתמר האי קרא שנרמז בו מצות סוכה, כי על ידי שיסתכלו על הסכך שיש בה קדושת הוי"ה אדנ"י, יומשך עליהם קדושה עליונה כמו בראיית פני הצדיק, ויהיו שמורים מן החטא כל הימים, הן במשך ימות חג הסוכות והן במשך כל ימות השנה.

והשי"ת יתן לנו הזכיה שקדושת מצות סוכה ישפיע עלינו שיהיה לנו עינים קדושים, וממצוה זו יומשך לכל בני ישראל השפעות טובות בגשמיות והשפעות טובות ברוחניות, לקיים מה שנאמר (דברים יד ב) כי עם קדוש אתה לה' אלקיך, וקדושת שבעת ימי החג יאיר בנו כח הקדושה ללחום עם היצר הרע בכל ימות השנה, עדי נזכה לישב בסוכת עורו של לויתן בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

יום ה' דחג הסוכות אושפיזא דאהרן עם תלמידי הישיבות

וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות וגו', ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה כמראה אשר הראה ה' את משה כן עשה את המנורה.

ואפ"ל בהקדם מה ששנינו במס' גיטין (דף נד:) אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי מה אעשה שהתורה האמינתו (לעד אחד נאמן באיסורין), היכן האמינתו, אמר רבי יצחק בר ביסנא כהן גדול ביום הכפורים יוכיח דכי אמר פגול מהימן, ומנא ידעינן, והכתיב (ויקרא טז יז) וכל אדם לא יהיה באהל מועד, אלא לאו משום דמהימן, ופריך בגמרא ודלמא דחזיניה בפשפש, ופירש"י פשפש פתח קטן שהיה בבית החליפות פתוח להיכל.

והקשה הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זללה"ה (הובא בשו"ת אבני ציון ח"א סי' מ"ד) הלא באהל מועד במדבר לא היה פשפש, וגם שם כתיב וכל אדם לא יהיה באוהל מועד, וכי אמר הכהן גדול פגול מהימן, וליכא מאן דחזי ליה.

והוא ז"ל מותיב לה, והוא מפרק לה, על פי מה שכתבו התוס' במס' שבת (דף כב: ד"ה וכי לאורה) שבארבעים שנה במדבר היה מאיר להם עמוד ענן בכל המקומות, כדאמרינן בברייתא דמלאכת המשכן היה מסתכל בטפיח ויודע מה בתוכו, בחבית ויודע מה בתוכה, עי"ש. ואם כן אין

ראיה מכהן גדול במדבר, דהא עמוד הענן האיר כל כך עד שהיו יכולין לראות דרך הכתלים אפילו בלי פשפש, עכ"ד ודפח"ח.

והנה כתב החתם סופר (תורת משה בהעלותך עמוד לו) ז' קני מנורה מרמזים אקרא דכתיב (ישעיה לג ו) והיה אמונת עתיך חוסן ישועות חכמת ודעת יראת ה' היא אוצרו, ודרשו חז"ל (שבת לא.) **אי איכא יראה ה' אין אי לא לא**, וטפל לו ששה סדרי משנה, כי זה הוא תכלית הכל, והוא הקנה האמצעי אשר ששת הקנים פונים אליו, עכ"ד. ובכן על ידי ששת הקנים נשפע לבני ישראל חכמת התורה, מכל קנה סדר משנה אחת, אבל נר אמצעי השפיע יראת ה'.

ולפי האמור יש לומר כי אף שהיתה השפעת המנורה שוה בכל השנים להשפיע לבני ישראל תורה ויראת שמים, כאשר הדליקו הכהנים את המנורה בפנים ההיכל ונסתר מעין כל רואה, אמנם יתר על כך באותן ארבעים שנים שהיו בני ישראל במדבר, והיה עמוד הענן מאיר בכל בתי הסתרים, הלכו בני ישראל בכל לילה ולילה להסתכל על המנורה שהיתה דולקת באהל מועד, וכיון שראו אותה בחוש הראות, אין דומה שמיעה לראיה, ובוודאי שנתעוררו על ידי זה לתורה וליראת שמים פי כמה מבשאר השנים.

ואמרו חז"ל (תענית ט.) ענני הכבוד בזכותו של אהרן, נמצא כי מה שזכו בני ישראל להתעוררות קדושה הלזה, היתה בזכותו של אהרן כהנא קדישא.

וכבר הקדמנו (ליל אושפיזא דאהרן) מה שכתב א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' דברים עמוד יב) לפרש הכתוב (דברים ל ד יב) ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל, כי מצינו במשה (שמות לד ל) ויראו מגשת אליו, כלומר שהיה להם יראת ה' מכח גשת אליו, כי קרן אור פניו. וזה שאמר ולכל המורא הגדול, יראת ה' הטהורה, אשר עשה משה לעינ"י כל ישראל, פי' על ידי שראו אותו בעיניהם היה להם פחד ומורא גדול, עכ"ד. (וע"ע בייטב לב פ' לך וברב טוב פ' ויחי).

וזה שאמר ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה כמראה אשר הראה ה' את משה כן עשה את המנורה, היינו כמראה זו אשר היתה מנת חלקו של משה רבינו, שכל הרואה אותו נתמלא מיד ביראת ה' ופחד מהדר גאונו יתברך, כן עשה את המנורה, ותיקן במעשיו שיהיה דבר זה גם במנורה, שכל הרואה אותו בלילה נתמלא ביראת ה', וזה היה על ידי קדושת עבודתו של אהרן הכהן בשעת הדלקת המנורה, וגם במה שבזכותו היה ענני הכבוד באופן זה שהיה מאיר על דרך הכתלים, והיו יכולים להסתכל מה שהוא בפנים.

והנה סוכה זכר לענני הכבוד (סוכה יא:), ואם שעל ידי ענני הכבוד באו בני ישראל ליראת שמים בהסתכלות על המנורה מבפנים, גם כהיום ההסתכלות על הסכך והסוכה יש בה סגולה ליראת שמים, ועל כן צריך להיות במצות סוכה הבטה והסתכלות, וכדקי"ל (סוכה ב.) סוכה שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה פסולה, משום דלא שלטא בה עינא. והוא כי הסוכה יש בה קדושה עליונה, כי כן **סוכה** מלא באות ו' סליק בחושבן **הוי"ה אדנ"י** (זוהר פינחס דף רנה:), וממילא כאשר מביטין ורואין בסכך, שורה עליו קדושה עליונה.

ב

ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה כמראה אשר הראה ה' את משה כן עשה את המנורה.

ואפשר לומר בהקדם מה שכתב הרמב"ם בפירוש המשניות (סנהדרין פ"י) בענין שכר עולם הבא, דכמו שלא ישיג הסומא עין הצבע, והחרש את שמע הקולות, כן לא ישיגו הגופות תענוגי הנפשיות של עולם הבא, עי"ש באורך.

אמנם כתב עלה א"ז זללה"ה בייטב לב (סו"פ תצא) כי עובדי השי"ת באהבה, ששים ושמחים בעבודתם ומתענגים בנועם זיו כבודו יתברך וגדולתו גם בעולם הזה, זהו מעין עולם הבא, שנהנין מזיו השכינה (ברכות יז.), הרי מרגישים ויודעים ענין רוחניות עולם הבא, ועל דרך שאמרו (ברכות יז.) עולמך תראה בחייך, לכן להעובדים מאהבה הזה להו תענוג עולם הבא מינו ידוע, ונקנה להם, ובדין הם אוכלים הפירות בעולם הזה, עכ"ד.

ומודעת זאת שעל ידי שהדליק הכהן את נרות המנורה, השפיע לבני ישראל חכמת התורה וגם קיום המצות בשלימות, ועל דרך הכתוב (משלי ו כג) כי נר מצוה ותורה אור, ובכן יש לומר כי אף גם זאת השפיע להם אהרן הכהן, לקיים מצות ה' באהבה ובחיות דקדושה, ויהיו מרגישים תענוג דקדושה מעין עולם הבא עוד בהיותם בעולם הזה.

ולזה אמר ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה, ועל ידי זה הרגישו בני ישראל עונג רוחני בעת קיום נר מצוה ותורה אור, כמראה אשר הראה ה' את משה, כי בעת שעלה משה למרום ראה בחוש הראות שיש עולם אחר לגמרי ממה שיש בעולם הזה, כי שם נמצא תענוג תמידי והנאה רוחני, הצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה, אבל בעולם הזה עדיין הוה תענוג זה אין מינו ידוע, אמנם אהרן הכהן בגודל קדושתו, כן

עשה את המנורה, ועל ידו נשפע לבני ישראל דבר זה, שגם הם יוכלו להרגיש כן בשעת קיום התורה והמצות מתוך אהבה.

ועל פי זה יתפרש המדרש (רש"י ר"פ בהעלותך) כשראה אהרן חנוכת הנשיאים, חלשה דעתו שלא היה עמהם בחנוכה, אמר לו הקב"ה חייך שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות. והיינו כי הנשיאים הובטחו בשכר עבודתם והבאת הקרבנות להשתלם שכר ותענוג לעולם הבא, ואז לא יתענגו רק הנשמות שהם חיים בגן עדן, אבל פעולתו של אהרן בהדלקת הנרות גדול משלהם, כי הוא מאיר נר ה' נשמת אדם לקיים תורה ומצות מאהבה, ואם כן גם הגופים זוכים להרגיש תענוג מעין עולם הבא עוד בהיותם בעולם הזה.

*

ס'איז יעצט יום טוב, מ'זאגט יעדן טאג, אתה בחרתנו מכל העמים, אהבת אותנו ורצית בנו, ורוממתנו מכל הלשונות. וואס מיינט דאס ורוממתנו מכל הלשונות? מיר זענען געהויבענער מער ווי אלע אומות, וואס מיינט דאס? אז מ'עסט קניידלעך אחרון של פסח? אז מ'עסט קרעפלעך שבועות? דאס מיינט ורוממתנו מכל הלשונות? ניין! נישט דאס מיינט ורוממתנו מכל הלשונות!

די עונג רוחני וואס א איד שפירט וען ער איז מקיים מצות, דאס קען א גוי נישט מרגיש זיין, און דאס איז ורוממתנו מכל הלשונות!

איך וועל ענק זאגן א משל, איר וויסט יעדער איינער, ס'איז דא א גרויסער עושר וואס היסט טראמפ, יעדער איינער וויסט פון דעם טראמפ, ער איז שוין געווען פרעזידענט, ער איז א גביר אדיר, מ'קוקט אים אן, און מ'מיינט אז ער געווען דער גליקליכסטער מענטש, ער האט מיליאנען מיליאנען....

אבער **ער האט נאך קיינמאל אין זיין לעבן נישט געגעסן דעם כזית מצה פסח אויפדערנאכט, ער האט נישט קיין השגה וואסערע טעם און עונג רוחני דאס איז! ער האט נאך אין זיין לעבן נישט געשאקלט קיין לולב! ער האט ניטאמאל איינמאל אנגעטון קיין תפילין, ער האט נאך אין זיין לעבן א בלאט גמרא נישט געלערנט, דו קענסט אים נישט מסביר זיין וואס דאס מיינט א שיינע קשיא פון רבי עקיבא איגער, ער מיינט ער לעבט א לעבן, ער לעבט א פוסטע לעבן, אונז האב מיר אים גארנישט וואס מקנא צו זיין, גארנישט!**

א איד קומט אין בית המדרש ראש השנה, ער איז מקיים די מצוה פון תקיעת שופר, ער הערט תקיעת שופר, דאס גייט אים אריין אין אלע רמ"ח איברים, ער קומט אריין אין סוכה, ער מאכט קידוש, אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון, דאס איז נישט געזאגט משפה לחוץ, דאס איז געזאגט מיט הארץ! מען דארף דאס שפירן!

אשרינו **מה טוב חלקינו ומה נעים גורלינו, מיר זענען אידן, מיר קענען דינען דעם באשעפער, אונז האב מיר א הייליגע תורה, אונז קען מיר לערנען תורה, פקודי ה' ישרים משמחי לב, דאס געבט אריין א שמחה אין הארץ.**

וען א איד לערנט א בלאט גמרא, ער לערנט א תוספות, א קשיא פון תוספות, א תירוץ פון תוספות, א פלוגתא, אין וואס קריגט מען זיך? אמאל קריגן תנאים אמאל קריגן זיך אמוראים, אמאל קריגן זיך ראשונים, אמאל קריגן זיך די אחרונים, וואס איז די סברא פון דעם, און וואס איז די סברא פון דעם. אז מ'נעמט דאס ארום מיטן שכל, הייבט דאס א איד, און דאס געבט אים חיות דקדושה, דאס איז 'ורוממתנו' מכל הלשונות! ער האט אונז אויפגעהויבן מכל אומה ולשון! ווייל מיר זענען טאקע העכער! מיר זענען דער עם הנבחר, און מיר קוקן אראפ אויף די גאנצע מעשה, ס'איז הכל הבל, די גאנצע מעשה איז הבל!

שטייט אין ספרים (אלשיך פ' אמור) אז די זיבן טעג פון סוכות איז קענן די זיבעציג יאר פון א מענטש. יעדן טאג פון די זיבן טעג סוכות זאגט מען אתה בחרתנו, חול המועד וען מען זאגט עס נישט ביי שחרית זאגט מען עס אבער ביי מוסף. און אז מ'וויל קען מען צוליגן שמיני עצרת - ואם בגבורות שמונים שנה. אונז דארף מיר דאנקען יעדן טאג דעם באשעפער, ורוממתנו מכל הלשונות וקדשתנו במצותיך.

און דאס זאגט מען יעדע מאל וען מ'קומט אריין אין יום טוב, מען דאנקט דעם הייליגן באשעפער, אשר בחר בנו מכל עם, דער אייבערשטער האט אונז אויסגעוועלט פון אלע פעלקער, ורוממנו מכל לשון וקדשנו במצותיו, דאס געבט אריין אינעם מענטש א הייליגקייט.

ס'איז **נישטא גענוג ווערטער אין מויל צו דאנקן דעם הייליגן באשעפער הבוחר בעמו ישראל באהבה, דער אייבערשטער האט אונז אויסגעוועלט צו זיין דער עם סגולה, א עם הנבחר, מי ידמה לנו, וועלכער פאלק קען זיך צוגלייכן צו אונז, מי ישוה לנו.**

אונז האב מיר א געוואלדיגע זכיה צו לערנען תורה, אונז האב מיר א געוואלדיגע זכיה צו מקיים זיין מצות, אונז האב מיר א זכיה צו זיין דבוק אין די תורה הקדושה, א זכיה דבוק צו זיין אין הייליגן באשעפער דער נותן התורה, און ס'איז אמת אז מיר זענען העכער מכל עם ולשון, און מיר האפן אין

עתיד, ווייטער צו זיין אנגעבינדן בכל לבינו ובכל נפשינו אין די הייליגע תורה, מוסיף צו זיין מער כח אין לימוד התורה, און אין התמדת התורה, אין הבנה יתירה.

שטייט אין פסוק ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וגו' ושמחתם לפני ה' אלקיכם. דער פשט איז ולקחתם לכם ביום הראשון, מ'זאל נעמען די ד' מינים, ושמחתם, מ'זאל זיך פרייען מיט דעם וואס מ'נעמט די ד' מינים, דאס איז די שמחה, א איד האט די זכיה ער נעמט די ד' מינים, א מצות עשה פון די תרי"ג מצות, ושמחתם, מיט דעם זאל מען זיך פרייען, דאס איז די שמחה!

כ'האב געזען דער רמב"ם פסק'ט אין הלכות לולב (פ"ח הט"ו) - און דער ראב"ד קריגט נישט - וואס מיינט ושמחתם, זאגט דער רמב"ם אזוי, **השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה** ער זאל זיך פרייען מיט עשיית המצוה, **ובאהבת האל שצוה בהן, עבודה גדולה היא**, די שמחה דאס איז א געוואלדיגע עבודה, **וכל המונע עצמו משמחה זו** וויער ס'איז זיך מונע און ער פריידט זיך נישט מיט דעם, **ראוי להפרע ממנו** איז ראוי פאר א עונש **שנאמר** (דברים כח מז) **תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה.**

דער רמב"ם וואלט געקענט זאגן - וועט ער זאל גיין פרעגן אין די גאס - ושמחתם, מען דארף זיך פרייען יום טוב סוכות, וואס מיינט דאס זיך פרייען יום טוב, דער וועט זאגן מיט דעם, דער וועט זאגן דאס, מענטשן וועלן מסביר זיין וואס הייסט שמחה אין חול המועד, דער רמב"ם זאגט אבער ניין, נישט דאס איז די שמחה חול המועד, שמחה חול המועד איז שישמח האדם בעשיית המצוה.

זאגט דער מגיד משנה, **ועיקר הדבר הוא, שאין ראוי לו לאדם לעשות המצות מצד שהן חובה עליו**, מ'זאל נישט טוהן קיין מצוה וויל ס'איז א חוב, אוי! איך קען נישט עסן בעפאר איך דאוונען בעפאר איך לייג תפילין, אה, ער קוקט דעם זייגער, ס'וועט נעמען א שעה, איך קען נישט יעצט גיין עסן, חלילה אזוי צו זאגן, **והוא מוכרח** ער איז נעבעך געצווינגען **ואנוס בעשייתן**, איך מוז היינט דאוונען, איך מוז ליינען קריאת שמע, **אלא חייב לעשותן והוא שמח בעשייתן**, ער פריידט זיך ווען ער איז מקיים די מצוה, **ויעשה הטוב מצד שהוא טוב, ויבחר באמת מצד שהוא אמת, ויקל בעיניו טרחן**, ס'זאל אים גרינג זיין דאס וואס ער דארף זיך מטריח זיין, ס'קאסט מיר כח, ס'קאסט מיר געלט, **ויבין כי לכך נוצר**, אויף דעם איז ער באשאפן געווארן **לשמש את קונו, וכשהוא עושה מה שנברא בשבילו ישמח ויגיל**, ער זאל זיך פרייען, **לפי ששמחת שאר דברים תלוים בדברים בטלים**, די אלע אנדערע שמחות זענען דברים בטלים **שאינן קיימים, אבל השמחה בעשיית המצות ובלמידת התורה והחכמה היא השמחה האמיתית**, דאס איז די אמת'דיגע שמחה - מ'קען מיינען מ'לערנט יעצט א שטיקל תפארת שלמה, דאס איז א מגיד משנה אויפן רמב"ם - **וזהו ששלמה בדרכי מוסרו שבח שמחת החכמה ואמר (משלי כג טו) בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני**, דאס מיינט ישמח לבי, שמחה של מצוה.

אונז האב מיר די זכיה צו זיצן אין די סוכה, וואס דאס איז איינס פון די תרי"ג מצות, אונז האב מיר די זכיה מקיים צו זיין שמחה, וואס דאס איז א מצוה, **ושמחתם לפני ה' אלקיכם, שמחה של מצוה, און דאס זאל מען געדענקן אויף א גאנץ יאר, ושמחתם לפני ה' אלקיכם, עבודת ה' זאל זיין מיט שמחה, נישט געמאכטע שמחה, נאר טאקע אמת'דיגע שמחה, דאס הארץ זאל זיך פרייען מיט קיום המצוה, זיך פרייען מיט לימוד התורה, פקודי ה' ישרים משמחי לב איז נישט נאר א פסוק אין תהלים, דאס איז א מציאות! דאס דארף זיין א מציאות!**

דער אייבערשטער זאל העלפן מ'זאל האבן די זכיה מקיים צו זיין מצות ה' מיט שמחה של מצוה, די געוואלדיגע ענין פון שמחה של מצוה איז געוואלדיג גרוים, שמחה של מצוה דאס ברענגט צו געוואלדיגע זאכן, **דאס הייבט א איד, דאס איז מחייב א איד, ער שפירט אז דאס איז זיין גליק! און וויער אנטלויפט דען פון זיין גליק? מ'דארף זיין אזוי נאריש צו אנטלויפן פון די אמת'דיגע גליקליכקייט. דער אייבערשטער זאל העלפן מ'זאל זוכה זיין מרגיש צו זיין די שמחה של מצוה, זוכה זיין מקיים צו זיין מצות ה' בשמחה רבה.**

ליל ו' דחג הסוכות אושפיזא דיוסף

וליוסף אמר מבורכת ה' ארצו וגו' וממגד ארץ ומלואה.

ואפ"ל בהקדם מה שכתב בתפארת יונתן (פ' דברים ופ' ראה) בביאור הגמרא (בבא מציעא פה.) שאלו לחכמים ולא פרשוהו על מה אבדה הארץ, ויאמר ה' על עזבם את תורתי (ירמיה ט יא). ולהבין באמת איך יעלה על הדעת לומר קדושי ישראל אשר בחר בהם ה' מכל העמים לא ידעו מה דקרי ביה רב הוא, וכי לא קבלו קבלת מלכות שמים פעמים בכל יום בקריאת שמע שנאמר (דברים יא טז) השמרו לכם פן יפתה לבבכם וגו', ואבדתם מהרה וגו'. רק נראה דהתורה שבכתב יש לה גבול כמו שכתובה, אבל תורה שבעל פה הוא ברמזים וביאורי התורה אין להם קץ ותכלה (עירובין כא.), ארוכה מארץ מדה ורחבה ממני ים (איוב יא ט), ולפי רוב ההוגים בתורת ה' נתרחב גבולה, כך ארץ ישראל נמי מתרחבת והולכת, ולכך נקראת ארץ צבי (דניאל יא מא), שמחזקת

יושביה כדאמרינן (גיטין נז.), דלפי תחום התורה תחום ארץ ישראל מתרחבת. וזה שאמר על מה אבדה הארץ, היינו ארץ צבי דנכווצה ולא היתה מחזקת יושביה כמקודם, ונביאים וחכמים באמת לא ידעו אם אדם חטא בהמה מה חטאה, עד שאמר הקב"ה על עזבם את תורתי, היינו תורה שבעל פה, שבשבילה היה ארץ ישראל מחזקת יושביה, עכ"ד. (הובא בייטב לב פ' מסעי עמוד רמא).

ועל פי זה יש להעיר בענין מתנת ארץ ישראל, דלכאורה כיון שארץ ישראל הוה דבר שאינו קצוב שהיא מתגדלת ומתרחבת לפי לימוד תורה שבעל פה, אם כן איך נקנית לנו הארץ, ואי מצד ההבטחה שהבטיח הקב"ה לאבותינו לתת אותה לנו, הלא פסק הרמב"ם (פי"א מהל' מכירה הט"ז) חייב עצמו בדבר שאינו קצוב, אע"פ שקנו מידו לא נשתעבד.

אך יש לומר על פי קושית הרמב"ן בספר התרומות (שער ס"ד ח"א ס"ב) הביאו הב"י (חו"מ סימן ס') אהא דפסק הרמב"ם דאינו יכול להקנות דבר שאינו קצוב, מהא דאמרינן בסוגיא דיכיר (בבא בתרא קטז:) דלרבי מאיר דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, יכול ליתן לבנו במתנה נכסים שיפלו לו לאחר מכאן, וקשה הא הוי ליה דבר שאינו קצוב דלא נקנה. ותירץ בשו"ת כתב סופר (יו"ד סי' קנ"ה) דהרמב"ם סבירא ליה דדבר שאינו קצוב הוא כמו דבר שלא בא לעולם, דק"ל (בבא מציעא טז.) דלרבנן אין קנין בדבר שלא בא לעולם משום דלא סמכא דעתו, והכי נמי בדבר שאינו קצוב אינו קונה משום דלא סמכא דעתו, אם כן יש לומר דלרבי מאיר דסובר דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם, הכי נמי במחייב עצמו בדבר שאינו קצוב לרבי מאיר קנה, עכ"ד.

ואיתא במס' עירובין (דף יג:) מפני מה לא קבעו הלכה כרבי מאיר, מפני שלא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו, עי"ש. וכ"ק מרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (לראש השנה אות לו) מחדש, דהא דאין הלכה כרבי מאיר זה דוקא בעולם הזה, מפני שלא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו, אבל הקב"ה שהוא יכול לעמוד על סוף דעתו, שפיר פוסק הלכתא כרבי מאיר, עכ"ד. ובזה מובן איך חל הקנין במתנת ארץ ישראל, אע"ג דהוה דבר שאינו קצוב, כי הקב"ה פוסק ההלכה כרבי מאיר דיש קנין בדבר שאינו קצוב, ולכן נתן לנו מתנה גם בדבר שאינו קצוב.

ונקדים עוד מה שכתב בישועות יעקב (דרוש לפ' וישב) בביאור המדרש (ב"ר פפ"ד ס"ז) שיוסף היה חולק על אחיו על מה שהם מזלזלין בבני השפחות וקורין להם עבדים. שהם נחלקו בפלוגתת התנאים (בבא בתרא נ.) לרבי מאיר קנין פירות כקנין הגוף, ולרבנן לאו כקנין הגוף, וכתבו התוס' (ב"ק צא. ד"ה רבי מאיר) דלרבי מאיר דסבירא ליה קנין פירות כקנין הגוף יכול האיש לשחרר עבד מלוג, ובלהה וזלפה היו שפחות רחל ולאה והן נכסי מלוג שהכניסו ליעקב, ואי קנין פירות כקנין הגוף, ודאי שיחרר אותם יעקב אבינו קודם שנשאן, דק"ל (יבמות קז.) אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, וקידושין תפסי בהו ונעשו נשי יעקב, אבל אי אמרינן קנין פירות לאו כקנין הגוף ולא היה יכול יעקב לשחררן, היה להן דין שפחות שאין קידושין תופסין בהן, והשבטים סברו דקנין פירות לאו כקנין הגוף, ויעקב אין בידו לשחררם, ורחל ולאה לא חזינא להו דשחררו לבלהה וזלפה ונשארו שפחות, לכן היו מזלזלין בבני השפחות לקרותן עבדים, אבל יוסף סבר דקנין פירות כקנין הגוף, ועל כן והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו, דכיון שהיה בידו של יעקב לשחרר, ודאי שחררן קודם שנשאן, והוי להו נשים ולא שפחותיו, עכ"ד.

והאומנם להלכה פסק הרמב"ם (פ"ד מהל' ביכורים ה"ו) וכן הוא בשו"ע (חו"מ סי' ר"א ס"ה) דקנין פירות לאו כקנין הגוף, ועל כרחך צריך לומר שיוסף הצדיק היה סובר דההלכה כרבי מאיר, דכתיב (בראשית לט ב) ויהי ה' את יוסף, ועל כן גם יוסף הצדיק היה פוסק להלכה כאשר הקב"ה פוסק, וכיון שהקב"ה פוסק ההלכה כרבי מאיר, גם יוסף הצדיק היה סובר כן, ומשום הכי סבירא ליה דקנין פירות כקנין הגוף, ועל כן היה חולק על השבטים בדבר זה. וכיון שבאנו לכלל זה שיוסף היה סובר דההלכה כרבי מאיר, אם כן היה סובר גם בזה דחל הקנין גם בדבר שאינו קצוב.

וזהו וליוסף"ק אמר מבורכת ה' ארצו, שחל הברכה בגבולות הארץ שמתפשטת והולכת, ואין חשש בזה, ואע"ג דלפי זה נמצא שהיתה מתחילה דבר שאינו קצוב ואיך חל הקנין להיות שלו, מכל מקום כיון שיוסף הצדיק פוסק בכל דבר ההלכה כרבי מאיר, הרי שפיר חל הקנין בדבר שאינו קצוב, וחל המתנה גם באותן חלקים הניתוספים בארצו המתרחבת והולכת כסדר כפי לימוד תורה שבעל פה.

ורעיוני עלי סליקו במה שכתב א"ז זללה"ה בקדושת יו"ט (לחג הסוכות אות ח) שהסוכה יש לה קדושה יתירה כמו קדושת ארץ ישראל, עי"ש. וכן כתב בתפארת שלמה (רמזי סוכות). והכי מתאמרא משמיה דהרה"ק מהרי"ד מבעלזא זללה"ה בשם זקינו השר שלום זללה"ה, ולזה אנו מתפללים (ביה"ר בעת כניסה לסוכה) ותזכנו לישב ימים רבים על אדמת קודש, שנזכה לקדושת ארץ ישראל בתוך הסוכה, עכ"ד. וזה וודאי שלא נחסר מקדושת ארץ ישראל במקומה, חס ושלום, אך הענין הוא, כי קדושת ארץ ישראל מתרחבת

והולכת בכל העולם כולו, ומאיר ובא בכל סוכה וסוכה, וממקומו לא נחסר. אך לפי זה נמצא דקדושת ארץ ישראל הוה דבר שאינו קצוב, ואיך אנו זוכים למתנה זו דהוה דבר שאינו קצוב וכיצד היא נקנית לנו, אמנם בזכותו של יוסף הצדיק דס"ל כרבי מאיר דחל הקנין גם בדבר שאינו קצוב, בדין אנו זוכים לקדושת ארץ ישראל בתוך הסוכה.

וזהו וליוסף אמר מבורכת ה' ארצו, שמתברכת קדושת ארץ ישראל ומתפשטת בכל העולם כולו, וכל איש ישראל המקיים מצות סוכה, זוכה לישב בקדושת ארץ ישראל, וכל זה בזכותו של יוסף הצדיק.

ושנינו במשנה (סנהדרין צ.) כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, והעיר האלגאזי בשארית יעקב (פ' שלח עמוד רל) דלכאורה לא נקנה לנו השכר לעולם הבא, דאף על פי שהבטיח הקב"ה לשלם לנו שכר מצוה, לא מתחייב כלום, כי עולם הבא אין לו קצבה, עי"ש לדרכו. אמנם לשיטת יוסף הצדיק שפיר חל המתנה גם בדבר שאינו קצוב. ובכן בזכות של יוסף הצדיק נזכה לישב בסוכת עורו של לויתן, ולהתענג בתענוגי עולם הבא וליהנות מזיו השכינה, ויה"ר שבזכותו של יוסף הצדיק נזכה לגאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

יום ו' דחג הסוכות אושפיזא דיוסף ע"י הוק-אפ לאנ"ש בבני ברק

וליוסף אמר מבורכת ה' ארצו וגו'. י"ל על פי המדרש (שמו"ר פ"א ס"ה) ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה, על שם גאולת ישראל נזכרו כאן, ראובן על שם (שמות ג ז) ראה ראיתי את עני עמי, שמעון על שם (שם ב כד) וישמע אלהים את נאקתם, וכן כולם, יוסף על שם שעתיד הקב"ה להוסיף ולגאול את ישראל ממלכות הרשעה כשם שגאל אותם ממצרים, דכתיב (ישעיה יא יא) והיה ביום ההוא יוסיף ה' שנית ידו לקנות את שאר עמו וגו'.

והנה אמרו חז"ל (ילקוט ישעי' רמז תק"ג) עתידה ירושלים להיות כארץ ישראל וארץ ישראל ככל העולם כולו. וזהו וליוסף"ף אמר, היינו לעתיד לבא, מבורכת ה' ארצו, שתהיה הברכה מצויה בארץ ישראל, ותתפשט בכל העולם כולו.

ועל פי זה יש שייכות גדול לאושפיזא דיוסף עם מצות סוכה, כי כתב א"ז זללה"ה בקדושת יום טוב (סוכות אות ח) שהסוכה יש בה קדושת ארץ ישראל, והוא כי מאחר שעתידה ארץ ישראל להתפשט בכל הארצות, על כן כבר מעכשיו יש קצת קדושת ארץ ישראל בכל רחבי תבל, בתוך ימי חג הסוכות. וכיון שהגאולה העתידה הוא בזכותו של יוסף הצדיק שהוא נקרא על שם העתיד, נמצא כי מה שאנו זוכין עכשיו לקדושת ארץ ישראל בתוך הסוכה, זה בזכותו ובכחו של יוסף הצדיק.

ומה גם כי היות שהסוכה יש בה קדושת ארץ ישראל, צריך ליזהר ביותר מן החטא, ועל דרך שהאריך כ"ק מרן דו"ז זללה"ה בספה"ק יואל משה (מאמר ישוב ארץ ישראל ס"י מ) כי החוטא בארץ ישראל קשה יותר מהחוטא בחוץ לארץ, כי ה' דורש אותה תמיד, ועיני ה' בה והשגחתו תמיד, ואינו דומה מורד במלכות בפלטין למורד חוץ לפלטין, עי"ש. ונודע כי כל מה שאנו זוכים לקדושה וטהרה, הכל הוא בזכותו ובכחו של יוסף הצדיק, וכדאיתא במדרש (ויק"ר פל"ב ס"ה) שנגדרו ישראל בזכותו, ובכן מה שאנו זוכים לקדושת ארץ ישראל בתוך הסוכה, זה דוקא בזכותו של יוסף הצדיק החופפת על בני ישראל, ומסייע אותנו שנוכל לחיות חיים קדושים ביראה ובטהרה. ובפרט מגין עלינו השפעת קדושתו של יוסף הצדיק ביומא דאושפיזא דיליה, ואנו זוכים להשפעות קדושות של יוסף, השפעות רוחניות קדושה וטהרה. וביותר בני ארץ ישראל שהם זוכים בתמידית לכוחו של יוסף הצדיק במדה גדושה.

עס איז א געוואלדיגע גרויסע קדושה וועט מ'זיצט אין די סוכה, אין זכות פון יוסף הצדיק. יוסף הצדיק האט זוכה מכה די קדושת יוסף, און יוסף האט משפיע געווען קדושה וטהרה פאר גאנץ כלל ישראל, במילא איז גאנץ כלל ישראל זוכה ביי די אושפיזא פון יוסף הצדיק צו די השפעות קדושות פון יוסף, השפעות רוחניות קדושה וטהרה. און ביותר די בני ארץ ישראל וואס דארט איז דאך יעדער פגם החטא אסאך הארבער, זענען זיי זוכה צו א מידה גדושה פון די כח פון יוסף הצדיק, אז מ'זאל קענען זיי ערליך און אפגעהיטן.

דארף מען טאקע זעהן זיך צו האלטן אין ארץ ישראל, קרית יואל בני ברק זאל זיין אויפן העכסטן אופן, אין קדושה, אין ערליכקייט, און אפגעהיטנקייט. דער פעטער ז"ל האט געזאגט וועז ער האט געגרינדעט קרית יואל אין בני ברק, אז ער האט עס געגרינדעט פאר אנשי שלומינו ווייל ער ווייל מ'זאל זיין ערליך און אפגעהיטן, זיך צו פירן בקדושה אזוי ווי ער האט געוואלט, מ'זאל האבן ערליכע אידישע הייזער.

זאל דער אויבערשטער העלפן, עטץ זאלטס קענען ווייטער אזוי אנגיין, עס קומט זייער גוטע שמועות, על שמועות טובות דארף מען זאגן הטוב והמטיב, עס איז נתרחב געווארן די גבולי הקדושה דאס ביהמ"ד לשם ולתפארת, עס איז נתרחב געווארן בכמות, און עס איז אויך נתרחב געווארן באיכות, אידן שטייגן בתורה ובתפילה, מ'דאוועט ערליך מיט אן התלהבות, מ'פירט זיך אויף מיט תורה עבודה וגמילות

חסדים אזוי ווי עס פאסט זיך פאר חסידים ואנשי מעשה. דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל ווייטער קענען אזוי ממשיך זיין.

אויך הערן מיר אונז גוטע בשורות פון די מוסדות, סיי פון די תלמוד תורה אז עס שטייגט בדרגות הלימודים, עס קומען געסט וואס זיי פארן פון דאנעט קיין ארץ ישראל, און זיי קומען און ברענגען אהיים אויסער געווענליכע הערליכע גרוסן, פון די רוחניות׳דיגע הצלחה פון די תלמוד תורה, און מ׳דארף זיך באדאנקען פאר די הנהלת המוסדות וואס זיי לייגן אריין געוואלדיגע כוחות אויף דעם. און מ׳דארף זעהן צו היטן די תקנות קבועות וואס מ׳וויל מאכן יעצט פאר די מלבושים פון די קינדער פון תלמוד תורה, אז עס זאל זיין מיט הצלחה און סיעתא דשמיא. איך האף אז יעדער איינער ווען הארכן און פאלגן די תקנות, און נישט מזלזל זיין. אויך פון די בית חינוך לבנות הערן מיר זייער גוטע בשורות, אין צניעות אין דרך ארץ, און אין אלע ענינים, דאס איז פון די קלענערע.

אויך פון די תלמידי הישיבות, סיי אין ישיבה גדולה און סיי אין ישיבה קטנה, וואס זיי פארהערן זיך מקצועות חשובות, זאל דער אויבערשטער העלפן זיי זאלן ווייטער קענען אזוי אנגיין.

זאל דער אויבערשטער העלפן מ׳זאל קענען אנגיין, א געזונטן ווינטער פאר יעדן איינעם, אונז ווייסן מיר אלע אז די ארץ ישראל׳דיגע אידן מאכן יעצט מיט שווערע זמנים, פחדים נוראים, און אויף דעם זענען מיר אלע מתפלל "שומר ישראל שמור שארית ישראל", סוכות באשיצט למגן ומחסה פאר אלע אידישע קינדער מ׳זאל ניצול ווערן מכל צרה וצוקה, דער אויבערשטער זאל העלפן קיין שום איד זאל נישט ניזוק ווערן,

דער אויבערשטער זאל העלפן אז מ׳זאל קענען האבן א שמחת החג א פרייליכע יו"ט, דער אויבערשטער זאל העלפן עס קומט דאך יעצט די צווייטע טעג שמיני עצרת שמחת תורה, גאר הויכע טעג, זאל דער אויבערשטער העלפן מ׳זאל זיך מקבל זיין, ס׳זאל זיין בשמחה רבה, מיט קבלות טובות און מיט אלעם גוטן, ביז דער אויבערשטער וועט העלפן מיר וועלן זוכה זיין צו ביאת גואל צדק בב"א.

ליל הושענא רבה אושפיזא דדוד

דוד המלך ע"ה אומר בתהלים (מזמור קל ה) קויתי ה׳ קותה נפשי ולדברו הוחלתי. [ועל פי האר"י ז"ל (הובא במגן אברהם או"ח סימן נ"ד סק"ב) אומרים מזמור זה בכל עשרת ימי תשובה, ומנהגינו לאומרו גם בהושענא רבה].

יתבאר על פי מה שכתב א"ז זללה"ה בייטב לב (פ׳ משפטים עמוד קפג ופ׳ בלק עמוד קסט) אהא דאיתא בגמרא (נדרים לא:) קונם שאני נהנה לערלים, מותר בערלי ישראל ואסור במולי אומות העולם, שאני נהנה למולים אסור בערלי ישראל. טעם הדבר על פי המדרש (ב"ר פמ"ט ס"ב) הביאו רש"י בפסוק שנאמר במילתו של אברהם אבינו (בראשית יז כד) בהמולו בשר ערלתו, נטל אברהם סכין והיה מתירא שהיה זקן, מה עשה הקב"ה, שלח ידו אתו עמו, שנאמר (תהילים ט ח) וכרות עמו הברית, לו לא נאמר אלא עמו. אפשר לומר שהיה סיבה מאת ה׳ שיהיה מתירא, כדי שיכרות ה׳ עמו הברית, והכוונה בזה, כי עיקר מצות מילה הוא למען יחלש כח התאוה (מו"נ ח"ג פמ"ט), ולכך שם ערלה בהיפך אתוון רע לה (תיקו"ז דף צט.), ובכריתת הערלה הוסר כח הרע של ערלת הלב מפנימיות האדם. והנה כתיב (קהלת ג יד) כי כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם, ולכך בכוונה כרת ה׳ הברית עם אברהם, כי אם בכחו יתברך הוסר כח הרע מאברהם ונחלש כח תאותו, אז הוא יהיה לעולם, כי על ידי זה הוסר כח הרע ונחלש כח התאוה מעת כל תולדות זרע יצחק וישראל. ומפני זה בישראל אף אם אינו נימול, אין זה רק בשר ערלתו, אבל עם כל זה שורש פנימיותו הרע הכללי כבר הוסר מאז ומקדם מעת שנימול אברהם, אלא שעם כל זה צוה ה׳ למול להסיר כח הרע הפרטי אשר בערלה ביצוניותו, אבל באומות העולם כח הרע הפנימי נשאר בתוכו גם כשהוא נימול, ולכך הם נקראים (יחזקאל מד ז) ערלי לב, ובישראל אפילו אינו נימול, הנה הוא בכלל נימולים, כי כבר נימול בפנימיות ממה שכרת ה׳ ברית עם אברהם. ולזה אמר (גאולה לשביעי של פסח) הבאים עמך בברית חותמך ומבט"ן לשמך המה נימולים, היינו מבטן כבר הם נימולים טרם יולדו, עכ"ד.

ועל פי זה יש לתת טעם לשבח אהא דאיתא במדרש (תנחומא האזינו ס"ד) דתשובה מהני רק לישראל ולא לאומות העולם. והקשו המפרשים וכי משוא פנים יש בדבר. ולפי האמור מיושב, כי עיקר התשובה הוא החרטה מעומקא דלבא, ואומות העולם שהם ערלים, הוי הלב אטום וסתום בערלת הלב, ואינם יכולים להתעורר מפנימית הלב לתשובה שלימה, על כן אינו מועיל בהם התשובה, מה שאין כן בבני ישראל, שכבר הוסר מהם ערלת הלב, הרי אנו מתעוררים לתשובה מפנימית הלב בתשובה אמיתי, על כן מועיל לנו התשובה.

ובדרך זה יש לפרש רמז הפסוק (תהלים פא ד) תקעו בחודש שופר בכסא ליום חגינו כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב (תהלים פא ד), וכתב בייטב פנים (אבני זכרון אות נ) ובחידושי חתם סופר על הש"ס (נדה ט.) רמז כאן על מצות מילה, כי חק לישראל, על דרך (שבת קלז:) חק בשארו

שם, **הוא מושפט לאלהי יעקב**, ראשי תיבות **מילה**. והוא כי תקיעת שופר בא לעורר לתשובה וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ג מהל' תשובה ה"ד) תקיעת שופר רמז יש בו כלומר עורו ישינים משינתכם וכו' וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה, ואם תאמר איך יזכו לתשובה שלימה מפנימית הלב, לזה אמר כי חק לישראל הוא מ'שפט ל'אלהי י'עקב ראשי תיבות מיל"ה, כי מכח מילתו של אברהם אבינו נכרת כח הרע מכל איש ישראל, ואין לבו סתום לגמרי, ועל כן זוכים על ידי קול השופר להרהורי תשובה אמיתיים.

ואיתא במדרש (במ"ר פי"ב ס"ח) זה הדבר אשר צוה ה' תעשו, מהו זה הדבר, על המילה אמר להם, כמה דתימא (יהושע ה ד) זה הדבר אשר מל יהושע. והובא באור החיים הקדוש (פ' שמיני) עי"ש.

וזה שאמר דוד המלך קויתי ה' קותה נפשי, להתעורר לתשובה לחזור ולהתקרב לפני ה', ולדבר"ו הוחלתי, שאני מייחל שיסייע לי מילתו של הקב"ה, מה שהקב"ה כרת את הברית יחד עם אברהם אבינו, ובזה הוסר ערלת הלב מכל בני ישראל, ועל ידי זה אזכה להרהורי לתשובה מפנימית הלב. וזה שמתפללים (הושענות הקפה א) הושענא למען בריתך, היינו הברית אשר כרת הקב"ה עם אברהם אבינו, שזה יסייע לנו להתעורר לתשובה מפנימית הלב בחרטה גמורה על העבר, ולקבל על עצמינו בקבלה טובה על העתיד לעשות רצון ה' ולעבדו בלבב שלם.

והשי"ת ימחול לנו על כל עונותינו, וכמ"ש כי עמך הסליחה למען תורא, ונזכה למחילה סליחה וכפרה, כי אתה רב סליחות ובעל הרחמים. ובבוא השנה החדשה, יבא עלינו שנה טובה ומתוקה, שנה טובה ומבורכת, בני חיי ומזוני רוויחי, עדי נזכה לביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

דרשה ביום הושענא רבה

אבותי ורבותינו הקדושים נהגו לומר דברי כבושין ביום הושענא רבה, ואמרו חז"ל (ב"ר פע"ו ס"ד) ההולך בדרכי אבות הקב"ה מתקומם עליו בזכות אבות. וביום הנורא הזה כולנו זקוקים לזכות אבות, לכן נלך בדרכי אבות.

ונפתה במשל הידוע דהוה מרגלא בפומייהו לומר ביום הזה, משל למלך גדול שהיה מלך רחמן ומושל בכמה מדינות, שהיה לו מנהג טוב להיות לו זמן קבוע לבקר בכל מדינות מלכותו, ואז היה הזדמנות לכל מי שרוצה שיוכל לבוא לשחר פניו ולבקש את משאלתו, והמלך בלבבו הטוב היה ממלא לכל אחד את בקשתו, גם מי שחטא נגד המלך, היה יכול אז לבוא לפני המלך ולפייס אותו, והמלך שהוא רחום וחנון היה מוחל לכל אחד ואחד. וכבר עוד בטרם הגיע המלך העיר, יצאו הכרוזים ימים מלפניו שהמלך הנה עומד להגיע להעיר, וכל חכמי לב יצאו לקראתו לקבל פניו ולבקש על נפשם, ושאר בני העיר שלא הזדרזו לצאת לקראתו, מכל מקום השתדלו גם הם לבא במשך הימים שהמלך נמצא בתוכם, והמלך בחסדו מילא משאלות כולם לטובה, אבל היו אנשים שנתאחרו עד היום האחרון כאשר כרוזא קרא בחיל שהמלך נוסע לביתו, ואז הקושיא גדולה אי מלכא אנא עד השתא אמאי לא אתית לגבאי, אמנם אם תהא בקשתם נוגע למען כבוד המלך בעצמו, אז אין שום קושיא ובכל עת תרעין פתיחין. והנמשל כי באמת בושה תכסה פנינו בבואינו ביום האחרון מימים הנוראים לבקש על נפשינו, ומדוע לא באנו עד עתה בראש השנה ויום הכפורים כאשר המלך נמצא בתוכינו, אך מי שבא עבור טובת המלך בכל יומא זמניה ואין קושיא על איחור השעה.

אמנם יש עוד להמליץ בעמדינו ביומא דהושענא רבא, שנוכל לבא ולבקש מלפני ה' על חיינו ועל נפשינו, ולא נדחה חלילה מחמת הקושיא אי מלכא אנא עד השתא אמאי לא אתית לגבאי, על פי דברי החיד"א בדברים אחדים (דרוש טו"ב לשבת זכור) בשם הקדמונים (ספר הגן ודרך משה יום טו) כי **אהבה** בגימטריא **אחד**, וכשהאדם אוהב לרעהו וגם הוא אוהבו, הרי ב' פעמים **אהבה**, גימטריא שם המיוחד **כ"ו**. וזה שאמר ואהבת לרעך כמוך, ועל ידי זה אני הוי"ה, מתייחד שמו יתברך על ידי ב' פעמים אהב"ה. והוסיף שם החיד"א, כי על ידי אהבת חברים מתמתקים הדינים ומהפך הדין למדת רחמים, וזהו ואהבת לרעך, ובכח זה **כמוך** שהוא גימטריא **אלהים**, נעשה רחמים בשם המיוחד הוי"ה ב"ה, וזהו אני הוי"ה, עכ"ד.

ואיתא במדרש (ויק"ר פ"ל סי"ב) ארבעה מינים שבלולב רומזו על ארבעה כתות בני אדם, יבואו אלו ויאגדו עם אלו. הרי שארבעה מינים מורה על אחדות ישראל ואהבת רעים.

ומעתה יש לומר כי הן אמת שמלך במשפט יעמיד ארץ, וגבי מלך מתנהג הכל לפי שורת הדין, ושיך להקשות אי מלכא אנא עד האידנא אמאי לא אתית לגבאי, אבל כיון שיש בינינו אחדות ואהבת חברים, נמתקו הדינים ונתהפכו לרחמים, וממילא מסולקים כל הקושיות שהם באים מצד מדת הדין.

ולפי זה יש לומר שאנו תמוכים ביום הזה על מה שאנו לוקחים בידינו את הארבעה מינים המורים על האחדות, שעל ידם נמתקו הדינים ונעשה רחמים, ואז אין

שום קושיא, ושפיר אנו יכולים ליגש לפני ה' ולבקש על נפשינו גם ביום האחרון.

ובזה יתפרש מה שאנו מתפללים הושענא למענך אלהינו, ודקדקו המפרשים דלכאורה היה לו לומר הושענא למענך ה' שהוא מדת הרחמים, ולמה אמר למענך אלהינו שהוא מדת הדין. ולפי האמור יש לומר שתפלה זו נתייסדה על זכות מצות ארבעה מינים שיש בידינו, המורה על אחדות ישראל, ועל ידה נמתק מדת הדין שהוא אלהינ"ו ונעשה רחמים. ולכן אנו מתפללים הושענא למענך אלהינ"ו, שיהיה לנו ישועה גם ממדת הדין, כיון שהכל הוא רחמים וחסדים.

*

עוד יתבאר אמרינו הושענא למענך אלהינו, וצריך ביאור למה מזכיר שם אלהים דוקא, ולא שם הוי"ה ב"ה מדת הרחמים.

וי"ל על פי מה שכתב בנועם מגדים (פ' אחרי) אהא דאמרו בגמרא (קידושין לט:) דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, שזה דוקא במצות שהן מן התורה, אבל על קיום מצות מדרבנן יש שכר גם בעולם הזה, עכ"ד.

ובביאור הדבר י"ל בפשטות, כי כתב בבכור שור (חידושי אגדות בבא בתרא ט:) שעל קיום מצות לא תעשה יש שכר אף בעולם הזה, דהא דאמרינן שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, היינו דוקא במצות עשה, כי היכי דעונשה ליכא בהאי עלמא, שאין בית דין מענישין על ביטול מצות עשה, אבל על לא תעשה דמלקין עליה הכי נמי שכרה איכא בעולם הזה, עכ"ד. והנה כתב הרמב"ם בספר המצות (שורש הראשון) דבכל איסור דרבנן יש לאו דלא תסור, וא"ז זללה"ה בעצי חיים (לחנוכה אות מז) נקט, שגם מצוה דרבנן הוי בכלל לא תעשה, וכדאיתא בגמרא (שבת כג.) והיכן צוונו, רב אויא אמר מלא תסור (דברים יז יא), עי"ש. וכיון דמצוה דרבנן הוה בכלל לא תעשה, לכן יש שכר בעולם הזה על מצות מדרבנן.

ואיתא בתיקו"ז (דף עג.) פקודין דלא תעשה מסטרא דדין דאיהו אלהים, פקודין דעשה מסטרא דימינא דאיהו רחמי. ובכן כיון שכל מצות מדרבנן הן בכלל לא תעשה דלא תסור, הרי אף פקודין דעשה שהן מדרבנן שורשן בשם אלהים.

והנה איתא בגמרא (קידושין לט:) דאם יש שכר מצוה בעולם הזה, המצוה מגין שלא יכשל בעבירה, עי"ש. ולפי זה מסתבר לומר דמכל שכן שהשכר בעולם הזה מגין להנצל מקטרוג המקטריגים, ובכן אם יש לנו שכר בעולם הזה, הרי נוכל להתפלל ולבקש בקשות מאת ה' גם בזמן המאוחר, ולא יתעורר עלינו טענת המקטרג אי מלכא אנא עד האידנא אמאי לא אתית לגבאי.

ולכן ביום הושענא רבה שאנו לוקחים בידינו הד' מינים על פי תקנת חז"ל, שהרי מן התורה מצותו רק ביום ראשון, אנו אומרים הושענא למענך אלהינ"ו, כלומר בזכות קיום מצות מדרבנן שהוא מסיטרא דשם אלהים, שיש עליה שכר בעולם הזה, אנו מתפללים הושענא, כי זה יהיה שכרינו בעולם הזה שנוכל ליגש אל הקודש ולבקש רחמים עלינו, ולא ינעל עלינו את הדלת מחמת איחור השעה, אלא יקבל הקב"ה את תפלתינו עם כל הבקשות הנצרכות בפרטיות לכל אחד ואחד, ונוכל לשפוך שיח לבביו לפני הקב"ה ולבקש כל משאלותינו.

בני ישראל יש להם הרבה צרכים ובקשות, ישנם הזקוקים להוושע בזש"ק, וישנם שנתברכו בבנים ובני בנים, אבל מתפללים שיזכו לנחת דקדושה מאת יוצ"ח, וכן ישנם המתפללים על רפואה שלימה בעד חולי ישראל, כמו כן צריכים פרנסה, ושידוכים טובים, ועל הכל אנו מבקשים הושענא למענך אלהינ"ו, בזכות קיום מצות ארבעה מינים כל שבעה שהוא מדרבנן, נוכל לומר ולבקש הושענא.

*

הושענא למענך בוראינו.

יש לומר על פי מה שכתב האלשיך הקדוש בפסוק (שיר השירים ב יד) הראיני את מראיך השמעיני את קולך, תחילה הראיני את מראיך הראוי לאיש הישראלי, ואחר כן השמעיני את קולך בתפלה, כי קולך ערב לפני רק כאשר מראך נאוה, אך לא טרם תקנת מראך, עכ"ד. ומבואר מזה כי קבלת התפלות תלוי אם יש לו צלם אלהים, והאריך בזה א"ז זללה"ה בקדושת יו"ט (פ' בשלח).

ועל זה ידוו כל הדווים כי על ידי החטאים מאבד הצלם אלהים, ואמרו חז"ל (אבות פ"ג מי"ד) חביב אדם שנברא בצלם אלקים, שנאמר (בראשית א כז) בצלם אלקים ברא אותו. וכתב א"ז זללה"ה בייטב פנים (לימי השובבי"ם אות ה) דהפוגם אפילו רק במחשבה והרהור אסורה, מאבד ממנו הצלם הזה ונשתנה פניו, עכ"ד. ולפי זה אימה ופחד יאחז לב האדם, איך יתקבל תפלתינו אם ח"ו אין המראה נאוה.

אכן יש לומר שזהו מחסד השי"ת בעל הרחמים, שגם לאחר שנאבד את הצלם אלהים מעל פני האדם, אם האדם עושה תשובה, אז הקב"ה שהוא כל יכול בורא לו צלם חדש הצלם אלהים (וע' בפרע"ח שער התפלה פ"ב).

ובזה יל"פ דברי רשיז"ל (ר"פ בראשית) בתחלה עלה במחשבה לבראותו במדת הדין, וראה שאין העולם מתקיים הקדים מדת רחמים ושתפה למדת הדין. והיינו שבתחלה עלה במחשבה לברוא במדת הדין, שרק מי שיש לו צלם אלהים יתקבל תפלותיו, ראה שאין העולם יכול להתקיים, כי תחסר מבני אדם הצלם אלהים מעל פניהם שמאבדים אותו מחמת העוונות ה"י, לכן שיתף לזה מדת הרחמים, לברוא מחדש צלם אלהים אם האדם עושה תשובה, ועל ידי זה הוי מראהו נאוה ומתקבלים התפלות. וזהו שמתפללים הושענא למענך בוראינו, שהקב"ה בורא מחדש צלם אלהים, ועל ידי זה יכולים להתפלל הושענא.

והנה תפלתינו ובקשתינו אל הקב"ה שלא נאבד חס ושלום הצלם אלהים. ובעוה"ר ישנם אחינו בני ישראל שאבדו הצלם אלהים בגשמיות מחמת תרופות שונות ה"י, ואנו מתפללים אל הקב"ה הבורא רפואות, אנא אל נא רפא נא אותם מחליים, כמו כן אנו מתפללים על בנינו ויו"ח שישאר על פניהם הצלם אלהים, הלא כמה וכמה שיש להם עגמת נפש בענין זה, 'טייערע אידן, האבן נעבעך קינדער אן א צלם אלהים, ה' ירחם', ובזמנינו אלה צריכים לשפוך הרבה דמעות ולבקש על רחמי שמים מרובים להצליח בחינוך הבנים והבנות.

*

הושענא למענך גואלינו.

יתפרש על פי מה דאיתא במדרש (שוחר טוב מזמור קיט) שהתפאר הקב"ה באברהם, כשאמרתי לו (בראשית כב ב) קח נא את בנך וכו' והעלהו שם לעולה, היה לו להשיב אתמול אמרת לי (שם כא יב) כי ביצחק יקרא לך זרע, ועכשיו אתה אומר לי והעלהו לעולה, ולא השיב כלל רק נזדרז למצותי, ע"כ. וכתב על זה א"ז זללה"ה בישמח משה (פ' וירא) דלפי זה יש זכות גדול לאברהם במה שלא הקשה כלום אף שהיה יכול להקשות, ולכן מודד לו הקב"ה מדה כנגד מדה בשעה שאין לישראל זכות והמקטריגים מקשים קושיות על ישראל למה עושין כך וכך, משיב להם הקב"ה והלא אברהם אביהם היה לו להקשות עלי ולא הקשה כלום, על כן הדין נותן שבמדה זו יתנהג עם בניו שאין להקשות עליהם כלל. והנה טענה זו היה לו לאברהם דוקא כיון שאמר לו השי"ת כי ביצח"ק יקרא לך זרע, ואמרו חז"ל (פרקי דרבי אליעזר פל"א) למה נקרא שמו יצחק, **י** כנגד עשרה נסיונות שנתנסה אברהם אבינו ועמד בכלן, **צ** כנגד שהיתה אמו בת תשעים שנה כשילדתו, **ח** לשמונה ימים שנימול, **ק** של אברהם שהיה בן מאה שנה בהולדת את יצחק. ואם כן אי אפשר שהקב"ה ישלים דברו לתת לו בן אחר, שהרי לא יתכן כעת שם יצחק, כי אז היה אברהם בן קל"ז שנה ושרה בת קכ"ז, ואם כן קושיא חזקה היה לו לאברהם להקשות ולא הקשה, אלה תוכן דבריו.

ועל פי זה יש לפרש מה שנאמר בגאולת מצרים (ר"פ וארא) לכן אמור לבני ישראל אני ה'. וכתב בבעל הטורים לכ"ן עולה ק', בזכות אברהם שהוליד בן למאה, עי"ש. והרמז בזה, לרמז על מה שאברהם אבינו היה בן מאה שנה בהולד לו את יצחק בנו, ולפי זה אי אפשר לו להשלים בן שני שיקרא בשם יצחק, ואם כן כאשר נצטווה על העקידה היה לו להקשות קושיא אתמול אמרת כי ביצחק יקרא לך זרע, ועם כל זה לא הקשה, ובזכות זה מדה כנגד מדה סותם הקב"ה פי המקטריגים על בני ישראל, ויזכו לגאולה.

וזה שאנו מתפללים הושענא למענך גואלינו, כמו שגאלנו הקב"ה מגלות מצרים ולא הניח לקטרג על בני ישראל בזכות שלא הקשה אברהם אבינו קושיות על הקב"ה, כן גם כהיום הזה כאשר אנחנו זרע אברהם באים בתפלות ובקשות לפני הקב"ה, הושענא, ולא יניח להמקטריגים להקשות עלינו שום קטרוג בזכות אברהם אבינו, וימלא משאלות לבינו לטובה.

*

הושענא למענך דורשינו.

הנה נתקן לומר למענך אלהינו בוראינו גואלינו דורשינו, שהוא על סדר אלפא ביתא, והעיר בזרע קודש (להו"ר ד"ה מגדיל) בטעם שאומרים רק עד אחר אות דל"ת.

וי"ל בהקדם מאמר קדוש מקדוש עליון הרה"ק רבי שמשון מאוסטרפוליא ז"ל (הובא בלקוטי שושנים) לפרש מדרש פליאה על הפסוק (תהלים צא טו) עמו אנכי בצרה, אל תקרי בצרה אלא בצירי. דהנה כתיב (שמות יט ה) והייתם לי סגולה מכל העמים, פי' כי שם הוי"ה ב"ה מתחיל באות י', וכן שם ישראל מתחיל באות י', וכן ירושלים מתחלת באות י', ושלשה יודי"ן הוא נקודת סגול, ובזמן אשר שוכנים ישראל בירושלים והקב"ה משרה שכינתו עליהם, מצטרף יחד תלתא יודי"ן ונעשה נקודת סגול, וזהו והייתם לי סגול"ה מכל העמים, בבחינת סגו"ל. אך כאשר גלו בני ישראל מארצינו הקדושה נחסר י' דירושלים, אבל י' דהוי"ה נשאר בהם כי עמו אנכי בצרה, וזה שדרשו עמו אנכי בצרה, אל תקרי בצרה אלא בצירי, שנשאר י' דהוי"ה וי' דישראל ביחד כנקודת ציר"י, עכ"ד הנפלאים.

ובזה יש לפרש הפיוט (זמר צור משלו) יבנה המקדש עיר ציון תמל"א, פי' שיתמלא עיר ציון זה ירושלים עם אות י' שנחסר, שאז נחזור להיות עם סגולה בבחינת סגו"ל.

ולזה נתקן לומר ההושענות על סדר אלפא ביתא רק ד' אותיות הראשונות, שהם א' ב' ג' ד', כי ביחד הוא בגימטריא י', רמז לאות י' של ירושלים שחסר עכשיו בעוה"ר, שזה תפלתינו כהיום הזה, עשה למען ירושלים עיר קדשך שנחרב בעוה"ר ונחסר ממנו אות י', ולירושלים עירך ברחמים תשוב, שיחזיר הקב"ה את שכינתו לציון ואז תחזור אות י' למקומה.

*

הושענא למען אמיתך.

אפשר לומר על פי מה שכתב הרמ"ע מפאנו בעשרה מאמרות (מאמר חקור דין ח"א פ"ג) בטעם שמועיל התשובה והוידוי לכפר החטאים, דקי"ל (בבא קמא עד:) מודה בקנס ואחר כך באו עדים פטור, וכיון שהאדם מודה ומתודה על עונו, אף שאחר כך באו עדים המה מלאכי חבלה שנבראו ממעשיו הרעים להעיד על החטא, הרי הוא פטור, עכ"ד.

ובזה אמרתי לפרש מאמרם ז"ל (יומא פו.) גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד. דהרי מבואר בגמרא (בבא קמא קח:) בהא דמודה בקנס פטור, דהיינו דוקא אם מודה בפני בעל דין, ועל כן גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד והוי בפני בעל דין, ושפיר מועיל לכפר חטא ועון.

והנה מתאמרא משמיה דהרה"ק רבי פינחס מקאריץ זללה"ה (הובא בספר מדרש פינחס) קשה תשובה לשקרן. ויש לבאר הענין למה קשה לו התשובה על שאר עבירות בשביל שהוא מדבר שקר. ויש לומר כי אמרו חז"ל (סנהדרין קג.) ארבע כיתות אינם מקבלים פני השכינה, ואחד מהם הוא כת השקרנים. ובכן השקרן כיון שאינו מקבל פני השכינה, הרי אי אפשר לו להיות מודה בקנס בפני בעל דין, ולכן לא מועיל לו התשובה והוידוי לפטור עצמו מעונש. (ועיין בדברינו לב אהרן פ' משפטים).

וזהו הושענא למען אמיתך, היינו מדת האמת של הקב"ה, שגם אנחנו דבוקים במדתו, ואין אנחנו חס ושלום מכת השקרנים ח"ו, ועל כן שפיר מועיל לנו הוידוי והתשובה, ועל זה אנו מתפללים הושענא למען אמיתך.

*

הושענא למען בריתך.

ויש לומר על פי מה שכתב באך פרי תבואה (דרוש לר"ה) כי באמת אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, רק על כל פשעים תכסה אהבה (משלי י' יב), ואז אינו נחשב לו העונות, והיינו דאיתא בגמרא (ראש השנה טז.) תוקעין ומריעין כשהם יושבין וגם כשהם עומדין כדי לערבב השטן, וכתב רש"י מפני שרואה שישראל מחבין המצות הוא מעורבב, מפני שעל כל פשעים תכסה אהבה, עכ"ד. ויסוד דברים כבר כתבם א"ז זללה"ה בישמח משה על משלי (י' יב).

ועל פי זה אמרתי לפרש מה דאיתא במס' מנחות (דף מג:) בשעה שנכנס דוד לבית המרחץ וראה עצמו עומד ערום, אמר אוי לי שאעמוד ערום בלא מצוה, וכיון שנזכר במילה שבבשרו נתיישבה דעתו, לאחר שיצא אמר עליה שירה שנאמר (תהלים יב א) למנצח על השמינית מזמור לדוד, על מילה שניתנה בשמיני. וראוי להבין למה נתיישבה דעתו במצות מילה, הרי אותו המצוה כבר נעשה בקטנותו על ידי זולתו, ומה דהוי כבר הוי, ובעת הזאת עדיין הוא ערום בלא מצוה. ולפי האמור מיושב, דהנה כתבו חכמי האמת (חסד לאברהם מעין ד נהר לה) בפסוק (תהלים נ טז) ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי, שהמצות שהאדם עושה בעודו מלוכלך בחטא, חוטפין הסטרא אחרא מפניו ומנכין לו מזכיותיו. וזהו בשעה שנכנס דוד למרחץ, פי' לקיים הכתוב (ישעיה א טז) רחצו הזכו הסירו רוע מעלליכם, נשבר לבבו בקרבו ברוב ענוותנותו, ואמר אוי לי שאעמוד ערום בל"א מצו"ת, היות שגם המצות שעשה נטרפו ממנו על ידי עונותיו לפי דעתו, אך כיון שנזכר במילה שבבשרו נתיישבה דעתו, כי מבואר בספה"ק (ערוה"ב שופטים) דמצות מילה משפיע אהבת ה', ועל כן בזה נתיישבה דעתו, כי על כל פשעים תכסה אהבה, וכיון שהמצות הם טמונות שוב לא יחטפו אותם החיצונים. (והארכנו בזה לעיל בדרשת כל נדרי).

וזה שאמר הושענא למען בריתך, בזכות מצות מילה שמשפיע מדת אהבה, ועל ידי זה אנו ניצולים מן החיצונים שלא יחטפו המצות שלנו, ועל ידי זה נזכה לישועת ה'.

*

אמנם יש לפרש עוד מאמרינו הושענא למען בריתך. גם לפרש דברי דוד המלך (תהלים קל ה) קויתי ה' קותה נפשי ולדברו הוחלתי.

ויש לומר על פי דבר מוסר נורא מהרה"ק מקאזניץ זללה"ה (הובא בילקוט עבודת ישראל ליום כיפור) על דרך משל, הנה בחנות שמוכרים הבשר, מצויים תמיד כלבים סביבות החנות הרוצים לחטוף ולטרוף הבשר, והבעל הבית תמיד משגיח לגרש אותם בכל כוחו כנודע, ולפעמים כאשר הכלבים סובבים החנות ורוצים לטרוף מהחנות, לוקח בעל החנות חתיכת עצם שאין בו שום בשר וזורק להם, והם באים וחוטפים אותו, ובזה מציל כל החנות. והנמשל, שהקב"ה הוא הבעל הבית של החנות, המה בני ישראל עם קדושו, והכלבים המה הקליפות הסובבים אותנו תמיד,

רוצים לחטוף ח"ו השפע המגיע לבני ישראל, על כן בעת התגברות הקליפות, נוטל הקב"ה רשע אחד אשר אין בו שום לחלוחית דבר טוב, ומוסר אותו לידם והמה יעשו בו כרצונם, ובתוך כך מציל את עמו ישראל מידיהם. ואמר הרה"ק שכל אחד ואחד צריך לפחוד שמא ח"ו הוא יהיה אותו הנזרק לכלבים חלילה, ועל כן צריכים לשוב בתשובה שלימה שינצל מזה, עכ"ד הנוראים של הרה"ק מקאזניץ זי"ע.

אכן לענ"ד יש לומר מליצה ישרה, כי מי שקיים מצות מילה, לא יתכן לומר עליו שאין בו לחלוחית של מצוה, שהרי מצות מילה חקוק בבשרו, ועל כן מצות מילה מגין עליו שהבעל הבית לא יזרוק אותו לכלבים.

ועל פי זה יל"פ בריש פרשת נצבים, אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלהיכם, ופירש"י למה נסמכה פרשת אתם נצבים לקללות, לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתים, הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום. והיינו כי כאשר ראו אורך הגלות, הוריקו פניהם, וכל אחד חשש לעצמו שלא יהיה הוא חלילה מאותן שימסרו להקליפות, ולזה חיזקם משה רבינו אתם נצבים היום, **אתם** ראשי תיבות **א**ל **ת**שליכני **מ**לפניך, שלא יזרקו אותנו אל הכלבים. והנה **נצבים** בגימטריא **קצ"ב** והוא רמז לשמונה ימי מילה שיש בהם קצ"ב שעות (אמרי נועם פ' נצבים אות ב), שבזכות מילה החקוק בבשרו, הרי אינו כעצם שאין בו לחלוחית בשר, וממילא ינצלו מן הקליפות.

וזה שאמר קויתי ה' קותה נפשי, היינו שתקותי לנפשי שלא יזרקו אותו לכלבים, ולדבר"ו הוחלתי, רמז על מצות מילה, כדאיתא במדרש (במ"ר פי"ב ס"ח) זה הדבר, על המילה אמר להם. והיינו שבזכות מצות מילה יש לנו תקוה להנצל מן החיצונים ח"ו.

וזהו באמת בקשת כל אחד מישראל אנא ה' מלטה נפשי, ולא יזרקני חלילה אל החיצונים, ועל כן אנו מתפללים הושענא, שיושיענו מן הקליפות המבקשים את נפשינו, למען בריתך, בזכות מצות מילה החתום בבשרינו.

*

הושענא למען גדלך ותפארתך.

יתבאר על פי דברי הרה"ק רבי שמשון מאוסטרופולא ז"ל (הובא במדבר קדמות מערכת מ"ם אות מז) בביאור הפסוק (ישעיה כד טז) מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק. כי מבואר בפרקי דרבי אליעזר (פרק מח) שכל הגאולות היו באותיות מנצפ"ך, גאולת מצרים על ידי הפ"א פקוד פקדתי (שמות ג טז), גאולת בבל ומדי ויון היה על ידי כ' מ' נ' כמבואר במדרש, וגאולה העתידה במהרה בימינו תהיה באות צ' צמח אצמיח (זכריה ו יב). וזהו מכנף הארץ זמירות שמענו, פי' מאותיות מכנ"ף כבר שמענו זמירות בגאולות שעברו, צבי, ר"ל רצוננו הוא, לצדיק, שאנו עומדים ומחכים לגאולה העתידה שתהיה באות צדי"ק במהרה בימינו, עכ"ד.

והנה כתב בבני יששכר (תשרי מאמר יא אות יד) מספר הנענועים שעושין עם הארבעה מינים בשעת אמירת הלל, הן עולין למספר ע"ב נענועים מנין חס"ד, וישראל מגודל תשוקתם למצוה אין ממתינין במצוה הלזו עד זמן אמירת הלל, ומברכים על המצוה קודם התפלה בסוכה ומנענעים ח"י נענועים כדין, וביחד הם צדי"ק נענועים, עכ"ד. ויתכן כי אותן צ' נענועים מעורר הגאולה העתידה שיהיה באות צ', ובפרט לפי מה דאיתא במדרש (ויק"ר פ"ל סט"ז) בזכות ולקחתם לכם ביום הראשון, אני מביא לכם מלך המשיח שנקרא ראשון.

וזה שמתפללים הושענא למען גדלך ותפארתך, דאיתא במדרש (מגלה עמוקות אופן קד) אתה החילות להראות את עבדך את גדלך, אלו ארבע מינים שבלולב. ועל כן בזכות זה שזכינו לקיים מצות ד' מינים ולעשות עמהם צ' נענועים כתקנת חז"ל, נזכה לגאולה העתידה צבי לצדי"ק.

והשי"ת יעזור שנזכה לפעול שתהא השנה הזאת הבאה עלינו לטובה שנת גאולה וישועה, ותתקבל צלותהון ובעותהון דכל בית ישראל, בני ישראל מרבים בתפלות ובקשות, ונזכה לשנה טובה ומבורכת בבני חיי ומזוני ושידוכים טובים ונחת מכל יוצ"ח, ונזכה לגאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

ליל שמיני עצרת

במס' סוכה (דף מח.) תנו רבנן, והיית אך שמח (דברים טז טו), לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה. ורבים ראו כן תמהו דהלא בכל מקום שנאמר אכין ורקין מיעוטין הן (ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה), וכאן אמרה תורה לשון אך במקום שבא לרבות יום טוב האחרון לשמחה.

וי"ל על פי דברי כ"ק מרן אאמו"ר זללה"ה בברך משה (מאמר אך שמח אות א) בענין סעודות החג, דמבואר במשנה (סוכה כז.) שהן ארבע עשרה סעודות בסוכה אחת ביום ואחת בלילה, ואיתרבי ליל שמיני עצרת, כדדרשינן והיית אך שמח לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה, נמצא שהן ט"ו סעודות, כמספר שם י"ה, עכ"ד. [והיינו כשיטת רש"י (פסחים עא. ד"ה לרבות) דלילה אתרבי ואימעיט יום שמיני, וזה סותר דברי רש"י במסכת סוכה שם].

ומתאמרא משמיה דהרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע (הובא בבית אהרן לפסח) על מאמר המשנה (יבמות ב.) חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן עד סוף העולם, שזה רומז על השם י"ה, שהוא מגין על כלל ישראל, ופוטר אותם מכל הצרות עד עולם, עכ"ד.

ומעתה בליל שמיני עצרת שמתעורר שם י"ה בתשלום ט"ו סעודות החג, הרי זה מגין על כל ישראל לפטור אותם מכל צרות בעולם.

ובזה יתפרש דרשתם ז"ל, והיית אך שמח לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה, ונאמר בזה אך שהוא לשון מיעוט, כי ריבוי השמחה שיש ביום טוב האחרון של חג שבו נשלם ט"ו סעודות, ועל ידי זה מאיר שם הקדוש י"ה על בני ישראל, דבר זה גורם מיעוט וחסרון, שמתמעטין צרות ויסורין ועקתין בישין מעלינו ומעל כל עמו בית ישראל, ומתעורר עלינו חסד ורחמים מן העולם ועד העולם.

קידושא רבה ביום שמיני עצרת

ביום השמיני עצרת תהיה לכם (במדבר כט לה), ובגמרא (סוכה מח:) שמיני רגל בפני עצמו, וכתב א"ז זללה"ה בייטב פנים (שמחת הרגל אות א) לפרש הכוונה, כי בראש השנה ויום הכיפורים מתפללים רק על צורך גבוה וחיים נצחיים, אבל בזה היום מתפללים על גשמי ברכה, והיינו צרכי עצמו, וזהו רגל בפני עצמ"ו, היינו לצורך עצמו, וזהו עצרת תהיה לכ"ם דייקא, ר"ל לכל צרכיכם, עכ"ד.

אמנם לדידי נראה להעיר על זה, ממה שכתב בסידורו של שבת (ח"ב דרוש ד פרק א) בפסוק (במדבר ה י) ואיש את קדשיו לו יהיו, כי כתב בחובת הלבבות (שער הבחינה פ"ג) דמה שאדם עושה מצות ומעשים טובים הרי הוא עושה בשל עצמו, אבל מה שעוסק בעניני גשמיות כאילו עושה בשל אחרים, ואינו לו קנין עצמי, כי לא ירד אחריו כבודו ועזב לאחרים חילו. וזהו ואיש את קדשיו לו יהיו, היינו מה שהאדם מתעסק בקדשים בתורה ומצות ומעשים טובים, לו יהיו קנין עצמי, אבל עסקי חול אשר לא בקודש המה, לשל אחרים יהיה נחשב בעיניו, עכ"ד. ומעתה אם אנו מתפללין ביום הזה על הפרנסה בשביל עצמינו, שנוכל ליהנות מטוב עולם הזה, ודאי לא מקרי רגל בפני עצמ"ו, כי לא ישאר לו הימנו כלום.

וצריך לומר כי תכלית בקשתינו ותפלתינו ביום הזה על הגשם ולמלאות אסמינו שבע, הוא לצורך עבודת השי"ת, ולא בשביל הנאת עולם הזה [וכפי הנקרא במדינתינו 'צו האבן א גוד טיים'], אלא מפני שלצורך קיום המצות זקוקים לממון הרבה, הן לשלם שכר לימוד והן לקיים מצות אכילת מצה כהלכתו או לקנות אתרוג נאה, או בשביל מאכלות כשרות ולקנות מלבושי צניעות, וגם שיהיה לו דירה מורחבת ומספקת, ועל דרך מאמר הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זי"ע בפסוק (תהלים קיט קמ) צרופה אמרתך מאד ועבדך אהבה, פי' צרופה אמרתך, שאמרות ה' מצותיו יתברך הנם מצורפים ומקושרים, מא"ד זה ממון, כדדרשינן (ברכות נד.) ובכל מאודך, בכל ממונך. כי צריך ממון הרבה כדי לקיים מצות ה' בהידור, ועל כן ועבדך אהבה, מאי"ל הוא אוהב ממון, עכד"ק. ומה גם שאם נסתבך בחובות ל"ע, אזי ראשו בל עמו, ואינו יכול ללמוד שיעורי תורה בקביעות, ונמצא שגם לצורך לימוד התורה צריך להשפעת ממון, וכל זה צרכי שמים.

וזה נרמז במאמרם ז"ל שמיני רגל בפני עצמ"ו, לחורות שגם מה שאנו מתפללין על הפרנסה ומזכירין גבורות גשמים ביום הזה, אין זה בשביל הנאת עולם הזה, כי עיקר תכלית מבוקשינו הוא שיהיה לנו ממון לצורך עצמ"ו, שישאר בידינו מזה, למען יהיה לנו הסיפוק והיכולת לקיים מצותיו יתברך שמו מתוך הרחבת הדעת. והשי"ת יעזור וישפיע לנו ולכל בני ישראל פרנסה בהרחבה גדולה, וימלא כל משאלות לבינו לטובה, ושנזכה לעשות נחת רוח לבורא כל עולמים, ויבא אלינו שפע רב וכל מילי דמיטב תמיד כל הימים.

פרידה מן הסוכה ביום שמיני עצרת

הגלה נא ופרוס חביבי עלי את סכת שלומך, תאיר ארץ מכבודך, נגילה ונשמחה בך.

ב) לנעוץ סוף התורה לתחלתה, לכל האותות והמופתים וגו' ולכל היד החזקה אשר עשה משה לעיני כל ישראל בראשית.

יתפרש בהקדם מה שכתב א"ז זללה"ה בישמח משה (פ' תשא) לפרש נוסח התפילה שבענו מטובך, כי כל מה דעביד רחמנא לטב עביד (ברכות ס:), אלא שלפעמים נראה בעיני האדם כאילו הוא לרע חס ושלום, ולכן הגם שהקב"ה בודאי עושה טובות בכל עת, מכל מקום אין אנו מרגישין בהם, כי סומא אינו שובע משום שאינו רואה (יומא עד:), ולכך אין לנו שביעה מהטובות ההם מאחר שאינם נראים, וזהו בקשתינו שבענו מטובך, דהיינו שיהיה לנו נסים וטובות גלוים, והיינו ושמחנו בישועתך, כי מי שאינו רואה אינו יודע לשמוח, עכ"ד.

ובזה כתב א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' וירא עמוד קלג) לפרש הכתוב (תהלים פה ח) הראנו ה' חסדך, פי' שנזכה לקבל מאתו יתברך חסדים גלויים שלא בדרך הסתרה, ולא רק בזה שאנו מאמינים שהוא לטוב, עכ"ד. [ובייטב לב (פ' אמור עמוד קכט) כתבו בשם תפלה למשה (תהלים לב ז)].

ועל פי זה יש לומר בסגולת מצות סוכה, שהוא המשכת החסדים (פע"ח שער חג הסוכות פ"א), דהיינו שיהיו החסדים מגולים ונראים לכל, ועל כן נפסק (סוכה ב.) סוכה שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה פסולה, משום דלא שלטא בה עינא, רמז שעל ידי הסוכה נמשך חסד הנראה לעינים וגלויה לכל.

ובזה ישולב סוף התורה לתחלתה, כי כתב א"ז זללה"ה בעצי חיים (פ' ברכה) לפרש אומרו לכל האותות והמופתים אשר עשה משה, היינו הטובות והחסדים שנעשו לישראל על ידי משה רבינו ע"ה, היו לעינ"י כל ישראל, שראו ישראל בעיניהם הטוב שעשה עמהם, עכ"ד. ולזה אמר בהתחלת התורה בראשית, וכתב באגרא דכלה (רמזי בראשית אות עה) **בראשית** ראשי תיבות **ר**צה **א**לקים **ב**סוכות **ת**שבו **ש**בעת **י**מים. להורות שגם אנחנו זוכים לדבר זה לראות טובות גלויות, בזכות קיום מצות סוכה שבעת ימים.

והנה יושבי מעלה, המלאכים הקדושים והצדיקים אשר כבר הלכו לעולם שכולו טוב, הם יודעים ומבינים על כל המאורעות שהמה טובות, אך בני אדם יושבי ארץ החלודה הלזו, אינן יודעים ומבינים כן, רק בעת היותם טובות גלויות וחסדים הניכרים לכל.

ולזה אנו מתפללים הגלה נא ופרוס חביבי עלי את סכת שלומך, וקדושת מצות סוכה תהיה מרחפת עלינו, שעל ידה נמשכים חסדים וטובות נגלים, ואז תאיר אר"י מכבודך, שאפילו יושבי הארץ השפל יאירו מכבוד ה' ויכירו הכל חסדי שמים המרובים, וממילא נגילה ונשמחה בך.

ובדרך זה יתפרש גם מה דאיתא בזוה"ק (אמור דף קד:) בהאי יומא דשמיני עצרת, יעקב הוא רישא לחדוותא. כי כתב בקדושת לוי (פ' וישלח) בפסוק ואתה אמרת היטב איטיב עמך, פי' שאטיב עמך שיהא הטיב באתגליא לכל שהוא טובה, שלפעמים יש חסדים מכוסים שאין נראה לעין ואדרבה נראה שהיא רעה והטוב מכוסה, מה שאין כן בעשות הבורא ברוך הוא חסד מגולה עם האדם, אז הטוב הוא מגולה, עכ"ד. ולכן ביום הזה שמיני עצרת יעקב הוא רישא לחדוותא, כי ביום הזה נמשכו חסדים גלויים כאשר הובטח ליעקב אבינו.

ועל כן כאשר אנו נפרדים מן הסוכה, אנו מודים ומשבחים להקב"ה שקדשנו במצותיו, ונתן לנו הזכיה לקיים מצות סוכה ומצות ארבעה מינים כראוי, ועלינו להביע בפינו את רגשי לבבינו בשבח והודאה לפני הקב"ה המשנה עתים ומחליף את הזמנים, אשר סיבב את מערכת השמים לתועלת קיום מצות סוכה בכל ימות החג הימים וגם לרבות הלילות, שהיה מזג אויר טוב, וכל ישראל זכו לאכול כל סעודות החג בתוך הסוכה, וגם היה האפשרות לישן בסוכה בכל הלילות, ועל ידי קיום מצות סוכה נמשך קדושה עליונה על האדם, שזוכה לישב בצל אל, וכל מעשיו ופעולותיו הם בקדושה יתירה.

ולעת צאתינו מן הסוכה אנו מכניסים קדושה זו לתוך בתינו, וכמאמר כ"ק מרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (לסוכות אות עה) לפרש הכתוב (בראשית לג יז) ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סוכות על כן קרא שם המקום סוכות. וצריך ביאור למה קרא שם המקום ההוא על שם מה שעשה למקנהו, ולא על מה שעשה לעצמו. אך הענין, כי פסוק זה קאי על מצות סוכה (זוהר רע"מ פינחס דף רנז:, טור או"ח סימן תי"ז), שיש בה קדושה עליונה ונשגבה, וצריך האדם להמשיך קדושה זו לתוך ביתו, וכמו שכתבו בספרי קודש במה שדרשו חז"ל (סוכה כו.) תשבו כעין תדורו, דאין היקש למחצה (כריתות כב:), והיינו תדורו כעין תשבו, שאף גם בדירתו יהיה לו אותו קדושה שהיה לו בעת ישיבתו בתוך הסוכה, עכ"ד. וזהו ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית, פי' שנסע עמו קדושת הסוכה גם בעת שבנה את ביתו, והמשיך השפעת קדושת הסוכה לכל ימות השנה, אבל למקנהו, פי' פשוטי עם הקרויים מקנהו, עשה סכות, שהם הרגישו אותה קדושה רק בעת היותם בסוכה, על כן קרא שם המקום סוכות, על שם שבביתו נמצאת קדושת סוכה כל ימות השנה, עכ"ד.

ולפי דרכינו יתפרש אומרו ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית, פי' שגם בהיותו בתוך ביתו במשך ימות השנה, נתלווה עמו סגולת מצות סוכה שהיא המשכת חסדים גלויים, אבל למקנהו פי' פשוטי עם הקרויים מקנהו, עשה סוכות, שהם לא זכו לזה רק בעצומו של חג.

ובכן כמו שבחג הסוכות הזה שאנו נפרדים ממנה זכינו לחסדים גלויים בלי הפסק, שהיה מזג אויר טוב ובהיר בשחקים כל הימים, כן יעזרנו השי"ת שיומשכו עלינו חסדים גלויים בלי הפסק כל ימות השנה הזאת, בבחינת שבענו מטובך, והשנה הזאת הבאה לקראתינו לשלום יהיה שנה טובה ומבורכת, שנה מתוקה ושנת חדוה, ונוושע בשפע ברכה והצלחה וכל מילי דמיטב, ונזכה לישב בסוכת עורו של לויתן בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

ליל שמחת תורה בעת ההקפות

ידיד נפש אב הרחמן משוך עבדך אל רצונך, ירוץ עבדך כמו איל, ישתחוה אל מול הדרך.

ב) בהתחלת התורה בראשית, וכתב באגרא דכלה (רמזי בראשית אות מא) **בראשית** ראשי תיבות **רצה אלהים** ישמחו **ביום שמחת תורה**. ולדרכו יש לומר הראשי תיבות **רצה אלהים** ירקדו **ביום שמחת תורה**. וצריך ביאור.

ג) עוד כתב באגרא דכלה (רמזי בראשית אות נה) **בראשית** ראשי תיבות **אור תורת רבי שמעון בן** יוחאי. וצ"ב.

ואפ"ל בהקדם מה דאיתא במס' תמורה (דף יא:) רבי שמעון אומר, האומר רגלה של זו עולה, תהא כולה עולה, שנאמר (דברים כג ט) כל אשר יתן ממנו לה', ורבנן פליגו דלא קדיש אלא אבר זו בלבד. וכתב בתפארת שלמה (רמזי שמיני עצרת ד"ה והשיאנו) שאם האדם עושה המצוה באבר אחד, מתקדש אותו אבר, וכיון דפשטה קדושה בכולה, שוב אחר כך פשטה הקדושה בכל הגוף, עכ"ד. אמנם הא אתיא שפיר רק לרבי שמעון, וקי"ל (עירובין מו:) רבי יהודה ורבי שמעון הלכה כרבי יהודה, וכן פסק הרמב"ם (פט"ו מהל' מעש"ק ה"ב) בהלכה זו כרבנן דלא קדיש אלא אותו אבר.

אמנם ידועים מדברי האריז"ל (הובא בספר ויקהל משה דף נ"ד ובסדר הדורות ערך שמאי) דלעתיד לבא יהיה ההלכה כרבי שמעון בן יוחאי. וכתב א"ז זללה"ה בייטב פנים (שמחת הרגל אות ב ואות יג) בענין שמיני עצרת החג הזה, כי השלש רגלים הן להודות על הישועה שהיה לנו בעבר, בפסח על יציאת מצרים, שבועות על מתן תורה, ובסוכות על כי בסוכות הושבתי, אבל חג הזה שמיני עצרת אנו עושים על שם העתיד שיהיו כל הימים בבחינת יום טוב (וכמבואר הטעם בישמח משה פ' ויקהל), עכ"ד.

ומעתה יש לומר דכיון שביום הזה אנו שמחין על שם העתיד, ראוי בו לפסוק כרבי שמעון דבמקדיש אבר אחת פשטה קדושה בכל הגוף, ונמצא שעל ידי הריקודין ביום הזה לכבוד התורה, אע"ג שמתקדש רק אבר אחת בלבד, הן הרגלים שמתנשאין ומגביהין עצמן לכבוד ה' ולכבוד התורה הקדושה, שוב אחר כך פשטה קדושה בכולה, וכל גופינו נעשה קודש לה'.

ובזה יתפרש הרמז בראשי"ת ראשי תיבות ר'צה א'להים י'רקדו ב'יום ש'מחת ת'ורה, ותועלת הריקודין ביום הזה טמון ברמז אומרו בראשי"ת ראשי תיבות א'ור ת'ורת ר'בי ש'מעון בן י'וחאי, דס"ל האומר רגלה של זו עולה תהא כולה עולה, ובכן על ידי ריקודין של מצוה ביום הזה שמתקדש הרגל, שוב אחר כך פשטה קדושה בכל הגוף.

וזהו בקשת כנסת ישראל לפני הקב"ה בעת הריקודין של מצוה בשמחת תורה, ידיד נפש אב הרחמן משוך עבדך אל רצונך, יהא רעוא שיהיה כל רצוני ומאווי לעשות רצונך, ולא יעכב החומר שבי מלעבדך בלבב שלם, כי ירוץ עבדך כמו איל, היינו שהרגל שלי תרוץ לדבר מצוה ותתנשא עצמה לשמוח בשמחת התורה, וכיון שתתקדש הרגל, שוב אחר כך ישתחוה כל הגוף אל מול הדרך, דפשטא קדושה בכל הגוף, והכל ישועבד לעבודתו יתברך שמו.

ועל זה אנו אומרים ומשבחים להקב"ה אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון וקדשנ"ו במצותיו, שהמצות משפיעים קדושה על אברינו, ושוב אחר כך מתפשטת הקדושה לכל גופינו. ובדבר זה אנחנו סגולה מכל העמים, אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו, שאין שום בריה בעולם שזוכה לקדושה זו, מי ידמה לנו ומי ישוה לנו, ברוך אלקינו אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו הקדושה, ובזה אנחנו מאושרים מכל אומה ולשון, שיש לנו הזכיה לקיים רצון ה' ולעשות נחת רוח לפניו יתברך, "וויאזוי מיר זעהן נאר אויס, וויאזוי אונזער תורה זעהט אויס, וויאזוי אונזער קיום המצות זעהט אויס", זכיה גדולה היא לנו.

ולכן בלילה הזה מתאספים כל בני ישראל בכל העולם לשמוח בשמחת התורה ועושין ריקודין של מצוה לכבוד התורה הק' ולכבוד השי"ת נותן התורה, והריקודין בעצמם מוסיפים בנו קדושה, וכפי האמור שהרגל מתקדשת על ידי הריקודין ואחר כך פשטה קדושה בכולה, לקיים מה שנאמר (דברים כח ט) יקימך ה' לו לעם קדוש, וזה מסייע לנו אחר כך לעבוד את ה' בכל גופינו ונפשינו. יעזור השי"ת שנזכה לזה, ויהיו נא אמרינו לרצון לפני אדון כל, ונזכה להיות קדושים לה', ויתקיים בנו מה שנאמר (שם יד ב) כי עם קדוש אתה לה' אלקיך, ולעבוד את השי"ת בכל גופינו ונפשינו בגוף קדוש, ולעסוק בעבודת ה' כל ימות השנה כרצונינו תמיד בכל עת ובכל זמן.

*

הדור נאה זיו העולם, נפשי חולת אהבתך, אנא אל נא רפא נא לה.

נ"ל בהקדם מה שכתב א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' לך עמוד צה) ידוע (זוהר צו לא.) כי שם של חסד הוא אל, **ואל"ף למ"ד** במלואם עולה כמנין **הק"ף** (פרע"ח שער הלולב פ"ב ופ"ז), עי"ש.

והנה כתב בייטב פנים (לפרשת החודש אות ב) על הפיוט (מוסף לפרשת החודש) והחודש אשר ישועות בו מקיפות, כי כתב בפרשת דרכים (דרוש ד) מחסד השי"ת

שהוא דן את האדם ומטיב עמו על שם טוב העתיד, וזהו אשר ישועות בו מקיפו"ת, לשון הקפה, שהקב"ה מקיף הישועות על שם העתיד, עכ"ד.

ולפי זה יש לומר בטעם שעושין הקפות ביום הזה, כי מבואר בייטב פנים (שמחת הרגל אות ג) שהשמחה ביום הזה הוא על שם העתיד, כי בזכרינו מעשינו הראשונים איך עברו עלינו הימים בהבל וריק, לא ימלאו לבינו לשמוח, רק בשביל שאנו מקבלים עלינו על העתיד להוסיף אומץ בלימוד התורה וקיום המצות, עי"ש. ולכן עושין הקפות, שאין השמחה על מה שיש בידינו, רק אנו מלווים המעשים טובים שיהיה לנו בעתיד.

ובכן בשעת ההקפות מאיר שם הקדוש א"ל שבמילואו עולה הק"ף, ומתעורר מדת החסד, והקב"ה מצרף לנו טוב העתיד, מה שאנו מקבלים על עצמינו להשתדל בעתיד להיות דבוקים יותר בתורה הקדושה, ללמוד ביתר שאת, בהתמדה יתירה ובקביעות יותר ובהבנה יותר, ובעבור זה הקב"ה מקיף ומלוה לנו השפעות טובות. וכדאיתא בזוה"ק (נח דף סד:) בסגולת היום, שהקב"ה אומר לבני ישראל שאל מה דבעי ויהיב ליה, עי"ש. ואף גם מי שאינו ראוי מצד מעשיו שבעבר, יוכל ביום הזה לבקש כל משאלותיו בזכות טוב העתיד, כיון שעכשיו בשעת ההקפות מאיר שם הקדוש א"ל שהוא שם החסד.

וזהו אמרינו בהקדמה להקפות, הדור נאה זיו העולם נפשי חולת אהבתך, שאנו חולים בנפשינו וזקוקים לרפואת הנפש ולרפואת הגוף, ובכן בקשתינו אנא א"ל נא רפא נא לה, שבשעת ההקפות יאיר עלינו שם א"ל שהוא שם חסד, ובמילואו אל"ף למ"ד גימטריא הק"ף, וכך יומשך רפואה לכל תחלואינו ומכאובינו בגוף ובנפש, ואף אם אין אנחנו ראויים מצד מעשינו, ייטיב עמנו על שם העתיד. והשי"ת יעזור וישפיע לנו רפואת הנפש ורפואת הגוף וכל השפעות טובות, עכ"פ בבחינת הקפה, ונזכה לברכה מרובה מאת ה' מידו הרחבה והמלאה.

*

הגלה נא ופרוס חביבי עלי את סוכת שלומך, תאיר ארץ מכבודך, נגילה ונשמחה בך.

י"ל על פי מה שכתב הבני יששכר ברגל ישרה (ערך כה"ת) ששם תכ"ה מסוגל לפקידת עקרות, ונרמז בפסוק (בראשית טז יא) הנך הרה ויולדת בן, סופי תיבות **תכ"ה**. גם הוא נרמז בראשי תיבות (תהלים קנ ו) **כל הנשמה תהלל** ראש תיבות **תכ"ה** (פרע"ח שער הזמירות פ"ה), ולפי זה יש לומר ששם זה מסוגל להשפיע חיים. גם שם זה הוא משפיע מזוני, כמו שכתב בקהלת יעקב (ערך תכ"ה) ששם **תכ"ה** עם ג' אותיותיו גימטריא **חת"ך**, שם הפרנסה (פרע"ח שם) הנרמז בסופי תיבות הפסוק (תהלים קמה טז) פותח את ידך.

והנה בזכות מצות סוכה מאיר שם הקדוש הלזה, כפי הרמוז בקרא (דברים טז יג) חג הסכות תעשה לך, סופי תיבות **תכ"ה**, ובכן על ידי מצות סוכה מתעורר השפעות בני חיי הנמשכים על ידי שם קדוש הלז. וכתבו דורשי רשימות (עטרת ישועה יום א דסוכות, אמרי יהודה סוכות תרס"ה, קרן ישועה תשרי מאמר ט אות א) סופי תיבות של חג הסוכות תעשה לך, גימטריא שם **חת"ך**, שהוא מסוגל לפתסה. יעזור השי"ת שיומשך לנו השפעות טובות בכל ענינים אלו, ויבוא עלינו ברכת הבנים וגם לרווח נחת דקדושה מבנינו ובני בנינו, ובברכת חיי אחוכי בבריאות השלימות.

והאומנם השפעות קדושות אלו נמשכים גם ביום שמיני עצרת, כי כן נרמז בפסוק (דברים טז טו) והיית אך שמח, סופי תיבות **חת"ך** שהוא שם הפרנסה, ודרשו חז"ל (סוכה מח.) מפסוק זה, לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה. ובכן בשעת ההקפות בשמחת תורה נמשך השפעה מרובה לכל אחד, שיהיה לו פרנסה בהרחבה גדולה.

וזה שאנו מבקשים הגלה נא ופרוס חביבי עלי את סכ"ת שלומך, שיבואו עלינו השפעת חג הסוכות ומצות סוכה שעל ידי שמות הקדושים תכ"ה חת"ך, ועל ידיהן תאיר ארץ מכבודך, בבני חיי ומזוני רוויחי. יעזור השי"ת שעל ידי מצות סוכה נזכה לשנה טובה ומבורכת עם כל השפעות טובות.

*

בפרשת המועדים (ויקרא כג מד) וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל, **את מועדי י"י**, ראשי תיבות **אמי'**, **אל בני** ישראל ראשי תיבות **אב** (ספר הליקוטים להאריז"ל פ' אמור). הובא בחתם סופר (פ' קדושים עמוד מה). והוא הפלא ופלא מה שייכות אב ואם לפרשת המועדים.

ונל"פ בהקדם דברי א"ז זללה"ה בייטב פנים (שמחת הרגל אות ג) לפרש מקרא שכתוב (דברים טז טו) והיית אך שמח, ודרשו חז"ל (סוכה מח.) לרבות ליל יום טוב האחרון לשמחה. והענין כי כתב מוזלה"ה בישמח משה (פ' תבא) על מאמרם (מגילה י:) כל מקום שנאמר ויהי לשון צער, והיה לשון שמחה. כי ויהי הוא לשון עבר, ומה שהיה לשעבר אינו אלא צער, כי בזכרו מעשיו הראשונים אשר כלו בהבל ימיו, בודאי יתאונן ויצטער, אבל והיה לשון עתיד, הוא לשון שמחה, כי ישמח ויגל במה שעתיד להשכיל ולהטיב דרכו ומעלליו, עכד"ק. וזהו הכוונה והיית אך שמח, כלומר הגם

והיי"ת לשעבר, א"ך אינו אלא מיעוט, כי מעט ורעים היו, עם כל זה תהיה שמ"ח על העתיד, וזה שאמרו לרבות ליל יום טוב האחרון לשמחה, היינו לשמוח על שם העתיד, עכ"ד.

ומסתבר כי מה שיש לשמוח על שם העתיד להטיב מעשיו, זה מפני שהמחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה (קידושין לט:), וכאשר הוא מקבל על עצמו בקבלה גמורה להטיב מעשיו ולהרבות מעכשיו במצות ומעשים טובים, נחשב כאילו כבר עשאם בפועל, ובדין הוא שישמח מעכשיו על העתיד.

אמנם כתב בנועם מגדים (פ' פינחס) דלפי מה שכתבו המפרשים (יפה מראה פאה פ"א ה"א) בטעם דמחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, משום שכל ישראל יש להם חזקת כשרות, ואוקמיה אחזקתיה דאילו היה בא לידו מצוה זו בודאי היה מקיימה, מעתה לפי מה שכתב הרמב"ם (פ"ח מהל' מאכלות אסורות ה"ח) דדוקא בארץ ישראל יש לכל אדם חזקת כשרות, אבל בחוץ לארץ אין לוקחין אלא מאדם שהוחזק בכשרות, אם כן בחוצה לארץ מחשבה טובה אינה נחשבת כמעשה, עכ"ד.

אך א"ז זללה"ה בקדושת יו"ט (לסוכות אות ח) חידש לן, דודאי צדיק אמת אצלו אמרינן בכל מקום שיש לו חזקת כשרות ומחשבתו הטובה הקב"ה מצרפה למעשה, ומכחו הוא משפיע גם לאחרים החופפים בצלו, שגם מחשבותיהם הטובה תצטרפו למעשה גם בחוץ לארץ, עכ"ד.

ועל פי זה יש לפרש מאמר הזוה"ק (פנחס דף ריט:) דהוה מרגלא בפי אבוה"ק להזכירם בשמח"ת, כתיב (תהלים קמט ב) ישמח ישראל בעושיו, בעושו מבעי ליה, אלא אלין קוב"ה ושכינתיה ואביו ואמו, דאף על גב דמיתו, קוב"ה אעקר לון מגן עדן, ואייתי לון עמיה להההוא חדוה, לנטלא חולקא דחדוה עם קוב"ה ושכינתיה, עכל"ק. והרבה טעמים נאמרו בזה. ולפי האמור יש לומר כי בהגיע יום הקדוש הזה המיועד לשמוח בשמחת התורה עכ"פ על שם העתיד, לא נרהיב עוז בנפשינו לגיל ולשיש, בידעינו את מצבינו ומדרגותינו כמה רחוקים אנו הרבה הרבה ממדריגת הצדיקים הגמורים שמחשבתם הטובה יחשב כמעשה אף בחוץ לארץ, על כן הקב"ה ברוב טובו וחסדו, כי רצה אלהים ישמחו ביום שמחת תורה, לכן אעקור לון לצדיקי קמאי מגן עדן ואייתי לון לנטלא חולקא בההוא חדוה, ואנחנו זוכים להסתופף בצל קדשם של הצדיקים גמורים, ומחמת זה המחשבה טובה שלנו מצטרפת למעשה, ושפיר נוכל לשמוח על העתיד.

ובזה יתפרש הרמז וידבר משה א"ת מזועדי י"י, ראשי תיבות אמ"י, א"ל ב'ני ישראל ראשי תיבות א"ב, דבפסוקים הקודמים מדבר מחג הסוכות, ובפסוק זה את מועדי ה', נרמז שמיני עצרת החג הזה שהוא המשך לחג הסוכות, ולכן נרמז בראשי תיבות אב ואמי, רמז דהקב"ה אעקור לון מגן עדן שיקחו חבל בשמחה של מצוה, ומחמת זה יכולים אנו לשמוח במועדי ה' בשמיני עצרת על שם העתיד.

מיר שטייען יעצט ביי די הקפות, דער פעטער ז"ל געפינט זיך דא און דער טאטע ז"ל געפינט זיך דא, מיר גלייבן אין דעם באמונה שלימה, און די אלע וואס האבן זיך זוכה געווען מסתופף זיין בצילו הק' פונעם פעטער ז"ל דא בחיים חיותו, זענען זיך יעצט ווייטער מסתופף בצילו, און די זעלבע אחריו ביים טאטן זכרונו לברכה, און אין זייער זכות וועלן פאר אונז ערעבנט מחשבה טובה כמעשה, און די אלע גוטע מחשבות און קבלות טובות וואס מ'איז זיך מקבל יעצט ביי די הקפות וועלן ערעבנט למעשה, און צוליב דעם קענען מיר זיך יעצט פרייען על שם העתיד.

אידן זענען מאמינים בני מאמינים אין די וועלטער וואס שטייט אין זוה"ק אז מ'שיקט אראפ די אבות הקדושים פון גן עדן, דער פעטער ז"ל פלעגט דאס נאכזאגן יעדעס יאר, און אז אונז גלייב מיר באמונה שלימה אין דעם (עי' דברי יואל לשמח"ת אות לה). דער טאטע ז"ל געפינט זיך דא, נישט קיין חילוק צו איך זעה יא צו איך זעה נישט, מיר גלייבן אין דעם באמונה שלימה. און אז ער קומט אראפ, איז זיכער אז עס איז נישט א ביאה ריקנית, נאר ער טוט בענטשן כל הקהל הקודש מיט אלע השפעות טובות. וואס הברכה אשר ברך משה, די אלע וואס וואלטן צו געהאלפן וועלן מיט קינדער, זאלן זוכה זיין צו בנים, און אונז אלע זאלן זוכה זיין צו ערליכע קינדער, מיר זאלן זוכה זיין צו זעהן נחת פון די קינדער און פון די איניקלעך, מיר זאלן אלע זיין געזונט מיט אריכות ימים ושנים בבריאות השלימות, מיט פרנסה בהרחבה גדולה און אסאך געלט, מיט גוטע שידוכים, און מיר זאלן זוכה זיין צו כל מילי דמיטב אמן.

*

בראשית תורתך הקדומה, רשומה חכמתך הסתומה, מאין תמצא והיא נעלמה, ראשית חכמה יראת ה'. ויש להבין כוונת הדברים וביאורן.

ויתבאר בהקדם מה דאיתא במדרש (שוחר טוב מזמור קיט) שהתפאר הקב"ה באברהם כשאמרתי לו (בראשית כב ב) קח נא את בנך וגו' והעלהו שם לעולה, היה לו להשיב אתמול אמרת לי (בראשית כא יב) כי ביצחק יקרא לך זרע, ועכשיו אתה אומר לי והעלהו לעולה, ולא השיב כלל רק נזדרז למצותי, ע"כ. והוא הפלא ופלא, מה היה לו לאברהם

להשיב שעדיין לא נתקיים כי ביצחק יקרא לך זרע, היפלא מה' דבר, מסתמא עוד יהיה לו בן אחר ששמו יהיה יצחק.

וביאר א"ז זללה"ה בישמח משה (פ' וירא) על פי מה שאמרו חז"ל (פרקי דרבי אליעזר פל"א) למה נקרא שמו יצחק, **י'** כנגד עשרה נסיונות שנתנסה אברהם אבינו ועמד בכלן, **צ'** כנגד שהיתה אמו בת תשעים שנה כשילדתו, **ח'** לשמנה ימים שנימול, **ק'** של אברהם שהיה בן מאה שנה בהולדת את יצחק. נמצא לפי זה שאברהם אבינו היה לו טענה נכונה, כיון שאמר לו השי"ת כי ביצחק יקרא לך זרע, ואי אפשר עוד שהקב"ה ישלים דברו לתת לו בן אחר, שהרי לא יתכן כעת שם יצחק, כי אז היה אברהם בן קל"ז שנה ושרה בת קכ"ז. אמנם כיון שלא הקשה כלום אף שהיה יכול להקשות, לכן הקב"ה מודד לו מדה כנגד מדה, ובשעה שאין לישראל זכות והמקטריגים מקשים קושיות על ישראל למה עושין כך וכך, משיב להם הקב"ה והלא אברהם אביהם היה לו להקשות עלי ולא הקשה כלום, על כן הדין נותן שבמדה זו יתנהג עם בניו שאין להקשות עליהם כלל, והיא סברא נכונה וברורה, עכ"ד.

ובזה כתב א"ז זללה"ה בקדושת יו"ט (לראש השנה אות ב) בביאור ענין שתקנו רבותינו לתקוע בשופר בראש השנה מאה קולות כמבואר בתוס' (ראש השנה לג: ד"ה שיעור) בשם הערוך ובמגן אברהם (ריש סימן תקצ"ו) בשם השל"ה (מסכת ראש השנה פרק תורה אור), רמז על ק' שנים של אברהם, מה שהיה בעת שנולד להם יצחק, ואם כן טענה נכונה היה לו לאברהם כיון שאמר לו השי"ת כי ביצחק יקרא לך זרע, ואי אפשר שהקב"ה ישלים דברו לתת לו בן אחר, שהרי לא יתכן כעת שם יצחק, וזה היה עיקר הנסיון מה שלא שאל כלל, ובזה אנו מזכירין זכות עקידת יצחק להזכר לנו לטובה ולרחמים, עכ"ד.

ומודעת זאת (זוהר פנחס דף רפג., תיקו"ז תכ"א דף נו:) מספר הנענועים של ארבעה מינים בשעת אמירת הלל, הם ח"י נענועים (שהן שלש פעמים לשש קצוות) ארבעה פעמים, בהודו לה' תחלה וסוף, ושני פעמים באנא ה', ד' פעמים ח"י גימטריא ע"ב מנין חס"ד. אך כתב בבני יששכר (תשרי מאמר יא אות יד) כי ישראל מגודל תשוקתם למצוה, אין ממתינין במצוה הלזו עד זמן אמירת ההלל, ובפרט שרוצים לקיים המצוה בתוך הסוכה [כמ"ש המג"א (או"ח סימן תרנ"א סק"ז) בשם האריז"ל (פרע"ח שער הלולב פ"ג)], הנה מברכין על המצוה קודם התפלה בסוכה ומנענעים ח"י נענועים כדין, ואחר כך בשעת ההלל ע"ב נענועים, אם כן הם צדי"ק נענועים, עי"ש.

ובזה יש לפרש מאמר המדרש ילקוט (תהלים רמז תתלא) תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגינו (תהלים פא ד), בחודש שיש בו חג הסוכות. פי' תקעו בחודש שופר, אלו הם ק' קולות של שופר בראש השנה, נגד מה שיצחק נולד לאברהם בהיותו בן ק', בכסה ליום חגינו בחודש שיש בו חג הסוכות, שעושין צ' נענועים, נגד מה שיצחק נולד לשרה בהיותה בת צ', ועל שם זה נקרא בשם יצח"ק, ועל ידי זה שני מצות אלו מתעורר זכותו של אברהם שלא השיב לפני הקב"ה הלא אתמול אמרת לי כי ביצח"ק יקרא לך זרע, שעיקר הקושיא שהיה לו לשאול הוא במה שנקרא באותיות אלו צ' וק' שזה אי אפשר לו להתקיים עוד אלמלי היה יצחק נשחט, וכיון שנתעורר זכות זה שלא הקשה אברהם כלום, על כן אין הקב"ה מניח להם להמקטריגים לשאול שום קושיות על בני ישראל, ומוציא אותנו בדימוס.

ועל פי זה יש לומר בטעם מנהגינו ביום שמחת תורה בתפלת שחרית [ובדברי יואל (לשמחת תורה אות יג) כתב שנובע מאת הרה"ק מראפשיץ זי"ע], לומר האל בתעצומות עוזיך בניגון יום טוב, המלך בניגון ראש השנה ויום הכפורים, ושוכן עד בניגון של שבת. וי"ל כי אנו מבקשים ביום הזה שהוא סיום ימים הנוראים לעורר עלינו זכות אבות, ועל כן אומרים התנועה של יום טוב, להזכיר הזכות של צ' נענועים בחג הסוכות, וגם התנועה של ימים הנוראים, להזכיר הזכות של ק' קולות בראש השנה, ובצירוף שניהם מתעורר זכותו של אברהם שלא השיב לפני הקב"ה הלא אתמול אמרת לי כי ביצח"ק יקרא לך זרע, ומתעורר חסדים ורחמים על בני ישראל זרע אברהם, ואין הקב"ה מניח להמקטריגים להקשות עלינו שום קושיות.

והנה כתב באגרא דכלה (רמזי בראשית אות צח) **בראשית** ראשי תיבות **ר**אש **ש**נה **י**תקעו **ת**רועה **ב**שופר **א**יל. עוד כתב באגרא דכלה (פ' בראשית) בהתחלת התורה בראשית, ובמסורה אות ב' הוא בי"ת רבתי, **בית רבתי** גימטריא **אתרוג ערבה לולב הדס**.

וזהו ביאור דברי החרוז, בראשית תורתך הקדומה, היינו בתיבת בראשי"ת, רשומה חכמתך הסתומה, זה מצות תקיעת שופר הנקרא (שבת קיז:) חכמה ואינו מלאכה, שתוקעין ק' קולות לעורר זכות אות ק' שבשם יצחק, וגם רשומה בתיבת בראשית מצות ארבעה מינים המעורר זכות אות צ' שבשם יצחק, ובזה מאין תמצא, תמצא זכות של אי"ן לאברהם אבינו, מה שלא הקשה קושיא כלום אע"ג שהיה לו מה להשיב, ומחמת זה אנו זוכין, והיא קאי על צד שכנגד המקטרג על בני ישראל, נעלמה, שאין הקב"ה מניח לה להקשות כלום על בני ישראל, ואך טוב וחסד יגיע לנו. והשי"ת ימלא כל משאלות לבבינו לטובה ונזכה לשנה טובה ומבורכת, ולגאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

יום שמחת תורה בעת ההקפות

ידיד נפש אב הרחמן משוך עבדך אל רצונך, ירוץ עבדך כמו איל, ישתחוה אל מול הדרך, יערב לו ידידותיך מנופת צוף וכל טעם.

יל"פ על פי מה שכתב א"ז זללה"ה בייטב פנים (מאמר קדישין אות ה) לפרש הכתוב (בראשית כד א) וה' ברך את אברהם בכל, האי כל אפילו כל דהו משמע, כמו שדרשו (יומא עד.) כל חלב (ויקרא ז כג), לרבות חצי שיעור, פירש רש"י אפילו כל שהוא משמע. ומדה טובה מרובה שאפילו כל שהוא ממש תנועה קלה לכבודו יתברך עושה רושם גדול למעלה כמבואר בחובות הלבבות (שער חשבון הנפש פ"ה). וזה שאמר וה' ברך את אברהם בכל, שהיה נזהר מבחינת 'כל' של עבירה, והיה יקר בעיניו בחינת 'כל' של מצוה. ולזה אמר (בתפלה ליל א דסוכות) ובזכות צאתי מביתי החוצה ודרך מצותיך ארוצה יחשב לי בזאת, פי' התנועה קלה, כאלו הרחקתי נדוד, כי למעלה שם עושה רושם גדול, עכ"ד.

וכדבר הזה יש לומר כלפי ענין הריקודין של מצוה, כי מבואר בספה"ק (ייט"פ מאמר קדישין אות מ"ב, ד"י שמח"ת אות ג, ב"מ שישו ושמחו אות ו) ענין ריקוד, שהאדם מתנשא עצמו כלפי מעלה להתקרב אל ה', עכ"ד. והנה אין זה רק הגבהה כל שהוא, שמתנשא עצמו משהו כלפי מעלה, אך עם כל זה חשוב מאד, כי גם פעולה כל שהוא לכבוד השי"ת עושה רושם גדול למעלה.

ובזה יתפרש תפלתינו בשעת ההקפות, ידיד נפש אב הרחמן משוך עבדך אל רצונך, שנזכה לעבדך עבודה תמה באהבה ובדביקות, ותהי לרצון עבודת ישראל עמך, ואף גם כאשר ירוץ עבדך כמו איל, ויתנשא עצמו בהגבהה כל שהוא בריקודין של מצוה, יחשב כאילו ישתחוה אל מול הדרך, בהשתחואה הכוללת כל הגוף, כי כל תנועה קלה ופעולה כל שהוא שעושין למטה בארץ, נחשב לפעולה גדולה בשמי מעל.

ובכן כאשר בני ישראל נאספים ושמחים בשמחת התורה בריקודין של מצוה, אעפ"י שעושין רק תנועה קלה של הגבהה כל שהוא, "מ'גייט נאר איין שפאן, מ'היבט זיך נאר אביסעלע אינטער" נחשב למעלה לדבר גדול, ובעבור זה יברך הקב"ה אותנו כמו שנתברכו אבותינו בכל מכל כל.

*

אמנם עוד דברים בגו לפרש החרוז, ירוץ עבדך כמו איל, ישתחוה אל מול הדרך.

ונ"ל על פי המבואר בספרים (של"ה הקדוש פ' נח) כי האדם צריך להיות בבחינת הולך, שבכל יום ילך ויתעלה ממדריגה למדריגה, ולא להיות בבחינת עומד על מקום אחד. וכתבו (אפיקי יהודה דרוש מקוה מים) שהשי"ת הטביע באדם כח המתאוה, כדי שיתאוה וישתוקק יותר ממה שיש לו ולא יסתפק במה שהשיג כבר. אמנם צריך להשתמש במדה זו רק לצורך עבודת ה', שלא יאמר די מה שלמדתי ומה שעשיתי, אלא ישתוקק תמיד להוסיף בעבודת ה' ויבקש לעלות במעלות בדרכי התורה והמצוה, כי בכל יום ניתוסף לו לאדם דעת והשגה יתירה להכיר בגדלות הבורא מה שלא היה לו מאתמול, על כן צריך להתעלות בכל יום בדרכי התורה והיראה כפי השגתו של אז, עכ"ד.

ובזה פירשתי מה שנאמר בשירת הים (שמות טו א) אשירה לה' כי גאה גאה, ופירש"י על כל השירות וכל מה שאקלס בו עוד יש בו תוספת. היינו בכל מה שאקלס ואומר שירה לפני ה', עודנו לבי הומה ומתגעגע להוסיף בשבח והילול לה', 'מיין הארץ קאכט, מיין הארץ זידט' להרבות בשירות וקילוסין כהנה וכהנה. (ועיין בדברינו בלב אהרן ר"פ יתרו)

ועל פי זה יש לבאר ענין הריקוד וכוונתו, שהאדם מראה בעצמו שאינו מסתפק במה שיש לו, ולא נח לו מקום עמידתו, כי אם הוא משתוקק להתעלות במדרגה יותר גבוה, ועל כן כסדר הוא מגביה ומתנשא עצמו כלפי מעלה.

ולזה אמר ירוץ עבדך בריצה וקפיצה, כמו איל, שמגביה ומתנשא עצמו למעלה, והוא מפני כי רצונו ומאויו, ישתחוה אל מול הדרך, להתקרב אליך בבחינה גבוה יותר. והרחמן הוא יקרבינו לעבודתו יתברך בכל עת ובכל זמן.

*

הגלה נא ופרוס חביבי עלי את סכת שלומך, תאיר ארץ מכבודך, נגילה ונשמחה בך.

יתפרש דהנה נודע שהסוכה היא נקראת (זוה"ק אמור קג.) צלא דמהימנותא, כי כן סוכ"ה מלא באות ו' סליק בחושבן הוי"ה אדנ"י (זוהר פינחס דף רנה:), ובחג הסוכות זוכין בני ישראל לחסות בצל אל בבחינה גבוה. ולכאורה ראוי להתבונן הלא יום הכפורים הוא כולו מיוחד לה', לובשים לבנים ומתענים כל היום ונדמים למלאכים (פרקי דר"א פמ"ו), ומסתמא הוא יום המוכשר לישב בסוכה צילא דמהימנותא, ולמה נצטווינו לישב בסוכה בימי החג שעוסקין בו באכילה ושתיה.

וצריך לומר על דרך שכתב בחן טוב (פ' תצוה) כי יותר מתרבה כבוד שמים על ידי שהעובד את השי"ת הוא בעל גשם, ולכן ניתנה תורה לישראל ולא למלאכים,

ומאותו טעם נבחר אהרן לשרת לה' ולא משה, כי משה היה בבחינת מלאך משולל מגשם, עכ"ד. וכמו כן נמי יותר מתרבה כבוד שמים על ידי עבודת ה' מתוך אכילה ושתיה, יותר מן העבודה של תורה ותפלה בלבד.

ולכן נצטווינו לחוג שבעת ימי החג בתוך הסוכה, ועיקר חיוב מצות סוכה הוא בדברים גשמיים, דוקא בשעת אכילה ושתיה ושינה, כי יותר מתרבה כבוד שמים אם העוסק בעניני גשמיים הוא נמצא בצל אל תחת שמות הקדושים הוי"ה אדנ"י, אבל ביום הכפורים שעוסקים בתפלה ובצום ונדמים למלאכי מעלה, אין זה חשיבות כל כך, כי יש לו להקב"ה הרבה העושין כן, כמה רבוא רבוון מלאכים שאינם אוכלים ושותים ועוסקים כל היום בשירות ותשבחות ועושין באימה וביראה רצון קוניהם, 'מלאכים האט דער אייבערשטער געזונ', ואביתה תהלה מיושבי מטה קרוצי חומר דוקא, כי מהם מתרבה יותר כבוד שמים, ובעבור זה לא ניתנה התורה להמלאכים, רק אנחנו בני אדם קבלנו את התורה, ועל כן אנו שמחים ביום הזה בשמחת התורה.

מ'דארף ארויסברענגען די חשיבות פון די אלע אידן וואס רייסן אוועק פון זייער צייט און מ'קומט אין ביהמ"ד לערנען, אוודאי איז חשוב אין הימל די אלע וואס זיצן און לערנען א גאנצן טאג, די יושבי אהל, אבער סאך מער איז חשוב אין הימל די אידן וואס דארפן זיך דרייען אין גאס און זענען עוסק אין פרנסה א גאנצן טאג, זיי זענען טרוד על המחיה ועל הכלכלה, און דאך שטרענגן זיי זיך אן און קומען אין ביהמ"ד לערנען, כאטש מ'איז פארפלאגט און פאריאגט מיט די ארבעט מן הבקר עד הערב, רייסט מען זיך אוועק נאך א שווערע טאג ארבעט און מ'איז קובע עתים לתורה, און מ'האט שיעורים כסדרן, צו דאס איז ביינאכט אדער אינדערפרי. דאס איז נישט סתם חשוב, נאר זייער חשוב, זייער זייער חשוב, און מ'קען זאגן אז דאס איז נאך מער חשוב ווי די יושבי אהל וואס זענען מיט דעם אין די בחינה פון די מלאכים וואס לערנען א גאנצן טאג, אבער פון די פשוטי עם איז יותר מתרבה כבוד שמים, און פארדעם האבן מיר טאקע באקומען די תורה, דארף מען זיי טאקע מחזק זיין, מ'זאל וויסן די חשיבות, און דאס אנהאלטן.

וזהו הגלה נא ופרוס חביבי עלי את סוכת שלומך, היינו בחינת סוכת שלם הנכתב מלא בוי"ו, שאז סוכ"ה עולה למספר הוי"ה אדנ"י, ומוכיח על גודל קדושתו, ונצטווינו לקיים מצות סוכה ולחסות בצל אל דוקא בימי החג שאוכלין ושותין, ולא ביום הכפורים שנדמינו למלאכים, ומזה מוכח תאיר ארץ מכבודך, שכבוד ה' מתגדל ומאיר דוקא על ידי עבודת בני אדם יושב ארץ, ולא על ידי מלאכי השרת.

*

הגלה נא ופרוס חביבי עלי את סכת שלומך, תאיר ארץ מכבודך.

וי"פ על פי מה שכתב בעיר דוד (אות ריח) בשם המפרשים, דאף דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין לט:), מכל מקום יש קצת שכר בעולם הזה, משום דעולם הזה הוא דוגמת חול ועולם הבא הוא דוגמת שבת, וכיון שבני ישראל מוסיפין מחול על הקודש, לכן יש שכר אף בעולם הזה, עכ"ד.

ואיתא במדרש (ב"ר פ"ט סי"ד) ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי (בראשית א לא), אמר רבי יודן זו שעה יתירה שמוסיפין מחול על הקודש ובה נגמרה מלאכת העולם, על כן כתיב הששי (בה' יתירה), עי"ש.

והנה כתב בשל"ה (מאמר תולדות אדם) מצות סוכה בשתים כהלכתן ושלישית אפילו טפח (סוכה ו:), והיא צורת אות ה', שהיא שתי דפנות שלימות ושלישית משהו, עכ"ד. ולפי זה יש לומר שצורת הסוכה דוגמת אות ה', רומז על ה' יתירה בתיבת הששי המורה על תוספות שבת, שבעבור זה יש קצת שכר מצוה גם בעולם הזה שהוא חול.

איז טאקע דא די פלאץ ארויסצוברענגן בשבח די אידן וואס געפינען זיך דא, און זיצן יעדע וואך צוואמען בצוותא חדא ביי שלש סעודות און מ'זינגט שירות ותשבחות, מ'איילט זיך נישט, מ'אנטלויפט נישט פונעם שבת קודש, נאר מ'איז מוסיף מחול על הקודש, וועט זיכער דער באשעפער זיי באצאלן און מוסיף זיין אויף די ועלט מחול על הקודש, מיט אלע השפעות טובות.

ולזה אמר הגלה נא ופרוס חביבי עלי את סוכת שלומך, שאנו למידין מצורת הסוכה ליזהר בכבוד שבת ולהוסיף מחול על הקודש, ובעבור זה תאיר ארץ מכבודך, ויתן לנו שכר מצוה אף בעולם הזה. ובפרט בזמנינו סמוך מאד לאלף השביעי בחינת שבת, שהוא זמן הוספה מחול על הקודש, בוודאי מן הראוי שיתן לנו הקב"ה קצת שכר מצוה גם בעולם הזה.

היינט ווען מ'שטייט ערב שבת קודש און מ'דארף זיך אביסל צו איילן צום שבת קודש און מקצר זיין די הקפות פון צו טאנצן לכבוד התורה ווי מ'איז געוואוינט יעדעס יאר וועגן כבוד שבת, נישט וועגן עצלות ח"ו נאר פאר'ן כבוד פון שבת קודש, כדי צו מוסיף זיין מחול על הקודש, וועט דער

אייבערשטער העלפן און אויך מוסיף זיין מחול על הקודש מיט שכר מצוה אויף די וועלט. און דער אייבערשטער זאל העלפן אז די שמחה וואס מ'האט מקצר געווען, זאל נשלם ווערן א גאנץ יאר, מ'זאל זוכה זיין צו שמחות און פריילעכקייט. מיר זאלן האבן א גוט געבענטשט יאר און א לוסטיגן יאר, און זוכה זיין צו די גאולה שלימה בב"א.

*

לפני הקפה הרביעית

בהתחלת התורה בראשית ברא אלקים, ופירש"י בשביל התורה שנקרא ראשית.

גל"פ בהקדם מה דאיתא בזוה"ק (בראשית דף כג.) דקודם בריאת העולם אמרו מלאכי השרת זמין הוא למחטי קמך, עי"ש. אך איתא בגמרא (קידושין ל:) אמר הקב"ה, בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין כנגדו. ומעתה כיון שהתורה מגינא ומצלי שלא יבוא האדם לידי חטא, הרי נתבטל טענת המלאכים.

וזהו בראשית בשביל התורה שנקרא ראשית, דלכאורה מתעורר טענת המלאכים שאינו ראוי לברוא את האדם שהוא עתיד לחטוא, על זה אמר בראשית בשביל התורה שנקרא ראשית, שהוא שומר את האדם שלא יבא לידי חטא, וממילא נתבטל טענת המלאכים, ושפיר ברא את האדם.

דארפן מיר אין אזא צייט מאכן א חשבון הנפש, יעדער איינער ווייסט ביי זיך, וויאזוי האט אויסגעזעהן מיין לימוד התורה, און מ'דארף זיך מקבל זיין זיך מער צו מתאמץ זיין אין לימוד התורה, זיך מער מתאמץ זיין אין התמדת התורה און אין עמקות התורה, איך רעד נישט צו די וואס לערנען נישט, נאר די וואס לערנען יא, די בעלי בתים און אברכים וואס קומען אין ביהמ"ד און לערנען, דארפן זעהן צו מוסיף זיין און זיך מקבל זיין צו לערנען מיט א שטארקע קביעות חק ולא יעבור, קומען אין ביהמ"ד און לערנען יעדן טאג, מוסיף זיין אין התמדה, מוסיף זיין אין עיון התורה און עמקות התורה, די זעלבע די בחורים אין די ישיבות און די תלמוד תורה קינדער, הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו, יעדער איינער זאל זיך מקבל זיין מוסיף צו זיין און זיצן און לערנען פלייסיג בהתמדה גדולה. אזוי וועט מען האבן א שמירה צו זיין אפגעהיטן פונעם יצר הרע נישט צו זינדיגן, און פארדעם האט דער אייבערשטער באשאפן די וועלט, אז נישט, איז דא די טענה עתיד למחטי קמך, נאר בשביל התורה נברא העולם, אז מען לערנט תורה קען מען זיך אפהיטן נישט צו זינדיגן.

זאל דער אייבערשטער העלפן אין זכות פון די אלע קבלות טובות, זאל מען זוכה זיין צו א גוט געבענטשט יאר, א געזונט יאר מיט בריאות השלימות, ביז מיר וועלן זוכה זיין צו גיין מקבל זיין פני משיח צדקינו בב"א.

*

לפני הקפה ששית

ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו (בראשית מז יב). יתבאר על פי מה שכתב בבני יששכר (תשרי מאמר יא אות יד) מספר הנענועים שעושין עם הארבעה מינים בשעת אמירת הלל, הן עולין למספר ע"ב נענועים מנין חס"ד, אך ישראל מגודל תשוקתם למצוה אין ממתינין במצוה הלזו עד זמן אמירת ההלל, הנה מברכים על המצוה קודם התפלה בסוכה ומנענעים ח"י נענועים כדין, ואחר כך בשעת ההלל ע"ב נענועים, אם כן הם צדי"ק נענועים, עכ"ד.

ויש להוסיף שיש עוד נענוע אחד, כי כאשר איש הישראלי אוחז את הארבעה מינים בידו תיכף אחר הברכה, מיד הוא מתלהב בחביבות המצוה, ולכן עוד בטרם עשית הנענועים לכל הקצוות, הוא עושה מיד נענוע אחד סמוך לגופו, נמצא שהן צ"א נענועין, וכמספר שם הקדוש **פא"י**, הרמוז בראשי תיבות הפסוק (תהלים קמה טז) **פ**ותח **א**ת **י**דיך, ומסוגל לפרנסה (פרע"ח שער הזמירות פ"ה).

והנה מנהג אבותינו ורבותינו הק' לעשות הנענועים עם הספר תורה בשעת הקפה ששית, והקפה ששית הוא נגד מדת יסוד יוסף הצדיק, ואיתא בספרים (זוהר ויחי דף רד.) לולב הוא נגד יוסף, ולפי זה יש לומר כי על ידי הנענועים עם הספר תורה בהקפה ששית, נתעורר זכות הנענועים שעושים עם הלולב, ומתעורר שם פא"י המסוגל לפרנסה.

אמנם ידועים דברי ק"ז זללה"ה בישמח משה (פ' ויגש) ששפע הפרנסה בזהירות בקדושת היסוד מדת יוסף הצדיק, ע"ש. וזהו ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו, שעל ידי הזהירות במדת יוסף, קדושת היסוד, זוכין לכלכלה ופרנסה בריוח ובניקל.

ובכן הזמן גרמא עכשיו בהקפה הששית, שנקבל על עצמינו ליזהר בכל עניני קדושה בדיבור במעשה ובמחשבה, ואזהרה גדולה מכל כלי טעכנעלאגיע למיניהם, ובשכר זאת נזכה כולנו לפרנסה טובה ובהרחבה ובניקל.

וען **מ'שטייט ביי די זעקסטע הקפה דארף מען זיך מקבל זיין צו זיין אפגעהיטן און זיך האלטן בקדושה במחשבה ובדיבור ובמעשה, מ'זאל האבן נאר הייליגע און ערליכע מחשבות, די דיבורים זאלן זיין אפגעהיטן און מ'זאל אפהיטן**

די אויגן פון צו קוקן וואס מ׳טאר נישט, מ׳זאל האבן אפגעהיטענע אויגן און אפגעהיטענע מעשים.

און אוודאי היינט וועז די טעכניק שטעלט צו, **דארף מען זיך היטן פון די אלע טעכנעלאגישע כלים למיניהם, דאס זאל זיין אפגעהיטן נאר ניצן וואס מ׳דארף און וויאזוי מ׳מעג. און אין דעם זכות וועלן מיר זוכה זיין ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו, ס׳זאל קומען א השפעה גדולה אין פרנסה געזונטערהייט, יעדער זאל האבן א גוטע פרנסה בהרחבה גדולה, און מיר זאלן זוכה זיין צו א גוט געבענטשט יאר מיט אסאך געלט.**

ליל שב״ק פרשת בראשית

בראשית, כתב באגרא דכלה (רמזי בראשית אות מא) **בראשית** ראשי תיבות **ר**צה **א**להים **י**שמחו **ב**יום **ש**מחת תורה. ולדרכו יש לומר הראשי תיבות **ר**צה **א**להים **י**רקדו **ב**יום **ש**מחת **ת**ורה. עוד כתב באגרא דכלה (רמזי בראשית אות נה) **בראשית** ראשי תיבות **א**ור **ת**ורת **ר**בי **ש**מעון **ב**ן **י**וחאי. ויש לקשר שלשה רמזים אלו שכולם פונים אל דבר אחד.

ואפ״ל בהקדם מה ששנינו במס׳ קידושין (דף כב:) במשנה, עבד נקנה בכסף בשטר ובחזקה, ובגמרא, תנו רבנן כיצד בחזקה, התיר לו מנעלו או הוליך כליו אחריו לבית המרחץ הפשיטו הרחיצו סכו גרדו הלבישו הנעילו כו׳, אמר רבי שמעון לא תהא חזקה גדולה מהגבהה (אם הגביה רבו לו), שהגבהה קונה בכל מקום. וכן נפסק להלכה בשולחן ערוך (חו״מ סימן קצ״ז ס״ב, סי׳ קצ״ח ס״ט) מסירה אינה קונה אלא ברשות הרבים ובחצר שאינה של שניהם, ומשיכה אינו קונה אלא בסימטא או בחצר של שניהם, והגבהה קונה בכל מקום, עי״ש.

ועל פי זה כתב בכסף נבחר (פ׳ יתרו) במה שנאמר (ויקרא כה נב) כי לי בני ישראל עבדים, הנה לכאורה קשה במאי הקנה אותנו השי״ת, דהא דרכי הקנין ברחיצה ולבישה לא שייך למימר אצל הקב״ה, כי לא ישיגוהו משיגי הגוף, ובמאי קנה אותנו להיות לו לעבדים, וצריך לומר כמו שנאמר (שמות יט ד) ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי, והיינו שעל ידי שנשאתי אתכם על כנפי נשרים אביא אתכם אלי להיות קנוים לי לעבדים, דלשיטת רבי שמעון מועיל הך חזקה שאם הגביה רבו לעבד נקנה בו העבד, וחזקה זו שייך אצלו יתברך, עכ״ד. (ועיין בעצי חיים פ׳ יתרו).

ובזה אמרתי לפרש מאמר הזוה״ק (ויקהל דף רו.) אמר רבי שמעון כד מפקין ספר תורה בצבורא למקרא ביה, מתפתחן תרעי שמייא דרחמין, ואבעי ליה לבר נש למימר הכי, בריך שמיה דמארי עלמא וכו׳, אנא עבדא דקודשא בריך הוא. ויש לייחד הדודים ולשלב תורת הנגלה עם תורת הנסתר, דרבי שמעון לשיטתיה אזיל דס״ל בש״ס שהגבהה קונה בכל מקום, וממילא כיון שהקב״ה נשא אותנו על כנפי נשרים קנה אותנו להיות לו לעבדים, ומשום הכי קאמר רבי שמעון שצריך האדם לומר אנא עבדא דקודשא בריך הוא, כי כל איש ישראל נקנה להקב״ה להיות לו לעבד, ומחוייב בעבודתו ית״ש. (ועיין בדברינו בלב אהרן דרושים פ׳ פקודי עמוד תא).

ובבחינה זו ביאר כ״ק מרן דו״ז זללה״ה בדברי יואל (שמח״ת אות ג) ענין הריקודין בשמחת תורה, כי אנו מתפללים משוך עבדך אל רצונך ואנו מבקשים להיות נקנים להקב״ה, והנה בקנין משיכה לא שייך, דצריך מרשות לרשות, ולה׳ הארץ ומלואה, לכן אנו מגביהין עצמינו בריקודין של מצוה, והגבהה זו היא בכוחו של הקב״ה הנותן לנו חיות, וממילא אנו נמשכים אליו ית״ש בקנין הגבהה, עכ״ד. (וכבר ביארנו יסודן של דברים על פי ההלכה בדברינו הקפות תשפ״ב)

ומעתה יתפרשו הרמזים בפתיחת התורה, בראשי״ת ראשי תיבות ר׳צה א׳להים י׳רקדו ב׳יום ש׳מחת תורה, ויש תועלת גדול בריקודין אלו, בראשי״ת ראשי תיבות א׳ור ת׳ורת ר׳בי ש׳מעון ב׳ן י׳וחאי, דס״ל עבד נקנה בהגבהה, שהגבהה קונה בכל מקום, וכיון שאנו רוקדים ומגביהין עצמינו כלפי מעלה, אנו נקנין להקב״ה בקנין הגבהה להיות לו לעבדים.

ודבר זה גורם שמחה וחדוה רבתי ביום הזה, וכפי הרמז בראשי״ת ראשי תיבות ר׳צה א׳להים י׳שמחו ב׳יום ש׳מחת ת׳ורה, כי זה האושר הכי גדול מה שיש לו ליציר אנוש בעולם הזה, שהוא זוכה להיות חונה על דגלו של הקב״ה, וכמו שאומרים (בפייט סלח לנו בתפלת יו״כ) כי אנו עמך ואתה אלקינו אנו עבדך ואתה אדונינו, ועל זה עצמו אנו שמחים ביום הזה, על מה שאנו זוכים להיות עבדים למקום ואנו נקנים אליו יתברך על ידי הריקודין, ולכן אנו אומרים (בתפלת שמיני עצרת) ותתן לנו ה׳ אלקינו באהבה את יום שמיני עצרת החג הזה זמן שמחתינו, שיש שמחה מיוחדת ביום השמיני מלבד שבעת ימי החג, להיות שביום הזה אנו מתנשאים עצמינו בריקודין של מצוה, ועל ידי יום הזה אנו נקנים להקב״ה להיות לו לעבדים.

אשרינו מה טוב חלקינו ומה נעים גורלינו, שאנו זוכים להיות עבדי ה׳, כמה וכמה יצורים ונבראים בעולם

הזה ובעולמות העליונים מלאכים ושרפים משתוקקים ומתגעגעים מתי יבא לידם לקיים איזה דבר לעשות נחת רוח לה' ולקיים איזה מצוה, והם כמעט אינם זוכים לזה, כמה וכמה מיליאנען גויים הם בעולם שאינם מכירים את רבונם ואינו יודעים תכלית בריאותם, אבל אנחנו בחר בנו אל ונתן לנו הזכיה להיות עבדים לה' ולקיים מצות ולעשות לו נחת רוח. ועל זה חובה עלינו להודות ולהלל, וכמו שנאמר (תהלים קיג א) הללויה הללו עבדי ה', פי' הללו, אמרו הלל זמירות ותשבחות להקב"ה, עבדי ה', על הזכיה זו שיש לכם שאתם עבדים למקום.

וכאשר איש הישראלי מתבונן בגודל הזכיה שיש לו להיות עבד לה', לבבו מלא רגשי שמחה שבח והודאה להקב"ה, אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון, ובהגיע יום שמחת תורה נתעורר שמחה זו שיש בפנימית הלב והיא מתפרצת ומבצבצת ויוצאת לחוץ, ועל כן מתקבצים אלפים בני ישראל בכל מקומות מושבותיהם ורוקדים ושמחים על זכיה זו שזוכים להיות עבדא דקודשא בריך הוא, ומרקדים ומנשאים עצמם שעות ארוכות עם התורה, לשמוח עם הקב"ה נותן התורה, ועל ידי זה אנו נקנים להקב"ה בקנין גמור. ושמחה זו משפיע עלינו שמחה של מצוה, להרגיש אושרינו בכל ימות השנה, להיות עבדים נאמנים להקב"ה ולקיים מצותיו בכל עת ובכל זמן, ולשמוח בזה בכל ימות השנה. והרחמן הוא יזכינו להיות דבוקים בתורה ובמצוות תמיד, ולהיות עבדים נאמנים להקב"ה ולעבודתו יתברך שמו בכל עת ובכל זמן, עדי נזכה לביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

ס"ג פרשת בראשית ונעילת החג

לנעוץ סוף התורה לתחילתה, לכל האותות והמופתים אשר שלחו ה' לעשות בארץ מצרים לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו, ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל, בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ.

ב) בראשית ברא אלהים, ופירש"י לא אמר ברא ה', שבתחלה עלה במחשבה לבראותו במדת הדין, וראה שאין העולם מתקיים, הקדים מדת רחמים ושתפה למדת הדין, והיינו דכתיב (בראשית ב ד) ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים. ותמהו המפרשים וכי שייך לומר שיש איזה שינוי רצון למעלה ח"ו.

ג) בראשית, וכתב באגרא דכלה (פ' בראשית) במסורה אות ב' דבראשית הוא בי"ת רבתי, **בית רבתי** גימטריא **אתרוג ערבה לולב הדס**. וצריך ביאור מה ענין זה לכאן.

ד) עוד כתב באגרא דכלה (רמזי בראשית אות מא) **בראשית** ראשי תיבות **ר**צה **א**להים **י**שמחו **ב**יום **ש**מחת **ת**ורה. עוד כתב (אות נה) **בראשית** ראשי תיבות **או**ר **ת**ורת **ר**בי **ש**מעון **בן י**וחאי. וצריך ביאור.

ויתבאר על פי מה שכתב א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' תולדות עמוד ריב) אהא דאיתא בגמרא (יבמות סד.) מפני מה היו אבותינו עקורים, מפני שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים, וצריך להבין לענין למה יתאוה לתפלתן, ומדוע לא יקויים בהם (ישעיה סה כד) והיה טרם יקראו ואני אענה. אבל הענין מובן על פי הזוה"ק (תולדות דף קלז.) עשרין שנין אשתהי יצחק עם אתתיה ולא אולידת עד דצלי צלותיה, בגין דקב"ה אתרעי בצלותהון דצדיקיא, מאי טעמא, בגין דיתרבי ויתוסף רבות קודשא לכל מאן דאצטרך בצלותהון דצדיקיא. ולכן הקב"ה מתאוה לתפלת הצדיקים, כדי שעל ידי תפלתן יפתח הצינור ויתרבה השפע לכל מי שצריך ישועה לאותו דבר שהם מתפללים, עכ"ד.

ובזה פירש א"ז זללה"ה בקדושת יום טוב (ראש השנה אות ט) מאמר המדרש (ב"ר פנ"ג ס"ח) בשעה שנפקדה אמנו שרה הרבה עקרות נפקדו עמה, פי' הרבה עקרות שבדורות אחרים אשר יצטרכו להפקד, המה נפקדו על ידי פקידת שרה אמנו ותפלתה, כי מפני זה היתה שרה עקרה, למען תפעול בתפלתה לאחרים, עכ"ד.

ובבחינה זו ביאר כ"ק מרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (שמחת תורה אות ב) דברי רשיז"ל (ר"פ ואתחנן) אף על פי שיש לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים, אינם מבקשים אלא מתנת חנם. ולכאורה כיון שיש בידם מצות ומעש"ט, למה להם לבקש מתנת חנם. אך ענין כי הצדיקים בדורות הראשונים ראו שבדורות הבאים לא יהיה להם זכותים, ויצטרכו לקבל מאוצר מתנת חנם, על כן כבר בדורות הראשונים התאמצו בתפלתם לבקש מתנת חנם, ובזה פתחו שער לדורות, שגם כאשר אינם ראויים להוושע בזכות עצמן, יוכלו להתפלל להוושע מאוצר הגדול של מתנת חנם וממעייני הישועה שהמשיכו הצדיקים, עכ"ד. (וע"ע בדברי יואל הו"ר אות כו).

ועל פי זה יש לפרש מאמר הגמרא במס' ראש השנה (דף כט:) במשנה, יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת, במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה. ובגמרא מנא הני מילי, אמר רבי לוי בר לחמא אמר רבי חמא בר חנינא כתוב אחד אומר (ויקרא כג כד) שבתון זכרון תרועה, וכתוב אחד אומר (במדבר כט א) יום תרועה יהיה לכם, לא קשיא כאן ביום טוב שחל להיות בשבת, כאן ביום טוב שחל להיות בחול, אמר רבא אי מדאורייתא היא, במקדש היכי תקעינן

וכו', אלא אמר רבא מדאורייתא מישרא שרי ורבנן הוא דגזור ביה כדרבה, דאמר רבה הכל חייבין בתקיעת שופר ואין הכל בקיאין בתקיעת שופר גזירה שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים. והקשה הכתב סופר בתשובותיו (או"ח סי' ק"ד) דלרבה עדיין קשה סתירת המקראות יום תרועה ושבתון זכרון תרועה.

אך לפי האמור יובן, דהנה בימי קדם היה לנו צדיקים וקדושים אשר בכח קדושתם זכו על ידי תפלתם ותקיעת שופר לפעול פעולות נשגבות ולהשפיע רב טוב לבית ישראל, אמנם בימינו אלה דור שפל וחלש, אבדו חסידינו ומפגיע אין בעדינו, בזאת ימצא לנו נוחם, במה שהצדיקים הקדושים כבר פתחו צינור למעלה, וגדולים מעשה צדיקים שפעולתם עומדת לעד. ומעתה לא קשה סתירת המקראות, כתוב אחד אומר יום תרועה יהיה לכ"ם, וביאר א"ז זללה"ה בישמח משה (פ' אמור) על דרך דדרשינן (ביצה כח:) גבי יום טוב דכתיב (שמות יב טז) לכם, לכל צרכיכם, והיינו לתועלתכם. אמנם לעומת זה גם בשעת התרועה, צריך שיהיה זכרו"ן תרועה, להעלות על זכרונינו עבודתם בקודש של הצדיקים הקודמים, לתקוע על דעתם וכוונתם ולילך על מפתן אשר דרכו הראשונים, כי בכח קדושתם נפתח צינור השפעה גם לדורות הבאים, ועליהם אנו סמוכין. וזה שאמר רבה הכל חייבין בתקיעת שופר, היינו שהכל חייבים לפעול דבר ישועה ורחמים בעת תקיעת שופר, אבל אין הכל בקיאי"ן בתקיעת שופר, כי אינם יודעים לכוון ולפעול פעולות הראויות על ידי תקיעת שופר, אמנם על ידי זכרון תרועה יעלה זכרונינו לטובה לפני אדון כל.

ובלכתינו בדרך זה יתבאר גם מה שכתב הרד"ק (תהלים פא ד) טעם לתקיעת שופר בראש השנה, רמז לשילוח עבדים, דבראש השנה בטלה עבודה מאבותינו במצרים (ראש השנה יא:), ולכן תוקעין בראש השנה, על דרך (ויקרא כה י) וקראתם דרור. וצריך ביאור למה עושין זכר לזה בראש השנה בשעת תקיעת שופר, שבא בעיקרו להכרית המקטריגים ולזכות אותנו במשפט. אך ביאור הענין, דאיתא במס' ראש השנה (דף יא.) בראש השנה יצא יוסף מבית האסורים, וזה היה בכח תפלתו, וכמ"ש (בראשית לט ב) ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח, ופי' א"ז זללה"ה בעצי חיים (פ' מקץ) שהיה מצליח בתפלתו. וכיון שבתפלתו פתח את הצינור, על כן נושעו בתפלה זו גם בני ישראל בדורות העתידים, ולכן פסקה עבודת אבותינו במצרים בראש השנה, בכח תפלתו של יוסף הצדיק שיצא בראש השנה מבית האסורים. ולכן אנו מזכירין דבר זה בראש השנה, כי ממנו נקח חיזוק לנפשינו בעת תקיעת בשופר, שאף אם אין אנו יודעים לכוון, עם כל זה בטוחים אנו שיועיל תקיעת שופר שלנו להוושע בכל טוב, מכח הצינור שכבר פתחו אבותינו בתקיעת שופר שלהם אשר הם ידעו לכוון.

והנה איתא בגמרא (סוכה לא.) מעשה בבני כרכין שהיו מורישין את לולביהן לבני בניהן, ומפרש בתפארת שלמה (רמזי סוכות ד"ה במס' סוכה) דהיינו קדושת עבודת הלולב הורישו לבני בניהם, עי"ש. ולדרכינו יש לומר דהנה אבות אבותינו זכו לפעול ישועות לטובת בני ישראל בשעת קיום הנענועים עם ארבעה מינים, וזה הרמז במצות נענועים שהוא מוליך ומביא, אשר כל הצרות ועגמת נפש המונחים על הלב, מוליך אותן למרחוק, וחוזר ומביא אור חדש של שמחה וחדוה, ועל זה אמר שהיו מורישין את לולביהן לבני בניהן, שאבות אבותינו שזכו לפעול ישועות בעבודתם הקודש של הנענועים, הורישו כח זה לבני בניהם, על ידי שפתחו צינור לדורות הבאים שישאר כח זה גם אצל בניהם אחריהם, בבחי' ושאבתם מים בששון ממעייני הישועה.

ובזה ישולב סמיכת סוף התורה לתחלתה, לכל האותות והמופתים אשר שלחו ה' לעשות בארץ מצרים, אשר בראש השנה פסקה עבודה מאבותינו במצרים בכח תפלת יוסף הצדיק בשעתו, ומזה מוכח גודל כח הצדיקים שבתפלתם פתחו צינור ישועה לדורות הבאים, ועל כן בראשית ברא אלהים, ופירש"י שלא נאמר ברא הוי"ה, שבתחלה עלה במחשבה לבראותו במדת הדין, והיינו שיהא צריך כל אחד ועצמו לפעול ישועה לעצמו בכח תפלת עצמו, ראה שאין העולם מתקיים, כי בדורות העתידות זעירין אינון שיודעים להתפלל ולכוון בתפלתם כראוי, הקדים מדת הרחמים ושתפו למדת הדין, והיינו שהצדיקים שבדורות הראשונים פתחו את הצינור בתפלתם, ועל כן גם מי שאינו ראוי יכול ליכנס ולשאוב מאותו צינור, וכולם יזכו לישועה, ועל דרך שהיה בגלות מצרים שנושעו כולם בזכות תפלת יוסף הצדיק.

ועל זה נאמר בהתחלת התורה בי"ת רבתי בתיבת בראשית, בי"ת רבת"י גימטריא אתרו"ג ערב"ה לול"ב הד"ס, להורות שכמו שאנו זוכים ליהנות מתפלות הצדיקים הקודמים, ואנו נושעים על ידי שאנו שואבים מאותו צינור שפתחו האבות, כן אנו נהנין גם מקדושת עבודת ארבעה מינים של אבותינו, ועל זה בא הרמז בראשי"ת ראשי תיבות א'ור ת'ורת ר'בי ש'מעון ב'ן י'וחאי, כי בספר הזוהר גילה לנו רבי שמעון בן יוחאי דבר זה, מה שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים הוא בגין דיתרבי ויתוסף רבות קודשא לכל מאן דאיצטריך.

ובזה יתפרש גם הרמז בראשי"ת ראשי תיבות ר'צה א'להים י'שמחו ב'יום ש'מחת ת'ורה, דהנה שמחה זו

של הריקודין ביום שמחת תורה, הוא מסוגל להמשיך השפעות קדושות, וזה סוד ענין הריקוד שהוא מתנשא עצמו וחוזר ויורד, שבתחילה הוא מעלה את התפלה לשמי מעל, וחוזר ומוריד השפעות קדושות. והאומנם אין אתנו יודע עד מה בעבודה זו, עם כל זה כיון שאבות אבותינו פתחו את הצינור בעבודתם הזכה ביום הזה כאשר היו מכבסין לבבן של ישראל ופעלו ישועות והשפעות קדושות בגשמיות וברוחניות, על כן גם אנחנו אם שאין אנו ראויים לכל זה, אנו באים ושואבים מאותו צינור של אבותינו הקדושים.

וזה שאומרים (בתפלת יום שמ"ע) ותתן לנו ה' אלקינו את יום שמיני עצרת החג הזה וכו' זכר ליציאת מצרים, וצ"ב מה שייכות שמיני עצרת ליציאת מצרים. ולדרכינו יש לומר, כי כמו ביציאת מצרים פסקה עבודה מאבותינו בכח תפלת יוסף הצדיק שפתח צינור לדורות הבאים, כמו כן אנו זוכין ביום שמיני עצרת החג הזה, להמשיך כל טוב לבני ישראל, מכח עבודת אבותינו שפתחו צינור לדורות הבאים.

ויש להעמיס דבר זה במאמר ק"ז העצי חיים זללה"ה, יש לנו ירושה יפה מזקינינו הייטב לב, והם עבודת ההקפות של שמחת תורה. והכוונה בזה על עבודה הפנימיות של ההקפות, שאותו קדושה ואותה השפעה שהיה לאבותינו בשעת ההקפות, דבר זה נשאר אצלינו בירושה, שגם אנחנו בניהם אחריהם אף אם אין אנו ראויים מצד עצמינו, אנו זוכים לשאוב אותו קדושה ואותה השפעה בשעת ההקפות, מכח הצינור שפתחו אבותינו בשעתם, ונמשך השפעה זו מיד ולדורות.

ובזה יש לפרש הכתוב (במדבר כט לה) ביום השמיני עצרת תהיה לכם, על פי מה שכתב במאור ושמש (לשמיני עצרת) **עצרת** ראשי תיבות **ע**ושים **צ**דיקים **ר**יקודי **ת**ורה. וזהו עצר"ת תהיה לכם, על דרך דדרשינן (ביצה כח:) לכם (שמות יב טז), לכל צרכיכם. כלומר שעל ידי ריקודי תורה שעשו הצדיקים הקודמים, יומשך השפעות טובות לכם לכל צרכיכם. ואמר עצר"ת תהיה לכם, דהיינו שתעצרו לעצמיכם כל השפעות קדושות אלו הנמשכים ביום הזה, וכל אחד יקח ממנו לביתו לאחר צאת החג, שיושפע ממנו לו ולבני ביתו.

ורעיוני עלי סליקו להמליץ במאמר חז"ל (קידושין כט.) אין צו אלא זירוז מיד ולדורות, דהנה עברו עלינו ארבעה ימים תכופים בקדושה יתירה, החל מליל הושענא רבה שהיו נעורים רוב הלילה לומר ספר תהלים, ואחריו התפלות ביום הושענא רבה שנמשך רוב שעות היום, ואחר כך ליל ויום שמיני עצרת, ובליל שמחת תורה ההקפות עד קרוב לעלות השחר, ורקדו באימה וביראה בשמחה עילאה בבחינת וגילו ברעדה [שהיו כמה מאות אנשים לפני הסעודה], ולמחרתו ביום שמחת תורה, עד שהיו צריכים למהר מפני קדושת השבת, ולאחריו יום השבת קודש, הרי היו ד' מעת לעת כולו קודש לה', שהם ביחד צ"ו שעות, אין צ"ו אלא לשון זירוז מיד ולדורות, כי מקדושת צ"ו שעות אלו נשאר השפעה רבה מיד ולדורות, כי מלבד מה שהוא פועל על האדם עצמו מיד, גם נמשך ממנו רב תועלת לדורות אחריו, להשריש בלבבות בנים ובני בנים אהבת התורה וחסידות חמימות והתרוממות. - וכל זה ירושה הוא לנו מק"ז הייטב לב זללה"ה, ומי היה יכול לדמות לעצמו בשעתו, שעוד נזכה להמשיך כן גם כאן באמעריקא בשנת תשפ"ה שאלפי ישראל יהיו נעורים בלילה לרקד הקפות לפני הקב"ה בהתרוממות הנפש, הכל הוא מכח קדושתו של אותו זקן כ"ק מרן דו"ז זללה"ה שהשריש כח הקדושה במקום הזה, והוא קאי וקיימא, הפלא ופלא.

והשי"ת יעזור בצאתינו מהחג הקדוש הזה, שיתלוו אתנו כל השפעות קדושות ששאבנו במשך ימי החג, וגם לרבות ההשפעות קדושות מכל החודש, ממצות תקיעת שופר בראש השנה ועבודת היום ביום הכיפורים והשפעות קדושות ממצות סוכה ולולב וריקודין של מצוה בשמחת תורה, הכל חזי לאצטרופי לעורר עבודת הקודש של אבותינו בירח האיתנים שפעלו ישועות לבני ישראל בגשמיות וברוחניות לעורר לבבות ישראל לעבודת ה' ללימוד התורה ושמירת המצות תורה עבודה וגמ"ח, והשפיעו לבני ישראל בני חיי ומזוני וכל טוב, הם פתחו צינור השפעה מיד ולדורות, יה"ר שנזכה גם אנחנו ליהנות מזה, וכל הקהל הקודש יזכו לשנה טובה ומבורכת וכל מילי דמיטב, ונזכה כולנו לשנה טובה ומבורכת בבריאות השלימות. כל אחד קיבל על עצמו ביום שמחת תורה לעסוק בתורה, זקנים עם נערים, הבעלי בתים ואברכים יקבעו עתים לתורה, ויושבי אהל יעסקו בתורה בהתמדה, והבחורים יתאמצו ביתר שאת בלימוד התורה ובעבודה וגמילות חסדים, וכן ילדי תשב"ר יעסקו בתורה בהתמדה, והשי"ת יעזור שנזכה לעבוד את השי"ת בהרחבת הדעת וכל אחד יהיה בבריאות השלימות ופרנסה בהרחבה גדולה, וכן שידוכים טובים לכל הבחורים. וידוע שא"ז הייטב לב זללה"ה אמר פעם אחת לבחור, על מה צריך כל בחור להתפלל בימים הקדושים בתפלותיו, אתה בחרתנו, עשית אותנו לבחורים, והשיאנו, בנשואין. ופעם אחת בא לפניו בחור בליל יום הכפורים, ואיחל לו הייטב לב שימצא זיווג טוב, והלה התבייש והתנצל שלא בא לצורך ברכה זו, אמר לו הייטב לב במליצת לשונו, אל תהי ברכת כל"ה הדיוט בעיניך. יעזור השי"ת שיתרבו שמחות בבתי בני ישראל ויהיה שנת שמחה, וכל אחד יזכה לגדל כל בניו לתורה לחופה ולמעשים טובים ונזכה לביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

לימוד מסכת ברכות

במס׳ ברכות (דף טז:) רבי יוחנן בתר דמסיים צלותיה אמר הכי, יהי רצון מלפניך ה״א שתציץ בבשתנו וכו׳.

ויל״פ על פי המבואר בספרי מוסר בגנות המתאחר בתשובה, והוה מהגלא בפומייהו דאבותי הקדושים להמליץ עלה במאמר הגמרא (גיטין נו.) דאמר ליה לרבן יוחנן בן זכאי, אי מלכא אנא, עד האידנא אמאי לא אתית לגבאי. אמנם איתא במס׳ ברכות (דף יב:) אמר רבה בר חינא סבא משמיה דרב, כל העושה דבר עבירה ומתבייש בו, מוחלין לו על כל עוונותיו. וי״ל הכוונה, שאם עבר דבר עבירה, ואחר כך הוא מתבייש במה שלא עשה תיכף תשובה, אזי מוחלין לו כל עוונותיו, כי ידוע (בבא מציעא נח:) שעל ידי הבושה אזיל סומקא ואתי חוורא, והכי נמי על ידי הבושה על מה שנתאחר בתשובה, אזיל סומקא העוונות, ואתי חיוורא, שזוכה למחילת העון, על דרך כשלג ילבינו, ונעשה נקי מחטא. (והארכנו בדרשת תקי״ש יום א׳ דר״ה דהאי שתא).

וזהו יהי רצון שתציץ בבשתינו, שעל ידי זה ימחול לנו את כל עוונותינו בבחינת כשלג ילבינו.

ברכת גוט וואך מוצש״ק בראשית

א גוטע וואך און א געזונטן וויינטער און א גוט געבענטשט יאר.

בהתחלת התורה בראשית, כתיב בי״ת רבתי. ויל״פעל פי דברי כ״ק מרן דו״ז זללה״ה בדברי יואל (לסופות אות עה) לפרש הכתוב (בראשית לג יז) ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית, כי פסוק זה קאי על מצות סוכה (זוהר רע״מ פינחס דף רנז:, טור או״ח סימן תי״ז), וצריך האדם להמשיך קדושת הסוכה לתוך ביתו, וזהו ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית, פי׳ שנסע עמו קדושת הסוכה גם בעת שבנה את ביתו, והמשיך השפעת קדושת הסוכה לכל ימות השנה, עכ״ד. והנה כתב באגרא דכלה (רמזי בראשית אות עה) **בראשית** ראשי תיבות **ר**צה **א**להים **ב**סכות **ת**שבו **ש**בעת **י**מים. וזהו בי״ת רבתי, רמז שקדושת חג הסוכה צריך להיות גם בביתו כל ימות השנה, ואז היא בית רבתי, בית גדול וחשוב.

בי״ת רבתי, א גרויס הויז, בית גדול שמגדלין בו תורה ותפלה מיט יראת שמים, דאס הייסט א גרויס חשוב הויז. דאס גרויסע חשובע הויז דארף זיין פאר די גאנצע משפחה, פארן בעה״ב, און פאר די אברכים, זיי זאלן האבן חיזוק אויף קביעות עתים לתורה, אז מ׳איז זיך קובע עתים לתורה איז דאס הויז א געהויבן הויז, א בית רבתי, און א הייליג הויז.

די יושבי אוהל די כולל יונגעלייט זאלן זוכה זיין צו זיצן באהלה של תורה מיט התמדה, מ׳זאל קענען עוסק זיין בתורה און מצליח זיין אין די לימודים. די זעלבע פאר בחורים וואס זיי לערנען אין די ישיבות הקטנים עם הגדולים, זאלן זיין געזונט און קענען עוסק זיין בתורה מיט גרויס הצלחה, שטייגן און וואקסן אין תורה און יראת שמים און אין מדות טובות ובכל מעלות שמנו חכמים.

דאס זעלבע די תלמוד תורה קינדער, זיי זאלן מצליח זיין אין די לימודים, יעדער איינער לויט זיין מדריגה לויט זיינע כשרונות, מיט גרויס הצלחה און סייעתא דשמיא.

בראשית איז א גרויסע בי״ת, ביתו זו אשתו, די התחלת התורה הייבט זיך אן מיט א גרויסע בי״ת, ס׳וועגדט זיך ווי אזוי די עקרת הבית שטעלט אוועק די שטוב, דאס איז התחלת התורה, מיט דעם הייבט זיך אן די תורה.

מ׳דארף זיין נזהר אין אלע ענינים וואס נשים כשרות וצנועות דארפן זיין געווארנט, עניני צניעות, צניעות מיינט וואס איז נוגע מלבושים פון קאפ ביז פיס, און אויך א הנהגה ווי אזוי מ׳פירט זיך אויף מיט צניעות אין אלע ענינים. האבן א ערליכע אידישע שטוב אין כשרות, א ערליכע אידישע שטוב און א ריינע אידישע שטוב אין ליין מאטריאל, און א ערליכע אידישע שטוב אין די היינטיגע טעכנעלאגישע וועלט, מ׳דארף זייער אכטונג געבן וואס מ׳ברענגט אריין אין שטוב, דער סך הכל איז, ס׳דארף זיין א בי״ת רבתי, א געהויבענע שטוב, א הייליגע שטוב, א ערליכע שטוב. דעמאלטס העלפט דער אייבערשטער און ער שיקט אריין די ברכה, קומט אריין א גרויסע ברכה אין שטוב אויף אלע ענינים.

זאל טאקע דער אייבערשטער העלפן, יעדער אינער זאל זיין געזונט אנשים נשים וטף, בבריאות השלימות, ס׳זאל זיין א גרויס שפע פון פרנסה, דער אייבערשטער זאל העלפן מיר זאלן קענען מגדל זיין די קינדער צו תורה חופה ומעשים טובים, זעהן לעכטיגע געבענטשטע אידישע דורות, נחת פון אלע קינדער און פון אייניקלעך, ביז דער אייבערשטער וועט העלפן מיר וועלן אלע זוכה זיין מקבל זיין פני משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

נו״נ ע״י ועד להוצאת ספרי כ״ק מרן רבינו הגה״ק שליט״א
ותשוח״ח להם שמסרו לנו החיד״ת לזכות את הרבים

זכות
הוצאות הגליון
ליו"ט סוכות הבעל"ט
נתנדב ע"י
ידידינו הרבני הנגיד הנכבד רודצו"ח
מוה"ר
רפאל
פערלמוטטער
הי"ז
מראשי קהילתינו הק' בעיר מאנסי יצ"ו
ישא ברכה מאת ה' להתברך בפתקא טבא
מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת
וכל מילי דמיטב

וכתיב (שמות לד, כג)

'יראה כל זכורך
את פני האדון ה'
מאן 'פני האדון ה',
דא רבי שמעון בר יוחאי

זוה"ק פ' בא (לח.)

לקראת שבת מירון לכו ונלכה!
כי היא מקור הברכה!

קהלא קדישא - בצילא קדישא - באתרא קדישא